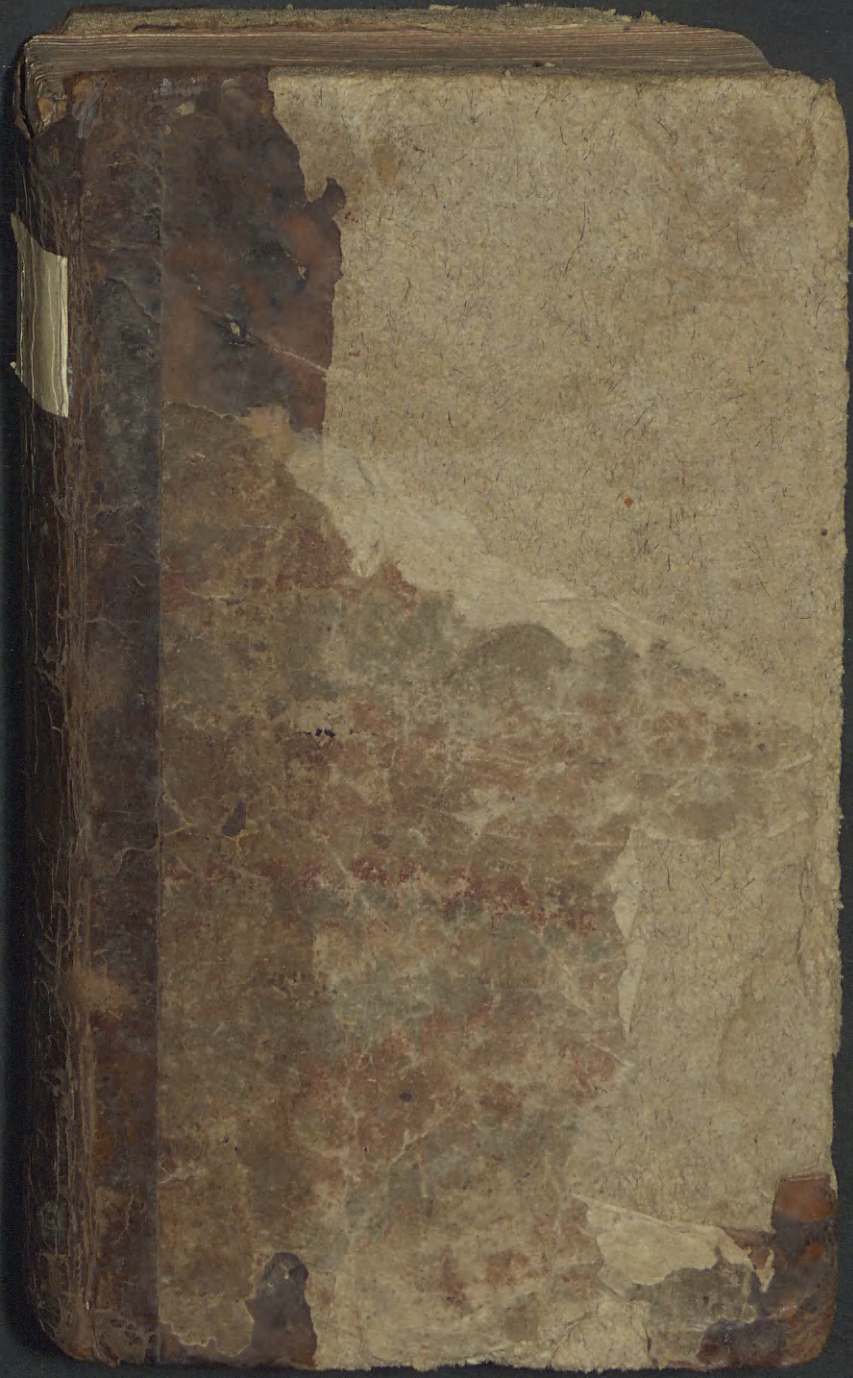

Deputatus 03

2507

floris

EMMANUELIS
ALVARI
E SOCIETATE JESU
DE
INSTITUTIONE
GRAMMATICA
LINGVÆ LATINÆ
LIBRI TRES

8 *Ad Tiflinc*
POLOCIAE
In Privilegiata à SUA IMPERATORIA MAJESTATE
Typographia Colleg: Soc: JESU,
Anno 1794.

P-18-0-1327

8°-1654

ORTHOGRAPHIÆ LATINÆ

COMPENDIUM.

1. **L**itera majuscula scribitur, in propriis: ut *M. T. Cicero, Roma, Tiberis*; in honorificis: ut *Rex, Princeps, Dux, Magister*: & in principio periodorum.

2. In quibusdam dictionibus scribitur dyphthongus æ: ut *hæ, hæc, quæ, æs, ædes, æger, æstimo, lætor*. In syllaba præ (præter: precor, preces, prehendo, pretium, predo, presso, premo, Presbiter, & hinc provenientia) & omnibus casibus primæ desinentibus in æ, semper scribitur dyphthongus æ: ut *mensæ bonæ*.

3. In quibusdam dictionibus scribitur dyphthongus œ: ut *comœdia, foemina, fœdus, pœna, cœpi*.

4. In Græcis tantum scribitur y, ph, th: ut *Hieronimus, Stephanus, Theologus*.

5. Dictionum Syllabæ, cum ab una linea seu versu transitur ad aliam, sic dividendæ, quemadmodum pronuntiantur: *vg. o-mnis, ter-ra cui-dis*; non *om-nis, te-rra, cunctis*. In dictionibus compositis, præpositiones sunt separandæ a simplicibus: *vg. et-iam, et enim, trans-ire*.

6. Notæ, quibus Latina & vernacula oratio distingvitur, hæ sunt præcipuæ.

Comma scribitur sic: - - - - - ,

Duo puncta scribitur sic: - - - - - :

Media nota sic:	- - - - -	;
Periodus sic:	- - - - -	.
Interrogationis nota sic:	- - - - -	?
Exclamationis & admirationis nota:	- - - - -	!
Parentheses sic:	- - - - -	()
Accentus.	{ Acutus sic:	- - - - - é
	{ Gravis sic:	- - - - - à
	{ Circumflexus sic:	- - - - - ô

Apostrophus sic: viden', men' ten': id est: videsné? mené? tené?

7. Comma scribitur inter incisa & minora quædam membra. At minima incisa, quæ nec interspiratione solent distingvi, nulla interpunctione distinguuntur.

Duo puncta scribuntur inter membra præsertim longiora.

Media nota ponitur inter prothasim & apodosim.

Periodus seu punctum scribitur in fine cuiusque sensûs.

Interrogationis nota scribitur completa, quæ interrogationem continet, sententia. Quare malè sic scripseris illud Ciceronis: *Videsné? abundare me otio.* Sed potius sic: *Videsné abundare me otio?* Minime tamen adhibenda est interrogacionis nota in iis, quæ aliquam interrogacionis speciem præseferunt, re ipsa autem sunt infinita: ut illud Ciceronis: *Scribis, quod cuiusmodi sit, satis intelligere non possum.* Vel illud Virgilii: *Nescio quis teneres oculus mihi fascinat agnos.*

Exclamationis & admirationis nota scribitur ad exprimendum dolorem vel admirationem *vg. O me miserum! o tempora! o mores!*

Paren-

~~~~~

Parentthesis sententiam omnino diversam in se comprehendit: ut illud Ciceronis: *Pompejus quotiescunque me videt (videt autem sæpissime gratias tibi agit singulares.* At si non omnino diversa sit sententia, aut si binæ ternæve voces interserantur, satis videtur commatis distingvi. Hujusmodi sunt: *ut opinor, ut ajunt, nisi fallor.*

8. Accentu acuto notantur enclytica: quæ, vé, né, *vg.* Petrusqué, Paulusvé, videsné. Minimè verò notanda sunt alia quædam, quæ falso putantur enclytica. Non est igitur scribendum: *quinq; quisq; quoq; ... uterq;* Sed: *quinque, quisque, quoque, uterque.*

Nos hoc accentu utemur in tyronum gratiam ad indicandam quantitatem syllabæ penultimæ in dictionibus ad pronuntiandum difficilioribus.

Gravi accentu notantur præpositiones: à, è, *vg.* à Rege, è bello. Item adverbia, præpositiones & conjunctiones, quæ alteri cuiuspiam parti orationis sunt similes: ut *male, justè, serò, melius, modò, sinè, intra, quòd, verò, cùm &c.*

Circumflexo accentu notatur genitivus singularis quartæ declinationis, & ablativi singulares ac plurales, qui non faciliè discernuntur ab aliis casibus: *vg.* *hujus sensûs: inflixit plagam gladiò.* Hic enim potest esse dativus, si intelligas: *wyszczerbil miecz.* Item voces per syncopen imminutæ, *vg.* *liberûm, pericla, amâstis.* Item contractæ in dyphthongum vocales duarum syllabarum: ut in illo Horatii: *Pasco libatis dapibus prout-
qué*

quæ libido est. Deniquè penultimæ syllabæ in secundis personis singularis numeri futuri indicativi tertiæ conjugationis: & tertiis personis pluralibus perfectorum indicativi *vg. legère, będziesz czytany, legère, czytali.*

9. Cum vocales: *ae. oe.* in dyphtongum, ut aliàs solent, non cõeunt: *vg. Michdæl, dær, dędon, Põęta, coërceo &c.* notantur hæ vocales binis virgulis, vel gemino puncto super posteriore fere vocali posito. Idem fit consonantibus: *j, v,* quando propter metri necessitatem tanquam vocales pronuntiari debent, ut in illo Virgilii: *Illa ubi Dardanios habitus & Trõja circum.* Vel in illo Ovidii: *Nunc quoque te salvo persoluenda mihi.*

Hanc interpungendi rationem optimam ducimus, nequè tamen aliam reprehendimus.

O
ORTOGRAFII POLSKIEY.

1. Piszą się i wymawiają się dwoiako litery następujące: a ą. c ć. e ę. i y. ł ł. n ń. s ś. troiako z ż ź. Litery c. n. s. z. kiedy się wymawiają delikatniey, naznaczają się akcentem, który się nazywa acutus. np. czytać, pieśń, śnieg, każn.

Też same litery nie naznaczają się, kiedy się łączą z następującym i. np. Święci, promienie, nasi, zima.

2. Litera ą. pisze się na końcu akkuzatywów i ablatywów numeri singularis tych słów, których nominativus kończy się na a. np. Mam dobrą wolą. Nabyłem wielką pracę. Taż litera ą. pisze się in tertiis personis numeri pluralis, & in participiis praesentis. np. czytają, powiedzą, mówiąc, mówiący.

3. Litera ę. pisze się na końcu akkuzatywów numeri singularis tych słów, których nominativus kończy się na a. i w pierwszych personach verborum, np. cnotę, piśzę, będę. Także te mię, cię, się.

4. Substantywa kończące się na ca, la, ia, sza, w których kazusach kończą się na i, albo y. w tych samych mogą się kończyć na e. np. proca procy albo proce, z procy albo z proce, tak: zbroia, szyia, praca, wola, chwila, dusza.

5. Substantywa kończące się na a. mają akkuzatywum na ę. np. sławę, mowę.
Wyłą-

Wylączają się kończące się na *ca, ia, la*,
za: z których jedne mają akkuzatywum
na *a*. np. pracę, rękomią, wolą, pieczę,
inne zaś mają na *ę*. np. racę, tesknicę, na-
dzieię, szyię, niedzielę, fałę, tzę, du-
szę. Kończące się na *ya, i nia*, pospo-
licie mają na *a*. np. historyą, koronacyą,
lutnią, suknią, wonią.

Adjektywa kończące się na *a* mają akku-
zatywum na *a*. np. Polską, pisaną, nową.
Wylączają się moje, twoje, swoje, nasze,
wasze, tę, onę, jedną, samę, wszystkę.

6. Adjektywa i verba z osobami lub na-
zwiskami męzkimi kładną się tak: ludzie
dobrzy byli; z żeńskimi zaś, i z temi,
które nie znaczą osoby Męskiej albo ludz-
kiej, wyrażają się tak: niewiasty dobre
były, konie młode poszły. Dwojakim spo-
sobem wyraża się w następujących: psy
głodne, wilki złe, kruki czarne, ptaki
powietrzne były. Albo, psi głodni, wil-
cy zli, krucy czarni, ptacy powietrzni
byli.

7. W tych syllabach: *ay. ey. iy. oy. uy.*
pisze się *y*. ypsylon. np. byway, moiey,
kiy, móy, wuy.

Także pisze się ypsylon po literach: *cz.*
d. ł. r. rz. sz. t. ż. np. czytamy, dym, bia-
ły, ryba, grzyb, szyja, ty, żyję.

Litera *z*. nie naznacza się, kiedy się łą-
czy z poprzedzającemi literami: *c. r. s.*
np. czapka, skarzę, rznię, dusza. Nazna-
cza się, jeżeli się z onemiż nie łączy, np.
rże koń, drzę, skarzę.

8. Na końcu nie deklinujących się pisze się ż. nie sz. np. ponieważ, chociaż, czemuż, czyż.

9. Litera o, naznacza się, kiedy się wymawia jak u. np. Bóg, Król, który.

10. Jeśli zajdzie wątpliwość, maszli pisać b. albo p: d. albo t: f. albo w: g. albo k: s. albo z: sz. czy ż. uważać należy, od którego słowa, to słowo, które masz pisać, pochodzi, albo które od niego pochodzi, np. pisze się liczba nie liźba, bo pochodzi od słowa liczę. Brzydki, spadki, nie brzytki, spatki, (brzydę się, spadam) Kurlandczyk nie Kurlantczyk (Kurlandya) Infantczyk nie Inflanďczyk (Infanty) chciwszy, powtarzam, nie chcifszy, postarzam, (chciwy, wtóry) ciszszy, nie cizszy, (ciszeię) srozszy, nie sroszszy (srozeię) Obrazki nie obrazki (obrazek) wszakże, także, nie wszagże tagże (wszak taki.) Wszakże ta reguła nie jest powszechna.

11. Kiedy w jednym wierszu nie mieści się słowo, sylłaba rozłączać się nie powinna: np. do-bro-dziey-stwo, nie dobro-dzieystwo.

Słowa składane Composita od prepozycji mają być oddzielone: np. przy-lgnął, nie przył-gnął (lgnę) u-czcic, nie ucz-ćic (czczę.)

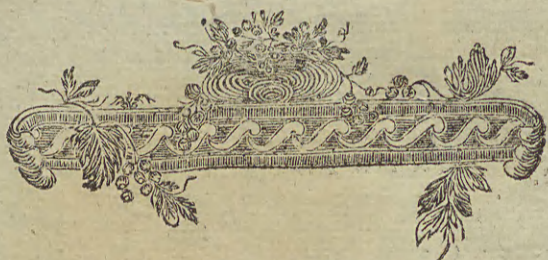
Uważać nakoniec trzeba znaczenie, i sam sposób mówienia w znaczeniu np. skar-żę i ska-rzę, mier-żę i mie-rzę, od-ziewam i odziewam.

22. Dwie litery q. i x. w Polskim języku nie są w użyciu: lecz zamiast q. pisze się k. np. Kwarta, Kwit, zamiast x. pisze się ks. Ksiądz, Księga.

Obszerniejsze opisanie akcentów, których dawni Polacy używali, znajdziesz w Dykcyonarzu Księdza Knapskiego, Soc. JESU.

De interpunctione vide supra in orthographia Latina.

EMMANUELIS
A L V A R I
E SOCIETATE JESU
DE
INSTITUTIONE
GRAMMATICA

LIBER PRIMUS.
CAPUT PRIMUM

DE DECLINATIONE NOMINUM.

PRIMA DECLINATIO.
NOMINUM SUBSTANTIVORUM.

Numero Singulari.

Nominativo hæc Virga, *ta Rózga.*
Genitivo hujus Virgæ, *tey Rózgi.*
Dativo huic Virgæ, *tey Rózdze.*
Accusativo hanc Virgam, *tę Rózgę.*
Vocativo o Virga, *o Rózgo.*
Ablativo ab hac Virga, *od tey Rózgi, tą Rózgą.*

Numero Plurali.

Nominativo hæ Virgæ, *te Rózgi.*
Genitivo harum Virgarum, *tych Rózg.*
Dativo his Virgis, *tym Rózgom.*

Accu-

2 *lib: I Cap. I.*
Accusativo has Virgas, *te Rózgi.*

Vocativo o Virgæ, *o Rózgi.*

Ablativo ab his Virgis, *od tych Rózg, temi Rózgami.*

Hæc terra facunda, *Ziemia rodzayna.*

Hæc culpa gravis, *Wina ciężka.*

Hic Nauta vigilans, *Zeglarz czuyny.*

Hic Poëta bonus, *Rymotwórca dobry.*

SECUNDA DECLINATIO.

Numero Singulari.

Nominativo hic Dominus, *ten Pan.*

Genitivo hujus Domini, *tego Pana.*

Dativo huic Domino, *temu Panu.*

Accusativo hunc Dominum, *tego Pana.*

Vocativo o Domine, *o Panie.*

Ablativo ab hoc Domino, *od tego Pana, Panem.*

Numero Plurali.

Nominativo hi Domini, *ci Panowie.*

Genitivo horum Dominorum, *tych Panów.*

Dativo his Dominis, *tym Panom.*

Accusativo hos Dominos, *tych Panów.*

Vocativo o Domini, *o Panowie.*

Ablativo ab his Dominis, *od tych Panów, Panami.*

Hic Dominus prudens, *Pan mądry.*

Hæc Populus procëra, *Topol wysoka.*

Neutra 2dæ Declin: Nom: Acc: Et Voc:

Similem habent in num: Sing: Et in plur:

Nom: Acc: Et Voc: desinunt in A. ut *Tem-*

plum, Tempa.

TERTIA DECLINATIO.

Numero Singulari.

Nominativo hic Sermo, *ta Mowa.*

Genitivo hujus Sermonis, *tey Mowy.*

Dati.

Dativo huic Sermoni, *tey Mowie.*

Accusativo hunc Sermonem, *te Mowę.*

Vocativo o Sermo, o Mowo.

Ablativo ab hoc Sermonem, *od tey Mowy, Mową.*

Numero Plurali.

Nominativo hi Sermones, *te Mowy.*

Genitivo, horum Sermonum, *tych Mów.*

Dativo his Sermonibus, *tym Mowom.*

Accusativo hos Sermones, *te Mowy.*

Vocativo o Sermones, o Mowy.

Ablativo ab his Sermonibus, *od tych Mów, temi Mowami.*

Hic Sermo elegans, *Mowa ozdobna.*

Hæc Virtus eximia, *Cnota rzadka.*

Hoc tempus breve, *Czas krótki.*

Nomina Neutra tertiæ declinationis habent

Accusativum & Vocativum numero singulari

ut nominativum: Nominativum, Accusativum,

& Vocativum numero plurali desinentes in A;

vg. *Tempus, Tempora.*

QUARTA DECLINATIO.

Numero Singulari.

Nom: hic Sensus, *ten Zmysł.*

Gen: hujus Sensus, *tego Zmysłu.*

Dat: huic Sensui, *temu Zmysłowi.*

Accus: hunc Sensum, *ten Zmysł.*

Vocat: o Sensus, o Zmysle.

Abl: ab hoc Sensu, *od tego Zmysłu, Zmysłem.*

Numero Plurali.

Nom: hi Sensus, *te Zmysły.*

Gen: horum Sensuum, *tych Zmysłów.*

Dat: his Sensibus, *tym Zmysłom.*

Accus: hos Sensus, *te Zmysły.*

Vocat:

Līb: I. Cap: I.

Vocat: o Sensus, o Zmysły.

Abl: ab his Sensibus, od tych Zmysłów,
Zmysłami.

Hic Sensus hebes, Zmysł tępy.

Hæc Manus apta, Ręka sposobna.

Hic Cursus velox, Bieg prędkie.

QUINTA DECLINATIO.

Numero Singulari.

Nom: hic v. hæc Dies, ten Dzień.

Gen: hujus Diēi, tego Dnia.

Dat: huic Diēi, temu Dniowi.

Accus: hunc v. hanc Diem, ten Dzień.

Vocat: o Dies, o Dniu.

Abl: ab hoc v. hac Die, od tego Dnia, Dniem.

Numero Plurali.

Nom: hi Dies, te Dni.

Gen: horum Diērum, tych Dni.

Dat: his Diēbus, tym Dniom.

Accusat: hos Dies, te Dni.

Vocat: o Dies, o Dni.

Ablat: ab his Diebus, od tych Dni, Dniami.

Hic Dies serēnus, Dzień pogodny.

Hæc Respublica, Rzeczpospolita.

DECLINATIO ADIECTIVORUM.

Numero Singulari.

Hic, hæc, hoc.

Nomin: Bonus, bona, bonum.

Dobry, dobra, dobre.

Gen: Boni, bonæ, boni.

Dat: Bono, bonæ, bono.

Acc: Bonum, bonam, bonum.

Voc: o Bone, bona, bonum.

Abl: Bono, bona, bono.

Nume-

De Nominum Declinatione.
Numero Plurali.

5

Nom: Boni, bonæ, bona.

Gen: Bonórum, bonarum, bonorum.

Dat: Bonis.

Accus: Bonos, bonas, bona.

Voc: o Boni, bonæ, bona.

Abl: Bonis.

Subjecta Nomina eodem modo declinantur:
S verum Genitivus desinit in Ius, Dativus in I.

Alter *Drugi*, altera, alterum: alterius, alteri.

Alius *Inszy*, alia, aliud: alius, alii.

Solus *Sam*, sola, solum: solius, soli.

Totus *Cały*, tota, totum: totius, toti.

Unus *Jeden*, una, unum: unus, uni.

Ullus *Ktokolwiek*, ulla, ullum: ullius, ulli.

Nullus *Zaden*, nulla, nullum: nullius, nulli.

Uter *Kto ze dwu*, utra, utrum: utrius, utri.

Néuter *Zaden ze dwu*, néutra, néútrum:
néutrius, néutri.

Altéruter *Jeden ze dwu*, altérutra, altérutrum:
altérutrius v. altérius utrius, altérutri.

Numero Singulari.

Hic, hæc, hoc.

Nominativo Brevis, breve, *Krótki*.

Genitivo Brevis.

Dativo Brevi.

Accusativo Brevem, breve.

Vocativo o Brevis, breve.

Ablativo Brevi.

Numero Plurali.

Hi, hæ, hæc.

Nominativo Breves, Brevia.

Genitivo Brevium.

Dati-

Dativo Brévibus.

Accusativo Breves brevía.

Vocativo o Breves brevía.

Ablativo Brévibus.

Adjectiva desinentia in Er, quæ in génere feminino desinunt in Is. ut hic Acer, hæc acris, hoc acre, deinceps declinantur ut Brevis.

Numero Singulari.

Hic, hæc, hoc.

Nominativo Felix, *Szczęśliwy*.

Genitivo Felicis.

Dativo Felici.

Accusativo Felicem, felix.

Vocativo o Felix.

Ablativo Felice *v.* felici.

Numero Plurali.

Nominativo Felices, felicia.

Genitivo Felicium.

Dativo Felicibus.

Accusativo Felices, felicia.

Vocativo o Felices, felicia.

Ablativo Felicibus.

Numero Singulari.

Hic, hæc, hoc.

Nominativo Brevior, brevius, *Krótszy*.

Genitivo Breviôris.

Dativo Breviori.

Accusativo Breviorem, brevius.

Vocativo o Brevior, brevius.

Ablativo Breviore *v.* breviori.

Numero Plurali.

Nominativo Breviores, breviora.

Genitivo Breviorum.

Dativo Brevioribus.

Accu-

De Irregularium Declinatione.

Accusativo Breuiore, breuiora.

Vocativo o Breuiore, breuiora.

Ablativo Breuioribns.

DECLINATIO IRREGULARIUM.

Numero Singulari.

Nominativo Hic, hæc, hoc, *Ten, ta, to.*

Genitivo Hujus.

Dativo Huic.

Accusativo Hunc, hanc, hoc.

Ablativo Hoc, hac, hoc.

Numero Plurali.

Nominativo Hi, hæ, hæc.

Genitivo Horum, harum, horum.

Dativo His.

Accusativo Hos, has, hæc.

Ablativo His.

Numero Singulari.

Nominativo Iste, ista, istud, *Ten, ta, to.*

Genitivo Istius.

Dativo Isti.

Accusativo Istum, istam, istud.

Ablativo Isto, ista, isto.

Numero Plurali.

Nominativo Isti, istæ, ista.

Genitivo Istórum, istarum, istorum.

Dativo Istis.

Accnsativo Istos, istas, ista.

Ablativo Istis.

Numero Singulari.

Nominativo Ille, illa, illud, *On, ona, ono.*

Genitivo Illius.

Dativo Illi.

Accusativo Illum, illam, illud.

Ablativo Illo, illa, illo.

Nominativo Illi, illæ, illa.

Genitivo Illorum, illarum, illorum.

Dativo Illis.

Accusativo Illos, illas, illa.

Ablativo Illis.

Nominat: Ipse, ipsa, ipsum, *Sam, sama, samo.*

Genitivo Ipsius.

Dativo Ipsi.

Accusativo Ipsum, ipsam, ipsum.

Ablativo Ipso, ipsa, ipso.

Nominativo Ipsi, ipsæ, ipsa.

Genitivo Ipsorum, ipsarum, ipsorum.

Dativo Ipsi.

Accusativo Ipsos, ipsas, ipsa.

Ablativo Ipsi.

Nominativo Is, ea, id, *Ten, ta to.*

Genitivo Ejus.

Dativo Ei.

Accusativo Eum, eam, id.

Ablativo Eo, ea, eo.

Nominativo Ii, eæ, ea.

Genitivo Eorum, earum, eorum.

Dativo Eis *v.* iis.

Accusativo Eos, eas, ea.

Ablativo Eis, *v.* iis.Nominat: Idem, eadem, idem, *Tenže, taz, tož.*

Genitivo Ejusdem.

Dativo Eidem.

Accusativo Eundem, eandem, idem.

Abla-

De Irregularium Declinatione

9

Ablativo Eodem, eadem, eodem.

Numero Plurali.

Nominativo Eidem, eadem, eadem.

Genitivo Eorundem, earundem, eorundem.

Dativo Eisdem v. iisdem.

Accusativo Eosdem, easdem, eadem.

Ablativo Eisdem v. iisdem.

Numero Singulari.

Nominativo Ego, Ja.

Genitivo Mei.

Dativo Mihi.

Accusativo Me.

Ablativo Me.

Numero Plurali.

Nominativo Nos, My.

Genitivo Nostrum v. nostri.

Dativo Nobis.

Accusativo Nos.

Ablativo Nobis.

Numero Singulari.

Nominativo Tu, Ty.

Genitivo Tui.

Dativo Tibi.

Accusativo Te.

Vocativo o Tu.

Ablativo Te.

Numero Plurali.

Nominativo Vos, Wy.

Genitivo Vestrum v. vestri.

Dativo Vobis.

Accusativo Vos.

Vocativo o Vos.

Ablativo Vobis.

Numero Singulari.

Genitivo Sui.

Dativo Sibi.

B2

Accu-

Accusativo Se.

Ablativo Se.

Numero Plurali.

Genitivo Sui.

Dativo Sibi.

Accusativo Se.

Ablativo Se.

*Numero Singulari.*Nominativo Qui, quæ, quod, *Który.*

Genitivo Cujus.

Dativo Cui.

Accusativo Quém, quam, quod.

Ablativo Quo, qua, quo *vel* qui.*Numero Plurali.*

Nominativo Qui, quæ, quæ.

Genitivo Quorum, quarum, quorum.

Dativo Quibus *vel* queis.

Accusativo Quos, quas, quæ.

Ablativo Quibus *vel* queis.*Numero Singulari.*Nom: Quis *vel* qui, quæ, quod *vel* quid, *Kto.*

Genitivo Cujus.

Dativo Cui.

Accusativo Quém, quam, quod *vel* quid.Ablativo Quo, qua, quo *vel* qui.*Numero Plurali.*

Nominativo Qui, quæ, quæ.

Genitivo Quorum, quarum, quorum.

Dativo Quibus *vel* queis.

Accusativo Quos, quas, quæ.

Ablativo Quibus *vel* queis.

Ablativus *Qui* est omnis generis, quo utimur postpósita præpositione *Cum*, *Quicum loquitur filius.* Sunt, qui velint *Quicum* adverbium esse.

Com-

De Irregularium Declinatione. 12

Composita ex Quis, cum præcedit.

Quisnam, quænam, quodnam, *v.* quidnam;
cujusnam, cuinam.

Quispiam, quæpiam, quodpiam *v.* quidpiam;
cujuspiam, cuipiam.

Quisquam, quæquam, quodquam *v.* quidquam;
cujusquam, cuiquam.

Quisque, quæque, quodque *v.* quidque;
cujusque, cuique.

Quisquis, quæquæ, quidquid, cujuscujus,
cuicui, quemquem, quamquam, quidquid,
quoquo, quaquā, quoquo. *Num: Plurali.*

Quique, quorumquorum. &c.

Unusquisque, unaquæque, unumquodque
v. unumquidque, uniuscujusque &c.

Ecquisnam, ecquænam, ecquodnam *v.* ecquidnam. *Cæteri casus, raro usurpantur.*

Composita ex Quis, cum sequitur.

Aliquis, aliqua, aliquod *v.* aliquid: alicujus, alicui.

Ecquis *v.* ecqui, ecquæ, ecquod *v.* ecquid: eccujus, ecui.

Nequis, nequa, nequod *v.* nequid: necujus, necui.

Siquis, siqua, siquod, *v.* siquid: sicujus. &c.

Hæc numero plurali in genere neutro pro
Æ. ferè A. admittunt: ut Aliqua, Siqua, Nequa.

Composita ex Relativo Qui.

Quicumque, quæcunque, quodcunque *v.* quidcunque: cujuscunque, &c.

Quidam, quædam, quoddam *v.* quiddam: cujusdam, cuidam.

Quilibet, quælibet, quodlibet *v.* quidlibet: cujuslibet, cuilibet.

Qui-

Quivis, quævis, quodvis, v. quidvis, cuiusvis, cuiusvis.

Nom: Duo, duæ, duo, *Duor*.

Gen: Duorum, Duarum, duorum.

Dat: Duobus, duabus, duobus.

Accus: Duos v. duo, duas, duo.

Ablat: Duobus, duabus, duobus.

Nom: Ambo, ambæ, ambo.

Gen: Amborum, ambarum, amborum.

Dat: Ambobus, ambabus, ambobus.

Accus: Ambos v. ambo, ambas, ambo.

Nom. Tres, tria. G. Trium. D. Tribus. A.

Tres tria. V. Tres, tria. Abl: Tribus.

Nom: Domus. G. Domi v. domus. D. Dómi.

Ac: Domum. V. Domus. Abl: Dómo. Num:

Plur: N. Domus. G. Domorum v. domuum.

D. Dómibus. Ac: Domos v. domus. V. Domus. Abl: Dómibus.

N. Vis. G. Vis. D. Vi. A. Vim. V. Vis. A. Vi.

Num: Plur: Vires, Virium, Viribus.

Mille numero singulari non declinatur, plurali. *Millia, Millium, Millibus.*

Nomina desinentia in U. numero singulari non declinantur, ut *Genu*, plurali. *Genua, Génium, Génibus.*

Bos facit genitivum Bovis, &c. Numero Plurali. Boves, Boum, Bobus, v. Bubus.

DEUS dicitur in Vocativo o DEUS, in Nominativo plurali melius *di* v. *di* quàm *dei* in Dativo & Ablativo pl rali melius *diis* v. *dis* quàm *deis*.

Sanctissimum Nomen IESUS Accusativo IESUM, ceteros casus habet desinentes in U.

C A P U T II.

DE CONJUGATIONE VERBORUM.

S U M.

Indicativi modi tempus præsens.

*S*um, *Iestem.*

*S*Es, *Iestes.*

*E*st, *Iest.*

Pluraliter. Sumus, *Iesteśmy.*

*E*stis, *Iestescie.*

*S*unt, *Sq.*

Præteritum imperfectum.

*E*ram, *Bytem.*

*E*ras, *Byteś.*

*E*rat, *Był.*

Pluraliter. Eramus, *Byliśmy.*

*E*ratis, *Byliście.*

*E*rant, *Byli.*

Præteritum perfectum.

*F*ui, *Bytem.*

*F*uisti, *Byteś.*

*F*uit, *Był.*

Pluraliter. Fuimus, *Byliśmy.*

*F*uistis, *Byliście.*

*F*uerunt vel *F*uere, *Byli.*

Præteritum plusquam perfectum.

*F*ueram, *Bytem kiedys dawno.*

*F*ueras, *Byteś.*

*F*uerat, *Był.*

Pluraliter. Fueraimus, *Byliśmy.*

*F*ueratis, *Byliście.*

*F*uerant, *Byli.*

Futu-

Futurum.

Ero, Będę.

Eris, Będziesz.

Erit, Będzie.

Pluraliter. Erimus, Będziemy.

Eritis, Będziecie.

Erunt, będą.

Imperativus.

Sis v. esto, Bądź.

Sit, Niech będzie.

Pluraliter. Simus, Bądźmy.

Este v. estote, Bądźcie.

Sint, Niech będą.

Conjunctivi modi tempus præsens.

Cum Sim, Gdy jestem.

Sis, Gdy jesteś.

Sit, Gdy jest.

*Pluraliter.**Cum* Simus, Gdy jesteśmy.

Sitis, Gdy jesteście.

Sint, Gdy są.

Præteritum imperfectum.

Cum Essem, Gdy był.

Esset, Gdy był.

Esset, Gdy był.

*Pluraliter.**Cum* Essemus, Gdyśmy byli.

Essetis, Gdyście byli.

Essent, Gdy byli.

Præteritum Perfectum.

Cum Fúerim, Gdy już był.

Fúeris, Gdy był.

Fuerit, Gdy był.

*Pluraliter.**Cum* Fuerimus, Gdyśmy byli.

Fue-

Verbi Sum Conjugatio.

15

Fueritis, *Gdyście byli.*

Fuerint, *Gdy byli*

Præteritum plusquam perfectum.

Cum

Fuissem, *Gdyś był zdawna.*

Fuisses, *Gdyś był.*

Fuisset, *Gdy był.*

Pluraliter.

Cum

Fuissemus, *Gdyśmy byli.*

Fuissetis, *Gdyście byli.*

Fuissent, *Gdy byli.*

Futurum.

Cum

Fuero, *Gdy będę*

Fueris, *Gdy będziesz.*

Fuerit, *Gdy będzie.*

Pluraliter.

Cum

Fuërimus, *Gdy będziemy.*

Fueritis, *Gdy będziecie.*

Fuerint, *Gdy będą.*

Infinitivi modi tempus præsens & imperfectum.

Esse, Być.

Perfectum & plusquam perfectum.

Fuisse, Być.

Futurum.

Fore, vel Futurum, ram, rum, esse, Mieć być.

Plurali: Fore, vel Futuros, ras, ra, esse, Mieć być.

Futurum præterito mistum.

Futurum, futuram, futurum fuisse.

Plurali: Futuros, futuras, futura fuisse.

Participium futuri.

Futurus, ra, rum, Który ma być.

Cæteris caret.

PRIMA

PRIMA CONIUGATIO

A M O,

Indicativi modi tempus præsens.

Amo, *Miłuię.*

Amas, *Miłuiesz-*

Amat, *Miłuię.*

Pluraliter. Amamus, *Miłuiemy.*

Amatis, *Miłuiecie.*

Amant, *Miłuią.*

Præteritum imperfectum.

Amabam, *Miłowałem.*

Amabas, *Miłowałeś.*

Amabat, *Miłował.*

Pluraliter. Amabamus, *Miłowaliśmy.*

Amabatis, *Miłowaliście.*

Amabant, *Miłowali.*

Præteritum perfectum.

Amavi, *Umiłowałem.*

Amavisti, *Umiłowałeś.*

Amavit, *Umiłował.*

Pluraliter. Amavimus, *Umiłowaliśmy.*

Amavistis, *Umiłowaliście.*

Amavérunt, *v. amavere, Umiłowali.*

Præteritum plusquam perfectum.

Amáveram, *Umiłowałem był.*

Amaveras, *Umiłowałeś był.*

Amaverat, *Umiłował był.*

Pluraliter. Amaveramus, *Umiłowaliśmy.*

Amaveratis, *Umiłowaliście.*

Amáverant, *Umiłowali.*

Futurunt.

Amabo, *Umiłuię.*

Amabis, *Umiłuiesz.*

Amabit, *Umiłuię.*

Conjugatio Verbi Amo.

17

Pluraliter. Amābimus, Umitujemy.

Amābitis, Umitujecie.

Amābunt, Umituią.

Imperativus.

Ama, v. amato, Mituy.

Amet, Niech mituię.

Pluraliter. Amemus, Mituymy.

Amate v. amatote, Mitujecie.

Ament, Niech Mituią.

Conjunctivi modi tempus præsens.

Cum Amem, Gdy mituię.

Ames, Gdy mitujesz.

Amet, Gdy mituię.

Pluraliter.

Cum Amemus, Gdy mituiemy.

Ametis, Gdy mitujecie.

Ament, Gdy mituią.

Præteritum imperfectum.

Cum Amārem, Gdym miłował.

Amāres, Gdys miłował.

Amāret, Gdy miłował.

Pluraliter.

Cum Amāremus, Gdysmy miłowali.

Amāretis, Gdyscie miłowali.

Amārent, Gdy miłowali.

Præteritum perfectum.

Cum Amāverim, Gdym umiłował.

Amāveris, Gdys umiłował.

Amāverit, Gdy umiłował.

Pluraliter.

Cum Amāverimus, Gdysmy umiłowali.

Amāveritis, Gdyscie umiłowali.

Amāverint, Gdy umiłowali.

Præteritum plusquam perfectum.

Cum Amāvissem, Gdym był umiłował.

Ama-

Amavisses, *Gdyś był miłował.*

Amavisset, *Gdy był miłował.*

Pluraliter.

Cum, Amavissemus, *Gdyśmy byli miłowali.*

Amavissetis, *Gdyście byli miłowali.*

Amavissent, *Gdy byli miłowali.*

Futurum.

Cum, Amâvero, *Gdy będę miłował.*

Amaveris, *Gdy będziesz miłował.*

Amaverit, *Gdy będzie miłował.*

Pluraliter.

Cum, Amavérimus, *Gdy będziemy miłowali.*

Amaveritis, *Gdy będziecie miłowali.*

Amaverint, *Gdy będą miłowali.*

Infinitivi præsens & imperfectum.

Amare, *Miłować.*

Perfectum & plusquam perfectum.

Amavisse, *Umiłować.*

Futurum.

Amaturum, ram, rum esse, *Miłować napotym.*

Pluraliter.

Amaturos, ras, ra, esse, *Miłować napotym.*

Futurum, præterito mistum.

Amaturum, ram, rum fuisse.

Pluraliter.

Amaturos, ras, ra, fuisse.

Gerundia.

Amandi, *Miłowania.*

Amando, *Miłując.*

Amandum, *Miłowania.*

Participium præsentis temporis.

Amans amantis, *Miłujący.*

Supina.

Amatum, *Na miłowanie.*

Amatu, *Ku miłowaniu.*

Conjugatio Verbi Amor.

19

Participium futuri.

Amaturus, ra, rum, *Który będzie miłował.*

CONIUGATIO.

VERBI PASSIVI

A M O R.

Indicativi modi tempus præsens.

Amor, *Mituię mię.*

Amaris *vel* amare, *Mituię cię.*

Amatur, *Mituię go.*

Pluraliter.

Amamur, *Mituię nas.*

Amanini, *Mituię was.*

Amantur, *Mituię ich.*

Præteritum imperfectum.

Amabar, *Mitowano mię.*

Amabaris *vel* amabare, *Mitowano cię.*

Amabatur, *Mitowano go.*

Pluraliter.

Amabamur, *Mitowano nas.*

Amabamini, *Mitowano was.*

Amabantur, *Mitowano ich.*

Præteritum perfectum.

Amatus, amata, amatum, sum *vel* fui, es
vel fuisti, est *vel* fuit. *Gestem albo by-*
tem umiłowany, byłeś umiłowany, był
umiłowany.

Pluraliter.

Amati, amatae, amata, sumus *vel* fuimus, estis
vel fuistis, sunt *vel* fuerunt. *Byliśmy u-*
miłowani, byliście umiłowani, byli umi-
łowani.

Præteritum plusquam perfectum.

Amatus, amata, amatum, eram *vel* fueram,
eras

eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat, *Byłem albo bywałem umiłowany, byłeś umiłowany, był umiłowany.*

Pluraliter.

Amati, amatae, amata, eramus *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant, *Byliśmy umiłowani, byliście umiłowani, byli umiłowani.*

Futurum.

Amabor, *Będa mię miłować: będę umiłowany.*

Amaberis *vel* amabere, *Będa cię miłować.*
Amabitur, *Będa go miłować.*

Pluraliter.

Amabimur, *Będa nas miłować.*

Amabimini, *Będa was miłować.*

Amabuntur, *Będa ich miłować.*

Imperativus.

Ama *v.* Amator, *Niech cię miłuią.*

Ametur, *Niech go miłuią.*

Pluraliter.

Amemur, *Niech nas miłuią.*

Amemini, *Niech was miłuią.*

Amentur, *Niech ich miłuią.*

Conjunctivi modi tempus praesens.

Cum Amer, *Gdy mię miłuią.*

Ameris *vel* re, *Gdy cię miłuią.*

Ametur, *Gdy go miłuią.*

Pluraliter.

Cum Amemur, *Gdy nas miłuią.*

Amemini, *Gdy was miłuią.*

Amentur, *Gdy ich miłuią.*

Præteritum imperfectum.

Cum Amarer, *Gdy mię miłowano.*

Amareris *vel* re, *Gdy cię miłowano.*

Ama-

Amaretur, Gdy go miłowano.

Pluraliter.

Cum Amaremur, Gdy nas miłowano.

Amaremini, Gdy was miłowano.

Amarentur, Gdy ich miłowano.

Præteritum Perfectum.

Cum Amatus, ta, tum, sim v. fuerim, sis v. fueris, sit v. fuerit. Gdy jestem albo byłem umiłowany, byłeś umiłowany, był umiłowany.

Pluraliter.

Cum Amati, tæ, ta, simus v. fuerimus, sitis v. fueritis, sint v. fuerint. Gdy byliśmy umiłowani, byliście umiłowani, byli umiłowani.

Præteritum plusquam perfectum.

Cum Amatus, ta, tum, essem v. fuisset, esses v. fuisses, esset v. fuisset. Gdy byłem albo bywałem umiłowany, byłeś umiłowany, był umiłowany.

Pluraliter.

Cum Amati, tæ, ta, essemus v. fuissetus, essetis v. fuissetis, essent v. fuissent. Gdy byliśmy umiłowani, byliście umiłowani, byli umiłowani.

Futurum.

Cum Amatus, ta, tum, ero v. fuero, eris v. fueris, erit v. fuerit. Gdy będę umiłowany, będziesz umiłowany, będzie umiłowany.

Cum Amati, tæ, ta, erimus v. fuerimus, eritis v. fueritis, erunt v. fuerint. Gdy będziemy umiłowani, będziecie umiłowani, będą umiłowani.

Infinitivi præsens & imperfectum.

Amari, Być miłowanym.

Per-

Perfectum & Plusquam perfectum.

Amatum, tam, tum, esse *vel* fuisse, *Być u-
miłowanym*.

Pluraliter.

Amatos, tas, ta, esse *vel* fuisse. *Być umiło-
wanemi*.

Futurum.

Amatum iri, *vel* amandum, dam, dum, esse,
Być miłowanym napotym.

Pluraliter.

Amatum iri, *vel* amandos, das, da, esse, *Być
miłowanemi napotym*.

Futurum præterito mistum.

Amandum, dam, dum, fuisse.

Pluraliter.

Amandos, das, da, fuisse.

Participium præteriti temporis.

Amatus, ta, tum, *Umiłowany*.

Participium futuri temporis.

Amandus, da, dum, *Którego małą miłować*.

SECUNDA CONIUGATIO.

D O C E O.

Indicativi modi tempus præsens.

Doceo, *Uczę*.

Doces, *Uczysz*.

Docet, *Uczy*.

Pluraliter. Docemus, *Uczemy*.

Docetis, *Uczycie*.

Docent, *Uczą*.

Præteritum imperfectum.

Docebam, *Uczyłem*.

Docebas, *Uczyłeś*.

Doce-

Conjugatio Verbi Doceo.

23

Docebat, *Uczył.*

Plurali: Docebamur, *Uczyliśmy.*

Docebatis, *Uczyliście.*

Docebant, *Uczyli.*

Præteritum perfectum.

Docui, *Nauczyłem.*

Docuisti, *Nauczyłeś.*

Docuit, *Nauczył.*

Plurali: Docuimus, *Nauczyliśmy.*

Docuistis, *Nauczyliście.*

Docuerunt v. docuere, *Nauczyli.*

Præteritum plusquam perfectum.

Docueram, *Nauczyłem był.*

Docueras, *Nauczyłeś był.*

Docuerat, *Nauczył był.*

Plurali: Docueramus, *Nauczyliśmy byli.*

Docueratis, *Nauczyliście byli.*

Docuerant, *Nauczyli byli.*

Futurum.

Docébo, *Będę uczył: nauczę.*

Docebis, *Będziesz uczył.*

Docebit, *Będzie uczył.*

Plurali: Docébumus, *Będziemy uczyli.*

Docebitis, *Będziecie uczyli.*

Docebunt, *Będą uczyli.*

Imperativus.

Doce v. doceto, *Ucz.*

Doceat, *Niech uczy.*

Plurali: Doceamus, *Uczmy.*

Docete v. docetote, *Uczcie.*

Doceant, *Niech uczą.*

Conjunctivi modi tempus præsens.

Cum Doceam, *Gdy uczę.*

Doceas, *Gdy uczysz.*

Doceat, *Gdy uczy.*

Plurali:

Cùm Doceamus, Gdy ucześmy.
Doceatis, Gdy uczycie.
Doceant, Gdy uczą.

Præteritum imperfectum.

Cùm Docerem, Gdym uczył.
Doceres, Gdys uczył.
Doceret, Gdy uczył.

Plurali:

Cùm Doceremus, Gdysmy uczyli.
Doceretis, Gdyscie uczyli.
Docerent, Gdy uczyli.

Præteritum perfectum.

Cùm Docuerim, Gdym nauczył.
Docueris, Gdys nauczył.
Docuerit, Gdy nauczył.

Plurali:

Cùm Docuerimus, Gdysmy nauczyl.
Docueritis, Gdyscie nauczyl.
Docuerint, Gdy nauczyl.

Præteritum plusquam perfectum.

Cùm Docuissem, Gdym był nauczył.
Docuisses, Gdys był nauczył.
Docuisset, Gdy był nauczył.

Plurali:

Cùm Docuissemus, Gdysmy byli nauczyl.
Docuissetis, Gdyscie byli nauczyl.
Docuissent, Gdy byli nauczyl.

Futurum.

Cùm Dociero, Gdy nauczę.
Docueris, Gdy nauczysz.
Docuerit, Gdy nauczy.

Plurali:

Cùm Docuerimus, Gdy nauczymy.
Docueritis, Gdy nauczycie.

Docu-

Conjugatio Verbi Doceor.

25

Docuerint, *Gdy nauczą.*

Infinitivi præsens, & imperfectum.

Docere, *Uczyć.*

Perfectum & plusquam perfectum.

Docuisse, *Nauczyć.*

Futurum.

Docturum, ram, rum, esse, *Nauczyć napotym.*

Plurali:

Docturos, ras, ra, esse, *Nauczyć napotym.*

Gerundia.

Docendi, *Uczenia.*

Docendo, *Ucząc.*

Docendum, *Uczenia.*

Participium præsentis temporis.

Docens docentis, *Uczący.*

Supina.

Doctum, *Uczenia.* Doctu, *Uczenia.*

Participium futuri.

Docturus, doctura, docturum, *Który ma uczyć.*

CONIUGATIO

VERBI PASSIVI

DOCEOR.

Indicativi modi tempus præsens.

Doceor, *Uczą mię.*

Doceris v. docere, *Uczą cię.*

Docetur, *Uczą go.*

Plurali: Docemur, *Uczą nas.*

Docemini, *Uczą was.*

Docentur, *Uczą ich.*

Præteritum imperfectum.

Docebar, *Uczono mię.*

Docebaris *v.* docebare, *Uczono cię.*

Docebatur, *Uczono go.*

Plurali: Docebamur, *Uczono nas.*

Docebamini, *Uczono was.*

Docebantur, *Uczono ich.*

Præteritum perfectum.

Doctus, ta, tum, sum *v.* fui, es *v.* fuisti, est *v.* fuit. *Nauczono mię, albo nauczo-ny jestem, albo byłem, byłeś, był.*

Plurali:

Docti, doctæ, docta, sumus *v.* fuimus, estis *v.* fuistis, sunt *v.* fuerunt. *Nauczeni byliśmy, byliście, byli.*

Præteritum plusquam perfectum.

Doctus, docta, doctum, eram *v.* fueram, eras *v.* fueras, erat *v.* fuerat. *Byłem, albo bywałem nauczony, byłeś nauczony, był nauczony.*

Plurali:

Docti, doctæ, docta, eramus *v.* fueramus, eratis *v.* fueratis, erant *v.* fuerant. *Nauczeni byliśmy, nauczeni byliście, nauczeni byli: albo nauczo- no nas było &c.*

Futurum.

Docebor, *Będę nauczony.*

Docéberis *v.* docebere, *Będziesz nauczony.*

Docébitur, *Będzie nauczony.*

Plurali: Docébimur, *Będziemy nauczeni.*

Docebimini, *Będziecie nauczeni.*

Docebuntur, *Będą nauczeni.*

Imperativus.

Docere *v.* docetor, *Niech cię uczą.*

Doceatur, *Niech go uczą.*

Plu-

Conjugatio Verbi Doceor.

27

Plurali: Doceamur, *Niech nas uczą.*
Doceamini, *Niech was uczą.*
Doceantur, *Niech ich uczą.*

Coniunctivi modi tempus præsens.

Cum Docear, *Gdy mię uczą.*
Docearis v. doceare, *Gdy cię uczą.*
Doceatur, *Gdy go uczą.*

Plurali:

Cum Doceamur, *Gdy nas uczą.*
Doceamini, *Gdy was uczą.*
Doceantur, *Gdy ich uczą.*

Præteritum imperfectum.

Cum Docerer, *Gdy mię uczono.*
Docereris v. docerere, *Gdy cię uczono.*

Doceretur, *Gdy go uczono.*

Plurali:

Cum Doceremur, *Gdy nas uczono.*
Doceremini, *Gdy was uczono.*
Docerentur, *Gdy ich uczono.*

Præteritum perfectum.

Cum Doctus, docta, doctum, *sim vel fuerim,*
sis vel fueris, sit vel fuerit. Gdy mię na-
uczono, gdy cię nauczone, gdy go nau-
czono.

Plurali:

Cum Docti, doctæ, docta, *simus vel fuërimus,*
sitis vel fueritis, sint vel fuerint. Gdy nas
nauczono, gdy was nauczone, gdy ich
nauczono.

Præteritum plusquam perfectum.

Cum Doctus, docta, doctum, *essem vel fuis-*
sem, esses vel fuisses, esset vel fuisset. Gdy
mię było nauczone, gdy cię było nauczo-
no, gdy go było nauczone.

Plu-

Plurali:

Cum Docti, doctæ, docta, essemus *vel* fuissimus, essetis *vel* fuissetis, essent *vel* fuissent. Gdy nas było nauczono, gdy was było nauczono, gdy ich było nauczono.

Futurum.

Cum Doctus, docta, doctum, ero *vel* fuero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. Gdy mię nauczą, gdy cię nauczą, gdy go nauczą.

Plurali:

Cum Docti, doctæ, docta, erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erunt *vel* fuerint. Gdy nas nauczą, gdy was nauczą, gdy ich nauczą.

Infinitivi præsens & imperfectum.

Doceri. Być uczoneym.

Perfectum & plusquam perfectum.

Doctum, doctam, doctum, esse *v.* fuisse. Być nauczonym.

Plurali:

Doctos, doctas, docta, esse *vel* fuisse. Być nauczonymi.

Futurum.

Doctum iri, *vel* docendum, docendam, docendam esse. Być nauczonym napotym.

Plurali:

Doctum iri, *vel* docendos, docendas, docenda esse. Być nauczonymi napotym.

Futurum præterito, mistum.

Docendum, docendam, docendum fuisse.

Plurali:

Docendos, docendas, docenda fuisse.

Participium præteriti.

Doctus, docta, doctum. Nauczony.

Participium futuri.

Docendus, docenda, docendum. Którego ma-
ią uczyć.

TER-

TERTIA CONIUGATIO
L E G O.

Indicativi modi tempus præsens.

Lego, Czytam, zbieram.

Legis, Czytasz.

Legit, Czyta.

Plurali: Legimus, Czytamy.

Legitis, Czytacie.

Legunt, Czytają.

Præteritum imperfectum.

Legebam, Czytałem.

Legebas, Czytałeś.

Legēbat, Czytał.

Plurali: Legebamus, Czytaliśmy.

Legebatis, Czytaliście.

Legēbant, Czytali.

Præteritum perfectum.

Legi, Przeczytałem.

Legisti, Przeczytałeś.

Legit, Przeczytał.

Plurali: Legimus, Przeczytaliśmy.

Legistis, Przeczytaliście.

Legerunt, v. legēre, Przeczytali.

Præteritum plusquam perfectum.

Légeram, Przeczytałem był.

Legeras, Przeczytałeś był.

Legerat, Przeczytał był.

Plurali: Legeramus, Przeczytaliśmy byli.

Legeratis, Przeczytaliście byli.

Legerant, Przeczytali byli.

Futurum.

Legam, Będę czytał, przeczytam.

Leges,

Leges, Będziesz czytał.

Leget, Będzie czytał.

Plurali: Legemus, Będziemy czytali.

Legetis, Będziecie czytali.

Legent, Będą czytali.

Imperativus.

Lege *vel* legito, Czytaj.

Legat, Niech on czyta.

Plurali: Legamus, Czytajmy.Légite *vel* legitote, Czytajcie.

Legant, Niech czytają.

Conjunctivi modi tempus praesens.

Cùm Legam, Gdy czytam.

Legas, Gdy czytasz.

Legat, Gdy czyta.

*Plurali:**Cùm* Legamus, Gdy czytamy.

Legatis, Gdy czytacie.

Legant, Gdy czytają.

Præteritum imperfectum.

Cùm Legerem, Gdyś czytał.

Legeres, Gdyś czytałeś.

Legeret, Gdy czytał.

*Plurali:**Cùm* Légeremus, Gdyśmy czytali.

Legeretis, Gdyście czytali.

Legerent, Gdy czytali.

Præteritum perfectum.

Cùm Légerim, Gdyś przeczytał.

Legeris, Gdyś przeczytałeś.

Legerit, Gdy przeczytał.

*Plurali:**Cùm* Légerimus, Gdyśmy przeczytali.

Légeritis, Gdyście przeczytali.

Legerint, Gdy przeczytali.

Præ-

Præteritum plusquam perfectum.

Cum

Legissem, Gdyśm przeczytał był.
Legisses, Gdyś przeczytał był.
Legisset, Gdy przeczytał był.

Plurali:

Cum

Legissemus, Gdyśmy przeczytali byli.

Legissetis, Gdyście przeczytali byli.

Legissent, Gdy przeczytali byli.

Futurum.

Cum

Légero, Gdy będę czytał.

Legeris, Gdy będziesz czytał.

Legerit, Gdy będzie czytał.

Plurali:

Cum

Legérimus, Gdy będziemy czytali.

Legeritis, Gdy będziecie czytali.

Legerint, Gdy będą czytali.

Infinitivi præsens & imperfectum.

Légere, Czytać.

Perfectum & plusquam perfectum.

Legisse, Przeczytać.

Futurum.

Lecturum, ram, rum esse, Czytać napotym.

Plurali:

Lecturos, ras, ra esse, Czytać napotym.

Futurum præterito mistum.

Lecturum, lecturam, lecturum fuisse.

Plurali:

Lecturos, lecturas, lectura fuisse.

Gerundia.

Legendi, Czytania.

Legendo, Czytając.

Legendum, Czytania.

Participium præsentis.

Legens, legis, Czytający.

Lectum, *Czytania*. Lectu, *Czytania*.
Participium futuri.

Lecturus, lectura, lecturum, *Który ma czytać*.

CONIUGATIO VERBI PASSIVI LEGOR.

Indicativi modi tempus præsens.

Legor, *Czytaią mię*.
Légeris v. légere, *Czytaią cię*.
Légitur, *Czytaią go*.

Plurali: Léginur, *Czytaią nas*.
Legimini, *Czytaią was*.
Leguntur, *Czytaią ich*.

Præteritum imperfectum.

Legebar, *Czytano mię*.
Legebaris v. legebare, *Czytano cię*.
Legebatur, *Czytano go*.

Plurali: Legebamur, *Czytano nas*.
Legēbamini, *Czytano was*.
Legebantur, *Czytano ich*.

Præteritum perfectum.

Lectus, lecta, lectum, sum *vel* fui, es *vel* fuisti, est *vel* fuit. *Czytany jestem albo byłem, czytany byłeś, czytany był*.

Plurali:

Lecti, lectæ, lecta sumus *vel* fuimus, estis *vel* fuistis, sunt *vel* fuerunt. *Czytani byliśmy, czytani byliście, czytani byli*.

Præteritum plusquam perfectum.

Lectus, lecta, lectum, eram *vel* fueram, eras *vel*

Conjugatio Verbi Legor.

33

vel fueras, erat vel fuerat. Przeczytany
byłem albo bywałem, przeczytany byłeś,
przeczytany był.

Plurali:

Lecti, lectæ, lecta eramus vel fueramus, era-
tis vel fueratis, erant vel fuerant. Prze-
czytani byliśmy, przeczytani byliście,
przeczytani byli.

Futurum.

Legar, Będę czytany.

Legaris v. legere, Będziesz czytany.

Legetur, Będzie czytany.

Plurali: Legemur, Będziemy czytani.

Legimini, Będziecie czytani.

Legentur, Będą czytani.

Imperativus.

Légere v. légitor, Niech cię czytaią.

Legatur, Niech go czytaią.

Plurali: Legamur, Niech nas czytaią.

Legimini, Niech was czytaią.

Legantur, Niech ich czytaią.

Conjunctivi modi tempus præsens.

Cum Legar, Gdy mię czytaią.

Legaris v. legare, Gdy cię czytaią.

Legatur, Gdy go czytaią.

Plurali:

Cum Legamur, Gdy nas czytaią.

Legamini, Gdy was czytaią.

Legantur, Gdy ich czytaią.

Præteritum imperfectum.

Cum Légerer, Gdy mię czytano.

Legereris vel legerere, Gdy cię
czytano.

Legeretur, Gdy go czytano.

Plu

Plurali:

Cum Legeremur, Gdy nas czytano.
 Legeremini, Gdy was czytano.
 Legerentur, Gdy ich czytano.
 Præteritum perfectum.

Cum Lectus, lecta, lectum, sim vel fuerim,
 sis vel fueris, sit vel fuerit. Gdy jestem
 albo byłem czytany, gdy byłeś czytany,
 gdy był czytany.

Plurali:

Cum Lecti, lectæ, lecta simus vel fuerimus,
 sitis vel fueritis, sint vel fuerint. Gdy by-
 liśmy czytani, gdy byliście czytani, gdy
 byli czytani.

Præteritum plusquam perfectum.

Cum Lectus, lecta, lectum essem vel fuisset,
 esses vel fuisses, esset vel fuisset. Gdyni
 był albo bywał czytany, gdyś był czytany,
 gdy był czytany.

Plurali:

Cum Lecti, lectæ, lecta essemus vel fuissetis,
 essetis vel fuissetis, essent vel fuissetis,
 Gdyśmy byli czytani, gdyście byli
 czytani, gdy byli czytani.

Futurum.

Cum Lectus, lecta, lectum ero vel fuero, eris
 vel fueris, erit vel fuerit. Gdy mię prze-
 czytaią, gdy cię przeczytaią, gdy go
 przeczytaią.

Plurali:

Cum Lecti, lectæ, lecta erimus vel fuerimus,
 eritis vel fueritis, erint vel fuerint. Gdy
 nas przeczytaią, gdy was przeczytaią,
 gdy ich przeczytaią.

Infinitivi præsens & imperfectum.

Legi, Być czytany.

Præ-

Conjugatio Verbi Audio.

35

Præteritum perfectum & plusquam perfectum.
Lectum, lectam, lectum esse *vel* fuisse. *Być przeczytanym.*

Plurali:

Lectos, lectas, lecta esse *vel* fuisse. *Być przeczytanemi.*

Futurum.

Lectum iri, *vel* legendum, legendam, legendum esse. *Być przeczytanym napotym.*

Plurali:

Lectum iri, *vel* legendos, legendas, legenda esse. *Być przeczytanemi napotyń.*

Futurum præterito mistum.

Legendum, legendam, legendum fuisse.

Plurali:

Legendos, legendas, legenda fuisse.

Participium præteriti.

Lectus, lecta, lectum, *Czytany.*

Participium futuri.

Legendus, da, dum, *Który ma być czytany.*

QUARTA CONIUGATIO

A U D I O.

Indicativi modi tempus præsens.

Audio, *Styszę, albo słucham.*

Audis, *Styszysz.*

Audit, *Styszy.*

Plurali: Audimus, *Styszemy.*

Auditis, *Styszycie.*

Audiunt, *Styszą.*

Præteritum imperfectum:

Audiebam, *Styszałem.*

Audiebas, *Styszałeś.*

Audiebat, *Styszał.*

Plu-

- Plurali:* Audiebamus, *Słyszeliśmy.*
 Audiebatis, *Słyszeliście.*
 Audiebant, *Słyszeli.*
 Præteritum perfectum.
 Audivi, *Usłyszatem.*
 Audivisti, *Usłyszateś.*
 Audivit, *Usłyszał.*
- Plurali:* Audivimus, *Usłyszeliśmy.*
 Audivistis, *Usłyszeliście.*
 Audiverunt v. audivēre, *Usłyszeli.*
- Præteritum plusquam perfectum.
 Audiveram, *Usłyszatem był.*
 Audiveras, *Usłyszateś był.*
 Audiverat, *Usłyszał był.*
- Plurali:* Audiveramus, *Usłyszeliśmy byli.*
 Audiveratis, *Usłyszeliście byli.*
 Audiverant, *Usłyszeli byli.*
- Futurum.
 Audiam, *Usłyszę.*
 Audies, *Usłyszysz.*
 Audiet, *Usłyszy.*
- Plurali:* Audiemus, *Usłyszemy.*
 Audietis, *Usłyszycie.*
 Audient, *Usłyszą.*
- Imperativus.
 Audi vel Audito, *Słysz.*
 Audiat, *Niech słyszy.*
- Plurali:* Audiamus, *Słyszmy.*
 Audite vel auditote, *Słyszcie.*
 Audiant, *Niech słyszą.*
- Conjunctivi modi tempus præsens.
 Cum Audiam, *Gdy słyszę.*
 Audias, *Gdy słyszysz.*
 Audiat, *Gdy słyszy.*

Conjugatio Verbi Audio.

57

Plurali:

Cum Audiamus, Gdy styszemy.
Audiatis, Gdy styszycie.
Audiant, Gdy syszczą.

Præteritum imperfectum.

Cum Audirem, Gdyś styszał.
Audiress, Gdyś styszał.
Audiret, Gdy styszał.

Plurali:

Cum Audiremus, Gdyśmy styszeli.
Audiretis, Gdyście styszeli.
Audirent, Gdy styszeli.
Præteritum perfectum.

Cum Audiverim, Gdyś ustyszał.
Audiveris, Gdyś ustyszał.
Audiverit, Gdy ustyszał.

Plurali:

Cum Audiverimus, Gdyśmy ustyszeli.
Audiveritis, Gdyście ustyszeli.
Audiverint, Gdy ustyszeli.

Præteritum plusquam perfectum.

Cum Audivissem, Gdyś ustyszał był.
Audivisses, Gdyś ustyszał był.
Audivisset, Gdy ustyszał był.

Plurali:

Cum Audivissemus, Gdyśmy ustyszeli
byli.
Audivissetis, Gdyście ustyszeli byli.
Audivissent, Gdy ustyszeli byli.

Futurum.

Cum Audivero, Gdy ustyszę.
Audiveris, Gdy ustyszysz.
Audiverit, Gdy ustyszy.

Plurali:

Cum Audiverimus, Gdy ustyszemy.
Audi-

Audiveritis, *Gdy usłyszycie.*

Audiverint, *Gdy usłyszą.*

Infinitivi præsens & imperfectum.

Audire, *Słyszeć.*

Præteritum perfectum & plusquam perfectum.

Audivisse, *Usłyszeć.*

Futurum.

Auditorium, ram, rum esse, *Usłyszeć napotym.*

Plurali:

Audituros, ras, ra esse, *Usłyszeć napotym.*

Futurum præterito mistum.

Auditorium, ram, rum fuisse.

Plurali:

Audituros, ras, ra fuisse.

Gerundia:

Audiendi, *Słyszenia.*

Audiendo, *Słyszac.*

Audiendum, *Słyszenia.*

Participium præsens.

Audiens, audientis, *Słyszący.*

Supina.

Auditum, *Słyszenia.* Auditum, *Ku słyszeniu.*

Participium futuri.

Auditurus, ra, rum, *Który ma słyszeć.*

CONIUGATIO VERBI PASSIVI AUDIOR.

Indicativi modi tempus præsens.

Audior, *Słyszę mię.*

Audiris v. audire, *Słyszę cię.*

Auditur, *Słyszę go.*

Plurali: Audimur, *Słyszę nas.*

Audimini, *Słyszę was.*

Audiuntur, *Słyszę ich.*

Præ-

Præteritum imperfectum.

Audiebar, *Styszano mię.*

Audiebaris, *vel* audiebare, *Styszano cię.*

Audiebatur, *Styszano go.*

urPaPli: Audiebamur, *Styszano nas.*

Audiebamini, *Styszano was.*

Audiebantur, *Styszano ich.*

Præteritum perfectum.

Vuditus, ta, tum sum *vel* fui, es *vel* fuisti, est *vel* fuit. *Ustyszano mię, ustyszano cię, ustyszano go.*

Plurali:

Auditi, tæ, ta sumus *vel* fuimus, estis *vel* fuistis, sunt *vel* fuerunt. *Ustyszano nas, ustyszano was, ustyszano ich.*

Præteritum plusquam perfectum.

Vuditus, ta, tum eram *vel* fueram, eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat. *Byłem albo bywałem ustyszany, byłeś ustyszany, był ustyszany.*

Plurali:

Auditi, tæ, ta eramus, *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant. *Byliśmy ustyszani, byliście ustyszani, byli ustyszani.*

Futurum.

Audiar, *Ustyszę mię.*

Audiéris *vel* audiere, *Ustyszę cię.*

Audietur, *Ustyszę go.*

urPalli: Audiémur, *Ustyszę nas.*

Audiemini, *Ustyszę was.*

Audientur, *Ustyszę ich.*

Imperativus.

Audire *v.* auditor, *Niech cię słyszę.*

Audiatur, *Niech go słyszę.*

D

Plu-

Plurali: Audiamur, *Niech nas słyszą.*
 Audiamini, *Niech was słyszają.*
 Audiantur, *Niech ich słyszą.*

Conjunctivi modi tempus præsens.

Cùm Audiar, *Gdy mię słyszą.*
 Audiaris v. audiare, *Gdy cię słyszają*
 Audiat, *Gdy go słyszą.*

Plurali:

Cùm Audiamur, *Gdy nas słyszą.*
 Audiamini, *Gdy was słyszają.*
 Audiantur, *Gdy ich słyszą.*
 Præteritum imperfectum.

Cùm Audirer, *Gdy mię słyszano.*
 Audireris vel audirere. *Gdy cię słyszano.*
 Audiretur, *Gdy go słyszano.*

Plurali:

Cùm Audiremur, *Gdy nas słyszano.*
 Audiremini, *Gdy was słyszano.*
 Audirentur, *Gdy ich słyszano.*
 Præteritum perfectum.

Cùm Auditus, ta, tum sim vel fuerim,
 sis vel fueris, sit vel fuerit. *Gdy mię u-*
słyszano, gdy cię usłyszano, gdy go u-
słyszano.

Plurali:

Cùm Auditi, tæ, ta simus vel fuerimus, si-
 tis vel fueritis, sint vel fuerint. *Gdy nas*
usłyszano, gdy was usłyszano, gdy ich
usłyszano.

Præteritum plusquam perfectum.

Cùm Auditus, ta, tum essem vel fuisset, es-
 ses vel fuisses, esset vel fuisset. *Gdy mię*
usłyszano było, gdy cię usłyszano, gdy
go usłyszano.

Plurali:

Conjugatio Verbi Audior.

42

Plurali:

Cum Auditi, tæ, ta essemus *vel* fuissetis, essetis *vel* fuissetis. Gdy nas usłyszano, gdy was usłyszano, gdy ich usłyszano.

Futurum.

Aum Auditus, ta, tum ero *vel* fūero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. Gdy mię usłyszę, gdy cię usłyszę, gdy go usłyszę.

Plurali:

Cum Auditi, tæ, ta erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erint *vel* fuerint. Gdy nas usłyszę, gdy was usłyszę, gdy ich usłyszę.

Infinitivi præsens & imperfectum.

Audiri, Być słyszany.

Perfectum & plusquam perfectum.

Auditum, tam, tum esse *vel* fuisse, Być usłyszany.

Plurali:

Auditos, tas, ta esse *vel* fuisse, Być usłyszaniemi.

Futurum.

Auditum iri, *vel* audiendum, dam, dum esse, Być usłyszany napotym.

Plurali:

Auditum iri, *vel* audiendos, das, da esse, Być usłyszaniemi napotym.

Futurum præterito mistum.

Audiendum, dam, dum fuisse.

Plurali:

Audiendos, das, da fuisse.

Participium præteriti.

Auditus, ta, tum, Słyszany.

Participium futuri.

Audiendus, da, dum, Który ma być słyszany.

DE FORMATIONE TEMPORUM.

1. Tēpora desinentia in Ram, rim, ro, formantur à präterito indicativi, vg. Amavi, i mutato in e. fit amave, addita syllaba Ram, vel rim, vel ro, fit amàveram, amàverim, amavero.

2. Tēpora desinentia in ssem, sse, formantur à präterito indicativi, vg. Amavi, addita litera s. & syllaba sem vel se, fit amavissem, amavisse.

3. Participium präteriti formatur à supinō posteriore, vg. Amatu, addita litera s. fit amatus.

4. Participium futuri formatur à supinō priore, vg. Amatum, m. mutato in rus, fit amaturus.

5. Participium præsentis formatur à präterito imperfecto indicativi, vg. Amabam, bam, mutato in ns. fit amans.

6. Participium futuri passivum & gerundium formatur à genitivo participii præsentis, vg. Amans amantis, tis mutato in dus vel di, fit amandus, amandi, amando. Sic in omnibus verbis.

Cæterorum temporum formationes tyrones facile usu discunt.

CONJUGATIO

VERBORUM ANOMALORUM

P O S S U M.

Plurali: Possum, *Moge.* Potes, potest.
Póssumus, potestis, possunt.
Præ-

Præteritum imperfectum.

Póteram, poteras, poterat.

Plurali: Poteramus, poteratis, poterant.

Præteritum perfectum.

Potui, potuisti, potuit.

Plurali: Potuimus, potuistis, potuerunt *vel* potuère.

Præteritum plusquam perfectum.

Potueram, potueras, potuerat.

Plurali: Potueramus, potueratis, potuerant.

Futurum.

Pótero, poteris, poterit.

Plurali: Potérimus, poteritis, poterunt.

Imperativus.

Possis *vel* fac possis, possit.

Plurali: Possimus, possitis, possint.

Conjunctivi præsens.

Cùm Possim, possis, possit.

Plurali: Cùm Possimus, possitis, possint.

Præteritum imperfectum.

Cùm Possem, posses, posset.

Plurali: Cùm possemus, possetis, possent.

Præteritum perfectum.

Cùm Potuerim, potueris, potuerit.

Plurali: Cùm Potuérimus, potueritis, potuerint.

Præteritum plusquam perfectum.

Cùm Potuisssem, potuisses, potuisset.

Plurali: Cùm Potuisssemus, potuissetis, potuissent.

Futurum.

Cùm Potúero, potueris, potuerit.

Plurali: Cùm Potuérimus, potuéritis, potuerint.

Infinitivi præsens & imperfectum.

Posse.

Præ-

Præteritum perfectum & plusquam perfectum.

Potuisse.

Cæteris caret.

Eodem modo conjugatur *Prosum*: verum in vocibus, quæ incipiunt ab *e*. intercipiunt d. vg. Prodes, prodero.

F E R O.

Indicativi præsens.

Fero, *Niosq.*, fers, fert.

Plurali: Férimus, fertis, ferunt.

Imperativus.

Fer *vel* ferto, ferat.

Plurali: Feramus, ferte *vel* fertote, ferant.

Coniunctivi imperfectum.

Ferrem, ferres, ferret.

Plurali: Ferremus, ferretis, ferrent.

Infinitivi præsens.

Ferre.

Cætera ut Lego.

F E R O R.

Indicativi præsens.

Feror, ferris *vel* ferre, fertur.

Plurali: Férimur, ferimini, feruntur.

Imperativus.

Ferre *vel* fertor, feratur.

Plurali: Feramur, feramini, ferantur.

Coniunctivi imperfectum.

Ferrer, ferreris *vel* ferrere, ferretur.

Plurali: Ferremur, ferremini, ferrentur.

Infinitivi præsens.

Ferri.

Cætera ut Legor.

VOLO.

V O L O.

Indicativi præsens.

Volo, *Chceę*, vis, vult.

Plurali: Vólumus, vultis, volunt.

Imperativus.

Velis, *vel* fac velis, velit.

Plurali: Velimus, velitis, velint.

Conjunctivi præsens.

Velim, velis, velit.

Plurali: Velimus, velitis, velint.

Præteritum imperfectum.

Vellem, velles, vellet.

Plurali: Vellemus, velletis, vellent.

Infinitivi præsens.

Velle.

Cætera ut Lego.

N O L O.

Indicativi præsens.

Nolo, *Niechceę*, non vis, non vult.

Plurali: Nolumus, non vultis, nolunt.

Imperativus.

Noli *vel* nolito, nolit.

Plurali: Nolimus, nolitis, nolint.

Conjunctivi præsens.

Nolim, nolis, nolit.

Plurali: Nolimus, nolitis, nolint.

Præteritum imperfectum.

Nollem, nolles, nollet.

Plurali: Nollemus, nolletis, nollent.

Infinitivi præsens.

Nolle.

Cætera ut Lego.

MALO.

M A L O.

Indicativi præsens.

Malo, *Wolę*, mavis, mavult.*Plurali:* Malumus, mavultis, malunt.

Imperativus.

Malis *vel* fac malis, malit.*Plurali:* Malimus, malitis, malint.

Conjunctivi præsens.

Malim, malis, malit.

Plurali: Malimus, malitis, malint.

Præteritum imperfectum.

Mallem, malles, mallet.

Plurali: Mallemus, malletis, mallent.

Infinitivi præsens.

Malle.

*Cætera ut Lego.*Futuro indicativi, Gerundio, Supino ac
Participiis caret.

F I O.

Indicativi præsens.

Fio, *Staię sie*, fis, fit.*Plurali:* Fimus, fitis, fiunt.

Præteritum perfectum.

Factus, ta, tum sum *vel* fui, es *vel* fuisti, &c.

Imperativus.

Fias *vel* fac fias, fiat.*Plurali:* Fiamus, fiatis, fiant.

Conjunctivi imperfectum.

Fierem, fieres, fieret.

Plurali: Fieremus, fieretis, fierent.

Infinitivi præsens.

Fieri.

Cætera ut Lego.

EO.

E O.

Indicativi præsens.

E^o, *Idē*, is, it.

Plurali: Imus, itis, eunt.

Præteritum imperfectum.

Ibam, ibas, ibat.

Plurali: Ibamus, ibatis, ibant.

Futurum. Ibo, ibis, ibit.

Plurali: Ibimus, ibitis, ibunt.

Imperativus.

I vel ito, eat.

Plurali: Eamus, ite *vel* itote, eant.

Conjunctivi præsens.

Eam, eas, eat.

Plurali: Eamus, eatis, eant.

Infinitivi præsens.

Ire.

Participium præsens.

Iens euntis.

Gerundia.

Eundi, eundo, eundum. *Cætera ut Audio.*

Eodem modo conjugantur composita sequentia: Abeo, Adeo, Anteeo, Circūmeo, Cōeo, Exeo, Ineo, Intereo, Obeo, Pereo, Præeo: Prætereo, Prodeo, Redeo, Subeo, Trans-
eo, Veneo, Queo, Nequeo. Verum Queo & Nequeo carent Imperativo, Infinitivi futuro, Gerundiis, ac Participiis: Infinitivus quoque Quire non habetur in usu.

EDO.

E D O, C O M E D O.

Edo, *Jem*, edi, esum. Cómedo, *Jadam*.
 comédi comesum conjugantur ut Lego,
 nonnullas tamen voces mutantur à verbo
 Sum.

Indicativi præsens.

Edo, edis *vel* es, edit *vel* est.

Plurali: Edimus, editis *vel* estis, edunt.

Imperativus.

Ede *vel* es.

Plurali: Edite *vel* este.

Conjunctivi imperfectum.

Ederem, &c. *vel* essem, esses, esset.

Plurali: Essemus, essetis, essent.

Infinitivi præsens.

Edere *vel* esse.

C O M E D O.

Indicativi præsens.

Cómedo, cómedis *vel* comes, comedit *vel*
 comest.

Plurali: Coméditis *vel* comestis.

Imperativus.

Comédite *vel* comeste.

Conjunctivi imperfectum.

Coméderem &c. *vel* comessem, comesses, co-
 messet. Comessemus, comessetis, comessent.

Infinitivi præsens.

Comédere *vel* comesse.

C O E P I.

Indicativi præsens, & perfectum.

Cœpi, cœpisti, cœpit.

Plurali:

Plurali: Cœpinus, cœpistis, cœperunt *vel* cœpère.

Imperfectum & plusquam perfectum.

Cœperam, cœperas, cœperat.

Plurali: Cœperamus, cœperatis, cœperant.
Imperativus.

Cœperis, cœperit.

Plurali: Cœpérimus, cœpéritis, cœperint.
Conjunctivi præsens & perfectum.

Cœperim, cœperis, cœperit.

Plurali: Cœpérimus, cœperitis, cœperint.
Imperfectum & plusquam perfectum.

Cœpissem, cœpisses, cœpisset.

Plurali: Cœpissemus, cœpissetis, cœpissent.
Futurum.

Cœpero, cœperis, cœperit.

Plurali: Cœpérimus, cœpéritis, cœperint.
Infinitivi præsens & perfectum.

Cœpisse.

Futurum.

Cœpturum, ram, rum esse.

Plurali: Cœpturos, ras, ra esse.

Supinum. Cœptum.

Participium præteriti. Cœptus.

Participium futuri. Cœpturus.

Cæteris caret.

Eodem modo conjugantur *Mémini*, *Novi*, *Odi*. Verum carent supino & participiis. *Memini* imperativum flectit: *Memento vel meminervis*, *meminerit*. *Plurali:* *Meminérimus*, *mementote vel meminéritis*, *meminerint*.

I N Q U A M.

Indicat: Præsens. Inquam, inquis, inquit.

Plurali: Inquimus, inquiunt. *Im-*

Imperfectum. Inquiebat.

Perfectum. Inquisti, inquit.

Futurum. Inquies, inquiet.

Imperat: Inque vel inquito.

Participium præsens. Inquiens.

A J O.

Indicat: Præsens. Ajo, ais, ait. Ajunt.

Imperfectum. Ajebam, ajebas, ajebat.

Plurali: Ajebamus, ajebatis, ajebant.

Imperativus. Ai.

Conjunctivi Præsens. Ajas, ajat.

Participium præsens. Ajens.

FOREM, fores, foret. Forent. Usurpatur
pro *Essem, esses, essent.*

Fore pro *Futurum.*

FARIS. *Indicativi præsens.* Faris vel fare,
fatur. *Imperativus.* Fare. *Infinitivi.* Fari.
Gerundium. Fandi. *Supinum.* Fatum. *Par-*
ticipium præteriti. Fatus. *Participium*
futuri. Fandus.

Composita Affâris, Effaris, Præfaris, Pro-
faris simplicis normam sequuntur.

FAXO, id est, *Faciam.* Faxim, faxis, faxit.
Faxitis, faxint, id est *Faciam vel fece-*
rim, vel fecero.

AUSIM, ausis, ausit, id est: *Audeam, ausus*
fuerim vel fuero.

QUÆSO. Quæsumus, id est: *Peto. Pétimus.*

AVE. Salve, *Witay.* Avête, Salvête: *sunt*
secundæ personæ imperativi. Avère: *Sal-*
vère: est præsens infinitivi.

CEDO, id est: *Da vel dic.*

Apage, Apagete: *Precz ztqđ, sunt secundæ personæ imperativi.*

Dico, Duco, Facio, Fero habent in imperativo, *Lic, duc, fac, fer.*

Edim, Cómedim, id est: *Edam, Cómedam.*

Duis, duit; Duint, id est: *Des, det, dent, vel Dederis, dederit, dederint.*

Defit, id est: *Deest.* Defiet, id est: *Déerit.*

Defiat, id est: *Defit.* Defieri id est: *Deesse.*

Ovat, Buja, Raduie *fig, est tertia persona indicativi præsentis.* Ovans ovantis est participium præsens.

Orior est tertiæ conjugationis: in infinitivo tamen dicitur, *Oriri.*

Nascor, Morior, Orior, Pario formant Participium in rus: *Nasciturus, Moriturus, Oriturus, Pariturus.*

Facio dicitur passiva voce Fio. Composita, quæ non mutant A. in I. habent passivam vocem, imperativum, & supinum sicut simplex, vg. *Calefacio, Calefio, calefac, calefactum:* quæ veró mutant A. in I. habent passivam vocem in Or. Imperativum in e. supinum in ectum, vg. *Afficio, Afficior affice, affectum.*

Verba Deponentia, quæ admittunt accusativum, præter participium in rus activæ significationis, habent participium in dus passivæ significationis.

Verborum Communium Tempora, quæ formantur à supino: item Gerundia tum active, tum passivé usurpantur.

uturum infinitivi, quod suppletur ex supino

no & infinito iri, & participium in *du*s passivæ tantum sunt significationis.

Verba Deponentia & Communia primæ conjugationis conjugantur ut *Amor*; secundæ ut *Doceor*; tertiæ ut *Legor*; quartæ ut *Audior*.

Verba Impersonalia conjugantur, sicut Personalia in tertiis personis. Carent tamen Gerundio, Supino, ac Participiis. Verum dicitur: *pœnitendus*, *pudendus*, *pigendus*, à priscis: *pœniteor*, *pudeor*, *pigeor*. Pœnitens, pudens, libens, & similia, nomina potius censenda sunt quam participia.

SCHOLION I.

Præter hos quatuor modos, alii quoque sunt, quos propter significationis dissimilitudinem aliqui distinxerunt, etsi voce ab his vix dissentiant. Cujusmodi est modus *Optativus*, qui ut ab optando, nomen accipit, ita optandi particulas poscit. Eæ ferè sunt: *O si*. *O utinam*. *O si utinam*. *O ut sic*, *quàm ita*. Ejusmodi adverbia seu particulas ad majorem explicationem addi, ac sæpe à Scriptoribus prætermitti, quia Optativa verba per se indicant & rem & votum, docet Prisc: asserens illud Lucani. *Dii visa secudent*, & *fibris sit nulla fides*. Sic Lib: 2. cum optaret Cato pro Patria mortem oppetere. *O utinam cælique*, &c. mox in eodem effectu pergens ait: *Me geminæ signent facies*, *me hac hora telis turba petat*.

Potentialis, qui potentiam sive facultatem præcipuè adsignificat: ideoque Verbo *Po sum* expli-

explicari solet. Terentius in Andria: *Hic vir sit bonus?* id est, *possit esse bonus?* Adsignificat etiam modus hic debitum, unde Verbo *Debeo* aliquando explicatur. Terent: in Heatontin. *Prædiceres*, id est: *Prædicere debuisses*. Interdum & voluntatem. Virgil: 1. Æneid: *Et quisquam numen Junonis adoret?* id est: *Adorare velit?*

Permissivus sive *concessivus* permissionem sive concessionem adsignificat. Ejus usus, excepto futuro, in secundis & tertiis personis potissimum cernitur. Terent: in Adel: *Profundat, perdat, pereat*, nihil ad me attinet. Uterque hic modus Potentialis & Permissivus admodum est elegans, eoque Auctores usi sunt frequentissime & ornatissime.

Mandativus sive *Legalis*, quo leges & mandata dantur.

DE MODO OPTATIVO, POTENTIALI, PERMISSIVO.

Omnia Verba in Modo Optativo, Potentiali, & permissivo imitantur normam sequentem.

Optativi modi tempus præsens & imperfectum.

Utinam **A**marem, *Obym miłowat.*

Amaret, *Oby miłowat.*

Amaret, *Oby miłowat.*

Plurali: Utinam Amaremus, *Obyśmy miłowali.*

Amaretis, *Obyście miłowali.*

Amarent, *Oby miłowali.*

Præ-

Præteritum perfectum.

Utinam Amaverim, *Obym był umiłował.*
 Amaveris, *Obyś był umiłował.*
 Amaverit, *Oby był umiłował.*

Plurali: Utinam Amaverimus, *Obyśmy byli umiłowali.*
 Amaveritis, *Obyście byli umiłowali.*

Amaverint, *Oby byli umiłowali.*

Præteritum plusquam perfectum.

Utinam Amavissem, *Obym był umiłował zdawna.*

Amavisses, *Obyś był umiłował.*
 Amavisset, *Oby był umiłował.*

Plurali: Utinam Amavissemus, *Obyśmy byli umiłowali.*
 Amavissetis, *Obyście byli umiłowali.*

Amavissent, *Oby byli umiłowali.*

Futurum.

Utinam Amem, *Obym umiłował napotym.*
 Ames, *Obyś umiłował.*
 Amet, *Oby umiłował.*

Plurali: Utinam Amemus, *Obyśmy umiłowali.*

Ametis, *Obyście umiłowali.*

Ament, *Oby umiłowali.*

Potentialis modi tempus præsens.

Amem? *Mam miłować?*

Ames? *Masz miłować?*

Amet? *Ma miłować?*

Plurali: Amemus? *Mamy miłować?*

Ametis? *Macie miłować?*

Ament? *Maię miłować?*

Præ-

Præteritum imperfectum.

Amarem? Miałem miłować?

Amares? Miałeś miłować?

Amaret? Miał miłować?

Plurali: Amaremus? Mieliśmy miłować?

Amaretis? Mieliście miłować?

Amarent? Mieli miłować?

Præteritum Perfectum.

Amaverim? Miałbym umiłować?

Amaveris? Miałbyś umiłować?

Amaverit? Miałby umiłować?

Plurali: Amaverimus? Mielibyśmy umiłowac?

Amaveritis? Mielibyście umiłować?

Amaverint? Mieliby umiłować?

Præteritum plusquam perfectum.

Amavissem? Miałbym był umiłowac?

Amavissets? Miałbyś był umiłować?

Amavisset? Miałby był umiłować?

Plurali: Amavissemus? Mielibyśmy byli umiłowac?

Amavissetis? Mielibyście byli umiłowac?

AmavisSENT? Mieliby byli umiłowac?

Futurum.

Amavero? Miałbym umiłować?

Amaveris? Miałbyś umiłować?

Amaverit? Miałby nmiłować?

Plurali: Amaverimus? Mielibyśmy umiłowac?

Amaveritis? Mielibyście umiłować?

Amaverint? Mieliby umiłować?

Permissivi modi tempus præsens.

Amem, *Day to, że miłuję.*

Ames, *Day to, że miłujesz.*

Amet, *Day to, że miłuję.*

Plurali: Amemus, *Day to, że miłujemy.*

Ametis, *Day to, że miłujecie.*

Ament, *Day to, że miłują.*

Præteritum imperfectum.

Amarem, *Niech tak będzie, żem miłował.*

Amares, *Niech tak będzie, żeś miłował.*

Amaret, *Niech tak będzie, że miłował.*

Plurali:

Amaremus, *Niech tak będzie, żeśmy miłowali.*

Amaretis, *Niech tak będzie, żeście miłowali.*

Amarent, *Niech tak będzie, że miłowali.*

Præteritum perfectum.

Amaverim, *Niech tak będzie, żem umiłował.*

Amaveris, *Niech tak będzie, żeś umiłował.*

Amaverit, *Niech tak będzie, że umiłował.*

Plurali:

Amaverimus, *Niech tak będzie, żeśmy umiłowali.* (łowali.

Amaveritis, *Niech tak będzie, żeście umi-*

Amaverint, *Niech tak będzie, że umiłowali.*

Præteritum plusquam perfectum.

Amavissem, *Day to, zebym był umiłował.*

Amavisses, *Day to, zebys był umiłował.*

Amavisset, *Day to, żeby był umiłował.*

Plurali:

Amavissemus, *Day to, żebyśmy byli umiłowali.* (wali.

Amavissetis, *Day to, żebyście byli umiło-*

AmavisSENT. *Day to, żeby byli umiłowali.*

Futu-

Futurum.

Amavero, *Choć będę miłował, umiuię.*

Amaveris, *Choć będziesz miłował.*

Amaverit, *Choć będzie miłował.*

Plurali:

Amaverimus, *Choć będziemy miłowali.*

Amaveritis, *Choć będziecie miłowali.*

Amaverint, *Choć będą miłowali.*

Sic inflectuntur in his modis verba reliquarum conjugationum.

De Modo Mandativo.

Futurum infinitivi, seu modus mandativus.

Amato tu *vel* amabis, *Umiuy ty więc.*

Amato ille *vel* amabit, *Niech on umiuię.*

Plurali:

Amatote *vel* amabitis, *Umiuycie napotym.*

Amanto *vel* amabunt, *Niech oni umiuię.*

Passivum.

Amator tu, amaberis *vel* amabere, *Niech się cię zamiuię.*

Amator *vel* amabitur, *Niech się go zamiuię.*

Plurali:

Amabimino *vel* amabimini, *Niech się was zamiuię.*

Amanto *vel* amabuntur, *Niech się ich zamiuię.*

Doceto tu *vel* docebis, *Nauucz ty więc.*

Doceto ille *vel* docebit, *Niech on nauczy.*

Plurali:

Docetote vos *vel* docebitis, *Nauuczcie wy.*

Docento illi *vel* docebunt, *Niech oni nauczą.*

Passivum.

Docetor tu *vel* doceberis, *Niech cię nauczą.*

Docetor ille *vel* docebitur, *Niech go nauczą.*

Plurali:

Doceminor *vel* docebimini, *Niech was nauczą.*

Docentor *vel* docebuntur, *Niech ich nauczą.*

Legito tu *vel* leges, *Czytay ty więc.*

Legito ille *vel* leget, *Niech on czyta.*

Plurali:

Legitote *vel* legetis, *Czytaycie.*

Legunto illi *vel* legent, *Niech oni czytaią.*

Passivum.

Legitor tu, legēris *vel* legēre, *Niech cię czytaią.*

Legitor ille *vel* legetur, *Niech go czytaią.*

Plurali:

Legiminor *vel* legimini, *Niech was czytaią.*

Leguntor *vel* legentur, *Niech ich czytaią.*

Audito tu *vel* audies, *Sluchay ty więc.*

Audito ille *vel* audiet, *niech on słucha.*

Plurali:

Auditote *vel* audietis, *Sluchaycie więc.*

Auditote *vel* audient, *Niech więc słuchaią.*

Passivum.

Auditor tu, audieris *vel* audiere, *Niech cię więc słuchaią.*

Auditor ille *vel* audietur, *Niech go słuchaią.*

Plurali:

Audiminor *vel* audiemini, *Niech was słuchaią.*

Audiuntor *vel* audientur, *Niech ich słuchaią.*

SCHOLION II.

Latinæ linguæ Scriptores sæpe tempus aliud pro alio usurpant. Futurum Indicativi ac Conjunctivi, & Præsens Conjunctivi pro Imperativo, ut: *Valebis igitur, meque amabis*, id est: *Vale, ama. Sed amabo te nihil*

hil incommodi valetudini tuæ feceris, id est: *Fac*. *Si certum est facere, facias*, id est: *Fac*. Futurum etiam conjunctivi eleganter vicem futuri Indicativi explet. Cic: *Cum tu hæc leges, ego fortasse illum convenero*. Idem. *Gratissimum mihi feceris, si ad me Ciliciam quam primum veneris*. Præteritum etiam Conjunctivi non raro pro futuro ponitur: Plaut: *Quis igitur drachmam reddet, si dederim tibi*, id est: *Dedero*. Interdum Conjunctivi præsens usurpatur pro imperfecto Conjunctivi. Ter: *Tu si hic sis, aliter sentias*, id est: *si esses, sentires*. Plaut: *Sexcenta sunt, quæ memorem, si sit otium*, id est: *memorarem, si esset otium*. Curandum verò, ut aptè tempora copulentur, sibi que respondeant, imperfectum imperfecto, ut: *Dicerem, si scirem*. Plusquam perfectum, plusquam perfecto, ut: *Dixissem, si scivissem*. Cic: *Plura scriberem, si ipse possem*. Idem: *Si corpore valuisset, habitus fuisset disertus*. Quanquam interdum imperfectum plusquam perfecto jungitur, Cic: *Si scriberem ipse, longior epistola fuisset*. Sic & modi permutantur interdum, Ovid: *Solus eram, si non sævus adesset amor*.

Verba, quæ carent præteritis & supinis, carent etiam omnibus temporibus, quæ ab illis formantur.

SCHOLION III.

Præterita modorum omnium in media voce Syncopen admitunt, expunctis syllabis

labis *vi*. vel litera *vel*. Præteritum enim perfectum in *avi*, primæ conjugationis, vel in *ivi*, tertiæ aut quartæ, è secundis personis utriusque numeri, *vi*, syllabam è media voce interdum elidit: *Laudavisti, petivisti, audivisti*. Per Syncopen: *Laudâsti, petîsti, audîsti*. Numero plurali: *Laudâstis, petîstis, audîstis*. In aliis modis similiter *Laudâsses, petîsses, audîsses*. Imò & in his quoque primæ tertiæque personæ præsertim Conjugationis primæ, ut: *Laudâssem, laudâsset*. Quò etiam spectant apud Cicer: *Consuêsti, suêssent, cognôsti, decréssent*, pro *Consuevisti, suevissent, cognovisti, decrevissent*. Sic: *noſti, noſse*, pro *novisti, novisse*. Et similia.

At verò è tertiis pluralis perfecti primæ Conjugationis, & è plusquam perfecto Indicativi, ac perfecto futuróque Conjunctivi syllaba *ve* è media voce interdum eliditur, ut: *Laudaverunt, laudârunt. Laudaveram, laudâram. Laudaverim, laudârim. Laudaverint, laudârint*. Huc spectant hæc apud Cic: *Cognôrim, decrérant, consuêrat, norit*, pro *cognoverim, decreverant, consueverat, noverit* & Similia.

Denique tertiæ quartæque Conjugationis primæ præsertim tertiæque personæ à præteritis in *ivi*, literam *v*. interdum abjiciunt: *Petivi, petîi: petivit, petîit: petivimus, petîimus: petiverunt, petiêrunt*. Sic etiam: *Audivit, audîit: audiverunt, audiêrunt*, Et in illis modis: *petîssem, & interdum petîssem, audîssem*. Quando autem his, vel il-

lis integris, imminutis verbis sit utendum, usus optimus Magister adhibendus erit.

Prisc: Lib: 10. monet verba, quæ in the-
mate literam v. habent, non imminui in præ-
terito, ut: *Lavo, lavi, lavisti non lâsti.*
Faveo, favi, favisti, non fâsti. *Juvo, ju-
vi, juvisti, non jûsti, &c.*

C A P U T III.

DE RUDIMENTIS,

Seu de octo Partibus orationis.

Literæ, quibus utuntur Latini sunt tres &
viginti: A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L.
M. N. O. P. Q. R. S. T. U. Ypsilon. Zeta.

Ex his vocales sunt sex: A. E. I. O. U.
Ypsilon. Reliquæ sunt Consonantes.

Dyphtongi, quæ ex duabus Vocalibus fiunt,
sunt sex: ae, au, ei, eu, oe, ii, ut: *Præmi-
um, aurum, hei, Europa, pæna, harpyia.*

PARTES ORATIONIS.

Partes Orationis sunt octo: Nomen, Pro-
nomen, Verbum, Participium, Præposi-
tio, Adverbium, Interjectio, Conjunctio. Ha-
rum quatuor priores declinantur, reliquæ non
declinantur.

ATTRIBUTA PARTIUM ORATIONIS.

Atributa, seu Accidentia Partium Oratio-
nis sunt novem: Numerus, Casus, Genus,
Declinatio, Modus, Tempus, Persona, Figu-
ra, Species.

Numeri sunt duo: Singularis, qui unam
rem significat, ut: *Homo, ego, audio.* *Plu-
ralis,*

rallis, qui plures res significat, ut: *Homines*, *nos*, *audimus*.

Casus sunt sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus.

Casus cognoscuntur ex interrogationibus sequentibus.

Nominativus, *Kto*, *co*.

Genitivus, *Czyj*, *czyja*, *czyje*, *czego*.

Dativus, *Komu*, *czemu*.

Accusativus, *Kogo*, *czego*, *co*.

Vocativus, *o Panie*.

Ablativus, *Czym*, *kim*.

Genera sunt quinque. Masculinum, cui præponitur Pronomen *Hic*, ut: *Hic Dominus*. Fæmininum, cui præponitur Pronomen *Hæc*, ut: *Hæc Virga*.

Neutrum, cui præponitur Pronomen *Hoc*, ut: *Hoc Templum*. Commune duorum, cui præponitur *Hic* & *Hæc*, ut *Hic* & *Hæc Patrens*. Omne, cui præponitur *Hic*, *hæc*, *hoc*, ut: *Hic*, *hæc*, *hoc*, *Felix*, *Nostras*, *Vestras*.

Declinationes sunt quinque: Prima Genitivum habet in æ dyphthongum, ut: *Virgæ*. Secunda habet Genitivum in J. ut: *Dominus Domini*. Tertia habet Genitivum in Is, ut: *Sermo Sermonis*. Quarta habet Genitivum in Us, ut: *Sensu sensûs*. Quinta habet Genitivum in Ei, ut: *Dies*, *diei*.

Conjugationes Verborum sunt quatuor. Prima ut: *Amo*. Secunda ut: *Doceo*. Tertia ut: *Lego*. Quarta ut: *Audio*.

Modi Verborum magis usitati sunt quatuor: Indicativus, Imperativus, Coniunctivus,

vus, Infinitivus: minus usitati sunt tres: Optativus, Potentialis, Permissivus.

Indicativus est, qui rem indicat, ut: *Scribo, scripsi.* *Imperativus*, qui imperat, ut: *Scribe, Lege.* *Conjunctivus*, cui junguntur particulae: *U, Ne, Cum, Si &c.* *Infinitivus* est, cum Verbum Polonicum desinit in *ć*. ut: *Być, Czytać.*

De reliquis vide supra.

Tempora sunt quinque: *Præsens*, *Præteritum imperfectum*, *Præteritum perfectum*, *Præteritum plusquam perfectum*, *Futurum*.

Personæ sunt tres: ut: *Ego Amo, Tu Amas, Ille Amat.* Pluraliter, *Nos Amamus, Vos Amatis, Illi Amant.*

Figura est duplex: *Simplex*, quæ ex nullo componitur, ut: *Prudens, Doctus, Composita*, quæ componitur ex alio, ut: *Imprudens, indoctus.*

Species est duplex: *Primitiva*, quæ à se orta est, ut: *Pater, Is, Caleo.* *Derivativa* seu *Derivata*, quæ oritur ex aliis, ut: *Paternus, Idem, Calesco.*

Notandum. Quando ante particulum *Azeby, Aby, By,* Verbum ponitur in *Præsenti* vel *Futuro*, Verbum pertinens ad particulam *By*, plerumquè ponitur in *Tempore præsenti* *Conjunctivi* modi: quando autem ante particulam *By*, Verbum ponitur in *Præterito* quocunque, verbum pertinens ad particulam *By* plerumquè ponitur in *Præterito imperfecto* *Conjunctivi*, ut: *Curo, vel Curabo, ut valeas. Curavi, vel Curabam, ut valeres.*

Quando ponitur particula *Si, Gdyby, Jeżeli,*

zeliby. Verbum ad particulam pertinens, & alterum verbum eidem respondens ponitur plerumquè in Præterito imperfecto Coniunctivi modi, ut: *Si Velles, edisceres.*

DE NOMINE.

Nomen est pars Orationis, quæ Casus habet, nec tempora adsignificat, ut: *Musa, Dominus.*

Nomen duplex est: Substantivum seu *Fixum*: Adjectivum seu *Mobile*.

Substantivum est, quod per se sensum in oratione facere potest, ut: *Puer studet. Liber jacet.*

Adjectivum, quod in Oratione sensum facere non potest sine Substantivo aperto vel subintellecto. Aperto, ut: *Dux prudens strenuos facit milites.* Subintellecto, ut: *Qui tertianâ laborant, non vescuntur bubulâ.* Hoc est: *tertiana feбри, bubula carne.*

Substantivum triplex est: Proprium, Appellativum, Collectivum.

Proprium est, quod res proprias atque certas significat, ut: *Cicero, Roma.*

Appellativum, quod res communes atque incertas significat, ut: *Rex, Mons, Urbs.*

Collectivum est, quod in numero singulari significat multitudinem, ut: *Populus, Gens, Exercitus.*

Adjectivum triplex est: Triplicis formæ, ut: *Bonus, bona, bonum.* Duplicis formæ, ut: *Brevis, breve.* Simplicis formæ, ut: *Felix, Prudens.*

Adjectivum dividitur in Interrogativum, Re-

Relativum, Possessivum, Patrium, Gentile, Distributivum, Numerale, Infinitum.

Interrogativum est, quô de re aliqua quærimus, ut: *Quis, Quantus, Qualis.*

Relativum est, quod Nomen Antecedens in memoriam reducit, ut: *Qui, quæ, quod. Iste, Ille, ipse, Is, Idem.*

Possessivum est, quod rem possessam significat, ut: *Equus Regius. Miles Pompejanus.*

Patrium est, quod Patriam significat, ut: *Romanus, Cracoviensis.*

Gentile est, quod Gentem significat, ut: *Italus, Gallus.*

Partitivum est, quod unum ex multis, aut multa sigillatim significat, ut: *Quidam, aliquis, quispiam, quisquam, nonnullus, quisquis & Omnis, cunctus, quicunque, nemo, nullus.*

Numerale est, quod numerum significat. Numerale triplex est: Cardinale, Ordinale, Distributivum.

Cardinale est, quod numerum absolutum significat, ut: *Unus, duo, tres &c.*

Ordinale est, quod numerum ordine digestum significat, ut: *Primus, secundus, tertius &c.*

Distributivum est, quod distributionem significat, ut: *Singuli, bini, terni &c.*

Infinitum est, quando Interrogativa *Quis, uter, quantus, qualis &c.* ponuntur post Verba *Audio, video, scio, intelligo, nescio &c.* ut: *Nescio quis sit.*

Quis & quid nunquam sunt *Relativa*, sed *Interrogativa aut infinita*. Non est igitur dicendum: *Fac id, quid faciendum est* sed *quod.*

SCHO-

SCHOLION.

De Numeris Cardinalibus, Ordinalibus,
& Distributivis.

Cardinales Numeri sunt: *Unus, una, unum. Duo, duæ, duo. Tres, tria.* Deinceps non declinantur. *Quatuor, Quinque, Sex, Septem, Octo, Novem, Decem, Undecim, Duodecim, Trédecim, Quatuórdecim, Quindecim, Sedecim, Septemdecim, Octodecim, vel Duodeviginti, Novemdecim vel Undeviginti, Viginti: Unus & viginti, vel Unus supra viginti, Viginti duo vel Duo & viginti vel Duo supra viginti, &c. Triginta, Quadraginta, Quinquaginta, Sexaginta, Septuaginta, Octoginta, Nonaginta, Centum: Bis Centum, Ter Centum, Quater Centum &c. vel Declinando. Ducenti, ducentæ, ducenta. Sic Trecenti. Quadringenti, Quingenti, Sexcenti, Septingenti, Odgingenti, Nongenti, Mille, Mille & unus, vel Unus supra mille &c.*

Ordinales Numeri sunt: *Primus, Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, Sextus, Septimus, Octavus, Nonus, Décimus, Undécimus, Duodecimus, Decimustertius, vel Tertiusdecimus. Et sic deinceps. Decimusquartus, Decimusquintus, Decimussextus, Decimusseptimus, Decimusoctavus, Decimusnonus, Vigésimus vel Vicesimus. Vigésimus primus &c. Trigesimus vel Tricesimus, Quadragesimus, Quinquagesimus, Sexagesimus, Septuagesimus, Octogesimus, Nonagesimus, Centesimus, Ducentessimus, Trecentessimus, Quadríngentesimus, Quíngentesimus, Sexcentessimus, Septíngentesimus, Odíngentesimus, Non-*

Nongentesimus, Millesimus, Millesimus primus vel Primus & Millesimus &c. Bismillesimus, Termillesimus & Centies Millesimus, Ducenties Millesimus, &c.

Distributivi Numeri, quibus potissimum utimur, cum idem pariter in plures dividimus, quosquē iis Nominibus adjungimus, quae singulari Numero carent; sunt *Singuli, &, a. Po jednemu. Bini, &, a. Po dwu. Sic. Terni, Quaterni, Quini, Seni, Septeni, Octeni, Noveni, Deni, Undeni, Duodeni, Ternideni, Quaternideni (vel per Syncopen) Terdeni, Quaterdeni, Quinden vel Quinideni, Sexdeni, Septenideni, Octonideni vel Duodeviceni, Novenideni vel Undeviceni, Viceni; Viceni singuli vel Singuli & Viceni &c. Triceni, Quadrageni, Quinquageni, Sexageni, Septuageni, Octogeni, Nonageni, Centeni. Centeni Singuli vel Singuli & Centeni &c. Duocenteni, Tercenteni, Quadringenteni, Quingenteni, Sexcenteni, Septingenteni, Octingenteni, Nongenteni, Milleni. Bis Milleni, Ter Milleni &c.*

Quia verò saepius Adverbiorum Numeralium adminiculo in cardinalium, Ordinalium, & Distributivorum Numerorum nominibus uti consuevimus, ea quoque, quamvis inter Adverbia recensenda essent, hoc loco attexamus. Cardinalis igitur numeri Adverbia sunt: *Semel, Bis, Ter, Quater, Quinquies, Sexies, Septies, Octies, Novies, Decies, Undecies, Duodecies, Tredecies, Quatuordecies, Quindicies, Sexdecies, Septiesdecies vel Deciessepties, Odiesdecies vel Deciesodicies, Noviesdecies,*

Decies vel *Deciesnovies*, *Vicies*. *Vicies* & *Semel* vel *Semel* & *Vicies* &c. *Tricies*, *Quadrages*, *Quinquagesies*, *Sexagesies*, *Septuagesies*, *Octogies*, *Nonagies*, *Centies*. *Centies* & *Semel* vel *Semel* & *Centies* &c. *Ducenties*, *Tricenties*, *Quadringenties*, *Quingenties*, *Sexcenties*, *Septingenties*, *Octingenties*, *Nongenties*, *Millies*, *Bis Millies* *Ter Millies* &c.

Ordinalis Numeri Adverbia sunt: *Primò*, *Secundò*, *Tertiò*, *Quartò*, & alia ab Ordinalium Ablativo formata. Horum tamen loco usurpari possunt: *Primum*, *Secundum*, *Tertium* &c.

DE NOMINIBUS.

Positivis, *Comparativis*, & *Superlativis*.

Nomen Positivum seu absolutum est, quod rem absolutè simpliciterque significat, ut: *Magnus*, *Parvus*.

Comparativum est, quod rem *vel* attollit, *vel* deprimit, ut: *Major*, *Minor*.

Superlativum, quod rem *vel* in summo loco, *vel* in infimo collocat, ut: *Maximus*, *Minimus*.

Nomina Substantiva, Pronomina, Interrogativa, Relativa, Infinita, Possessiva, Patria, Gentilia, Partitiva, Numeralia, & quæ materiam adsignificant, ut: *Aureus*, *Argenteus*, *Cédrinus* &c. Et hæc: *Frugifer*, *Almus*, *Mediocris*, *Omnípotens*, *Medius*, *Hesternus*, *Fugitivus*, *Moribundus*, *Errabundus* &c. carent Comparativo & Superlativo.

Comparativa & Superlativa formantur à Genitivo *vel* Dativo desinente in J. in Compar-

parativo addita syllaba Or. in Superlativo addita litera S. & syllaba Simus, ut: *Iustus, iusti, iustior, justissimus. Felix, felici, felicior, felicissimus.*

Positiva desinentia in Er formant Superlativum à Nominativo, addita syllaba Rimus, ut: *Tener, tenerrimus.*

Adjectiva Facilis, Gracilis, Humilis, Similis, Imbecillis habent Superlativum: *Facillimus, Gracillimus, Humillimus, Simillimus, Imbecillimus* vel *Imbecillissimus.*

Adjectiva desinentia in Us, quæ ante us habent Vocale, carent Comparativo & Superlativo ut: *Arduus, Egregius, Idoneus.*

Positivis, etiamsi non carent Comparativo & Superlativo, possunt in Comparativo addi Adverbia *magis* vel *minus*: in Superlativo *maxime* vel *minime*, ut: *Magis Arduus, Maxime Idoneus.*

Adjectiva provenientia à Verbis *Facio, Dico, Volo* formant Comparativum in *Entior*, Superlativum in *Entissimus*, ut, *Beneficus, beneficentior, beneficentissimus. Maledicus, maledicentior, maledicentissimus. Benevolus, benevolentior, benevolentissimus.*

ANOMALA ET DEFECTIVA.

Anomala Simplicia.

Positivus. Comparativus. Superlativus.

Bonus,	Melior,	Optimus.
Malus,	Pejor,	Pessimus.
Magnus,	Major,	Maximus.
Parvus,	Minor,	Minimus.
		Nu-

Nuperus,	Nuperior,	Nuperrimus.
Nequam,	Nequior,	Nequissimus.
Dives,	Ditior,	Ditissimus.

Anomala Abundantia.

Exterus	Exterior	Extremus vel Extimus.
Inferus,	Inferior,	Infinus, Imus.
Superus,	Superior,	Supremus, Summus.
Posterus,	Posterior,	Postremus, Posthumus.

Defectiva Positivo carentia.

Inferior,	Infinus.
Citerior,	Citimus.
Uterior,	Ultimus.
Propior,	Proximus.
Deterior,	Deterrimus.
Licentior,	Licentissimus.
Ocyor,	Ocyssimus.
Potior,	Potissimus.
Prior,	Primus.
Diutior,	Diutissimus.
Penitior,	Penitissimus.

Defectiva Comparativo carentia.

Inclutus,	Inclutissimus.
Invictus,	Invictissimus.
Novus,	Novissimus.
Meritus,	Meritissimus.
Sacer,	Sacerrimus.
Fidus,	Fidissimus.
Diversus,	Diversissimus.
Perpetuus,	Perpetuissimus.
Pius,	Piissimus.
Strenuus,	Strenuissimus.
Falsus,	Falsissimus.
Consultus,	Consultissimus.
Arsiduus,	Arsiduissimus.

Mul-

Multus,	Plurimus.
Persvasus.	Persvasissimus.
Vetus,	Veterrimus.

Maturus, Maturrimus *vel* Maturissimus.

Defectiva Superlativo carentia.

Adolescent, Adolescentior.

Juvenis, Junior.

Senex, Senior.

Dexter, *vel* dextimus, Dexterior.

Sinister, *vel* sinistimus, Sinistrius.

Longinquus, Longinquior.

Propinquus, Propinquior.

Declivis, Declivior.

Comis, Comior.

Vicinus, Vicinior.

Anterior caret Positivo & Superlativo
Novissimus Ostati, caret Positivo & Comparativo.

Adverbia formant Comparativum & Superlativum sicut Adjectiva: verum Comparativus adverbii desinit in Jus. Superlativus in E. ut: *Sapienter, Sapientius, Sapientissime. Crebro, Crebrius, Creberrime. Facile, Facilius, Facillime.*

Adverbia Irregularia.

Benè, Melius, Optimè.

Malè, Pejus, Pessimè.

Multum, Plus, Plurimum.

Parum, Minus, Minimè *vel* mum.

Valde, Magis, Maximè.

DE PRONOMINE.

Pronomen est Pars Orationis, quæ loco Nominis posita certam Personam significat, ut: *Ego, Tu, Nos &c.*

Pronomina sunt duplicia: *Primitiva* & *Derivativa*.

Primitiva sunt, quæ à se ipsis oriuntur, suntque novem: *Ego, Tu, Sui, Hic, Iste, Ille, Ipse, Is.*

Derivativa sunt, quæ à primitivis derivantur, ut: *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester, Nostras, Vestras, Idem, Quidam,*

Pronomina Demonstrativa sunt, quæ rem demonstrant, ut: *Ego, Tu, Hic, Iste, Ille, Ipse, Is.*

Pronomina Relativa sunt, quæ Nomen Antecedens in memoriam reducunt, ut: *Hic, Iste, Ille, Ipse, Is, Idem, Qui.*

Reciprocum est duplex. Primitivum *Sui*. Derivativum *Suus*.

Reciprocum *Sui* & *Suus* ponitur tantum cum tertia persona vg. *Zawiodłem się, Decepi me, non se. Swoją ręką podpisał, Tua manu subscripsisti, non sua.*

DE VERBO.

Verbum est Pars Orationis, quæ habet Modos & tempora, neque declinatur in Casus, ut: *Amo, Doceo.*

Verbum est duplex: *Personale* & *Impersonale*.

Personale est, quod omnes tres Personas utriusque Numeri habet, ut: *Amo, amas, amat.* Plur: *Amamus, amatis, amant.*

Impersonale est, quod Prima & Secunda Persona utriusque Numeri, & fere Tertia Pluralis caret.

Impersonale duplex est: *Activæ vocis*, ut: *Pu-*

Pudet, Pœnitet. Passivæ vocis, ut: Pugnatur, Curritur.

Genera Verbi Personalis sunt quinque: *Activum, Passivum, Neutrum, Commune & Deponens.*

Activum, quod desinit in O. & habet Passivum in Or. ut: *Amo, Amor.*

Passivum, quod desinit in Or. & fit ex Activo desinente in O. ut: *Amor, Amo.*

Neutrum est, quod desinit in M. vel O. nequæ habet Passivum in Or. ut: *Sum, Sto, Servio.*

Commune est, quod tantum desinit in Or. & significationem Activam & Passivam habet, ut: *Experior, Complector.*

Deponens est, quod tantum desinit in Or. & significationem Activam vel Neutram habet, ut: *Sequor, Morior.*

VARIAE VERBORUM FORMÆ.

Verbum Inchoativum est, quod rem Inchoatam significat, ut: *Calesco, Frigesco.*

Verbum Perfectum est, quod rem perfectam significat, ut: *Caleo, Frigeo.*

Verbum Meditativum est, quod assiduam alicujus rei meditationem significat, ut: *Esurio, Cœnaturio.*

Verbum Frequentativum est, quod rei frequentationem significat, ut: *Lectito, Scriptito.*

Verbum Diminutivum est, quod minus quam Primigenium significat, ut: *Sorbillo & Sorbeo, Potisso & Poto.*

DE PARTICIPIO.

Participium est Pars Orationis, quæ & Tempora & Casus habet, ut: *Legens, Lectus, Lecturus, Legendus.*

Participium triplex est, *Participium præsentis Temporis, Participium præteriti Temporis, Participium futuri Temporis.*

Participia præsentis Temporis desinunt in *Ans vel Ens*, & proveniunt ab omnibus Verbis, exceptis Passivis, ut: *Amans, Serviens, Complectens, Moriens.*

Participia præteriti Temporis desinunt in *Tus, Sus, Xus, Uus*, & proveniunt solum à Verbis Passivis, Communibus, & Deponentibus, ut: *Amatus, Usus, Mortuus, Complexus.*

Participium Futuri est duplex: *Activum, & Passivum.*

Participia futuri Activa desinunt in *Rus*, & proveniunt ab omnibus Verbis, exceptis Passivis, ut: *Amaturus, Serviturus, Moriturus, Complexurus.*

Participia futuri Passiva desinunt in *Dus*, & proveniunt tantum à Verbis Passivis, Communibus, & Deponentibus, ut: *Amandus, Sequendus, Complectendus.*

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio est Pars Orationis, quæ cæteris partibus separata vel conjuncta præponitur.

Præpositiones sequentes regunt Accusativum:

Ad, Apud, Ante, Adversus, vel Adversum, Cis, Citra, Circiter, Circa, Circum, Contra, Erga, Extra, Intrà, Inter, Infra, Juxta, Ob,
Pe-

Penes, Per, Ponè, Post, Præter, Secundum, Secus, Supra, Trans, Versus, Ultra Usque.

Ablativum regunt Præpositiones sequentes:

A, Ab, Abs, Absque, Cum, Coram, Clam, De, E, Ex, Præ, Pro, Procul, Palam, Sine.

Præpositio *Tenus* postponitur Ablativo Singulari, *vel* Genitivo plurali, ut: *Collo tenus: Aurium, tenus.*

Præpositiones: In, Sub, Super, Subter, modò regunt Accusativum, modò Ablativum, ut in vernacula locutione vg *Pod gòrg, sub montem. Pod gòrq, sub monte.*

DE ADVERBIO.

Adverbium est Pars Orationis, quæ vocibus addita earum significationem explicat, ut: *Raro Loquitur. Bene peritus. Vehementer iratus.*

Adverbiorum significationes & species sunt variae:

Optandi, ut: *Utinam! o Utinam! o Si!*

Vocandi, ut: *Heus, Eho.*

Interrogandi, ut: *Cur? Quare? Quid ita? Quamobrem?*

Respondendi affirmatè, ut: *Etiam, Ita, Maxime.*

Confirmandi, ut: *Profecto, Certè, Sanè.*

Negandi, ut: *Non, Nequaquam, Minime.*

Hortandi, ut: *Eja, Age, Agendum, Agite.*

Temporis, ut: *Hodie, Cras, Heri, Nudius tertius.*

Loci, ut: *Ubi? Hic, Illic, Istic.*

Quò? Istuc, Illuc, Huc.

Unde? Hinc, Istinc, Illinc.

Quæ?

Quà? Hàc, Isthàc, Illàc, Rectà.

Ordinis, ut: *Primum, Deinde, Postremò v. Denique.*

DE INTERIECTIONE.

Interjectio est Pars Orationis, quæ varios animi affectus indicat.

Laudantis & exultantis, ut: *Euge!*

Exultantis & insultantis, ut: *Vah!*

Lætantis, ut: *Evax! Go Ter! io!*

Dolentis, ut: *Ah! Heu! Oh!*

Admirantis, ut: *Papæ! O! Vah! Hei!*

Exclamantis, ut: *Proh! Pro! O!*

Timentis, ut: *Hei!*

Præsagientis malum, *vel* miserentis, *vel* minantis, ut: *Væ!*

DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est Pars Orationis, ordinans connectensque alias Orationis partes.

Conjunctionis species plurimæ. Copulativæ: *Ac, Atque, Et, Nec, Neque.*

Disjunctivæ: *Vel, Ve, Sive, seu, Aut.*

Illativæ: *Ergo, Igitur, Itaque, Quare.*

Causales, ut: *Nam, Namque, Siquidem, Quia, Quoniam, Enim, Etenim, Quod, Propterea quod.*

Præpositivæ, quæ in principio sensus ponuntur, sunt: *Aut, At, Atque, Ast, Nam.*

Subjunctivæ, quæ postponuntur, sunt: *Quidem, Quoque, Autem, Verò, Enim, Què, Ve, Né.*

Communes, quæ præponuntur, *vel* postponuntur, sunt: *Ergo, Igitur, Itaque, Equidem &c.*

DE

DE CONCORDANTIIS

Partium Orationis.

Adjectivum Nomen concordat cum Substantivo in genere, numero, & casu, ut: *Puer ingeniosus, memoria infirma, ingenium tardum.*

Relativum Qui, quæ, quod concordat cum Antecedente in genere, & numero, ut: *Accepi tuas literas, quæ mihi jucundissimæ fuerunt.*

Verbum Personale concordat cum Nominativo in numero & Persona, ut: *Ego lugeo, tu rides, Præceptor docet.*

Verbum infiniti postulat Accusativum, ut: *Gaudeo te bene valere.*

Quando in Polonico adest particula *że*, hæc sunt servanda. 1mo. Particula quod omittitur. 2do. Nominativus vertitur in Accusativum. 3^{tio}. Verbum pertinens ad particulam quod, ponitur in infinitivo modo, ut: *Gaudeo te bene valere.*

Ex duobus Substantivis unum, in quod cadit interrogatio *Czyi, czyia, czyie, czego*, ponitur in Genitivo, ut: *Epistola Ciceronis, cupiditas divitiarum.*

Verbum Activum postulat Accusativum, ut: *Pueri ingenii amant literas, curant bonos mores.*

Verbum Passivum postulat Ablativum cum præpositione *A. v. Ab. ut, A pueris ingenuis amantur literæ.*

Quando Verbum Activum vertitur in Passivum, hæc sunt servanda. 1mo. Nominativus vertitur in Ablativum cum præpositione *A.*

A. *vel* Ab. Verum si Nominativus fuerit rei inanimatae, persæpe præpositio omittitur. 2do. Accusativus vertitur in Nominativum. 3tio. Verbum Activum vertitur in Passivum, ut: *A pueris ingenuis amantur literæ, curantur boni mores.*

Post Verba Polonica: *Jestem, Staie się, Nazywam się*, ponuntur duo Nominativi, ut: *Sum amicus veritatis. DEUS factus est homo. Roma appellatur caput orbis.*

Post Verba Polonica: *Czynię, nazywam kogo kim, czym, Mam, Poczytuie za*, ponuntur duo Accusativi, ut: *Virtus reddit hominem felicem. Dejotarum Senatus Regem appellavit. Existimo te virum probum.*

Nomina significantia Tempus, ut: *Hora, Dies, Mensis, Annus, Tempus &c.* ad interrogationem. *Quamdiu*, ponuntur in Accusativo *vel* Ablativo; ad interrogationem *Quando*, ponuntur in Ablativo, ut: *Scripti epistolam duas horas, v. duabus horis. Brevi tempore. Hora quarta.*

Nomina significantia Pretium, v. *Instrumentum*, v. *Causam*, ponuntur in Ablativo, ut: *Emi librum tribus florenis. Scribo calamo. Ludo pilâ. Tabesco dolore.*

Gerundia, Supina, Participia admittunt eodem Casus, quos Verba, à quibus proficiscuntur, ut: *Sum scripturus literas.*

Superlativa, Partitiva, Numeralia ponuntur cum Genitivo plurali, ut: *Cicero eloquentissimus Oratorum. Quilibet hominum cupit esset beatus.*

Comparativa ponuntur cum Ablativo, ut:
Vir-

Virtus præstantior nummis. Præmia majora laboribus.

Quævis verba, & multa Nomina admittunt Dativum ejus rei, cui datur damnum *v. com-*
modum, ut: *Laboras aliis, tibi soli es otiosus.*

CAPUT IV.

DE GENERIBUS NOMINUM.

Genera Nominum partim ex significatione, partim ex terminatione noscuntur.

Ex significatione noscuntur Genera Nominum sequentium:

Nomina Propria & Appellativa, quæ solis viris conveniunt, sunt Generis Masculini, ut: *Cicero, Catilina, Pater, Rex.*

Nomina, quæ pinguntur sub specie viri, sunt, Generis Masculini, ut: *Michaël, Angelus, Dæmon, Apollo.*

Nomina Propria Mensium, Montium, Fluviorum, Ventorum sunt Gen: Masculi: ut: *Aprilis, Aetna, Ganges, Boreas.*

Nomina Propria & Appellativa, quæ solis fœminis conveniunt, sunt Generis Fœminini, ut: *Catharina, Mater, Soror, Regina.*

Nomina, quæ pinguntur sub specie fœminæ, sunt Gen: Fœmi: ut: *Pallas, Juno.*

Nomina Propria Insularum, Regionum, Urbium, Navium, Pœématum sunt Gen: Fœm: ut: *Cyprus, Aegyptus, Roma, Argo, Aeneis.*

EXCEPTIONES.

Nomina Propria Urbium, quæ desinunt in A, & tantum numero plurali declinantur, ut: *Bactra Bactrorum*: item desinentia in E,
L,

L, R, Um, sunt Gen: Neutrius, ut: *Præneste, Hispal, Tibur, Lugdunum.*

Nomina Propria Urbium desinentia in I. pluralis numeri, & desinentia in O. sunt Gen: Mascul: ut: *Parisii, Narbo.*

Nomina Propria Pòématum pluralis numeri sunt Gen: Neutr: ut: *Bucólica, Geórgica.*

Nomina Propria Arborum sunt Gen: Fœmin: ut: *Quercus, Pinus.*

Excipiuntur Nomina Propria Arborum desinentia in Ster, ut: *Oleaster, Pinaster,* sunt Gen: Mascul:

Ista Nomina: *Acer, Siler, Suber, Robur* sunt Gen: Neutr:

Nomina Literarum, ut: A. magnum, b. parvum. Item omnes voces pro se ipsis acceptæ sunt Gen: Neutr: ut: *Ano* est Activum. *Lux* est Monosyllabum. Ipsum *vivere* turpe est. Dic *Cras* istud.

Ex terminatione noscuntur Genera Nominum sequentium.

A.

Nomina desinentia in A. pluralis numeri sunt Gen: Neutr: ut: *Arma Armorum. Astra Astrorum, Bona Bonorum.*

Nomina desinentia in A. primæ Declinationis sunt Gen: fœm: ut: *Virga, Musa, Mensa.*

Excipiuntur *Adria, (Mare Adriaticum) Mammona, Cométa, Planéta,* sunt Gen: Masc:

Nomina desinentia in A. tertiæ Declinationis sunt Gen: Neutr: ut: *Poëma, Epigramma, Comma.*

E.

Nomina desinentia in Æ. Dyphthongum sunt Gen: Fœm: *Literæ, Tenebræ.* No-

Nomina Latina desinentia in E. sunt Gen: Neutr: üt: *Mare, Cubile.*

Nomina Græca desinentia in E. sunt Gen: Fœm: üt: *Mūsice, Rhetōrice.*

I.

Nomina desinentia in J. pluralis numeri, sunt Gen: Masc: üt: *Parisii, Tréviri, Puteoli.*

Nomina desinentia in J. sunt Gen: Neutr: üt: *Gummi, Sindpi,*

O.

Nomina desinentia in O. sunt Gen: Masc: üt: *Pugio, Unio, Perla.*

Nomina desinentia in Jo, provenientia à Supino Verborum, üt: *Lectio, Scriptio.* Item ista Nomina Caro, Unio, *Jedność*, Talio, Portio, Concio, Contagio, Echo, Legio, Regio, Ratio, Ditio, Seditio, Communio sunt Gen: Fœm:

Nomina desinentia in Do. Go. sunt Gen: Fœm: üt: *Beatitudo.*

Excipiuntur Udo, Cudo, Cardo, Ordo, Harpago, Ligo, Margo sunt Gen: Mascul: Pondo est Gen: Neutr:

U.

Nomina desinentia in U. sunt Gen: Neutr: üt: *Cornu, Gelu, Genu.*

C. D.

Nomina desinentia in C. D. sunt Gen: Neutr: üt: *Lac, Id.*

L. T.

Nomina desinentia in L. T. sunt Gen: Neutr: üt: *Mel, Fel, Caput.*

Ex-

Excipiuntur Mugil, Sal, Sol sunt Generis Masculini.

UM.

Nomina desinentia in Um, præter Propria hominum, sunt Gen: Neutr: ut: *Templum, Verbum.*

AN. IN. ON.

Nomina desinentia in An, In, On, sunt Gen: Masc: ut: *Pæan, Delphin, Agon.*

Excipiuntur Sindon, Aedon, Alcion, Icon, sunt Gen: Fœm:

Item Nomina Græca desinentia in On, secundæ Declinationis sunt Gen: Neutr: ut: *Scholion, Lion, Pelion.*

EN.

Nomina desinentia in En, sunt Generis Neutr: ut: *Nomen, Carmen.*

Excipiuntur Hymen, Ren, Splen, Lien, Lichen, Attagen, Pecten, sunt Gen: Masc: Syren est Gen: Fœm:

AR.

Nomina desinentia in Ar, sunt Gen: Neutr: ut: *Par, Calcar.*

ER.

Nomina desinentia in Er, sunt Gen: Masc: ut: *Liber, Carcer.*

Excipiuntur Cicer, Ver, Cadaver, Uber, Iter, Verber, Piper, Papaver, Tuber, Zingiber, Laser, Siser, Spinter sunt Generis Neutrius.

OR.

OR.

Nomina desinentia in Or, sunt Gen: Masc:
ut: *Amor, Honor.*

Excipiuntur Cor, Ador, Æquor, Marmor
sunt Gen: Neutr: Arbor est Generis Fœminini.

UR.

Nomina desinentia in Ur, sunt Gen: Neutr:
ut: *Guttur, Sulfur.*

Excipiuntur Furfur, Vultur, Turtur sunt
Generis Masculini.

AS.

Nomina desinentia in As, sunt Gen: Fœm:
ut: *Facultas, Voluntas.*

Excipiuntur Elephas, Adamas, As, Tia-
ras, Vas vadis, & Nomina Græca primæ De-
clinationis sunt Gen: Masc:

Vas vasis, Fas, Nefas sunt Gen: Neutrius.

ES.

Nomina desinentia in Es, sunt Gen: Fœm:
ut: *Clades, Compes.*

Excipiuntur Limes, Pes, Fomes, Trames,
Gurges, Cespes, Vepres, Merges, Termes,
Paries, Aries, Tudes, Tapes, Poples, Meri-
dies, Stipes, Palmes, Acinaces, Lebes. *Et*
Pluralia Antes, Lares, Annales, & multa
Græca primæ Declinationis sunt Gen: Masc:
Æs æris est Gen: Neutr:

Item excipiuntur Hippómanes, Pânaces,
Cacôêthes, Solæcéphanes, Nepenthes sunt Gen:
Neutr:

IS.

IS.

Nomina desinentia in Is, sunt Gen: Fœm: ut: *Navis, Clavis.*

Excipiuntur Postis, Aqualis, Angvis, Vætis, Callis, Sangvis, Ensis, Glis, Lapis, Folis, Cücumis, Collis, Axis, Ungvis, Fustis, Torris, Orbis, Fascis, Canàlis, Vomis, Piscis, Caulis, Mensis, Sentis, Pulvis, Calsis, Vermis: Alsis cum compositis, ut: Decussis, Vicesis sunt Gen: Masc:

NIS.

Nomina desinentia in Nis, sunt Gen: Masc: ut: *Panis, Finis.*

OS.

Nomina desinentia in Os, sunt Gen: Masc: ut: *Ros, Flos, Mos.*

Excipiuntur Dos, Cos, Arbos, Eos sunt Gen: Fœm:

Chaos, Melos, Os oris, Os ossis, Argos, Epos, sunt Gen: Neutr:

US. Secundæ & Quartæ.

Nomina desinentia in Us, secundæ & quartæ Declinationis sunt Gen: Masc: ut: *Dominus, Sensus.*

Excipiuntur Manus, Domus, Méthodus, Papyrus, Dyphongus, Erémus, Períodus, Humus, Tribus, Crystallus, Acus, Ficus, (*Arbor five fructus*) Pórticus, Idus, Synodus, Saphirus, Atomus, Byssus, Abyssus, Hyssópus, Colus, Alvus, Nardus, Carbasus, Quinquátrus, Anus, Arctus, Lécithus, Anti-

tidotus, Bâlanus, Pharus, Dialectus, Biblus, Bârbitus, Costus, Amethystus, Morthus sunt Gen: Fœm:

Hic Acus aci, *Ryba morska*. Hæc Acus, *Igla*. Hoc Acus aceris, *Plewa*.

US Tertiæ Declinationis.

Nomina desinentia iu Us, tertiæ Declinationis sunt Gen: Neutr: üt: *Tempus, Scelus*.

Excipiuntur Mus, Lepus, Tripus, sunt Gen: Masc:

Virtus, Salus, Lagopus, Palus, Subscus, Tellus, Pecus pecudis, Grus, Incus, Juventus, Senectus, Sèrvitus, Laus, Fraus, sunt Gen: Fœm:

S Præcedente Consonante.

Nomina desinentia in S. quæ ante S. habent Consonantem, sunt Gen: Fœm: üt: *Ars, Pars, Frons*.

Excipiuntur Dens, Bidens, Tridens, Rudens, Fons, Pons, Mons, Triens, Quadrans, Chalybs, Torrens, Oriens, Occidens, Hydrops, Adeps, Gryps, Merops, sunt Gen: Masc:

X.

Nomina desinentia in X sunt Gen: Fœm: üt: *Pax, Lex, Nix, Nox, Lux*.

Excipiuntur Fornix, Calix, Grex, Spadix, Bombyx, Varix, Phœnix, Coccix, Eryx, Oryx, Volvox, Quincunx, Septunx, Deunx sunt Gen: Masc:

Nomina desinentia in Ax, & Ex, plurium quam

quàm unius syllabarum, sunt Gen: Masc: ut: *Thorax, Obex.*

Excipiuntur *Fornax, Vibex, Hallex, Suppellex, Tomex, Forfex, Smilax, Carex* sunt Gen: Fœm:

SCHOLION I.

De Genere Communi duorum.

Nomen Commune duorum Generum est, quod Marem & fœminam significat, ut: *Parens Ociec albo Matka.* Nomina, quæ significant Marem & Fœminam, quando significant Marem, sunt Gen: Masc: quando significant Fœminam, sunt Gen: Fœm: *Parens, Infans, Civis, Comes, Affinis, Hæres, Artistes* (in fœminino usitatus *Antistita*) *Juvenis, Vates, Patruelis, Miles, Client, Contubernalis, Vindex, Popularis, Hospes, Dux, Auditor, Exul, Obses, Interpres, Judex, Testis, Auspex, Vigil, Pervigil, Custos, Nemo, Artifex, Princeps, Index, Municeps, Augur, Præses, Poëta, Bos, Sus, Canis, Felis.*

De Genere Epicæno.

Promiscui seu Epicæni Generis sunt Nomina Animalium, quæ uno articulo & una terminatione marem & fœminam significant. Horum illa sunt Generis Masculini, ut: *Lepus, Elephas, Piscis, Mus, Corvus, Passer, Anser, Pavo, Turdus.* Alia verò sunt Generis Fœminini, ut: *Vulpes, Aquila, Testudo, Tygris, Anas, Hirundo, Perdix.*

Quodsi distinguendi sunt mares à fœminis

nis, licebit appositum adhibere, ut: *Columella Pavonem masculum, & Pavonem fœminam dixit.*

De Genere Communi trium.

Nomina, quæ Maribus, Fœminis, & Neutris sub una terminatione conveniunt, sunt Generis omnis, ut; *Felix, Par, Nequam, Amans.*

Huc pertinent Nomina Patria desinentia in As, ut: *Arpinas, Privernas.* Item Pronomina *Nostras, Vestras.*

SCHOLION II.

De Nominibus Incerti Generis.

Nomina Incerti Generis vocant Grammatici, quæ modò hoc, modò alio Genere apud probatos Scriptores reperiuntur. Hæc à Communibus duorum Generum differunt: siquidem Communia Masculini & Fœminini Generis sunt non pro arbitrato, sed cum significant Marem, sunt Generis Masculini, cum significant Fœminam, sunt Generis Fœminini: Nomina verò Incerti Generis sine ullo discrimine modò Masculina, modò Fœminina aut Neutra sunt pro Authorum arbitrato.

Modò Masculina, modò Fœminina sunt hæc: *Grossus, Adeps, Atomus, Limax, Torques, Phaselus, Specus, Rumex, Traudux, Corbis, Canalis, Finis, Obex, Rubus, Anguis, Imbrex, Barbitos, Dies, Varix, Scrobs, Corbs.*

Modò Masculina, modò Neutra sunt: *Nar, Vulgus, Anxur, Pelagus, Virus*. Masculina, apud Pòetas etiam Fœminina sunt: *Bubo, Cinis, Cortex, Pumex, Pulvis, Silex, Margo, Palumbes*.

Fœminina, apud Pòetas etiam Masculina sunt: *Stirps, Animans, Volucris, Lynx, Talpa, Cupido*, id est, cupiditas, *Damâ, Penus* (Penus penoris est Neutrum) *Colus, Linter, Grus, Clunis, Ales, Onyx, Sardonyx*.

SCHOLION III.

De Adjectivis sine Substantivo positis.

Quando Substantivis omissis Adjectiva ponuntur, Adjectivis utimur tanquam Substantivis, quæ sunt ejusdem Generis, cujus est Substantivum, quod subintelligitur. Ideoque Masculina sunt: *Sónipes*, quia subintelligitur *Equus*: *Oriens, Occidens*, quia intelligitur *Sol*: *Natâlis*, quia intelligitur *Dies*.

Fœminini Generis sunt: *Continens, Profluens*, quia intelligitur *Terra, Aqua*: *Biremis, Triremis*, quia intelligitur *Navis*: *Cónsonans, Vocalis*, quia intelligitur *Litera*.

Quando Adjectivum ponitur sine Substantivo, nequè Substantivum subintelligitur, Adjectivum est Generis Neutrius, ut: *Consequens, Conveniens, Decens, Decórum, Facid*, quod faciendum est.

CAPUT V.

DE NOMINUM DECLINATIONE.

Nomina Composita ita declinantur, sicut eorum Simplicia, ut: *Vir viri, Triumvir triumviri, Prudens prudentis, Imprudens imprudentis.*

Nominativus tantum declinatur in sequentibus: *Tribunus plebis, tribunus plebis, tribunus plebis, &c. Paterfamilias, Patrisfamilias, Patrifamilias, &c. Filiusfamilias, filiusfamilias, filiofamilias, &c. Senatusconsultum, senatusconsulti, senatusconsulto, &c. Jurisperitus, jurisperiti, jurisperito, &c.*

Uterque Nominativus declinatur in sequentibus: *Respublica, reipublica, rempublicam, &c. Jusjurandum, jurisjurandi, jurijurando, &c. Rosmarinus, rosmari v. rosmarini, rosmarino, rosmarino, &c.*

Nominativi & Vocativi singulares, & plures omnium Declinationum sunt similes, ut: *Virga o virga; Vir o vir; Sermo o sermo.*

Excipiuntur Nomina secundæ Declinationis desinentia in Us, habent Vocativum desinentem in E, ut: *Dominus Domine, Populus popule.*

Nomina propria hominum desinentia in Ius, in Vocativo Us, abjiciunt, ut: *Cornelius Corneli, Virgilius Virgili.*

Filius habet Vocativum *fili*, Meus *mi*.

DEUS habet Vocativum • *DEUS*.

PRIMA DECLINATIO.

Prima Declinatio habet quatuor terminationes in A, As, Es, E, ut: *Virga: Ænéas, Anchises, Rhetórice.*

Nomina desinentia in A. partim sunt Latina, partim Græca, ut: *Musa, Maja.*

Nomina desinentia in As, Es, E, omnia sunt Græca.

Ista Nomina *Dea, Anima, Equa, Conserva, liberta, Filia, Nata, Asina, Mula, &c.* sexûs discernendi gratia habent Dativum & Ablativum pluralem in Abus v. etiam in Is, ut: *Animabus v. animis, Equabus v. equis.*

SECUNDA DECLINATIO.

Nomina Latina secundæ Declinationis habent quinque terminationes: in Er, Ir, Ur, Us, Um, ut: *Puer, Vir, Satur, Populus, Templum.*

Nomina Græca secundæ Declinationis habent tres terminationes: in Os, On, Eus, ut: *Delos, Scholion, Tydeus.*

Ad secundam Declinationem spectant Nomina sequentia: Pontus ponti, Nasus nasi, Cûbitus cubiti, Digitus digiti, Hortus horti, Ventus venti, Paradisus paradisi, Byssus byssi, Abyssus abyssi, Vir viri, Puer pueri, Liber libri, Faber fabri, Ager agri, Socer sóceri, Gener géneri, Presbyter Presbyteri, Iber ibéri, Magister Magistri, Minister Ministri, Cancer cancri, Caper capri, Culter cultri, Adulter adúlteri, Cóluber cólubri, Arbiter arbitri, Alexander Alexandri, Uni-

manus

manus unimani, Centimanus centimani, Capricornus capricorni, Angiportus angiporti vel angiportus.

Nomina propria, ut: *Titus, Ægiptus*. Item Nomina, quæ viris conveniunt, ut: *Legatus, Studiosus, Præpositus, Præfectus, Subditus, Beatus, &c.* sunt secundæ Declinationis. Item Nomina provenientia à Verbis *Gerere & Ferre* desinentia in *Iger & Ifer*, ut: *Armiger armigeri, Signifer signiferi*.

Adjectiva secundæ Declinationis sunt sequentia; *Creber crebri, Tener teneri, Sinister sinistri, Dexter dexteri v. dextri, Piger pigri, Niger nigri, Ruber rubri, Sacer sacri, Teter tetri, Vaser vafri, Pulcher pulchri, Liber liberi, Asper asperi, Gibber gibberi, Miser miseri, Lacer laceri, Satur saturi, Æger ægri, Prosper prosperi, Integer integri, Noster nostri, Vester vestri, &c.*

In Genitivis duplici I. terminatis, Poëtæ interdum unum I. omittunt, ut: *Peculium peculii v. pecûli*.

TERTIA DECLINATIO.

GENITIVUS TERTIÆ DECLINATIONIS.

A.

Græca A. finita Genitivo faciunt Atis, ut: *Comma cômatis, Dogma dôgmatis, Epigramma epigrammatis, Pascha paschatibus, Poëma poëmatibus*.

E.

Neutra E. finita faciunt Is, ut: *Mare maris, Cubile cubilis, Sedile sedilis*.

O.

O.

O finita faciunt Onis, ut: *Sermo Sermōnis, Draco draconis, Unio uniónis.*

Excipiuntur Turbo turbinis, homo hominis, Nemo néminis, Apollo Apóllinis, Caro carnis, Anio Aniénis, Nerio Neriénis.

DO, GO.

Do, Go faciunt Inis, ut: *Ordo órðinis, Cardio cárdinis, Imago imaginis, Virgo virginis.*

Excipiuntur Cudo cudónis, Udo udónis, Prædo prædónis, Spado spadónis, Comedo comedónis, Mæcedo Macédonis, Ligo ligónis, Mango mangonis, Harpago harpagónis, Hugo, Hugónis, Unedo Unedónis.

C.

Lac lactis, Halec halécis.

L.

L finita faciunt Lis, ut: *Sal salis, Michdél Michdélis, Vigil vigilis, Sol solis, Præsul Præsulis.*

Excipiuntur Mel mellis, Fel fellis.

AN, IN, ON.

An, In, On finita faciunt Nis, ut: *Pæan Pædnis, Delphin, Delphinis, Agon agónis.*

Excipiuntur Horizon horizontis, Ucalegon Ucalegontis, Xenophon Xenophontis, Charon Charontis, Laómedon Laomedontis, Laócoon Laocoontis, Phæton Phætonis, Flégeton Flegetontis.

EN.

EN.

En finita faciunt Inis, üt: *Nomen nōminis, Carmen cārminis.*

Excipiuntur Atagen atagēnis, Hymen Hymenis, Lien liēnis, Splen splenis, Ren renis, Lichen lichēnis, Syren Syrēnis, Anien Aniēnis.

R.

R finita faciunt Ris, üt: *Par paris, Carcer cārceris, Martyr Martyris, Amor amoris, Fur furis.*

Excipiuntur Far farris, Hepar hépatis, Pater patris, Frater fratris, Mater matris, Imber imbris, Linter lintris, Accipiter accipitris, Venter ventris, Uter utris, September septembris, October octobris, November novembris, December decembris, Iter itineris, Acer *Ostry* acris, Alacer álacris, Salúber salubris, Céleber célebris, Silvester silvestris, Campester campestris, Cor cordis, Jecur jecoris, *v. jecinoris*, Ebur éboris, Robur róboris, Femur fémoris.

AS.

As finita faciunt Atis, üt: *Facultas facultátis, Voluntas voluntátis, Anas anatis.*

Excipiuntur As asis, Mas maris, Vas Naczynie vasis, Vas Rękoymia vadis.

Græca Masculina faciunt Antis, üt: *Calchas Calchantis, Pallas Pallantis, Adamas adamantis, Elephas Elephantis.*

Græca Fœminina faciunt Adis, üt: *Lamias lampadis, Pallas Palladis, & Masculinum Arcas Arcadis.*

ES.

ES.

ES finita faciunt Is, ut: *Vulpes vulpis, Proles prolis, Clades cladis, Sócrates, Sócratis.*

Excipiuntur Hæres hærédis, Merces mercédís, Præs prædis, Pes pedis, Bipes bipedis, Tripes tripedis, Quadrupes quadrupedis, Sónipes sonipedis, Lócuples locuplétis, Mansvès mansvetis, Lebes lebetis, Magnes magnétis, Agnes agnétis, Tapes tapétis, Crés crétis, Quies quiétis, Requies requiétis *vel* requièi, Chremes Chremétis *vel* Chremis: Sic, Laches, Hermes, Thales, Dates: Abies abietis, Aries arietis, Hebes hébetis, Perpes perpétis, Paries parietis, Seges ségetis, Teges tegetis, Indiges indigetis, Interpretes intérpre-tis, Teres téretis, Præpes præpetis, Deses desidis, Obses óbsidis, Præses Præsidis, Reses résidis: Miles militis, Cocles cóclitis, Divès divitis, Veles vélitis, Satelles satéllitis, Sospes sóspitis, Præstes præstitis, Antistes Antistitis, Fomes fómitis, Pedes peditis, Hospes hóspitis, Ales álitis, Limes limitis, Eques équitis, Gurgès gúrgitis, Palmes pálmis, Poples póplitis, Merges mérgitis, Termes térmitis, Cespes céspitis, Comes cómitis, Superstes supérstitis, Trames trámitis, Stipes stipitis, Tudes túditis, Ames ámitis: Bes befsis, Ceres Céreris, Æs æris, *Pubes sive Pubis púberis vel pubis, Impubes sive Impúbis impuberis vel impúbis.*

IS.

IS finita Genitivum faciunt similem Nominativo, ut: *Panis, Navis, Classis.*

Ex-

Excipiuntur Cúcumis cucumeris *vel* cucu-
mis, Cinis cineris, Pulvis púlveris, Vomis
vel Vomer vómeris: Lapis lápidis, Capis cà-
pidis, Aspis àspidis, Cuspis cùspidis, Calsis
càlsidis, Sangvis, sàngvinis, Pollis póllinis:
Dis ditis, Lis litis, Glis gliris, Quiris Qui-
rítis, Samnis Samnítis, Semis semíssis.

Græca quædam faciunt Genitivum similem
Nominativo, ut: *Syntaxis, Póësis.*

Quædam Græca faciunt Idis penultima bre-
vi, ut: *Æneis, Amarillis, Diplóis, Doris,*
Pyramis, Tyrannis, Iris, Isis, Ibis.

Verum Crenis Crenídis, Nesis Nesídis Del-
phis delphínis, Eleusis eleusinis, Salamis Sa-
lamínis, Símois Simòëntis, Pyrois Pyròëntis,
Opois Opòëntis, Charis chàritis.

OS.

OS finita faciunt Oris, ut: *Flos, Ros, Mos.*

Excipiuntur Cos cotis, Dos dotis, Ne-
pos nepótis, Sacerdos Sacerdotis, Rhinócero-
Rhinocerótis, Compos cómpotis, Impos im-
potis, Os oris *Usta*, Os ósis *Kośc*, Bos bo-
vis, Custos custódis, Heros heróis, Minos
Minóis, Tros Trois, Thos Thoís.

US.

US finita quædam faciunt Oris penultima
brevi, ut: *Decus, Dèdecus. Facinus,*
Fænus, Frigus, Littus, Lepus, Nèmus, Pe-
cus Bydlo, Pectus, Pignus, Stercus, Tem-
pus, Tergus.

Quædam faciunt Eris penultima brevi, ut:
Acus, Fædus, Funus, Genus, Latus, Mu-
nus, Olus, Onus, Opus, Pondus, Rudus, Sce-
lus

lus, Sidus, Venus, Vetus, Vellus, Viscus, Vulnus, Ulcus, Glomus.

Quædam faciunt Uris penultima longa, ut: *Crus, Mus, Jus, Plus, Pus, Rus, Thus, Tellus.* Grus gruis, Sus suis, Incūs inci-dis, Palus palūdis, Subscus subscudis, Pecus *Byðle*, pēcudis, Laus laudis, Fraus fraudis, Intercus intērcutis, Juventus juventutis, Senectus senectūtis, Sērvitus servitutis, Salus salutis, Virtus virtutis.

Græca Us finita faciunt Odis, ut: *Melampus melāmpodis, Lagópus lagópodis, Pólypus polypodis, Oedypus Oedypodis.* Hæc & per secundam declinantur. *Tripus trípodis.*

Oppidorum nomina faciunt Untis, ut: *Amathus, Opus, Trapézus.*

YS.

YS finita Græca sunt, & faciunt quædam Yis vel Yos, ut: *Capys, Cotys, Chelys, Tribrachys, Thetys,* uxor Océani.

Quædam in Ydis vel Ydos, ut: *Chlamys chlāmydis* vel *chlamydos*, *Thetys Thétýdis* vel *Thetydos*, Mater Achillis.

BS. MS. PS.

BS, PS finita ante S ponunt I. ut: *Trabs trabis, Seps sepis, Hiems hiemis.*

Excipiuntur Adeps ádipis, Forceps Fór-cipis, Manceps mán-cipis, Múniceps municipis, Princeps Príncipis, Párticeps participis, Au-ceps áucupis, Cælebs cælibis. Anceps ancipitis, Biceps bicipitis, Triceps tricípitis,
Præ-

Præceps præcipitis, Cynips cyniphis, Gryps gryphis.

NS. RS.

NS, RS finita S. mutant in Tis, ut: *Frons, Dens, Ars, Pars.*

Excipiuntur Lens lendis *Gnida*, Lens lentis *Soczewica*, Frons frondis *Galez*, Frons frontis *Czoto*, Glans glandis, Nefrens nefrendis, Misericors misericordis, Concors concordis, Discors discordis, Vecors vecordis.

T.

T finita faciunt Itis, ut: Caput capitis, Sinciput sincipitis.

X.

X finita mutant X. in Cis, ut: *Pax pacis, Calix calicis, Vox vocis, Lux lucis, Arc arcis, Merx mercis.*

Excipiuntur Astyanax Astyanactis, Hyponax, Hyponactis, Démonax Demonactis, Nix nivis, Styx stygis, Phryx Phrygis, Mastix mastigis, Coccix coccigis, Japix Japigis, Onyx ónychis, Sardonyx Sardonychis, Nox noctis, Allobrox Allóbrogis, Conjux cójugis, Phalanx Phalangis, Meniux meningis, Syriux syringis, Sphinx sphingis.

Ex, finita faciunt Icis, ut: *Obex, Silex, Vibex.*

Excipiuntur, quæ faciunt Ecis: *Vervex, Fax, Celex, Myrmex, Halex, Nex, Resex.*

Item, quæ faciunt Egis: *Rex, Lex, Exlex, Aquilex, Lelex, Grex, Remex rémigis, Supellex supelléctilis, Senex senis.*

ACCU-

ACCUSATIVUS TERTIÆ DECLINATIONIS.

Accusativus tertiæ Declinationis exit in Em, ut: *Sermonem*.

Exceptiones.

Nomina propria Fluviorum, desinentia in Is, habent Accusativum in Im, ut: *Ara-
ris, Bætis, Ligeris, Tánais, Tigris, Fába-
ris, Albis, Tiberis*, vel *Tibris &c. Ara-
rim &c.* Jordánis habet Accusativum *Jor-
danem*.

Ista Nomina; *Secúris, Vis, Pelvis, Buris,
Cúcumis, Ravis, Sitis, Tulsis, Ammussis,
Aqualis, Mæphitis*, Accusativum habent desinentem in Im: *Securim, Vim &c.*

Ista Nomina: *Febris, Clavis, Navis, Pup-
pis, Restis, Turris, Cannabis, Cutis, Semen-
tis, Sentis* Accusativum habent desinentem in Em vel Im. *Febrem* vel *febrim*.

ABLATIVUS TERTIÆ.

Ablativus tertiæ Declinationis exit in E. ut: *Sermone, Rege*,

Exceptiones.

Nomina, quorum Accusativus exit in Im, habent Ablativum in I, ut: *Tiburi, A-
rari &c. Securi, Vi &c.*

Nomina quorum Accusativus exit in Em vel Im, habent Ablativum in E. vel I, ut: *Fe-
bre* vel *febri &c.*

Ista Nomina: *Ignis, Imber, Amnis, Supel-
lex, Finis, Tridens*: Item (præsertim apud
Pœtas) *Avis, Angvis, Classis, Vectis, Un-
gvis*,

gvis, habent Ablativum in E. vel I, ut: *Ignē vel igni, Imbre vel imbri.*

Substantiva Neutra, quæ desinunt in Al, Ar, E, habent Ablativum in I, ut: *Animali, Calcari, Mari.* His adduntur *Strigili, Canali.*

Far tamen, Nectar, Hepar, Jubar habent *Farre, Nectare, Hépate, Júbare.*

Nomina propria Mensium habent ablativum desinentem in I, ut: *Septembri, Aprili.*

Verbalia *Trix* finita, E tantum habent, ut: *Altrice, Nutrice.* Verum *Ultrix & Victrix* I, tantum habent *Ultrici, Victrici.*

Adjectiva habent Ablativum desinentem in E. vel I. ut: *Felice vel felici.*

Adjectiva desinentia in Ns, Participia, & Comparativa usitatiùs exeunt in E. quàm in I. ut: *Prudente, Absente, Breviore.*

Participia cum in I, exeunt, ferè in Nomina transeunt, ut: *Excellenti, Gaudenti, Libenti.*

Adjectiva, quæ in Genere neutro exeunt in E, habent Ablativum desinentem in I, ut: *Brevi, Celebris.* His accedunt: *Pluri, Memori, Pari, Vèteri.*

At Pauper, Uber, Puber, Sospes, Jùvenis, Senex, E, contenta sunt: Substantiva Appellativa, quæ etiam Adjectiva sunt, exeunt in I, ut: *Ædili, Affni, Annali, Bipenni, Familiari, Natali, Patrueli, Rivali, Sodali, Tridenti, Triremi, Quadriremi, Quinquere-mi &c.* Rudis tamen & Vólucris faciunt *Rude, Volucre.*

Si verò hæc Propria sint, E. tantum postulant,

stulant, ut: *Martialis, Juvenalis, Felix, Clemens*, Virorum nomina.

GENITIVUS PLURALIS TERTIÆ.

Genitivus pluralis tertiæ Declinationis exit in Um, ut: *Sermonum*.

Exceptiones.

Nomina desinentia in S literam, quæ in Genitivo non crescunt, exeunt in Ium, ut: *Clades cladium, Collis collium*.

Nomina, quorum Ablativus exit in I. vel in E. & I. exeunt in Ium, ut: *Animalium, Felicium*.

Nomina unius syllabæ, quæ exeunt in duas Consonantes, habent Genitivum desinentem in Ium, ut: *Ars artium, Mons montium*.

Nomina, quæ desinunt in NS. habent Genitivum desinentem in Ium, ut: *Innocens innocentium, Prudens Prudentium*.

Ista Substantiva: Cor, Linter, Caro, Venter, Uter, As, Cohors, Palus, Glis, Mus, Nix, Nox, Imber, Os ossis, Vas vadis, Lis, Jns, Fornax, Et pluralia: Syrtes, Mœnia, Fauces, Manes, Samnites, Quirites, exeunt in Ium, ut: *Cordium, Lintrium, Carnium &c.*

Nomina Comparativa exeunt in Um, ut: *Majorum, Minorum*. Plus habet *Plurium*.

Ista Nomina: Vates, Panis, Canis, Juvenis, Parens, Linx, Inops, Memor, Supplex, Vetus, Degener, Uber, exeunt in Um, ut: *Vatum, Canum &c.* Volucris Substantivum habet Genitivo plurali *Volucrum*, Adjectivum habet *Volucrum*.

DATIVUS ET ABLATIVUS TERTIÆ.

Dativus & Ablativus pluralis tertiæ Declinationis exit in Ibus, ut: *Sermonibus*.

Græca Neutra A. litera finita frequentius Dativum & Ablativum pluralem habent in Is, quàm in Ibus, ut: *Pœmatis, Epigrammatis &c.* pro *Pœmatibus, Epigrammatibus*.

ACCUSATIVUS PLURALIS TERTIÆ.

Accusativus pluralis exit in Es, ut: *Sermones*.

Nomina, quorum Genitivus pluralis exit in Ium, habent Accusativum pluralem in Es, vel rarò in Eis, vel Is, ut: *Omnes omneis* vel *omnis, Urbes urbeis* vel *urbis*.

Nomina Neutra, quorum Ablativus exit in E. tantum, habent Nominativum, Accusativum & Vocativum pluralem in A, ut: *Tempora*; quorum verò Ablativus exit in I, vel in E, & I, habent eisdem casus in Ia, ut: *Animalia, Felicia*.

Comparativa, & ista duo Plus, Vetus habent eisdem Casus in A, ut: *Majora, Plura, Vetera*.

QUARTA DECLINATIO.

Dativus & Ablativus pluralis quartæ Declinationis exit in Ibus, ut: *Sensibus, Genibus*.

Exceptiones.

Arcus, Artus, Lacus, Partus, Specus habent Dativum & Ablativum pluralem
desi-

desinentem in Ubus, ut: *Arcubus*, *Artubus* &c.

Portus, Quæstus, Veru exeunt in Ibus vel Ubus, ut: *Pórtibus* vel *pórtubus*, *Quæstibus* vel *quæstubus*, *Veribus* vel *vérubus*.

Addunt Recentiores *Acubus*, *Ficubus*, *Quercubus*. Sed desideratur testimonium Veterum.

Substantiva desinentia in Tus, Sus, Xus, (præter illa, de quibus sub secunda Declinatione) plerumque sunt quartæ declinationis.

His accedunt: Gradus, Manus, Anus, Pórticus. Quercus, Sinus, Nurus, Socrus, Tribus, Arcus, Specus, Lacus, Ficus, Currus, Acus *Igla*.

QUINTA DECLINATIO.

Nomina quintæ Declinationis carent Genitivo, Dativo, & Ablativo plurali, præter *Rerum rebus*, *Dierum diebus*, *Specierum speciebus*.

Ad quintam Declinationem spectant Nomina sequentia: Acies, Facies, Glacies, Mundities, Superficies, Pauperies, Progenies, Spes, Res, Species, Dies, Fides, Meridies, Rabies, Temperies, Materies, Amarities, Canities, Cæsaries, Scabies, Immundities, Pernicies, Macies, Planities, Durities, Esurries, Ingluvies, Sanies, Series, Effigies, Segnities, Mollities, Congeries, Requies, &c.

DE GENITIVIS IMMINUTIS.

PER SYNCOPEN.

Omnium ferè Declinationum Genitivi plurales

rales imminuuntur, quam imminutionem Græci *Syncopen* vocant.

PRIMÆ DECLINATIONIS.

Cælicolûm, Trojûgenâm, Terrigenûm, Aenêadûm, Ausonidûm &c. pro *Cælicolarum, Trojugarum &c.*

SECUNDÆ DECLINATIONIS.

Liberûm, Nummûm, Denariûm, Talentûm, Sestertiûm, Fabrûm, Deûm, Modiûm, &c. pro *Liberorum &c.*

TERTIÆ DECLINATIONIS.

Cladûm, Cædûm, Veprûm, Cælestûm, Potentûm, Furentûm, Agrestûm, Macedûm, &c. pro *Cladium, Cædium &c.*

QUARTÆ DECLINATIONIS.

Currûm pro *Curruum*, *Passûm* pro *Passuum*.

Quidam Genitivi tum pleni, tum imminuti sunt usitati etiam apud Oratores, ut: *Apium & apûm, Serpentium & serpentûm, Quiritium & Quiritûm, Optimatum & Optimatûm, Locupletium & locupletûm &c.*

DE ANOMALIS

SIVE INÆQUALIBUS.

Anomala sive Inæqualia vocantur, quæ aut Numero, aut Genere, aut Declinatione, aut Casu, aut alio aliquo Attribute variantur.

Numero Inæqualia.

Singulari Numero tantum declinantur:

H

No-

Nomina *Frumentorum* & *Leguminum*, ut: *Triticum*, *Hordeum*, *Siligo*, *Avena*, *Far*, *Ador*, *Oryza*, *Cicer*, *Cicercula*, *Lens*, *Lenticula*, *Pisum*, *Faba* &c. Reperiuntur tamen: *Hordea*, *Avenæ*, *Fabæ*.

Nomina *Metallorum* & *Fossilium*, ut: *Aurum*, *Argentum*, *Æs*, *Ferrum*, *Plumbum*, *Stannum*, *Orichalcum*, *Cuprum*, *Gypsum*, *Sal*, &c. Invenies tamen: *Æra*, *Sulphura Electra*.

Plurima *Liquorum*, ut: *Oleum*, *Acetum*, *Lac*, *Nectar*, *Cerevisia*. Leges tamen: *Vina*, *Mella*, *Musta*.

Nomina *Condimentorum*, ut: *Butyrum*, *Saccharum*, *Piper*, *Zingiber*, *Sebum*, *Lardum*, *Cinnamomum*, &c.

Nomina *Substantiva* ab *Adjectivis* derivata, ut: *Sobrietas*, *Pietas*, *Bonitas*, *Iustitia*, *Misericordia*, *Sapientia* &c.

Leges tamen; *Charitates*, *Scientias*, *Sapientias*.

Denique hæc: *Aer*, *Æther*, *Alvus*, *Ævum*, *Belis*, *Bárathrum*, *Cholera*, *Cænum*, *Ebur*, *Fama*, *Fames*, *Fimus*, *Fænum*, *Gelu*, *Glória*, *Gluten*, *Halec*, *Humus*, *Hepar*, *Indoles*, *Jubar*, *Lux*, *Meridies*, *Macellum*, *Nemo*, *Nihilum*, *Pascha*, *Pax*, *Pélagus*, *Penu*, *Pix*, *Plebs*, *Pontus*, *Progenies*, *Pus*, *Quies*, *Rabies*, *Ros*, *Salus*, *Sanguis*, *Senectus*, *Sitis*, *Solum*, *Tabies*, *Tulio*, *Ver*, *Vesper*, *Virus*, *Viscus*, *Vitrum*, *Vulgus* &c.

Inveniuntur tamen: *Aeres*, *Ævis*, *Glorias*, *Luces*, *Paces*, *Pices*, *Quietes*, *Vitra*.

Plu-

Plurali duntaxat Numero declinantur: Multa Propria Urbium, ut: *Athénæ, Parisii, Páteoli, Lutetiæ, Venetiæ, Susa, Bactra, Montes, Valentænæ.*

Numeralia Cardinalia omnia, præter *Unus* & *Mille* Substantivum. Item Distributiva, ut: *Singuli, Bini, Terni, &c.*

Nomina Ludorum & Spectaculorum, ut: *Circenses, Megalenses, Olympia, Nemea.*

Nomina Festorum pleraque, ut: *Bacchanalia, Dionysia, Saturnalia, Floralia, Cimeralia, Regalia, Februa, Calendæ, Nonæ, Idus.*

Multa Nomina Librorum, ut: *Biblia, Bucolica, Georgica, Ethica, Physica, Politica, Logica.*

Denique hæc: *Ædes ædium Domóstwo*, (nam *Ædes* Kościół declinatur sing: num) *Æstiva, Apes, Ambages, Annales, Arma, Argutiæ, Artus, Balneæ, Bellaria, Bigæ, Blanditiæ, Cælites, Cancelli, Cani, Cares, Castra, Cibaria, Clitellæ, Codicilli, Compita, Comitia, Copiæ, Crepundia, Curæ, Cunabula, Divitiæ, Excubiæ, Exequiæ, Extæ, Exuviæ, Facetiæ, Feriæ, Fides, pro Lyra, Fores, Fori, Fortunæ, Gades, Gerræ, Grates, Hiberna, Incunabula, Induciæ, Infera, Inferi, Insidiæ, Lemures, Liberi, Literæ, Loculi, Lustra, Majores, Manes, Manubiæ, Melæ, Minæ, Minores, Mænia, Munia, Nares, Nates, Natales, Nugæ, Nundinæ, Nuptiæ, Oblivia, Ofsia, Opes, Optimates, Palææ, Paleares, Parapherna, Paraphernalia, Penates, Phalera, Præcordia, Præstigia,*

Primitiæ, Primores, Proceres, Pugillares, Pugillaria, Quadrigæ, Quisquiliæ, Reliquiæ, Renes, Repotia, Scalæ, Scopæ, Scruta, Sentet, Sordes, Spolia, Sponsalia, Stativa, Suppetiæ, Tempe, Tenebræ, Tesqua, Thermæ, Transtra, Tricæ, Valvæ, Vepres, Viscera &c.

Raró reperiuntur: *Annalem, Alpem, Ambage, Artus omnis, Copia, Fide Fortuna, Litera, Ope Barbarica, Optimate, Procerem, Pugillarem, Quisquilia, Reliquia, Scala, Sentem, Sorde, Transtro, Vepre, Viscere.*

GENERE INÆQUALIA.

Singulari Masculina, Plurali Neutra: *Sibilus, Sibila, Balteus, Baltea, Avernus, Averna, Dyndimus, Dyndima. Gárgarus, Gárgara. Infernus, Inferna, Ismarus, Ismara, Mássicus, Majsica, Mænalus, Mænala, Taygétus, Taygeta.*

Singul: Mascul: Plural: Mascul: *vel* Neutra: *Cetus, hi Ceti, hæc Cete, Focus, hi Foci, hæc Foca, Locus, hi Loci, hæc Loca.*

Singulari Fæminina, Plurali Neutra: *Cârbasus, Carbasa, Hierúsalem vel Hierosolyma, & Hierosolyma, orum. Pérgamus, Pergama, orum. Crystallus, i Crystalla, orum.*

Singul: Neutra, Plurali Masculina: *Hoc Argos, hi Argi, Hoc Cælum, hi Cæli, Hoc Elysium, hi Elysii, hoc Porrum, hi Porri, Hoc Frenum, hi Freni vel hæc Frena, Rastrum, hæc Rastra vel hi Rastri.*

Singulari Neutra, Plurali Fæminina: *Epulum,*

lum, Epulæ. Exuvium, Exuviae. Delicium, Deliciae. Balneum, Balneæ.

CASU SEU DECLINATIONE INÆQUALIA.

Casu seu Declinatione *Inæqualia* sunt, quæ alia sui parte hujus, alia alterius Declinationis sunt, ut: *Colus, Coli, à Colo vel Colu, Has Colos vel Colus. Ficus*, sive arbo-rem, sive fructum significet, est secundæ vel quartæ Declinationis. *Laurus, hujus Lauri. à Lauro vel Lauru, Has Lauros vel Laurus. Pinus à Pinu, hæc Pinus, Has Pinos vel Pinus.* Aliis casibus duo hæc postrema secundæ tantum sunt Declinationis. *Vas vasis* Singulari Numero est tertiæ Declinationis, plurali secundæ: *Vasa, vasorum, vasis.* *Jugerum jugeri* Sing: Num: est secundæ Declinationis, Plur: tertiæ: *Jugera, jugerum, jugeribus.* Quanquam & Sing: Num: Hujus *jugeri, & ab hoc jugere* legitur. *Bacchanalia* modo per secundam: *Bacchanaliorum, bacchanaliis*, modò per tertiam declinantur: *Bacchanalium bacchanalibus.*

CASU INÆQUALIA.

Casu *Inæqualia* sunt, quæ *vel* Casu aliquo destituuntur, *vel* sub una terminatione omnibus Casibus serviunt.

Nominativum & Genitivum tantum habet: *Tantundem, TantiDEM.*

Nominativum tantum & Accusativum: *Suppetiæ, Suppetias.*

Nominativum, Vocativum tantum: *Jupiter, Exspes, Nominat: & Ablat: Fors, à Forte.*

Obliquos tantum: *Jovis, Jovi, Jovem, ab Jove.* Genit:

Genit: Accusat: & Ablat: tantum: *Opis, Opem, ab Ope.*

Accusativum tantum: *Inficias.* Et ponitur cum Verbo *Eo.*

Ablativum tantum: *Sponte, Natu.* Sponte ponitur cum Possessivis: *Mea, Tua, &c.* Natu ponitur cum Adjectivis: *Major, Minor, Maximus, Minimus.*

Vocativo carent: Interrogativa, ut: *Quis? Qualis? Quantus? &c.*

Relativa, ut: *Qui, quæ, quod.*

Negativa, ut: *Nemo, Nullus, Neuter.*

Pronomina omnia. Præter: *Tu, Meus, Noster, Nostras.*

Partitiva pleraque, ut: *Quidam, &c.* Non autem, *Quicumque & Aliquis.* Ea omnia, quorum Genitivus exit in *Jus*, ut: *Alter, Alteruter &c. Solus tamen, Totus, & Unus* hinc excipienda.

ADJECTIVA QUÆDAM DEFECTIVA.

Perpes, Præpes, Cicur, Ales, Hebes, Teres, Pæuper, Dégener, Uber, Pubis, Impubis, Lócuples, Dives, Inops, Memor, Reses, Deses, Bipes, Præses, Tripes, Veges, Superstes, carent Nominativo, Accusativo & Vocativo Neutrius generis in Numero plurali; in reliquis vero casibus sunt omnis generis.

Victrix & Ultrix in singulari tantum est Fœminini generis, in plurali Fœminini & Neutrius: hæc *Victrices,* & hæc *Victricia.* *Plus* in singulari Substantivum est, tantum neutrius Generis: in plurali Adjectivi naturam induit, & est omnis Generis: *hi & hæc Plures & hæc Plura.*

APTOTA SEU INDECLINABILIA.

Non mutant per Casus terminationem Voces sequentes: *Præstó, Nihili, Nil, Nihil, Pondo*, cum *libram* significet, est Numeri tantum pluralis: cum *Pondus* significet, est Numeri singularis. *Cete, Tempe, Melos, Chaos, Fas, Nefas, Nequam, Gumni, Sina-pi, Tot, Quot, Nauci, Frugi, Mancipi, Hujusmodi, Ejusmodi, Cujusmodi, Quatuor, Quinque* usque ad Centum. Nonnulla quoque Urbium Nomina *Cæte, Népete, Præneste, Reáte, Soracte* montis nomen. *Gáusaque Vestis* nomen.

Nomina desinentia in U. Numero singulari non declinantur, ut: *Genu*: Numero plurali declinantur, ut: *Genua, Genuum, Genibus*. Item non declinantur *Mille* Adjectivum, & *Opus* Potrzeba, *Mille* Substantivum Numero singulari non declinatur, Numero plurali dicitur: *Millia, Milium, Millibus*.

A P P E N D I X

DE NOMINIBUS GRÆCIS.

NOMINUM GRÆCORUM

Prima Declinatio.

Desinentia in As, ut: *Ænéas, Bóreas, Pytágoras, Ecnephias, Hermágoras, Tiáras*.

Nom: *Æneas*. Gen: *Æneæ* Dat: *Æneæ*.
Accus: *Æneam* vel *Ænean*. Vocat: *Ænea*.
Ablat: *Ænea*.

Desinentia in Es, ut: *Apelles, Atrides, Orontes, Thyestes, Achátes, Aristides, Orestes,*

stes, Pylades, Achilles, Ulysses, Chremes, Laches, Sócrates, Euripides, &c. Hæc etiam per tertiam declinantur.

N. *Anchises*. G. *Anchisæ*. D. *Anchisæ*. Ac: *Anchisen*. V. *Anchise*. Abl: *Anchise*.

Desinentia in E, ut: *Rhódope, Alóe, Rhetorice, Grammaticæ &c.* Horum quæ E. mutant in A. Latinorum more declinantur.

Nom: *Ode*. G. *Odes*. D. *Odæ*. Ac: *Oden*. V. *Ode*. Abl: *Ode*.

Numero plurali declinantur, ut Latina primæ Declinationis.

SECUNDA DECLINATIO.

Desinentia in Os, ut: *Androgeos, Arctos, Abydos, Delos, Tenedos, Zacynthos, Athos*.

Nom: *Delos*. G. *Deli*. D. *Delo*. Ac: *Delon*. V. *Delos*. Abl: *Delo*.

Desinentia in Us, ut: *Panthus*.

Nom: *Panthus*. G. *Panthi*. D. *Pantho*. Ac: *Panthum*. V. *Pantha*. Abl: *Pantho*.

Desinentia in Eus, ut: *Orpheus, Attreus, Protheus, Nereus, Perseus, Tydeus*.

Nom: *Orpheus*. G. *Orphei* vel *Orpheos*. D. *Orpheo*. Ac: *Orpheum* vel *Orphea*, V. *Orpheu*. Abl: *Orpheo*.

Vocativus Græcorum Nominum, quæ Os, Nominativi in Us, Latine mutant, desinit in E, ut: *Timótheus, Pámphilus, Antæus, Timbræus, Ptoloméus, &c.* o *Timothee, Pamphile, &c.*

Numero plurali normam Latinorum sequuntur.

Desi-

Desinentia in On, ut: *Enchiridion*, *Scholiōn*, *Ilion*, *Pelion*, *Bárbiton*, utroque numero declinantur sicut Latina.

TERTIA DECLINATIO.

Genitivus Latinus Græcorum Nominum omnium semper desinit in Is: quorundam Genitivus Græcus desinit in Os, ut: *Syntaxis syntáxeos*, *Tanis táneos*, *Decapolis decapóleos*, *Lampas lámpados*, *Moly molyos*.

Græca O. finita Genitivo exeunt in Us, ut: *Alecto*, *Argo*, *Calisto*, *Clio*, *Celæno*, *Dido*, *Echo*, *Enyo*, *Erato*, *Hero*, *Jo*, *Manto*, *Sappho*, *Xantho*. Reliquos Casus habent desinentes in O.

Dativus Græcorum tertiæ Declinationis exit in J. ut: *Syntaxi*, *Delphini*, *HecTORi*, *Pallanti*.

Accusativus Græcorum Nominum, in quibus crescit Genitivus Latinus, exit Latine in Em, Græcè in A, ut: *HecTOR*, *HecTOrem* vel *HecTORa*, *Aer dèrem* vel *dèra*, *Calchas* vel *Calchantem* vel *Calchanta*.

Græca in Is, finita, quæ non crescent in Genitivo Latino, & in Græco ante Os, habent vocalem, habent Accusativum in Im, Latine, in In, Græcè, ut: *Pœsis* *hujus Pœsis* *pœseos*, *Pœsin* vel *pœsim*: Sic: *Syntaxis*, *Metamorphosis*, *Charybdis*, *Génesis*, *Próthesis*, *Apódosis*, *Synopsis*, *Leópolis*, *Neápolis*, *Constantinópolis*, *Petrópolis* &c.

Græca Ys, finita Accusativum frequentius habent

habent in In, quàm in Im, ut: *Cotys*, *The-
tys*, *Capys*, *Halys*, *Cotyn* vel *Cotym* &c.

Is, finita, quæ apud Latinos, & Græcos
crescunt in Genitivo, neque accentum habent
in ultima, Accusativum Latinum habent in
im vel Em, Græcum in In vel Da, ut: *Pa-
ris*, *Páridis* vel *Paridos*, *Parim* vel *Pari-
dem*, *Parin* vel *Parida*, Sic: *Isis*, *Iris*, *Ibis*.

At si hæc accentum habent in ultima, Ac-
cusativum tantum habent Latine in Em, Græ-
cè in A, ut: *Amarillis* *Amarillidem* vel *Ama-
rillida*. Sic: *Tytanis*; *Doris*, *Chlamys*, *O-
chalis*, *Phylis*, *Tyndaris*, *Priamis*, *Pyxis*,
Aneis, *Tyrannis*.

Vocativus Græcorum apud Atticos & e-
tiam Latinòs similis est Nominativo, ut: *o*
Pallas, *o Chremes*, *o Paris*: apud Græcos
sepe S. abjicitur, ut: *o Palla*, *Chreme*, *Iri*,
Thetie. *Amarilli*, *Simoi*.

Nominativus & Vocativus pluralis exit in
Es, ut: *Heróees*, *Delphines*.

Genitivus pluralis apud Latinos exit in
Um, apud Græcos in On, ut: *Epigramma-
tum* vel *epigrammaton*, *Hæresium* vel *hæ-
reseon*.

Dativus & Ablativus pluralis exit in Ibus,
ut: *Heroibus*.

Græca A. finita frequentius habent Da-
tivum & Ablativum in Is, quàm in Ibus, ut:
Emblema, *Emblématis* vel *emblemátibus*.

Accusativus Græcus pluralis exit in As,
si Singularis exit in A, ut: *Delphinas*, *Tro-
as*, *Cratéras*, *Heróas*, *Arcadas*. Latini
per Es, efferunt, ut: *Cratéres*, *Heróes*.

CAPUT

C A P U T VI.

DE VERBORUM PRÆTERITIS ET SUPINIS.

Verba composita habent Præteritum & Supinum sicut eorum Simplicia, ut: *Video, vidi, visum. Prævideo, prævidi, prævisum. Ago, egi, actum. Tránsigo, transégi, transactum. Mitto, misi, missum. Remitto, remisi, remissum.*

Composita Verborum Simplicium, quæ in præterito primam syllabam répetunt, primam syllabam abjiciunt, ut: *Cado, cecidi. Occido, occidi. Spondeo, sponendi. Respondeo, respondi.*

PRIMA CONJUGATIO.

Verba primæ Conjugationis habent præteritum in avi, supinum in atum, ut: *Undo, Obstitui, undavi, undatum.*

Crepo. n. *Pełkam się, crepui, crepitum.*

Cubo. n. *Leżę, cubui, cubitum.*

Do. a. *Daę, dedi, datum.*

Circundo, *circumdedit, circumdatum.*

Pesumdo, *pesumdedit, pesumdatum.*

Satisdo, *satisdedit, satisdatum.*

Venundo, *venumdedit, venumdatum.*

Alia composita Verbi *Do*, habent præteritum in didi, supinum in ditum, & sunt tertiæ Conjugationis, ut: *Reddo, Oddaę, reddidi, redditum.*

Domo. a. *Uśmierzam, domui, domitum.*

Frico. a. *Trę, fricui, frictum.*

Juvo

Juvo, a. *Wspomagam*, juvi.

Adjuvo, adjuvi, adjutum.

Lavo, a. *Myję*, lavi, lotum lautum *vel* lavatum.

Mico, n. *Isnę się*, micui.

Composita, ut: *Emico*, emicui.

Dimico, *Walczę*, dimicavi, dimicatum.

Neco, a. *Zabijam*, necavi, necatum.

Composita, ut: *Eneco*, enecui, enectum.

Plico, a. *Składam*, plicui, plicitum.

Composita Verbi *Plico* habent præteritum in ui *vel* in avi, supinum in itum *vel* in atum, ut: *Explico*, *Tłómaczę*, explicui *vel* explicavi, explicitum *vel* explicatum. Ista veró *Réplico*, *Súpplico*, *Duplico*, *Triplico*, *Quadruplico*, *Multiplico* habent præteritum in avi, supinum in atum. *Replico*, replicavi, replicatum.

Poto, a. *Piję*, potavi, potum *vel* potatum.

Seco, a. *Rozcinam*, secui, sectum.

Sono, n. *Brzmie*, sonui, sonitum.

Sto, n. *Stoię*, steti, statum.

Composita, ut: *Adsto*, adstiti, adstatum *vel* adstitum.

Tono, n. *Grzmie*, tonui, tonitum.

Veto, a. *Zakazuję*, vetui, vetitum.

SECUNDA CONJUGATIO.

Verba sæcundæ Conjugationis habent præteritum in ui, supinum in itum, ut: *Habeo*, a. *Mam*, habui, habitum. *Moneo*, a. *Upominam*, monui, monitum.

Ex-

Exceptiones.

B E O.

Jubeo, a. *Rozkazuję*, jussi, jussum.
Sorbeo, a. *Wsiąkam*, sorbui.

C E O.

Arceo, a. *Odstęczam*, arui.
Cœrceo, a. *Hamuję*, cœrcui, cœrcitum.
Exerceo, a. *Cwiczę*, exercui, exercitum.
Doceo, a. *Uczę*, docui, doctum.
Luceo, n. *Świeczę*, luxi.
Misceo, a. *Mieszam*, miscui, mistum *vel* mix-
tum.

Mulceo, a. *Łagodzę*, nulsui, mulsum.
Ardeo, n. *Gorzę*, arsi, arsum.
Audeo, n. *Śmiem*, ausus sum, ausum.
Gaudeo, n. *Cieszę się*, gavisus sum, gavisum.
Mordeo, a. *Kąsam*, momordi, morsum.
Pendeo, n. *Wiszę*, pependi, pensum.
Prandeo, n. *Obiaduję*, prandi, pransum.
Rideo, n. *Śmieję się*, risi, risum.
Sedeo, n. *Siedzę*, fedi, sessum.
Spondeo, a. *Przyrzekam*, sponpondi, sponsum.
Svadeo, n. *Radzę*, svasi, lvasum.
Tondeo, a. *Strzygę*, totondi, tonsum.
Video, a. *Widzę*, vidi, visum.

G E O.

Algeo, n. *Ziębnę*, alsui.
Augeo, a. *Pomnażam*, auxi, auctum.
Frigeo, n. *Ziębnę*, frixi.
Fulgeo, n. *Potyskuję się*, fulsi.
Indulgeo, n. *Pobłażam*, indulsi, indultum.
Lugeo, n. *Placzę*, luxi.
Mulgeo, a. *Doję*, mulsi, mulsam.

Turgeo. n. *Nadymam się*, tursi.

Urgeo. a. *Przynaglam*, ursi.

Cieo. a. *Rużam*, civi, citum.

Vieo. a. *Wiję*, vievi, vietum.

Deleo. a. *Mażę*, delevi, deletum.

Fleo. n. *Płaczę*, flevi, fletum.

Composita Verbi inusitati *pleo*, ut: Repleo. a.

Napętniam, replevi, repletum.

Oleo. n. *Pachnę*, & Composita idem significantia habent præ: olui, sup: olitum.

Aboleo. *Zniszczam*, abolevi, abolitum.

Adoleo. *Kadzę*, *rostę*, adolevi, adultum.

Exoleo, Exolesco. *Wietrzeję*, exolevi, exoletum.

Inoleo. Inolesco. *Wradza się co*, inolevi.

Obsoleo. *Niszczyć*, obsolevi, obsoletum.

Soleo. n. *Zwykłem*, solitus sum, solitum.

ME O. NEO.

Timeo. a. *Boję się*, timui.

Maneo. n. *Zostaję*, mansi, mansum.

Composita Verbi inusitati *mineo*, ut: Emini-

neo. *Przechodzę*, eminui.

Neo. a. *Przędę*. nevi, netum.

Teneo. a. *Trzymam*, tenui, tentum.

QUE O. RE O. VEO.

Torqueo. a. *Dręczę*, *kręcę*, torsi, tortum.

Hæreo n. *Lgnę*, hæsi, hæsum.

Torreo. a. *Piekę*, torrui, tostum.

Censeo. a. *Rachuję*, censui, censum.

Caveo. n. *Strzegę się*, cavi, cautum.

Faveo. n. *Sprzysiam*, favi, fautum.

Ferveo. n. *Wrę*, ferbui.

Foveo. a. *Zagrzewam*, fovi, fotum.

Moveo. a. *Rużam*, movi, motum.

Paveo

Paveo. n. *Lękam się*, pavi.

Voveo. a. *Ślubuję*, vovi, votum.

Verba Neutra secundæ Conjugationis habent præteritum in ui, supinis carent. Hujusmodi sunt: Studeo. *Uczę się*. Rubeo. *Czerwienieję*. Rauceo. *Chrapięję*. Madeo. *Moknę*. Splendeo. *Lśnę się*. Strideo. *Zgrzytam*. Egeo. *Potrzebujęję*. Vigeo. *Czerstwieję*. Caleo. *Biegły jestem*. Palleo. *Blednieję*. Sileo. *Milczę*. Areo. *Schnę*. Floreo. *Kwitnę*. Horreo. *Lękam się*, &c.

Verba Neutra Jaceo. *Leżę*. Placeo. *Podobam się*. Caleo. *Ciepło mi*. Doleo. *Zaluję*. Valeo. *Zdrowy jestem*. Careo. *Nie mam*. Pareo. *Postuszny jestem*. Noceo. *Szkodzę*, habent præteritum in ui, supinum in itum. Horum Verborum supina vix sunt in usu, Participia tamen usurpantur, ut: Valiturus &c.

TERTIA CONJUGATIO.

B O.

Bibo. a. *Piję*, bibi, bibitum.

Glubo. a. *Łupię*, glubi.

Lambo. a. *Liżę*, lambi.

Nubo. n. *Zenię się*, nupsi, nuptum.

Scabo. n. *Drapię*, scabi.

Scribo. a. *Piszę*, scripsi, scriptum.

Verba desinentia in umbo, habent præteritum in ui, supinum in itum in præterito & supino m. abjiciunt, ut: Incumbo, *Przykładam się*, incubui, incubitum.

C O.

Dico. a. *Mówię*, dixi, dictum.

Duco. a. *Wiodę*, duxi, ductum.

Ico. a. *Uderzam*, ici, ictum.

Pareo

Parco. n. *Przepuszczam*, peperci *vel* parsi, parsum.

Vinco. a. *Zwyciężam*, vici, victum.

s c o.

Compesco. a. *Hamuję*, compescui.

Concupisco. a. *Ządam*, concupivi, concupitum.

Conquinesisco. n. *Schylam się*, conquexi.

Coalesco. n. *Zrastam*, coalui.

Cresco. n. *Rosnę*, crevi, cretum.

Disco. a. *Uczę się*, didici.

Composita, ut: Addisco, addidici. Sic Edisco, Dedisco, Perdisco.

Dispesco. a. *Rospraszam*, dispescui.

Nosco. a. *Znam*, novi, notum.

Agnosco, agnovi, agnitum.

Cognosco, cognovi, cognitum.

Pasco. a. *Tuczę*, pavi, pastum.

Posco. a. *Proszę*, poposci.

Composita, ut: Exposco, expoposci. Sic Deposco, Reposco.

Quiesco. n. *Odpoczywam*, quievi, quietum.

Resipisco. n. *Poprawiam się*, resipui.

Scisco. a. *Stanowią*, scivi, scitum.

Senesco. n. *Starzeję się*, senui.

Svesco. n. *Zwyczaję się*, svevi, sveltum.

Tabesco. n. *Schnę*, tabui.

Verba Inchoativa desinentia in sco, provenientia à Verbis, habent præteritum & supinum sicut eorum primitiva, ut: Ardesco, arsi, arsum. Calesco, calui. Erubescio, erubui. Horresco, horrui. Refrigescio, refrixi, &c. Provenientia verò à Nominibus carent præterito & supino, ut: Hebesco, Ingravesco, Mitesco, Lapidescio.

D O.

- A**ccendo. a. *Zapalam*, accendi, accensum.
 Cado. n. *Upadam*, cecidi, casum.
 Composita, ut: Occido, occidi, occisum.
 Cædo. a. *Bię*, cecidi, cæsum.
 Composita, ut: Occido, occidi, occisum.
 Cedo. n. *Ustepuę*, cessi, cessum.
 Claudio. a. *Zamykam*, clausi, clausum.
 Composita, ut: Inclúdo, inclusi, inclusum.
 Cudo. a. *Kuę*, cudi, cusum.
 Defendo. a. *Bronię*, defendi, defensum.
 Divido. a. *Dziele*, divisi, divisum.
 Explódo. a. *Wystrzelam*, explósi, explosum.
 Fido. n. *Ufam*, fisis sum, fisum.
 Findo. n. *Szczepam*, fidi, físum.
 Fundo. a. *Leię*, fudi, fusum.
 Incendo. a. *Palę*, incendi, incensum.
 Lædo. a. *Obrażam*, læsi, læsum.
 Composita, ut: Allido, allisi, allisum.
 Ludo. n. *Igram*, lusi, lusum.
 Offendo. a. *Obrażam*, offendi, offensum.
 Pando. a. *Otwarzam*, pandi, pansum.
 Pendo. a. *Ważę*, pependi, pensum.
 Composita, ut: Expendo, expendi, expensum.
 Plaudo. n. *Klaskam*, plausi, plausum.
 Prehendo. a. *Porywam*, prehendi, prehensum.
 Rado. a. *Gole*, rasi, rasum.
 Rodo. a. *Gryzę*, rosi, rosum.
 Rudo. n. *Osiet ryczy*, rudi.
 Scando. a. *Wstepuę*, scandi, scansum.
 Composita, ut: Ascendo, ascendi, ascensum.
 Scindo. a. *Kraję*, scidi, scisum.
 Sido. n. *Sadowię się*, sidi.
 Composita, ut: Subsido, subsedi.

Strido. n. *Skrzypię*, stridi.

Succendo. a. *Pałę*, succendi, succensum.

Tendo. a. *Natężam*, tetendi, tentum *vel* tensum.

Composita, ut: Intendo, intendi, intentum *vel* intensum.

Trudo. a. *Trącam*, trusi, trusum.

Tundo. a. *Tłukę*, tütudi, tunsum.

Composita, ut: Contundo, cóntudi, contúsum.

Composita Verbi Vado, ut: *Evádo*, *Uchoodzę*, evasi, evasum.

GO. GVO. HO.

Affligo. a. *Trapię*, afflixi, afflictum.

Ago. a. *Czynię*, egi, actum.

Ango. a. *Trapię*, anxii.

Cingo. a. *Opasuję*, cinxi, cinctum.

Clango. n. *Skrzeczę*, clanxi.

Confligo. n. *Potykam się*, conflixi, conflictum.

Dego. n. *Mieszkam*, degi.

Diligo. a. *Kocham*, dilexi, dilectum.

Emungo. a. *Ucieram*, emunxi, emunctum.

Figó. a. *Wbijam*, fixi, fixum.

Fingo. a. *Zmyślam*, finxi, fictum.

Frango. a. *Łamię*, fregi, fractum.

Friego. a. *Smażę*, frixi, frixum.

Infligo. a. *Uderzam*, inflixi, inflictum.

Intelligo. a. *Rozumiem*, intellexi, intellectum.

Jungo. a. *Łączę*, junxi, junctum.

Lego. a. *Czytam*, legi, lectum.

Lingo. a. *Lizę*, linxi, linctum.

Mergo. a. *Zanurzam*, mersi, mersum.

Mingo. n. *Mokrzeję*, minxi, minctum.

Négo. a. *Zaniedbywam*, neglexi, neglectum.

Nin-

Ningo. n. *Śnieżę*, ninxi.

Pango. a. *Szczepię*, pēpigi *vel* panxi, panctum.

Composita, ut: Impingo, impēgi, impactum.

Pingo. a. *Maluję*, pinxi, piētum.

Plango. a. *Narzekam*, planxi, planctum.

Pergo. n. *Postępuję*, perrexī, perrectum.

Pungo. a. *Kolę*, pūpugi, punctum.

Composita, ut: Expungo, expunxi, expunctum.

Repūngo, repupugi, repunctum.

Rego. a. *Rządzę*, rexi, rectum.

Spargo. a. *Rozrzucam*, sparsi, sparsum.

Composita Verbi inusitati *Stingvo*, ut:

Extingvo. a. *Gaszę*, extinxi, extinctum.

Stringo. a. *Sciskam*, strinxi, strictum.

Sugo. a. *Ssę*, luxi.

Surgo. n. *Wstaję*, surrexi, surrectum.

Tango. a. *Dotykam*, tētigi, tactum.

Composita, ut: Attingo, attigi, attactum.

Tego. a. *Nakrywam*, texi, tectum.

Tergo. a. *Ucieram*, tersi, tersum.

Tingo. a. *Omączam*, tinxi, tinctum.

Ungo. a. *Namaszczam*, unxi, unctum.

Traho. a. *Ciągnę*, traxi, tractum.

Veho. a. *Wiozę*, vexi, vectum.

J o.

Verba desinentia in spicio & licio, habent

præt: in exi, sup: in ectum, ut: Aspicio,

a. *Patrzę*, aspexi, aspectum. Allicio. a.

Zachęcam, allexi, allectum.

Elicio. a. *Wytłaczam*, elicui, elicium.

Capio. a. *Chwytam*, cepi, captum.

Composita, ut: Accipio, accepi, acceptum.

Cupio. a. *Ządam*, cupivi, cupitum.
 Facio. a. *Czynię*, feci, factum.
 Composita, ut: Afficio, affeci, affectum.
 Fodio. a. *Kopię*, fodi, fossum.
 Fugio. n. *Uciekam*, fugi, fugitum.
 Jacio. a. *Rzucam*, jeci, jactum.
 Composita, ut: Rejicio, rejeci, rejectum.
 Mejo. n. *Puszczam Wodę*, minxi, mictum.
 Pario. a. *Rodzę*, peperi, partum.
 Rapio. a. *Wydzieram*, rapui, raptum.
 Composita, ut: Eripio, eripui, ereptum.
 Composita Verbi Quatio, ut: Concutio.
 a. *Tłukę*, concussi, concussum.
 Sapió. a. *Smakuję*, sapui vel sapivi.

L O.

A lo. a. *Tuczę*, alui, alitum vel altum.
 Antecello. n. *Przewyższam*, antecellui.
 Colo. a. *Czczę*, colui, cultum.
 Consulo. a. *Radzę się*, consului, consultum.
 Excello. n. *Celuję*, excellui.
 Extollo. a. *Podnoszę*, extuli, elatum.
 Fallo. a. *Omylam*, fefelli, falsum.
 Refello, refelli.
 Malo. n. *Wolę*, malui.
 Molo. a. *Mielę*, molui, molitum.
 Nolo. n. *Niechcę*, nolui.
 Occulo. a. *Ukrywam*, occului, occultum.
 Pello. a. *Pędzę*, pepuli, pulsum.
 Composita, ut: Expello, expuli, expulsum.
 Percello. a. *Przerazam*, perculi, perculsum.
 Præcello. n. *Przodkuję*, præcellui.
 Psallo. n. *Spiewam*, psalli.
 Sallo. a. *Solę*, falli, falsum.
 Tollo. a. *Znoszę*, sustuli, sublatum.

Vello

Vello. a. *Wyrrywam*, velli, vulsum.

Volo. n. *Chcę*, volui.

M O.

Como. a. *Stroię*, compsi, comptum.

Demo. a. *Uymię*, dempsi, demptum.

Emo. a. *Kupię*, emi, emptum.

Fremo. n. *Dasam się*, fremui, fremitum.

Gemo. n. *Wzdycham*, gemui, gemitum.

Premo. a. *Wyciskam*, pressi, pressum.

Sumo. a. *Biorę*, sumpsi, sumptum.

Promo. a. *Wydaię*, prompsi, promptum.

Tremo. n. *Drzę*, tremui.

Vomo. a. *Wyrzucam*, vomui, vomitum.

N O.

Cano. a. *Spiewam*, cécini, cantum.

Composita, ut: *Cóncino*, concinui, concentum.

Cerno. a. *Dziedzicę*, crevi, cretum.

Composita, ut: *Decerno*, decrevi, decretum.

Contemno. a. *Pogardzam*, contempsi, contemptum.

Gigno. a. *Rodzę*, genui, genitum.

Lino. a. *Mażę*, lini, livi, levi, litum.

Pono. a. *Kładę*, posui, positum.

Sino. n. *Pozwalam*, sivi, situm.

Sperno. a. *Pogardzam*, spreui, spretum.

Sterno. a. *Scielę*, stravi, stratum.

P O.

Carpo. a. *Urywam*, carpsi, carptum.

Composita, ut: *Decerpo*, decerpsi, decerptum.

Repo. n. *Czotgam się*, repsi, reptum.

Rumpo. a. *Rwę*, rupi, ruptum.

Scalpo. a. *Drapię*, scalpsi, scalptum.

Sul-

Sculpo. a. *Rysuię*, sculpsi, sculptum.

Serpo. *Czolgam się*, serpsi, serptum.

Strepo. n. *Trzaskam*, strepui, strepitum.

Q U O.

Coquo. a. *Warzę*, coxi, coctum.

Linguo. a. *Opuszcza*, liqui.

Composita, ut: Relinquo, reliqui, relictum.

R O.

Curro. n. *Bieję*, cucurri, cursum.

Composita, ut: Accurro, accurri, accursum.

Præcurro, præcurri, præcurri, præcursum.

Fero. a. *Niosę*, tuli, latum.

Adfero, Affero, attuli, allatum.

Aufero, abstuli, ablatum.

Cónfero, cóntuli, collatum.

Différo, distuli, dilatum.

Efferó, extuli, elatum.

Inferó, íntuli, illatum.

Offeró, óbtuli, oblátum.

Sufferó, sístuli, sublátum.

Gero. a. *Czynię*, gessi, gestum.

Quæro. a. *Szukam*, quæsivi, quæsitum.

Composita, ut: Acqui-ro, acquisivi, acquisitum.

Sero. n. *Się*, sevi, satum.

Composita, quæ spectant ad agriculturam, habent præ: in evi, sup: in itum, ut: Inse-ro, *Wsiewam*, insevi, insitum: quæ veró non spectant ad agriculturam, habent præ: in ui, sup: in ertum, ut: Inse-ro *Wkładam*, inserui, insertum.

Tero. a. *Trę*, trivi, tritum.

Uro. a. *Palę*, ussi, ustum.

Verro. a. *Umiatam*, verri, versum.

S O.

S O.

Accerso. a. *Pozywam*, accersivi, accersitum.

Arcesso. a. *Pozywam*, arcessivi, arcessitum.

Capesso. a. *Biorę*, capessivi, capessitum.

Facesso. a. *Sprawuie*, facessivi, facessitum.

Incesso. n. *Napadam*, incesi.

Lacesso. a. *Drażnie*, lacessivi, lacessitum.

Pinso. a. *Piekę*, pinsui, pinsitum pinsum *vel* pistum.

Viso. a. *Nawiedzam*, visi, visum.

T O.

Flecto. a. *Zginam*, flexi, flexum.

Meto. a. *Znę*, messui, messum.

Mitto. a. *Posyłam*, misi, missum.

Necto. a. *Wiązę*, nexui *vel* nexi, nexum.

Pecto. a. *Czeszę*, pexui *vel* pexi, pexum.

Peto. a. *Proszę*, petivi, petitum.

Plecto. a. *Karzę*, plexi, plexum.

Sisto. a. *Zastanawiam*, stiti, statum.

Composita, ut: Resisto, réstiti, réstitum.

Sterto. n. *Gniję*, stertui.

Verto. a. *Obracam*, versi, versum.

U O.

Acuo. a. *Ostrzę*, acui, acutum.

Arguo. a. *Strosuię*, argui, argutum.

Batuo. a. *Biję*, batui.

Congruo. n. *Zgadzam się*, congrui.

Exuo. a. *Zwłóczę*, exui, exutum.

Fluo. n. *Płynę*, fluxi, fluxum.

Imbuo. a. *Napajam*, imbui, imbutum.

Induo. a. *Wdziewam*, indui, indutum.

Ingruo. n. *Następuię*, ingruui.

Luo. a. *Cierpię*, lui.

Verba desinentia in luo, ut: Abluo *Omywam*,
ablui, ablutum.

Metuo. a. *Lękam się*, metui.

Minuo. a. *Zmniejszam*, minui, minutum.

Composita Verbi inusitati Nuo, ut: Annuo
Zezwalam, annui.

Pluo. n. *Deszcz spuszczam*, plui.

Respuo. a. *Odmawiam*, respui.

Ruo. n. *Upadam*, rui, ruitum.

Composita, ut: Obruo, obrui, obrutum.

Spuo. n. *Pluie*, spui, sputum.

Statuo. a. *Stanowie*, statui, statutum.

Struo. a. *Budwie*, struxi, structum.

Suo. a. *Szyie*, sui, lutum.

Tribuo. a. *Daie*, tribui, tributum.

Solvo. a. *Place*, solvi, solutum.

Vivo. n. *Zyie*, vixi, victum.

Volvo. a. *Taczam*, volvi, volutum.

Texo. a. *Tkie*, texui, textum.

QUARTA CONJUGATIO.

Verba quartæ Conjugationis habent præter:
in ivi, sup: in itum, ut: Cio. a. *Ruszam*,
civi, citum.

Exceptiones.

Aperio. a. *Otwieram*, aperui, apertum.

Operio. a. *Nakrywam*, operui, oper-
tum.

Comperio. a. *Doświadczam*, comperi, com-
pertum.

Reperio. a. *Znayduie*, réperi, repertum.

Amicio. a. *Odziewam*, amixi, amictum.

Eo. n. *Idę*, ivi, itum.

Esu-

- Esurio. n. *Łaknę*, esurivi.
 Farcio. a. *Nadziejam*, farsi, fartum.
 Fulcio. a. *Podpieram*, fulsi, fultum.
 Haurio. a. *Czerpam*, hausi, haustum.
 Salio. n. *Skaczę*, salii *vel* salivi, saltum.
 Composita, ut: Resilio, resiliī, resilivi *vel* resilui, resultum.
 Sancio. a. *Stanowią*, sanxi, sanctum *vel* sanctum.
 Sarcio. a. *Wszystam*, farsi, fartum.
 Sentio. a. *Czuję*, sensi, sensum.
 Sepelio. a. *Grzebię*, sepelivi, sepultum.
 Sepio. a. *Grodzę*, sepsi, septum.
 Singultio. n. *Łkam*, singultivi, singultum.
 Veneo. n. *Przedaję mię*, venii, venum.
 Venio. n. *Przychodzę*, veni, ventum.
 Vincio. a. *Wiążę*, vinxi, victum.

DE VERBIS DEPONENTIBUS.

Primæ Conjugationis.

Omnia Verba Deponentia primæ Conjugationis habent præteritum: in atus sum, supinum: in atum, ut: *Lætor*, *Cieszę się*, lætatus sum, lætatum.

Secundæ Conjugationis.

Verba Deponentia secundæ Conjugationis habent præteritum: in itus sum, supinum: in itum, ut: *Vereor* *Obawiam się*, veritus sum, veritum. *Tueor* *Bronię*, tuitus sum, tuitum.

Exceptiones.

Fateor *Wyznaię*, falsus sum, falsum.
 Confiteor, confessus sum, confesum.
 Reor *Mniemam*, ratus sum, ratum.

Misc-

Misereor, *Lituie się*, misertus sum, miser-
tum.

Tertiæ Conjugationis.

Adipiscor, *Dostępuie*, adeptus sum, ade-
ptum.

Amplector, *Oblapiam*, amplexus sum, ample-
xum.

Comminiscor *Zmysłam*, commentus sum, com-
mentum.

Complector, *Obeymuie*, complexus sum, com-
plexum.

Expergiscor, *Ocucam się*, experrectus sum,
experrectum.

Fruor, *Używam*, fruitus sum, fruitum.

Fungor, *Sprawuie*, functus sum, functum.

Grador, *Chodzę*, gressus sum, gressum.

Irascor, *Gniewam się*, iratus sum, iratum.

Labor, *Upadam*, lapsus sum, lapsum.

Loquor, *Mówię*, locutus sum, locutum.

Morior, *Umieram*, mortuus sum, mortuum.

Nanciscor, *Dostępuie*, nactus sum, nactum.

Nascor, *Rodzę się*, natus sum, natum.

Nitor, *Usituie*, nisus *vel* nixus sum, nisum,
vel nixum.

Obliviscor, *Zapominam*, oblitus sum, oblitum.

Orior, *Wschodzę*, ortus sum, ortum.

Paciscor, *Umawiam się*, pactus sum, pactum.

Patior, *Cierpię*, passus sum, passum.

Proficiscor, *Jadę*, profectus sum, profectum.

Pascor, *Zjadam*, pastus sum, pastum.

Queror, *Zalę się*, questus sum, questum.

Revertor, *Powracam*, reversus sum, rever-
sum.

Sequor, *Naśladowię*, secutus sum, secutum.

Ulc-

Ulciscor, *Mścić się*, ultus sum, ultum.
Utor, *Używam*, usus sum, usum.

Quartæ Conjugationis.

Verba Deponentia quartæ Conjugationis
habent præteritum in itus sum, supinum in itum,
ut: Partior *Dzielić*, partitus sum, partitum.

Exceptiones.

Assentior, *Pozwalam*, assensus sum, assen-
sum.

Experior, *Doświadczam*, expertus sum, ex-
pertum.

Metior, *Mierzę*, mensus sum, mensum.

Ordior, *Pocynam*, orsus sum, orsum.

Opperior, *Czekam*, oppertus sum, oppertum.

VERBA CARENTIA

Præteritis & Supinis.

Ajo, *Mówię*.

Ambigo, is *Wątpię*.

Attollo, is *Podnoszę*.

Aveo, *Ządam*.

Cerno, is *Widzę*.

Conniveo, *Przez szpary patrzę*.

Diffiteor, *Zapieram się*.

Divertor, *Ustępuję*.

Fatisco is, *Rozstępuję się*.

Ferio, is, ire. *Biję*.

Flaveo, *Plowieję*.

Furo, is, *Szaleję*.

Glisco, is, *Rosnę*.

Hisco, is, *Tchnę*.

Liquor, eris, *Topnieję*.

Liveo, *Simię*.

Medeor

Medeor, *Leczę.*

Mæreo, *Smucę się.*

Polleo, *Mozny jestem.*

Quæso, *Proszę.*

Quatio, is, ere, *Tłukę.*

Reminiscor, *Przypominam.*

Ringor, eris, *Dąsam się.*

Satago, is, *Usiłuję.*

Vado, is, *Idę.*

Vergo, is, *Nachylam się.*

Vescor, eris, *Jem.*

Verba Meditativa carent præteritis & supinis, ut: *Cænaturio, Scripturio, Dicturio, &c.*

APPENDIX.

Verba sequentia sunt primæ Conjugationis.

Amplio, *Rozszerzam, avi, atum.*

Ascio, *Cieszę drzewo, avi, atum.*

Basio, *Całuję, avi, atum.*

Brevio, *Skracam, avi, atum.*

Concilio, *Jednam, avi, atum.*

Crucio, *Trapię, avi, atum.*

Decorio, *Odzieram, avi, atum.*

Fascio, *Powijam, avi, atum.*

Glacio, *Lodowacię, avi, atum.*

Hio, *Rozstępuję się, avi, atum.*

Humilio, *Upokarzam, avi, atum.*

Lanio, *Szarpam, avi, atum.*

Luxurio, *Rozpuszczam się, avi, atum.*

Medio, *Wpół dzielę, avi, atum.*

Meridio, *Obiaduję, avi, atum.*

Nuntio, *Oznajmuję, avi, atum.*

Obvio, *Wychodzę przeciw, avi, atum.*

Pallio

Pallio, Pokrywam, avi, atum.
Pio, Oczyszczam, avi, atum.
Repudio, Odrzucam, avi, atum.
Satio, Nasycam, avi, atum.
Saucio, Ranię, avi, atum.
Socio, Łączę, avi, atum.
Somnio, Sni mi się, avi, atum.
Spolio, Wyzuwam, avi, atum.
Tripudio, Skacze, avi, atum.
Vario, Odmieniam, avi, atum.
Vindemio, Wino zbieram, avi, atum.
Vitio, Psuie, avi, atum.
Auxilior, Pomagam, auxiliatus sum, atum.
Calumnior, Potwarzam, atus sum, atum.
Consilior, Radzę, atus sum, atum.
Convicior, Lżę, atus sum, atum.
Gladior, Szermuię, atus sum, atum.
Ferior, Próznuię, atus sum, atum.
Glorior, Chępię się, atus sum, atum.
Inficior, Przeczę, atus sum, atum.
Materior, Drew szukam, atus sum, atum.
Otior, Próznuię, atus sum, atum.
Prælior, Walczę, atus sum, atum.
Spatior, Przechadzam się, atus sum, atum.
Stipendior, Zołduię, atus sum, atum.
Cætera desinentia in io & ior, sunt quartæ
Conjugationis.

Verba sequentia sunt primæ Conjugationis.

Ablaqueo Okopuię, avi, atum.
 Beo Uszczęśliwiam, avi, atum.
 Calceo, Obuwam, avi, atum.
 Creo, Tworzę, avi, atum.

Cuneo.

Cuneo, *Zaklinam*, avi, atum.

Galeo, *Przyłbicę kładnę*, avi, atum.

Enucleo, *Wytuszczam*, avi, atum.

Illaqueo, *Sidłę*, avi, atum.

Lineo, *Liniuję*, avi, atum.

Malleo, *Zbijam*, avi, atum.

Meo, *Idę*, avi, atum.

Nauseo, *Brzydę się*, avi, atum.

Græca desinentia in eo, sunt secunda
Conjugationis.

Verba diversæ Conjugationis.

Appello, as. *Nazywam.*

Appello, is. *Przybijam.*

Colo, as. *Cedzę.*

Colo, is. *Szanuję. Wyrabiam.*

Consterno, as. *Przestraszam.*

Consterno, is. *Sciele.*

Delinio, as. *Rysuję.*

Delinio, is, ire. *Łagodzę.*

Dico, as. *Poświęcam.*

Dico, is. *Mówię.*

Effero, as. *Rozjuszam.*

Effero, ers. *Wynoszę.*

Educo, as. *Wychowuję.*

Edúco, is. *Wyprowadzam.*

Fundo, as. *Buduję.*

Fundo, is. *Leję.*

Lego, as. *Posyłam.*

Lego, is. *Czytam, Zbieram.*

Mando, as. *Rozkazuję.*

Mando, is. *Zuję.*

Pando, as. *Uginam.*

Pando, is. *Otwarzam,*

Sero,

Sero, as. *Zamykam.*

Sero, is. *Sieję, Szczepię.*

Vado, as. *Brnę.*

Vado, is. *Idę.*

Volo, as. *Lecę.*

Volo, vis. *Chcę.*

DE VERBIS IMPERSONALIBUS.

Verba Impersonalia habent præteritum sicut Personalia in tertia Persona, ut: Contingit, Cöntigit. Condúcit, Conduxit. Confert, Cöntulit.

Duplex habent præteritum Verba Impersonalia sequentia.

Libet, *Lubię, libuit & libitum est.*

Licet, *Godzi się, licuit & licitum est.*

Miseret, *Lituię się, misertum est vel interdum miseritum est.*

Piget, *Lenię się, piguit & pigitum est.*

Placet, *Podoba się, placuit & placitum est.*

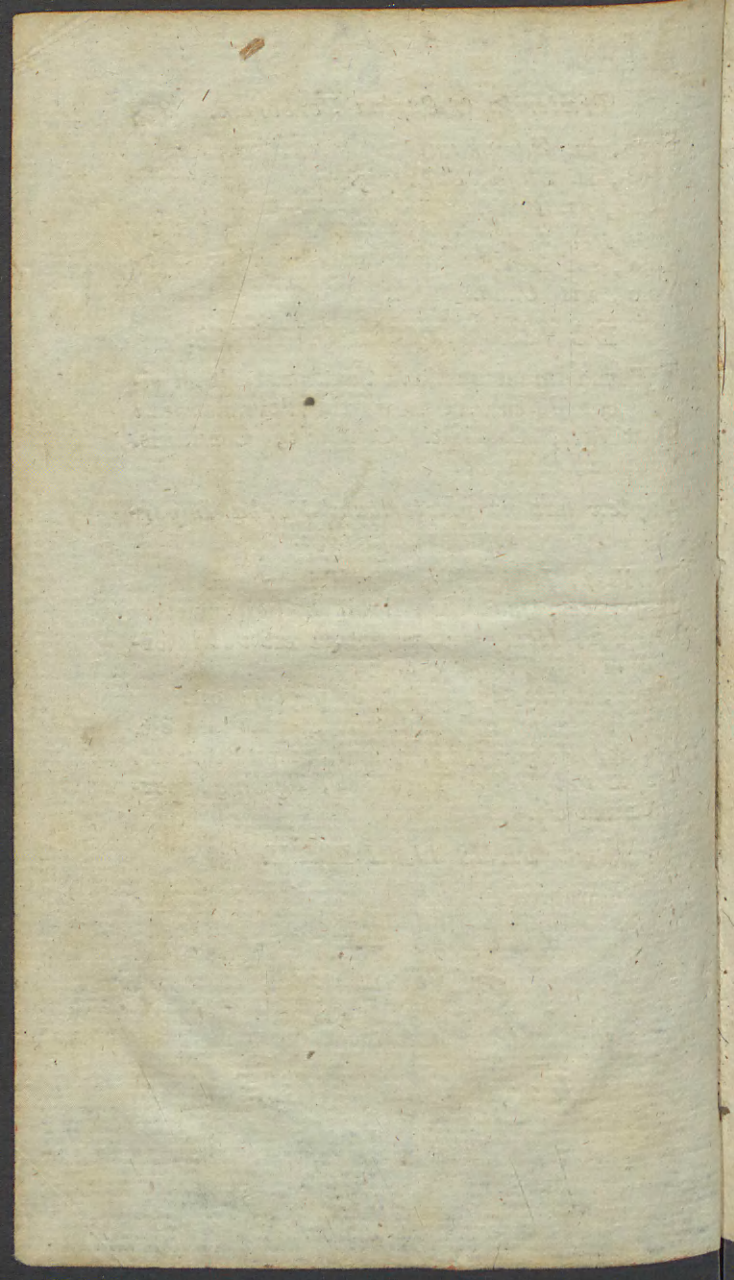
Pudet, *Wstydzę się, puduit & puditum est.*

Tædet vel potius Pertædet, *Tęsknię, pertæsum est.*

FINIS LIBRI PRIMI.

EMMANUELIS ALVARI

E SOCIETATE JESU.

SYNTAXIS

SIVE

INSTITUTIONUM

LINGUÆ LATINÆ

LIBER SECUNDUS

DE OCTO PARTIUM ORATIONIS CONSTRUCTIONE.

CAPUT I.

DE CONCODANTIIS.

§. I.

De Verbo cum Nominativo.

1. **V**erbum Personale finiti modi concordatur cum Nominativo aperto *v.* subintellecto. Prima enim & secunda Persona, ut: Ego, tu, nos, vos, aperte non ponuntur, nisi quando Persona Personæ opponitur. *Cicero.* Ego conservare Coloniam Populi Romani cupio, tu expugnare studes.

2. Interdum locò Nominativi, ponitur Infinitum. *Cic:* Vacare culpâ, magnum est solatium.

3. Si fuerint duo *v.* plures Nominativi ejusdem Personæ, Verbum ponitur in Numero Plurali, *v.* in Numero singulari. *Cic:* Frons, oculi, vultus, persæpe mentiuntur: *Idem* Mens, & ratio, & consilium in senibus est.

4. Vel Nominativus migrat in Ablativum cum præpositione *Cum*, & tunc etiam Verbum ponitur in Numero Plurali *v.* in Numero singulari. *Virgilius*. Remo cum fratre Quirinus jura dabant. *Cicero*. Occisus est cum liberis M. Fulvius.

5. Si duo *v.* plures Nominativi fuerint diversæ Personæ, verbum ponitur in Numero plurali, & concordat cum nobiliore Persona: nobilior autem est persona prima quàm secunda & tertia, secunda quàm tertia. Vel interdum Verbum ponitur in Numero singulari, & concordat cum propiore Nominativo. *Cic:* Ego & svavissimus Cicero valemus. *Idem*. Vos ipsi & Senatus frequens restitit.

6. Vel Nominativus migrat in Ablativum cum præpositione *Cum*, & tunc Verbum concordat cum Nominativo. *Cic:* Nec totum animum tuum mœrori mecum dedisses. Apud Pœtâs Verbum etiam ponitur in Numero plurali & concordat cum nobiliore Persona, etiamsi illa in Ablativum migraverit. *Virgilius*, Divellimur inde Iphitus & Pelias mecum.

§. II.

De Adjectivo cum Substantivis.

- I. Si fuerint duo *v.* plura Substantiva rei animatæ ejusdem Generis, Adjectivum po-

ponitur in Numero plurali, & concordat cum illis in genere. *Livius*. Hipocrates & Epicides nati Carthagine.

2. Si fuerint duo v. plura Substantiva rei animatæ diversi Generis, Adjectivum ponitur in Numero plurali in Genere masculino. *Terentius*. Quàm pridem mihi Pater & Mater mortui essent.

3. Quodsi adjungatur Substantivum Neutrum rei animatæ, potius circumlocutione utendum est: *vg*, *Lucretia fuit castissima, qua virtute etiam ejus mancipium floruit, quàm Lucretia, & ejus mancipium fuerunt castissima.*

4. Si fuerint duo v. plura Substantiva ejusdem Generis rei inanimatæ, Adjectivum ponitur in Numero plurali, & concordat cum illis in Genere, v. ponitur in Genere neutro. *Cic*: Justitiæ adjunctæ sunt pietas, liberalitas, bonitas. *Livius*. Ira & avaritia imperiô potentiora erant.

5. Si fuerint duo v. plura Substantiva diversi Generis rei inanimatæ, Adjectivum ponitur in Numero plurali in Genere neutro. *Liv*: Portam & murum de cœlo tacta nuntiatum est, *Salustius*. Divitiæ, decus, gloria in oculis sita sunt.

6. Pœtæ quibusvis Substantivis Præpositione *Cum* copulatis, Adjectivum plurale adjungunt, juxta regulas dictas. *Ovidius* Sors eadem Ismarios Hebrum cum Strimone siccatur, *Idem*. Ilia cum Lauso de Numitore sati. Oratores intercedente Conjunctione *Cum*, Adjectivo singulari uti malunt.

Sæpius tamen & elegantius Adjectivum cum viciniore Substantivo concordat in Genere, numero, & casu. *Cic:* Video Patres Conscripti, vestrum omnium ora, atque oculos in me esse conversos.

7. Participia: *Factus, Creditus, Dictus, Dicendus Visus, Appellatus, &c.* quando ponuntur inter duo Substantiva diversi Generis aut Numeri, concordant cum illo Substantivo, de quo præcipuus est sermo *Plin:* Puteoli Colonia Dicæarchia appellati: Vel rarò cum altero minùs præcipuo. *Cic:* Non omnis error stultitia dicenda est.

8. Quod dictum est hucusque de Adjectivo, idem dicendum est de Relativo *Qui quæ, quod:* & Pronominibus *Hic, iste, ille, ipse is, idem...*

9. Nominativus & verbum, Adjectivum & Substantivum, Relativum & Antecedens interdum (: maxime apud Pòetas :) sensu & significatione consentiunt, quamvis voce discrepent. *Virg:* Pars in frusta secant. *Liv:* Pars in juveniles lusus versi, pars vespentes sub umbra. *Terent:* Ubi ille scelus qui me perdidit? *Ille scelus.* hoc est. *Ille sceleratus.*

§. III.

De Substantivis Continuatis.

1. Substantiva Continuata, quæ ad eandem rem spectant, Casu concordant, quamvis Genere & numero aliquando dissentiant. *Cic:* Marcus Tullius Cicero Publio Lentulo

lo Proconsuli salutem plurimam dicit. *Cæsar*. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen dividit. *Cic*: Tulliola deliciæ nostræ tuum munusculum flagitat.

2. Interdum alterum Substantivum est Genitivi casus, licet alterum alio casu efferratur. *Virg*: Et celsam Buthroti ascendimus urbem.

Quando duo Substantiva continuantur, si alterum sit proprium hominis, cum eo Verbum, Adjectivum & Relativum concordant, aliàs cum magis communi. *Cic*: Deliciæ tuæ noster Æsopus fuit. *vel. Liv*: De Solis urbe, quæ in Cilicia est, egerunt. *Soli Solorum* nomen est urbis. *Plin*: Tangri civitas Galliæ pontem habet insignem.

C A P U T II.

De Constructione Verbi Activi.

§. I.

PRIMUS ORDO ACTIVORUM.

Omnia Verba Activa regunt Accusativum. *Cic*: Avus tuus clarissimus vir amavit unicé patriam & cives suos.

Curo valetudinem, *Staram się o Zdrowie*.

Frequento Scholas, *Chodzę do Szkół*.

Guberno, Rego populum, *Rządzę ludem*.

Sperno, contemno vanitatem, *Gardzę Pró-
żnością*.

Peto Italiam, *Idę do Włoch*.

Incolo Lemnum *Mieszkam w Lemnie*.

Aspicio, Inspicio cælum, *Patrzę na Niebo*.

§. II.

§. II.

SECUNDUS ORDO ACTIVORUM.

1. **V**erba *Accusandi, Absolvendi, Damnandi*, præter Accusativum regunt Genitivum criminis *v. pœnæ*. *Cic* Viros mortuos summi sceleris arguas? *Idem*. Civem Romanum capitis condemnari coegit.

Ad hunc Ordinem spectant.

Absolvo, *Uwalniam*. Absolvere aliquem prævaricationis. *v. prævaricatione, v. de prævaricatione.*

Accerso Arceſſo, *Zapozywam*. Accersere aliquem capitis, *v. iudicio capitis.*

Accuso, *Oskarzam*. Accusare aliquem inertiae, *v. in, v. de inertia; v. alicujus inertiam.*

Alligo me *Dopuszczam się*. Alligare se sceleris *v. scelere.*

Arguo, coarguo, Redarguo, *Strofuje*. Arguere aliquem facinoris *v. de facinore*. Coarguere mendacium alicujus.

Convinco, Revinco, *Przekonywam*. Convincere aliquem furti *v. de v. in furto v. Errores alicujus.*

Damno, Condemno *Potępiam, skazuje*, Dammare aliquem sceleris, *v. de scelere.*

Defero, *Donoszę*. Deferre aliquem impietatis: *v. Nomen amici de ambitu.*

Excuso *Wymawiam*. Excusare se in re aliqua: *v. tarditatem literarum suarum.*

Insimulo, *Oskarzam*. Insimulare aliquem audaciae.

Postu-

Postulo *Obwiniam*. Postulare aliquem repetundarum *v. de ambitu*.

Damno, Mulcto, Plecto, Punio *Karzę*. Punire aliquem Capite.

2. Arguo, Postulo, Damno, Condemno, Defero, Accuso Genitivum criminis mutant in Ablativum cum Præpositione *De Cic*: Non committam posthac, ut me de epistolarum negligentia accusare possis.

3. Quædam Verba *Accusandi*, *Damnandi*, *Excusandi*, Genitivum mutant in Ablativum cum Præpositione *In Cic*: Primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso.

4. Ipsum Nomen *Crimen* ponitur in Ablativo sine Præpositione *Cic*: Te hoc crimine non arguo.

5. Dicimus etiam *Damnare*, *Mulctare*, *Punire*, *Plectere Capite*, *Morte*, *Exilio Carcere*, *Pugnis*, *Verberibus*, &c.

6. Verba *Emo Kupuję*, *Redimo Odkupuję*. *Cõemo Skupuję*, *Vendo*, *Divendo Przedaję*, *Conduco*, *Loco*, *Naymuję*, præter Accusativum regunt hos Genitivos: *Tanti*, *Quanti*, *Tantidem*. *Quanticunque*, *Pluris*, *Minoris Cic*: Emit homo cupidus tanti, quanti Pythius voluit.

7. Verba *Æstimo*, *Duco*, *Facio*, *Habeo*, *Pendo*, *Puto*, *Reputo*, *Szacuję*, *Powazam* præter Accusativum regunt hos Genitivos: *Tanti*, *Quanti* &c. *Magni*, *Permagni*, *Parvi*, *Plurimi*, *Maximi*, *Minimi*. *Cic*: Magni æstimabat pecuniam.

8. Isti Genitivi *Magni*, *Permagni* &c. mutantur etiam in Ablativum cum Substanti-

vo *Pretio* subintellecto *v.* expresse posito.
Cic: Tu ista permagno æstimas. *Val: Max:*
 Magno ubique pretio virtus æstimatur.

9. *Æstimo*, *Facio*, *Habeo*, *Pendo* præter
Accusativum admittunt hos *Genitivos*: *Nau-*
ci, *Flocci*, *Pili*, *Afsis Teruntii*, *Nihili*. *Cic:*
 Eum nihili facit.

10. Dicitur etiam *Pro nihilo habeo*, *Pu-*
to, *Duco*, *Pendo* *divitias omnes præ virtute*.

11. Sum pro *Æstimo* omnes hujus Ver-
 bi *Genitivos* admittit. *Cic:* Magni erant mi-
 hi tuæ literæ.

12. *Admoneo*, *Commoneo*, *Commonefa-*
cio Upominam, *Certio*rem facio *Uwiadomiam*
 præter *Accusativum* regunt *Genitivum*. *v.*
Genitivus mutatur in *Ablativum* cum *Præ-*
positione De. *Quint:* Grammaticos sui offi-
 cii commonemus. *Cic:* De quo vos paulò ante
 invitatus admonui.

§. III.

¶ TERTIUS ORDO ACTIVORUM.

I. **V**erba *Dandi*, *Reddendi*, *Committendi*,
Promittendi, *Comparandi*, *Antepo-*
nendi, *Postponendi* præter *Accusativum* re-
 gunt *Dativum*. *Cic:* Salutem tibi iidem da-
 re potuerunt, qui mihi reddiderunt.

AD HUNC ORDINEM SPECTANT.

Verba Dandi.

Do, Mitto *Posylam*. Dare tibi *v.* ad te
 literas.

Scribo *Piszę*. Scribere tibi *v.* ad te literas.

Do

Do *Daję*. Dare alicui potestatem.
 Mutuum *v.* Mutuò do *Pożyczam komu*.
 Mutuam *v.* mutuò dare pecuniam alicui.
 Commodo *Pożyczam komu*. Commodare
 aquam hosti.
 Concedo *Pozwalam*, Concedere multa
 multis.
 Debeo *Winienem*. Debere gratiam alicui,
 Præbeo *Daję* Præbere solatium adversis,
 Suppedito *Dostarczam*. Suppeditare co-
 piam dicendi oratoribus.
 Tribuo *Daję*. Tribuere honorem alicui.
 Dedo *Podaję*. Dedere aliquem telis mili-
 tum: se alicui arti.
 Exhibeo *Swiadcze*. Exhibere honorem
 alicui.
 Porrigo *Podaję*. Porrigere dextram a-
 licui.

Verba Reddendi.

Reddo *Oddaję*. Reddere litteras alicui.
 Restituo *Przywracam*. Restituere po-
 testatem reipublicæ.
 Refero *Oddaję*. Referre paria paribus.
 Ago, Habeo *Czynię* Agere, Habere gra-
 tias alicui.

Verba Committendi.

Impero *Rozkazuję*. Imperare dura alicui.
 Committo *Polecam, Poruczam*. Committere
 se discrimini: negotium alicui.
 Mando *Polecam Rozkazuję*. Mandare res
 gestas historiæ.

Com-

Commendo *Polecam*. Commendare se v. sua negotia alicui.

Credo *Powierzam*. Credere pecuniam alicui v. se fidei alterius.

Prodo *Wydaję*. Prodere arcem hostibus.

Trado *Zdaję*. Tradere prædia vacua alicui.

Verba Promittendi.

Promitto *Obiecuję*. Promittere aliquid alicui.

Spondeo *Ręczę*. Spondere præmia alicui.

Devoveo *Poświęcam*. Devovere caput diis pro republica.

Verba Comparandi.

Comparo *Przyrównyвам*. Comparare hominem homini v. cum homine v. ad hominem.

Confero *Przyrównyвам*. Conferre parva magnis, v. minima cum maximis.

Verba Anteponendi & Postponendi.

Antefero, Præfero *Przekładam* *Przenoszę*. Anteferre studia maximis occupationibus.

Antepono *Przekładam*. Anteponere com-
moda Reipublicæ privatis.

Præpono *Przekładam*. Præponere salutem Reipublicæ vitæ suæ: aliquem bello.

Posthabeo *Mniey ważę* Posthabere ferias ludo.

Postpono. Postfero *Mniey ważę*. Postferre opus libertati.

2. Item verba Activa, quæ ex Præpositionibus *Ad, In, Ob, Præ, Sub*, componuntur, præter Accusativum regunt dativum.

Hujusmodi sunt.

Affero, Adfero *Przynoszę*. Adferre voluptatem alicui.

Adimo *Odeymuję*. Adimere pecuniam alicui.

Adjungo Jungo *Łączę* Adjungere ornamenta elegantiae, v. ad elegantiam.

Admoveo *Przymykam*. Admovere fasciculum naribus, v. ad nares.

Addico *Skazuję*. Addicere vitam intemperantiae.

Admisceo *Przymieszynam*. Admiscere versus orationi.

Applico *Przykładam*. Applicare se eloquentiae, v. ad eloquentiam.

Adjudico *Przysądzam*. Adjudicare domum alicui.

Infero. *Wnoszę*. Inferre injuriam alicui.

Impendo *Łożę*. Impendere curam alicui rei, v. in aliquam rem.

Impono *Wkładam*. Imponere coronam victoribus.

Infigo *Wbijam*. Infigere gladium hosti in pectus.

Injicio *Wrzucam*. Injicere ignem sedibus, v. sese in ignem.

Incutio *Wbijam*. Incutere metum alicui.

Insero *Wkładam*. Inserere falsa veris: collum in laqueum.

Insero *Wśiewam*. Inserere oleam vitibus,

Inter-

Interdico *Zakazuję*, Interdicere tibi hanc rem *v.* hac re.

Objicio *Zarzucam*. Objicere vitium alicui

Oppono *Sprzeciwiam się* Opponere se hostibus.

Offero] *Ofiaruję*. Offerre se temeritatibus vitam in discrimen.

Præficio *Zwierzchność daję*. Præficere Ducem exercitui.

Præscribo *Przepisuję*. Præscribere finem rebus.

Præparo *Gotuję*. Præparare cibos hyemi.

Suggero *Dodaję*. Suggestere sumptus rebus.

Subjicio *Poddaję*. Subjicere se potestati alterius.

3. Verba *Do*, *Verto*, *Duco*, *Tribuo* *Poczytuję*, *Mam za*, *Przypisuję*, Præter Accusativum admittunt duos Dativos. *Do* tibi id laudis, vitio, honori, tænori, pignori, culpæ, crimini: *Vertis* id mihi stultitiæ, probro, lucro, &c.

4. *Jubeo* *Rozkazuję* admittit Accusativum & *Infinitivum Activæ vocis*, si exprimitur persona cui præcipitur: *Infinitivum Passivæ vocis*, si non exprimitur persona, cui præcipitur. *Cic*: *Jubeo* te benè sperare *Jube afferri gladium*.

5. *Jubeo* cum significat *decernere*, *statuere*, *creare*, admittit Accusativum rei v. personæ. *Cic*: *Populus Romanus legem jussit*. *Liv*: *Cum populus Regem jussisset*.

6. *Veto*, *Prohibeo* *Zakazuję*, *Cogo*, *Adigo* *Przynaglam* admittunt Accusativum & *Inf-*

& Infinitivum sicut Verbum Jubeo *Cic: Ci-
vem Romanum capitis condemnari cõegit.*

7. Cogo, Adigo etiam præter Accusati-
vum Personæ, admittunt Accusativum rei,
v. Gerundium cum Præpositione Ad.

8. Interdico *Zakazuję* Activum, præter
Dativum admittit Accusativum. *Liv: Fœ-
minis duntaxat usum pupuræ interdicemus.*
Neutrum præter Dativum admittit Ablativum.
*Cæs: Ariovistus omni Gallia Romanis inter-
dixit. Sæpe usurpatur Passivè Impersona-
liter.*

9. Mutuo *Pożyczam.* non est in usu, Sed
ejus loco adhibetur Mutuum do, si sermo
sit de rebus, quæ non eadem redduntur *v.*
Commodo, si res eadem redduntur, *Cic: Cui
magnam dedimus pecuniam mutuam. Inter-
dum Commodo adhibetur, etiamsi res non
eadem reddantur. Plaut: Viginti argenti
commodo minus matri. Pożyczam u kogo,
Mutuor. v. Mutuum accipio ab aliquo.*

§. IV.

QUARTUS ORDO ACTIVORUM.

I. Verba *Docendi & Rogandi* admittunt
duos Accusativos. *Cic: Siliî causam
te docui.*

Ad hunc Ordinem spectant.

Doceo *Uczę*, Edoceo, Dedoceo, Docere
aliquem literas.

Doceo, Edoceo, Erudio *Upominam Upe-
wniam.* Edocere Senatum de itinere ho-
stium.

Posco,

Posco, Deposco, Exposco, Reposco *Proszę*. Poscere te *v.* abs te literas.

Flagito *Proszę*. Flagitare aliquem, *v.* ab aliquo frumentum.

Rogo *Proszę*. Rogare me, *v.* à me sententiam.

Celo *Taję* Celare Patrem flagitia *v.* de flagitiis.

Interrogo *Pytam*. Interrogare pusionem quædam grammatica *v.* de quibusdam grammaticis.

2. Doceo, Edoceo, Erudio *Upewniam Upominam* Accusativum rei mutant in Abl: *Sal: Senatum* edocet de itinere hostium.

3. Interrogo *Pytam*, Celo *Taję* etiam Accusativum rei mutant in Ablativum cum Præpositione *De*. *Cic: Bassus* noster me de hoc libro celavit. Celor Passivum interdum præter Nominativum rei, habet Dativum. *Terent: Si* hoc celetur Patri, in metu sum.

4. Omnia pené Verba præter suos Casus admittunt hos Accusativos: *Hoc, Istud, Illud, Id, Idem, Quod, Quid, Aliquid, Siquid, Quidam, Quidpiam, Quidquam, Nihil, Unum, Multa, Pauca*. *Cic: Illud* te ad extremum & oro, & hortor. Non tamen ideo alios Accusativos rei admittere possunt.

5. Erudio, Institutuo, instruo, Imbuo, Informo *Uczę, Cwiczę, Doskonale*, etsi sunt Verba Docendi, sunt tamen quinti Ordinis Activorum. *Cic: Quibus* iste studiis ab ineunte ætate se imbuerat.

§. V.

QUINTUS ORDO ACTIVORUM.

I. **V**erba *Vestiendi, Implendi, Onerandi, Liberandi, Privandi, & his contraria* præter Accusativum admittunt Ablativum.

AD HUNC ORDINEM SPECTANT.

Verba Vestiendi & contraria

Vestio *Odziwam*. Vestire oculos membranis.

Induo *Wdziewam*. Induere vestem, v. se veste v. sibi vestem.

Exuo *Zwłóczę*. Exuere vincula, v. se vinculis, v. sibi vincula.

Spolio *Wyzuwam*. Spoliare Antonium argento.

Cingo *Opasuję*. Cingere urbem mœnibus.

Munio *Uzbrajam*. Munire se benevolentia.

Orno *Zdobię*. Ornare aliquem laudibus.

Sepio *Grodzę*. Sepire Oppidum castellis.

Tego *Nakrywam*. Tégere corpus pallio.

Nudo *Obnażam*. Nudare sceleratum præsidio.

Verba Implendi & contraria.

Impleo, Compleo *Napelniam*. Implére, olam denariis, v. denariorum.

Satio, Sâturo *Nasycam*. Saturare se sanguine.

Augeo *Pomnażam*. Augére possesores divitiis, v. possessoribus divitias.

Cúmulo

Cúmulo *Przymnażam*. Cumulare scelus, scelere.

Locupléto *Bogacę*. Locupletare civitatem fortunis.

Verba Onerandi & contraria.

Onero *Obciążam*. Onerare judicem argumentis.

Opprimo *Uciemięzam*, Opprimere Rempubicam armis.

Levo *Ulżywam*. Levare se onere, v. si bi onus.

Obruo *Zawalam*. Obrúere aliquem testibus.

Verba Liberandi & contraria.

Libero *Uwalniam*. Liberare urbem incendio v. ab incendio.

Expédio *Ułacniam* Expedire se curâ.

Solvo *Uwalniam*. Sòlvere urbem obsidione.

Solvo *Placę*. Sòlvere pecuniam pro rebus.

Implico *Wikłę*. Implicare se aliquo negotio.

Verba Privandi & contraria.

Privo *Wyzuwam*. Privare aliquem jure. Fraudo *Zdradzam*. Fraudare aliquem pecunia.

Prohibeo *Zakazuję*. Prohibere operas aditu, v. ab aditu.

Orbo *Ogotacam*. Orbare Rempubicam auxilio.

Abdico *Składam* Abdicare magistratum, v. se magistratu.

Pello

Pello *Wypędzam*. Péltere aliquem possés-
sione, *v. de v. à possessione.*

Viduo *Ogotacam*. Viduare urbem civibus.

Afficio *Nabawiam*. Afficere aliquem lætitia.

Beo *Uszczęśliwiam*. Beare aliquem Cœlo,

Compenso *Nadgradzam*. Compensare vi-
tia diligentia.

Erudio *Uczę*. Erudire juventutem labo-
ribus, *v. in laboribus, v. ad labores.*

Instruo *Uczę, Doskonale*. Instruere se ar-
tibus.

Imbuo *Uczę*. Imbuere se studiis.

Informo *Cwiczę, Uczę*. Informare juven-
tutem artibus.

Instituo *Uczę*. Instituire virum omnibus
disciplinis, *v. ad omnes disciplinas.*

Obligo *Obliguję*. Obligare se verbis.

Adstringo, Obstringo *Obowiazuję*. Ad-
stringere populum religione.

Dono *Daruję*. Donare aliquem civitate,
v. munia civibus.

Impertio *Udzielam*. Impertire aliquem sa-
lute *v. alicui salutem.*

Aspergo *Kropię*. Aspergere aram sangvi-
ne, *v. alicui labem.*

Interclúdo *Zagradzam*. Intercludere Cæ-
sarem comœatu, *v. spem hostibus.*

2. Solvo *Placę, Kupuję*, præter Accusativum
pretii admittit Ablativum rei venalis cum
Præpositione *Pro*. Cæs: Militibus pecuniam
pro his rebus solvit.

3. Dono, Impertio, Aspergo, Augeo, Le-
vo, Interclúdo spectant ad tertium, *v. quin-
tum Ordinem Activorum. Cic: Terentia im-*

pertit tibi multam salutem. *Ter*: Plurima salute Parmenonem impertit.

4. Impleo, Compleo Ablativum interdum mutant in Genitivum. *Cic*: Ollam denariorum implere non potes.

5. Induo, & Exuo spectant ad primum, v. tertium, v. quintum Ordinem Activorum *Plaut*: Lorìcam induam. *Tacit*: Animum bonis artibus non induerat. *Cic*: Ex ejus spoliis sibi torquem induit.

6. Verba Vestiendi apud Historicos & Pòétas, præsertim passiva voce, admittunt Accusativum rei. *Curt*: Vestem patris induitur.

§. V.

SEXTUS ORDO ACTIVORUM.

I. **V**erba *Petendi, Auferendi, Romovendi, Abstinendi, Accipiendi* præter Accusativum admittunt Ablativum cum Præpositione *A. v. Ab.*

AD HUNC ORDINEM SPECTANT:

Verba Petendi.

Peto *Proszę* Petere opem à te.
 Póstulo *Proszę*. Postulare omnia à me,
 Contendo *Domagam się*. Contendere nihil ab invito.

Exigo *Domagam się*. Exigere id à te.

Quæro *Pytam*. Qnærere illud ex v. à v. de te.

Posco, Deposco, Exposco, Reposco. Pòscere te, v. abs te literas.

Flagito *Proszę*. Flagitare aliquem, v. ab aliquo frumentum. Ro-

Rogo *Proszę*. Rogare me, *v.* à me sententiam.

Verba Auferendi.

Aúfero *Od Bieram*. Aúferre id à me, *v.* mihi.
 Abdúco *Od wodzę*. Abducere aliquem à studiis.

Abstraho *Od ciagam*. Abstrahere se à sollicitudine.

Abripio *Odrywam*. Abripere Senatorem à complexu Reipublicæ.

Eripio *Wydzieram*. Eripere id totum nobis, *v.* à nobis.

Surripio *Kradnę*. Surripere libros à bibliothéca, *v.* bibliothecæ.

Verba Removendi.

Amoveo, Removeo *Oddalam*. Amovére Quæstorem à procreatione.

Arceo *Hamuję*. Arcere omnes à vitiis.

Revello *Od bijam*. Revellere tela à *v.* de corpore.

Absterreo, Deterreo *Od straszam*. Abstertere neminem à congressu suo.

Averto *Odwracam*. Avertere conatus à Republica.

Abigo *Od pędzam*. Abigere pestem à se.

Defendo *Bronię*. Defendere vitam ab inimicis, *v.* solstitium pecori.

Prohibeo *Zakazuję*. Prohibere operas aditu, *v.* ab aditu.

Pello *Wypędzam*. Pellere aliquem possessione, *v.* à *v.* de possessione.

Expello *Wyganiam*. Expellere aliquem civitate, *v.* ex civitate.

Extermino *Oddalam*. Exterminare peregrinos urbe, *v. ex v.* ab urbe.

Ejicio *Wyrzucam*. Ejicere aliquem *ex v.* de prædio.

Avello *Odrywam* Avellere poma ab *v.* de arboribus.

Verba Abstinendi.

Abstineo *Wstrzymuję*. Abstinere se maledictis, *v. à maledictis*. Si omittatur *Accusativus*, est *Verbum Neutrum*.

Cohibeo *Wstrzymuję*. Cohibere manus à gaza.

Verba Accipiendi.

Accipio *Biorę*. Accipere literas ab aliquo. Audio *Styszę*. Audire aliquid à *v.* de *v. ex parente*.

Audio benè *v.* malè, *Mówią o mnie dobrze albo źle*.

Disco *Dowiaduję się*. Discere aliquid à *v. ex v.* de me.

Emo *Kupuję*. Emere bona à *v.* de Sylla.

Exhaurio *Czerpam*. Exhaustire pecuniam ab ærario, *v. ærario*.

Reporto *Odnoszę*. Reportare victoriam ab *v.* de hoste.

Expecto *Czekam*. Expectare omnia à me.

2. Cognoscendi Verba, ut: Agnosco, Cognosco, Audio, Intellico, Conicio, Disco præter Accusativum admittunt Ablativum cum Præpositione *E. v. Ex. Cic.* Ea certissima putabo, quæ ex te cognovero.

3. Alia quædam Verba sexti Ordinis, maxime quæ ex Præpositione *E. v. Ex.* componun-

nuntur, ut: Quæro, Avello, Expello, Eripio, Ejicio, Extermino præter Accusativum admittunt Ablativum cum Præpositione *E. v. Ex. Cic.* Poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur.

4. Surripio, Eripio, Aufero spectant ad tertium *v. sextum* Ordinem Activorum. *Cic:* Clodius pecunias consulares ab Senatu abstulit. *Idem.* Id tu mihi eripuisti atque abstulisti.

5. Quædam Verba sexti Ordinis, ut: Audio, Reporto, Emo, Disco, Quæro, Haurio præter Accusativum admittunt Ablativum cum Præpositione *De Cic:* Audivi hoc de Parente meo puer.

6. Abstineo Activum, regit præter Accusativum Ablativum sine *v. cum* Præpositione *A. v. Ab.* Neutrum admittit solum Ablativum sine *v. cum* Præpositione *A. v. Ab. Cic:* Ne malum habeat, abstinet se ab injuria. *Liv:* Urbe munita abstinuit.

7. Pello, Libero, Prohibeo, Exhaustio spectant ad quintum *v. sextum* Ordinem Activorum. *Cic:* Magno metu me liberabis. *Idem.* Deus motum cæli ab omni errore liberavit.

8. Defendo spectat ad sextum *v. tertium* Ordinem Activorum. *Cic:* A quo periculo defendite civem fortem. *Virg:* Solstitium pecori defendite.

§. VII.

DE CONSTRUCTIONE VERBI PASSIVI

1. Verba quæ regunt duos Accusativos, dum Passivè efferuntur, retinent Accusati-

cusativum rei, *vg. Silii causam te docui.*
 Passivè. *Silii causam à me doctus es.*

2. Verba, quæ præter Accusativum habent Ablativum personæ cum Præpositione *A. v. Ab.* si Activa Passivis permutentur, ambiguum faciunt sensum propter duos Ablativos, ut: *Aufero à te vestem, Aufertur vestis à me, à te.* Quare tollenda est ambiguitas *vg. sic: Vestis aufertur à me tibi. Litteræ tuæ accipiuntur à me.* Quod contingit his ferme Verbis: *Accipio, Aufero, Eripio, Surripio, & similibus.*

3. Verba Passiva interdum Dativum pro Ablativo admittunt. *Cic: Auditus est nobis Lelii sermo. Ovid: Cum toties eadem dicam, vix audior ulli.*

4. Interdum Accusativum cum Præpositione *Per.* *Cic: Id assequentur, si per Prætores Consules creantur.*

5. Si verbo Activo jungantur Accusativi *Me, Te, Se, Nos, Vos,* Accusativus migrat in Ablativum, Nominativus manet. *vg. Me ipsum delusi infelix.* Passivè. *A me ipso delusus sum infelix.* Latini tamen Activè talia efferre malunt.

C A P U T III.

DE CONSTRUCTIONE VERBI NEUTRIUS.

§. I.

PRIMUS ORDO NEUTRORUM.

1. Quædam Verba Neutra admittunt duos Nominativos. *Cic: Ego vivo miserri-
 mus. Ter: Redeo iratus.* Ad

Ad hunc Ordinem spectant:

Sum, Vivo, Venio, Eo, Ambulo, Curro, Incedo, Sto, Vado, &c.

2. Non solum Verba Neutra, sed omne Verbum Personale, potissimum Verba vocativa Appellor, Vocor, Nuncupor, Nominor, Dicor possunt admittere duos Nominativos. *Cic:* Defendi Rempublicam adolescens, non deseram senex. *Idem* Dejotarus ab Senatu Rex appellatus.

3. Videor semper ponitur cum Infinitivo, & concordat cum Nominativo illius Verbi, ad quod pertinet particula Quod. *Cic:* Tu verò bene meritus vidéris de tuis civibus. *Idem.* Nescio, quid turbatus mihi esse vidéris.

4. Videor quando significat firmum animi placitum, aut opportunitatem, usurpatur impersonaliter. *Cic:* Nunc mihi visum est de senectute ad te scribere. *Id est:* Nunc mihi placuit, constitui opportunum.

Item Verba Habeor, Putor, Existimor, Judicor, Trador, Perhibeor, Feror, Credor, Dicor, idque etiam juncta Infinitis admittunt duos Nominativos. *Cic:* Cæsar certus putatur. *Idem.* Dalmatæ semper habiti sunt bellicosi. *Idem.* Morbi animorum difficilius evelli posse putantur. *Idem* Aristides unus omnium justissimus fuisse traditur.

§. II.

SECUNDUS ORDO NEUTRORUM.

1. Quædam Verba Neutra admittunt Genitivum. *Cic:* Egeo consilii. *Ter:* Clinia suarum rerum satagit. *Ad*

Ad hunc Ordinem spectant:

Egeo, Indígeo consilii *v.* consilio. *Potrzebuję.*

Memini hujus rei, *v.* hanc rem, *v.* de hac re *Pamiętam.*

Sátago rerum mearum. *Staram się.*

2. Egeo, Indígeo admittunt Genitivum *v.* Ablativum *Cic:* Incredible est, quàm egeam tempore.

3. Memini admittit Genitivum *v.* Accusativum *v.* Ablativum cum præpositione *De.* *Cic:* Omnia, quæ curant senes, meminerunt. *Ter:* Faciam, ut hujus loci memineris. *Cic:* Meminero de omnibus.

§. III.

TERTIUS ORDO NEUTRORUM.

i. Verba Neutra, quæ significant *Favorem, Auxilium, Repugnantiam, Damnum, Obsequium, Studium, Submissionem.* Item Neutra composita ex Præpositionibus: *Ad, Con, In, Inter, Ob, Præ, Sub,* admittunt Dativum, *Cic:* Non parebo dolori meo, non iracundiæ serviam.

Ad hunc Ordinem spectant:

Acquiescere alicui rei. *Przestaję.*

Adsum pugnis omnibus, *v.* in concione. *Przytomny jestem.*

Antecédo, Præcedo alicui, *v.* aliquem ætate. *Przewyższam.*

Antecello tibi, *v.* te hac re. *Celuję.*

Anteeo omnibus, *v.* omnes autoritate. *Przechodzę.* *Alsen-*

Assentio, Consentio his rebus. *Zezwalam.*

Assvesco militiæ. *Przyzwyczajam się do.*

Assurgo venienti. *Powstaję.*

Attendo Cæsari, v. Cæsarem. *Pilnuję.*

Ausculdo seni. *Posłuszny jestem.*

Ausculdo senem *Stucham.*

Contido, Fido meæ virtuti, v. corporis firmitati *Ufam.*

Despero meis fortunis, v. fortunaſ. *Rospaczam.*

Desum. Deest mihi tempus. *Nie mam v. Schodzi mi.*

Diffido fortunis meis. *Nie ufam.*

Deficio. Deficit mihi, v. me tempus. *Schodzi mi.*

Faveo tibi *Sprzymam.*

Illudo capto, v. captum. *Szydżę.*

Insum. Inest huic homini, v. in hoc homine probitas. *Mam, znajduje się.*

Insulto alicui, v. aliquem *Natrząsam się.*

Indulgeo valetudini. *Pobłażam.*

Ignosco hæſitationi tuæ. *Wybaczam.*

Invideo honori tuo, v. naturam optimam, *Zayrzę.*

Intervenio discenti. *Przychodzę.*

Nubo alicui, v. cum aliquo. *Zenię się.*

Noceo alteri. *Szkodzę.*

Obedio, Obtémpero, Pareo voluntati tuæ.

Posłuszny jestem.

Officio commodis. *Szkodzę.*

Obsum mihi. *Szkodzę.*

Obvio, obviam eo amico. *Spotykam.*

Parco nulli labori. *Przepuszczam.*

Place populo. *Podobam się.*

Pro-

Prospicio Patriæ. *Mam staranie.*

Prospicio futuros casus. *Przeglądam.*

Prosum tibi. *Pomagam.*

Satisfacio naturæ & legibus. *Dosyć czynię.*

Servio iracundiæ. *Służę.*

Subvenio, Succurro homini perdito *Wspomagam.*

Succedo alicui *Następuję.*

Súpplifico alicui. *Pokornie proszę.*

Præsum provinciæ. *Rządzę.*

Studeo arti. *Uczę się.*

Et alia multa.

2. Sum, quando est interrogatio *Kim, czym,* admittit duos Nominativos: quando refertur ad laudem. *v. vituperationem,* admittit Genitivum *v. Ablativum.* *vg. Est ingenii excellentis, v. ingenio excellenti:* quando ponitur loco Verbi *Habeo v. Æstimo,* admittit unum Dativum, *vg. Habeo curam tui. Est mihi cura tui:* quando, ponitur loco Verbi *Adfero v. Afficio,* admittit duos Dativos, *vg. Honesti mores afferunt adolescenti laudem. Honesti mores sunt adolescenti laudi.*

3. Incumbo *Przykładam się* admittit Accusativum cum Præpositione *In v. Ad.* *Cic: Mi Plance incumbere toto pectore ad laudem. Incumbo Wspieram się* admittit Dativum. *Cic: Ajax gladio iacubuit.*

4. Quando in Vernaculo dicitur; *Radzę komu,* non ponitur Cónsulo, sed *Svadeo v. consilium do alicui:* Consulo *Radzę się kogo,* admittit Accusativum. *Cic: Nunc ego, Iudices, jam vos consulo. Consulo Radzę, Mam, staranie*

staranie o kim, o czym, admittit Dativum v. Ablativum cum Præpositione *De*. *Cic*: Consulite vobis, prospicite Patriæ. *Idem*. Quisque de salute suorum consulat.

5. *Antecedo, Antecello, Anteeo, Antesto, Antevertō, Antevenio, Præcedo, Præcurro, Præsto* admittunt Dativum v. Accusativum. *Cic*: Virtus præstat cæteris rebus. *Liv*: Virtute militum Romani longè Rhodios præstabant.

6. *Parco, Ignosco* *Odpuzczam*, admittit solum Dativum. *Cic*: Parcere alicui scelerato. Quando verò in Polonico adest Accusativus, utendum est Verbo *Condono* v. *Remitto*. *Cic*: Crimen hoc nobis condonetis.

7. *Vaco* *Przykładam się*, admittit Dativum. *Plin*: Ut delegato mihi officio vacarem. *Vaco* *Niemam* admittit Ablativum sine Præpositione v. cum Præpositione *A*. v. *Ab*. *Cic*: Nulla vitæ pars officiō vacare potest.

8. *Absum, Adsum, Intersum* admittunt casus Præpositionum. *Abesse à culpa, a domo: Adesse in concione. In convivio interesse.*

9. *Despéro, Illúdo, Deficio, Attendo, Insulto* admittunt Dativum v. Accusativum. *Cic*: Desperans rebus tuis. *Cæs*: Desperare fugam.

10. *Nubo* admittit Dativum v. Ablativum cum Præpositione *Cum* *Cic*: Aurio consobri-
no suo nupsit. *Idem* Quocum esset nupta Regis Armeniorum soror.

§. IV.

QUARTUS ORDO NEUTRORUM.

1. **V**erba Neutra, quæ ad rem rusticam pertinent, & quibus res Verbi additur, & quæ-

& quædam alia, admittunt Accusativum. *Cic:*
Arare aut cõlere agrum. *Plaut;* Tuis ser-
vivi servitutem imperiis. *Terent:* Ego illius
sensus pulchrè calleo.

Ad hunc Ordinem spectant:

Aro terram. *Orzę.*
Puto, Amputo ramos. *Obcinam.*
Rigo terram. *Kropię.*
Sero arbores *Sieję, Szczepię.*
Colo, Excolo agrum. *Wyrabiam.*
Fodio puteum. *Kopię.*
Meto segetes *Znę.*
Occo vineas. *Bronuję.*
Planto caules. *Sadzę.*
Semino hordeum. *Sieję.*
Stercoro agrum. *Gnoję.*
Vindemio vinum, *Zbieram wino.*

Quibus res Verbi additur.

Curro cursum. *Biezę.*
Servio servitutem. *Służę.*
Ludo ludum. *Igram.*
Noceo noxam. *Szkodzę.*
Pugno pugnam. *Walczę.*
Vivo vitam. *Zyję.*
Rideo risum. *Śmieję się.*
Navigo maria. *Zegluję.*

Quædam alia:

Anhelo scelus. *Dyszę.*
Caleo sensum. *Znam.*
Exhilo animam. *Wydaję.*
Oleo, Redoleo pastillos, *v. nardõ. Pachnę.*
Horreo, Exhorreo crimen. *Lękam się.*
Abhorreo eã sententiã, *v. ab ea sententia.*
Brzydżę się.

Maneo,

Maneo, Manet te pœna. *Czekam.*

Sapio rem meam. *Smakuję.*

Désino artem. *Przedaję.*

Odi improbos. *Nienawidzę.*

2. Abhorreo, admittit Ablativum sine *v.* cum Præpositione *A. v. Ab:* *Cic:* Alii tali-
bus vitiis abhorreant. *Idem.* Cùm ab ea
sententia Pompejus valde abhorreret.

3. Oleo, Redoleo sapius Accusativum, ra-
rius Ablativum admittunt. *Hor:* Pastillos Ru-
filius olet. *Prop:* Cur nardô flammæ non
oluère meæ.

§. V.

QUINTUS ORDO NEUTRORUM.

I. **Q**uædam Verba Neutra admittunt Ab-
lativum. *Cic:* Incredibile est, quàm
egeam tempore.

Ad hunc Ordinem spectant:

Abstineo maledictis, *v. à maledictis.* *Wstrzy-
muję się.*

Abundo amicis. *Obfituję.*

Affluo, Diffluo, Circumfluo rebus omnibus.
Optywam.

Careo prudentia *Nie mam.*

Consto animò & corpore, *v. ex animo &
corpore.* *Składam się.*

Doleo mea injuria, *v. injurias, v. dolent
mihi oculi.* *Boleję.*

Flagro, Ardeo amore, desiderio. *Pałam.*

Gaudeo excellenti bono *Cieszę się!*

Labóro febrî, inopiâ, incitiâ: ex pedibus.
ex capite. *Choruję.*

Fluo,

Fluo, Fluxit sanguine fluvius, *v.* ex fluvio sanguis, *Płynę.*

Mano. Manavit simulacrum sudore, *v.* ex simulacro sudor. *Płynę.*

Mæreo dolore, *v.* casum *Smucę się.*

Pendeo animi. Pendemus animis *Wątpliwy jestem.*

Polleo ingenio. *Mogę.*

Scateo vulnere. *Ciekę.*

Sto Verbis, Pactis, Legibus. *Dotrzymuję.*

Supersedeo hoc labore, *Przestaję.*

Vaco culpâ *v.* à culpa *Wolny jestem.*

Vaco Philosophiæ. *Przykładam się.*

Valeo opibus, armis. *Mogę.*

Vivo carne & lacte. *Zyję.*

2. Consto, Laboro *Choruję*, admittunt Ablativum sine *v.* cum Præpositione *E. v. Ex.*
Cic: Cum constemus ex animo & corpore.
Idem. Laborare ex invidia, ex pedibus, ex intestinis.

3. Pendeo animi, *Wątpliwy jestem*, dicitur in Numero singulari: *pendemus animis*, dicitur in Numero plurali.

4. Sto *Dotrzymuję*. admittit hos Ablativos: *Conditionibus, Conventis Decretis, Fide, Legibus, Pactis Promissis, Verbis.* *Quint:* Verbis an voluntate sit standum.

§. VI.

SEXTUS ORDO NEUTRORUM.

1. Verba *Vâpulo Biją mię, Véneo Przedaia mię, Fio Staiaę, Exulo Na wygnaniu zostaię, Liceo Targuia mię*, habent terminationem

nationem Neutram, & constructionem Passivam. vg. *W niewolę wziętych nieprzyjacieli przedaie.* Captivi ab hoste veneunt: Quint: Fabricius respondit, à cive se spoliari malle, quàm ab hoste venire.

2. Fio, & Participium Futurus, quando significant, *Dzieie się co z kim: podziewa się co gdzie;* admittunt Dativum v. Ablativum sine v. cum Præpositione *De.* Plaut: *Quid mihi fiet Cic. Quid de Clodio fiat, rescribam.* Terent: *Quid illo factum sit.*

3. Facio, quando significat *Czynię co z kim,* similiter admittit Dativum, v. Ablativum sine v. cum Præpositione *De.* Cic: *Quid hoc homine faciat.* Idem. *Quid tu huic homini facias:*

4. Exulo & Liceo nusquam usurpantur cum Ablativo Personæ agentis. Non est igitur dicendum: *Exulo a iudice* sed *In exilium mittor a iudice.* Neque: *Licebat a me domus,* sed *Licitatus sum domum.*

C A P U T IV.

DE CONSTRUCTIONE VERBI COMMUNIS ET DEPONENTIS.

I. Verba Communia admittunt Accusativum, Passiva autem significatione admittunt Ablativum cum Præpositione *A v. Ab.* vg. *Hostis agros depopulatus est.* Passivè. *Ab hoste agri depopulati sunt.*

Huiusmodi sunt:

Aggredior, Aspernor, Complector, Depopulor,

pulor, Dignor, Dimetior, Experior Hor-
tor, &c.

2. Item apud probatos Authores reperiun-
tur Participia Passivè usurpata, ut: Confes-
sus, Comitatus, Demolitus, Dilargitus, Emen-
titus, Interpretatus, Largitus, Meditatus,
Opinatus, Pactus, Populatus, Testatus, In-
testatus, Inultus &c. *Cic: Ægritudo & me-
tus in malis opinatis versantur. Idem. Ut
res quàm maximè testata esse possit.*

§. I.

PRIMUS ORDO DEPONENTIUM.

I. **Q**uædam Verba Deponentia admittunt
Genitivum. *Cic: Qui misereri mei de-
bent, non desinunt invidere.*

Ad hunc Ordinem spectant:

Misereor sociorum. *Lituie sie.*
Obliviscor injuriarum, v. injurias. *Za-
pominam.*

Recordor consiliorum, v. consilia, v. de
consiliis. *Pamiętam.*

Reminiscor præteritorum, v. præterita.
Przypominam.

Potior rerum, v. pace, v. summam im-
perii. *Otrzymuię.*

2. Obliviscor, Recordor, Reminiscor ad-
mittunt Genitivum v. Accusativum. *Cic:
Omnia obliviscor, in gratiam redeo. Idem.
Recordor tua consilia.*

3. Recordor admittit etiam Ablativum cum
Præpositione *De. Cic; Recordare de cæteris.*

4. Potior

4. Potior certos tantum Genitivos videtur admittere cujusmodi sunt: *Rerum, Hostium, Regni*: si alia nomina adjungantur, admittit Ablativum, *v. raró Accusativum. Cic: Qui potiuntur rerum. Idem. Omni gaza potitus est. Terent: Ille sine labore Patriæ potur commoda.*

§. II.

SECUNDUS ORDO DEPONENTIUM.

1. Quædam Verba Deponentia admittunt Dativum. *Plin: Honestis cogitationibus immoremur.*

Ad hunc Ordinem spectant:

Adversor libidini. *Sprzeciwiám się.*

Adulor fortunæ, *v. fortunam. Pochlebię.*

Ancillor uni. *Służę.*

Absentior tibi. *Zezwalam.*

Absentor alicui. *Pobłażam.*

Auxilior cuipiam. *Pomagam.*

Blandior matri. *Pochlebię.*

Gratificor alicui. *Przystuguję się.*

Illacrimor morti. *Placzę.*

Immoror honestis cogitationibus. *Bawię się.*

Innitor hastæ, *v. hasta, v. in hasta, v. in hastam. Wspieram się.*

Irascor homini. *Gniewam się.*

Medeor, Medicor vulneribus, *v. vulnera Leczę.*

Moderor orationi, *v. orationem. Miarkuję.*

Morigeror, Obsequor voluntati tuæ. *Posuszny jestem.*

Præstolor tibi, *v. te. Czekam.*

Suffragor alicui, *v. pro aliquo. Wotuję.*

M

2. Pra-

Præstolor, Adûlor, Medeor, Médicor, Mōderor admittunt Dativum *v.* Accusativum. *Terent:* Quem præstolare Parmeno. *Cic:* Ven-ti & tempestates res nauticas moderantur.

3. Dominor admittit Dativum, si tamen refertur ad personas, admittit Accusativum cum Præpositione *In*, *v.* Ablativum cum Præpositione *In*; si verò refertur ad locum, admittit Ablativum cum Præpositione *In*. *Virg:* Cunctis dominabitur oris. *Cic:* Casus & natura in nobis dominatur. *Idem.* Senectus honesta est, si usque ad extremum dominatur in suos. *Idem.* Nimia ista, quæ dominatur in civitate potentia.

§. III.

TERTIUS ORDO DEPONENTIUM.

I. Quædam Verba Deponentia admittunt Accusativum. *Cic:* Deus terram tue-tur, maria moderatur.

Ad hunc Ordinem spectant:

Abominor sævitiam. *Brzydżę się.*

Adipiscor laudem. *Dostępuję.*

Adórior inermem. *Targam się.*

Alloquor te. *Mówię.*

Assequor, Cónsequor honores. *Otrzymuję.*

Aversor mores. *Brzydżę się.*

Calumnior accusatorem. *Potwarzam.*

Cómitor proficiscentem, *Idę z kim.*

Cónspicor occisum. *Oglądam.*

Contemplor pulchritudinem cœli. *Rozważam.*

Criminor potentiam. *Obwiniam.*

Demolior columnas. *Obalam.*

Detestor

Detestor omen. *Nienawidzę.*
Execror aliquem. *Brzydę się.*
Fābricor fastigium Capitolii. *Buduję.*
Hortor milites. *Napominam.*
Imitor Demosthenem. *Naśladowię.*
Inficior crimen. *Przeczę.*
Intueor solem. *Patrzę.*
Lamentor cæcitatem. *Narzekam.*
Licitor tabulam. *Targuję.*
Lucror alienum. *Zyskuję.*
Māchinor pestem. *Gotuję.*
Meditor causam. *Myszę.*
Mereor laudem. *Zastuguję na co.*
Mereor de civibus. *Zastuguję się komu.*
Metior frumentum. *Mierzę.*
Miror negligentiam. *Dziwuję się.*
Miseror fortunam. *Lituję się.*
Molior opus, insidias. *Kuszę się, Knuję.*
Moror, Rémoror celeritatem belli. *Bawię.*
Moror domi, in civitate. *Bawię się.*
Nanciscor spem imperandi. *Nabywam.*
Obtestor deos. *Swiadcę się.*
Ordior, Exordior causam. *Poczynam.*
Osculor inimicum. *Całuję.*
Patior dolorem. *Cierpię.*
Periclitor fortunam. *Doświadczam.*
Periclitor capite, famâ, v. de summa impe-
rii, de salute. *Szwankuję.*
Pópulor, Depópulor agros *Pustoszę.*
Scrutor, Perscrutor loca argumentorum. *Ba-
dam się.*
Sequor rationem, & Composita. *Idę za.*
Sector aliquem. *Scigam.*
Solor miseriam. *Cieszę.*

Testor, Testificor homines deosquē, *Swia-
czę się.*

Tueor vitam. *Bronię.*

Veneror amicos. *Czczę, Szanuję.*

Vereor caritatem annonæ. *Obawiam się.*

2. Mereor *Zastugię na co*, admittit Accusativum: *Zastugię się komu*, admittit Ablativum cum Præpositione *De*. *Cic: Malé, credo, mererer de meis civibus.*

§. IV.

QUARTUS ORDO DEPONENTIUM.

1. **Q**uædam Verba Deponentia præter Accusativum admittunt Dativum. *Cic: Snum illi præsidium pollicetur. Idem. Ei voce maxima victoriam gratulatur.*

Ad hunc Ordinem spectant:

Confiteor crimen multis audientibus. *Wy-
znaię.*

Fæneror aliquid alicui. *Daię na Lichwę.*

Furor aliquid cuipiam, *v. à quopiam.*
Kradnę.

Gratulor tibi hanc rem, *v. de v. in hac re.*
Winszuię.

Impertior fortunas aliis. *Udzielam.*

Imprecor morbos alicui. *Zyczę.*

Intèrpretor jus populo. *Tłumaczę.*

Largior facultatem alteri. *Daję.*

Minitor ferrum flammisque urbi *Grozę.*

Minor ferrum & ignem urbi. *Grozę.*

Partior genus in species, *v. bona cum
alio. v. inter se Dzielę.*

Polliceor præsidium alicui. *Obiecuję.*

Queror,

Queror, Cónqueror, Fateor, Loquor hanc rem, *v.* de hac re: tibi, tecum, *v.* apud.

2. Furor præter Accusativum admittit Dativum *v.* Ablativum cum Præpositione *A* *v.* *Ab Cic:* Furatum me abs te diceres.

3. Grátulor præter Dativum admittit Accusativum, *v.* Ablativum cum Præpositione *De* *v.* *In Cic:* Qua in re tibi gratulor. *Idem* Quod mihi de filia gratularis.

4. Queror, Cónqueror, Loquor, Fateor præter Accusativum *v.* Ablativum cum Præpositione *De*, admittunt Dativum *v.* Ablativum cum Præpositione *Cum*, *v.* Accusativum cum Præpositione *Apud*. *Plaut:* Conqueritur mecum mulier fortunas suas. *Cic:* Satis habeas, nihil me etiam tecum de tui fratris injuria conqueri. *Idem.* De quibus eramus jam cum Pompejo locuti.

§. V.

QUINTUS ORDO DEPONENTIUM.

I. Quædam Verba Deponentia præter Accusativum admittunt Ablativum. *Virg:* Haud équidem tali me dignor honore.

Ad hunc Ordinem spectant:

Dignor aliquem honore. *Uraczam.*
Muneror, *v.* Munero incommoda commodis. *Obdarzam.*

Remúneror *v.* Remunero amicum multis officiis. *Nadgradzam.*

Prósequor aliquem amore. *Oswiadczam.*

§. VI.

§. VI.

SEXTUS ORDO DEPONENTIUM.

1. **Q**uædam Verba Deponentia præter Accusativum admittunt Ablativum cum Præpositione *A* v. *Ab* *Cic*: Quam multorum hic vitam est à L. Sylla deprecatus.

Ad hunc Ordinem spectant:

Deprecor calamitatem à me. *Wypraszam się.*

Mercor fundum à v. de pupillo. *Kupuję.*

Nundinor jus ab aliquo. *Kupuję.*

Percontor hanc rem à v. ex te: v. te de hac re. *Pytam, Badam się.*

Sciscitor, Scitor sententiam à v. ex Vellejo. *Pytam.*

Mutuor minas à patre. *Pożyczam u kogo.*

Precor id à diis immortalibus. *Proszę, Życzę.*

2. Percontor, Sciscitor, Scitor præter Accusativum admittunt Ablativum cum Præpositione *A* v. *Ab*. v. *Ex*. *Cic*: Epicûri ex Vellejo sciscitabar sententiam.

3. Percontor etiam præter Accusativum personæ admittit Ablativum rei cum Præpositione *De* *Scip*: Ego illum de suo Regno, ille me de nostra Republica percontatus est.

4. Mercor præter Accusativum admittit Ablativum cum Præpositione *A*. v. *Ab*, v. *De*. *Cic*: Fundum mercatus est de pupillo.

§. VII.

SEPTIMUS ORDO DEPONENTIUM.

1. **Q**uædam Verba Deponentia admittunt Ablativum

Ablativum. *Cic: Commoda, quibus utimur, lucem, quâ fruimur, a Deo nobis dari, atque impertiri videmus.*

Ad hunc Ordinem spectant:

Abutor licentiâ. *Na złe używam.*
Delector amœnitate. *Cieszę się.*

Fruor beneficiis. *Używam.*

Fungor, Defungor, Perfungor munere.
Sprawuję.

Glorior virtute v. in virtute. *Szczycę się,*
Chępię się.

Nitor consilio v. in consilio. *Polegam.*

Oblector ludis. *Cieszę się.*

Periclitor capite, famâ, v, de summa imperii, de salute. *Szwankuję.*

Periclitor fortunam. *Doświadczam.*

Vescor carne. *Jem, Pożywam.*

Utor meo jure. *Używam.*

2. Nitor, Glorior admittunt Ablativum sine v. cum Præpositione *In. Cic: In ejus vita nititur salus civitatis. Idem. In virtute rectè gloriamur.*

3. Periclitor *Doświadczam* admittit Accusativum. *Cic: Omnia periclitatus est. Periclitor. W niebezpieczeństwie zostaię, admittit nonnullos Ablativos sine Præpositione; vg. Periclitari capite, siti, febribus, frigore, gelu, fama, opinione, omnibus &c. Nonnullos cum Præpositione De. vg. Periclitari de summa imperii, de salute, de gloria, de præmiis, de doctrina, de ornamentis, &c.*

CAPUT

CAPUT V.

DE CONSTRUCTIONE VERBI
IMPERSONALIS.

§. I.

PRIMUS ORDO IMPERSONALIIUM.

1. **Q**uædam Verba Impersonalia etiam sine Nominativo ponuntur. *Cic: Si fulserit, si tonuerit.*

Ad hunc Ordinem spectant:

Diescit *Dnieje*, Fulgurat *Błyska się*. Grán-
dinat *Gród pada*, Ningit *Śnieg pada*,
Pluit *Deszcz pada*, Rorat *Rosa pada*, Se-
renat *Wypogadza się*, Tonat *Grzmi*, Vesper-
rascit *Wieczor nadchodzi*.

2. Quidam tamen in his volunt intéllegi rem Verbi, *vg. Ningit nix: v. Nominativum ex his: Deus, natura, cælum, &c.*

3. His interdum Nominativus additur. *Ti-
bul: Multus ut in terras deplueritque lapis.*

4. Pluit admittit Ablativum: *Plin: Nun-
ciatum est Regi, in monte Albano lapidibus
pluisse.*

5. Cætera Verba Impersonalia admittunt Nominativum, *v. loco Nominativi Infinitivum, v. Coniunctivum. Cic: Multi dubita-
bant, quid expediret, quid deceret, quid li-
céret. Idem. Te hilari animo esse valde iu-
vat. Idem. Ut breviter sententias dicere-
mus, postridie placuit.*

§. II.

§. II.

SECUNDUS ORDO IMPERSONALIIUM.

1. **E**st, Interest, Refert *Należy v. Pożyteczno jest*, admittunt Genitivum. *Cic: Adolescentis est, maiores natu vereri.*

2. Interest, & Refert non admittunt Genitivos *Mei, Tui, &c.* sed Ablativos *Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra.* *Cic: Et tua & mea maximè interest te valère.* His Ablativis addi possunt Genitivi: *Unius, Solius, Ipsius, &c.* vg. *Mea unius interest, tua, solius refert.*

3. Est, admittit Nominativos *Meum, Tuum, Suum, Nostrum, Vestrum.* *Cic: Si memoria fortè defecerit, tuum est, ut suggeras.*

4. *Cujus interest*, usitatiùs dicitur, quàm, *Cuius interest.*

5. Interest & Refert admittunt Genitivos *Magni, Parvi, Tanti, Quanti.* *Cic: Permagni nostra interest, te esse Romæ.*

6. Interest & Refert admittunt Adverbia *Tantum, Quantum, Multum, Plus, Plurimum, Maximè, Magnoperè, Parum, Minimè, Nihil, &c.* *Cic: Multum interest, te venire.*

7. Interest Genitivum rei potest mutare in Accusativum cum Præpositione *Ad* *Cic: Magni ad honorem nostrum interest.*

8. Interest, quando significat *discrimen*, admittit Accusativum cum Præpositione *Inter* *Cic: Hoc inter me & illos interest.*

§. III.

§. III.

TERTIUS ORDO IMPERSONALIUUM.

I. Quædam Verba Impersonalia admittunt
 Dativum. *Cic: Peccare nemini licet.*
Ad hunc Ordinem spectant:

Accidit homini. *Trafia się.*

Competit omnibus. *Przystoi.*

Conducit tibi, *v. ad vitæ commoditatem.*

Pomaga,

Confert Comædia ad eloquentiam. *Pomaga.*

Constat, Patet mihi. *Wiadomo mi iest.*

Contingit cuilibet. *Zdarza się.*

Convenit juveni. *Przystoi.*

Convenit inter Cónsules, *v. inter me & illum, v. mihi cum illo.* *Zgoda. Zgadzam się.*

Displicet mihi. *Nie podoba się.*

Evenit tibi. *Trafia się.*

Expedit omnibus. *Pożyteczno iest.*

Incessit timor patribus, *v. patres, v. in patres.* *Napadł.*

Libet, Lubet. Placet mihi. *Podoba się.*

Licet mihi. *Godzi się.*

Licet tibi per me, per tempus. *Pozwalam, pozwala tobie czas.*

2. Conducit, Expedit Dativum rei mutant in Accusativum cum Præpositione *Ad*. *Cic: Conducit id ad vitæ commoditatem Idem. Nihil Cæsari minus expedit ad diuturnitatem damnationis.*

3. Confert, semper iungitur Accusativo cum Præpositione *Ad*. *Quint: Comædia plurimum ad eloquentiam confert.*

4. Licet *Pozwalam* admittit Accusativum
 cum

cum Præpotione *Per*. *Cic*: Petis, ut tibi per me liceat.

5. Incessit Impersonale Præteritum admittit Dativum *v.* Accusativum sine *v.* cum Præpositione *In*. *Liv*: Gravior cura Patribus incessit. *Idem* Timor deinde Patres incessit. *Terent*: Nova religio in te incessit.

6. Cónvenit *Przystoi* admittit Dativum. Cónvenit *Zgoda*, *Zgadzam się*, admittit Accusativum cum præpositione *Inter*, *v.* præter Dativum admittit Ablativum cum Præpositione *Cum* *Liv*: Inter Consules satis conveniebat. *Cic*: Mihi cum Dejotaro convenit.

7. Infinitivus *Esse* positus cum Verbis Impersonalibus, quæ regunt Dativum, admittit Dativum *v.* Accusativum *Cic*: Mihi negligenti esse non licet. *Idem*. Cur his esse liberos non licet.

§. IV.

QUARTUS ORDO IMPERSONALIUUM.

Quædam Verba Impersonalia admittunt Accusativum. *Cic*: Te esse animo hilari valde me iuvat.

Ad hunc Ordinem spectant:

Decet me. *Przystoi*.
Dédecet te. *Nie przystoi*.

Delectat me. *Cieszę się*.

Juvat me. *Pomaga*.

Fugit, Latet, Præterit, Fallit me. *Tayno mi iest*, *v.* *Niewiem*.

§. V.

QUINTUS ORDO IMPERSONALIU.

Quædam Verba Impersonalia admittunt Accusativum cum Præpositione *Ad Cic: Hoc ad me nihil attinet. Idem. Ad rem pertinet. Ad hunc Ordinem spectant:*

Attinet ad me. *Należy.*
 Pertinet ad Rem. *Należy.*
 Spectat ad singulos. *Należy.*

SEXTUS ORDO IMPERSONALIU.

Quædam Verba Impersonalia præter Accusativum admittunt Genitivum, v. Infinitivum. *Plaut: Miseret te aliorum, tui te nec miseret, nec pudet.*

Ad hunc Ordinem spectant:

Miseret, Miserescit me tui. *Lituie fig.*
 Piget me facti. *Zal mi.*
 Poenitet me criminis. *Zatuie.*
 Pudet me ineptiarum *Wstydzę fig.*
 Tædet me vitæ. *Tęsknię.*

Quædam Verba Impersonalia tertii, quarti & quinti Ordinis Numero plurali, & cum quovis Nominativo usurpantur. *Virg: Nec carmina nobis ipsa placent. Cic: Quàm te aliena decent. Idem. Beneficia, quæ ad singulos spectant.*

De Impersonalibus Passivis.

Verba Impersonalia Passiva fiunt à Neutris, & Activis, cum hæc absolutè efferuntur, ut: *Statutur, Vivitur, Curritur, Jbatur, Ventum est, Servitur, Egétur, Fletur, Amatur, &c.*
 Im-

Impersonalia Passiva ante se Nominativum habent, post se Ablativum cum Præpositione *A* v. *Ab*, v. eius loco Dativum: qui tamen Casus persæpe omittuntur. *Mart*: Tota mihi dormitur hiems. *Cic*: Huic rei subventum est à nobis. *Idem*. Ab universo Senatu reclamatum est. *Virg*: Ventum erat ad limen.

C A P U T VI.

DE COMMUNI VERBORUM CONSTRUCTIONE.

§. I.

DE STATU IN LOCO.

1. **P**ropria *Urbium*, *Pagorum*, *Castellorum* si fuerint primæ v. secundæ Declinationis, & singularis Numeri, ad Interrogationem *Ubi*, ponuntur in Genitivo. *Cic*: *Egnatius Romæ* est. Si verò fuerint tertiæ Declinationis, v. pluralis Numeri, ponuntur in Ablativo. *Cic*: *Alexander Babylone* mortuus est. *Idem*. *Léntulum* scis *Putéolis* esse

2. Item Appellativa: *Bellum*, *Humus*, *Militia*, *Domus* ad Interrogationem *Ubi* ponuntur in Genitivo. *Cic*: *Parva sunt foris arma*, nisi est consilium domi.

3. *Bellum* & *militia* sine Genitivo *Domus*, non ponuntur in Genitivo, sed in Ablativo cum præpositione *In*, v. sine Præpositione *Sal*: *In eo bello trecenti milites* considerati. *Vatin*: *ad Cic*: *Eum bello* cepi.

4. *Domus* cum istis Adjectivis: *Meus*, *Tuus*, *Suus*, *Noster*, *Vester*, *Alienus* ponitur in Geni-

Genitivo *v.* Ablativo cum Præpositione *In*: cum aliis Adjectivis ponitur tantum in Ablativo cum Præpositione *In*: cum Substantivis ponitur in Genitivo *v.* Ablativo cum Præpositione *In*. *Cic*: Mavis domi tuæ esse, quàm alienæ. *Plin*: Ille in domo mea sæpe convaleuit. *Ovid*: Sústinet in vidua tristia signa domo. *Cic*: Clodius deprehensus est domi Cæsaris, *v.* in domo Cæsaris.

5. Quando Nomini Proprio additur Appellativum, effertur sic: *Antiochiæ célebrī urbe*, *v.* *Antiochiæ in celebri urbe*, *v.* *rārō In Antiochia celebri urbe*.

6. *Rus* ad Interrogationem *Ubi*, ponitur in Dativo *v.* Ablativo. *Plaut*: Si illi sunt virgæ ruri, at mihi domi tergum est. *Hor*: Nugaris rure paterno.

7. Genitivus *Humi* non solùm ponitur ad Interrogationem *Ubi*, *W ziemi, na ziemi, po ziemi*: sed etiam ad Interrogationem *Quò*, *Na ziemię, o ziemię, w ziemię*. *Plin*: Ingentes arcus figant humi. *Colum*: Depressus humi canaliculus. *id est*. In humum. Quod si addatur Adjectivum, ponitur in Ablativo cum Præpositione *In*. *Ovid*: Sedit humo in nuda.

§. II.

DE MOTU AD LOCUM.

Propria *Urbium, Pagorum, Castellorum*, & ista duo: *Rus* & *Domus* ad Interrogationem *Quò*, ponuntur in Accusativo. *Ter*: Domum revertor mæstus. Si verò *Rus* pluraliter usurpatur, ponitur in Accusativo cum

cum Præpositione *In* *Liv*: Domos, & in ru-
ra vestra ibitis.

§. III.

DE MOTU E LOCO, v. PER LOCUM.

Propria *Urbium*, *Pagorum*, *Castellorum*,
& ista duo *Rus* & *Domus* ad Interroga-
tionem *Unde* v. *Quid*, ponuntur in Ablativo.
Cic: Accepi Româ fasciculum literarum. *Idem*.
Iter Laodicéâ faciebam.

Propria *Urbium*, *Pagorum*, *Castellorum*,
cûm loci propinquitas significatur, ad quam-
vis Interrogationem Præpositiones admittunt.
Cic: Hortensii villa est ad Baulas. *Idem*.
Apud Corsinum castra posuit Cæsar. *Virg*:
Sub Ilio alto. *Cic*: Verti me à Minturnis
Arpinum versus. *Idem*. A Brundusio nulla
fama venerat. *Liv*: Præter Thebas cursum di-
rigeret.

Propria *Regionum*, *Provinciarum*, *Insu-*
larum, ad Interrogationem *Ubi*, ponuntur
in Ablativo cum Præpositione *In*, ad Inter-
rogationem *Quo*, ponuntur in Accusativo
cum Præpositione *In*: ad Interrogationem
Unde, ponuntur in Ablativo cum Præposi-
tione *Ex*: ad Interrogationem *Quid*, ponun-
tur in Accusativo cum Præpositione *Per*.
Cic: Promitto tibi tégulam illum nullam in
Italia relicturum. *Idem*. Cûm in Africam
venissem. *Idem*. Imperii gradus ex Sicilia
in Africam Romanis factus est. *Liv*: Dum
ipse per Hispaniam Italiam peteret.

At Verba *Peto*, *Incolo* Accusativum po-
scunt, vg. *Incolo Lemnum*. *Peto Italiam*.

§. IV.

§. IV.

DE ACCUSATIVO v. ABLATIVO SPATII.

Nomina significantia Distantiam loci ponuntur in Accusativo v. Ablativo. *Cic:* Edixit, ut ab urbe abesset millia passuum ducenta. *Idem.* Cūbitum nullum assiduo cursu processit.

Cūm dicimus: *abesse Bidui, Tridui, Quadridui, iter aut via* intelligitur, *Cic:* Cūm in castra profisciscerer, à quibus aberam bidui. Sæpè & expressè adjicitur. *Cæs:* Cūm bidui viam processissent.

§. V.

DE ABLATIVO ABSOLUTO.

Cuivis Verbo apponi potest Ablativus absolutè positus. *Cic:* Scripsi hæc ad te, appositâ secundâ mensâ. *Idem.* Cautius posthac historiam, te audiente, attingam. Huc spectant Ablativi sequentes: *Te duce, Te auctore, Me adiutore, Te patrono, Me consocio, Me præsentē, Me iudice, Ludis Apollinariis, Bello civili, Primo conflictu, Altera in hostem expeditione, Hircio & Pansa Consulibus, Sylla Dictatore &c.*

In usu Participiorum relato ad vernaculum loquendi modum, hæc videntur consideranda. Quando in vernaculo sermone Verba efferuntur per *Gdy, Po, Szy, Za, Ac*, attendendum est *amo*. Utrum Actio sit Simultanea, an Successiva: si est Simultanea, ponitur Participium præsens, si sit Successiva, ponitur Participium præteriti. 2do. Si
Nominati-

Nominativi nulla est mentio in membro correspondente, Nominativus & Participium ponitur in ablativo absoluto; si verò in membro correspondente fit mentio Nominativi, Nominativus & Participium ponitur in eo Casu, quo fit mentio Nominativi. Verùm in Verbis Activis, dum est Actio Successiva, loco Nominativi considerandus est Accusativus; in Verbis Communibus, dum est Actio Successiva, tum Nominativus, tum Accusativus considerari potest.

Quando in vernaculo adest Verbum *Debeo*, positum cum Infinitivo, tunc omisso Verbo *Debeo*, ponitur Participium futuri.

Quando Verba efferuntur per *Po*, *Szy*, est Actio successiva: per *Za*, *Ac*, est Actio simultanea: per *Gdy*, in Præsenti & Imperfecto est Actio simultanea, in Perfecto est Actio successiva: in Futuro sine Verbo auxiliari *Sum*, est Actio successiva, ut, *Gdy napiszę*; cum Verbo auxiliari *Sum* est Actio simultanea, ut: *Gdy będę pisał*.

§. V.

DE ABLATIVO INSTRUMENTI, CAUSÆ, MODI.

1. Nomina significantia *Instrumentum*, *Causam*, *Modum* ponuntur in Ablativo. *Ter*: Hisce oculis egomet vidi. *Cic*: Vestra culpa hæc acciderunt. *Sen*: Sapientissimus quisque æquissimo animo moritur, stultissimus iniquissimo.

2. Ablativus *Causæ* nonnunquam admit-

tit Præpositiones *A. v. Ab, Cum, De, Ex, Præ, Pro, Ter*: Jacentes hostes à verecundia. *Cic*: Nec loqui præ mærore potuit.

3. Ablativus Modi Præpositionem *Cum* sæpe admittit. In Accusativum etiam cum Præpositione *Per* migrat. *Cic*: Semper magno cum metu dicere incipio. *Plin*: Avunculus meus idemquæ per adoptionem Pater.

§. VI.

DE ABLATIVO EXCESSUS, PARTIS, PRETII.

1. **N**omina significantia *Excessum, Partem, Pretium* ponuntur in Ablativo. *Cic*: Lepore & humanitate omnibus præstitit Sócrates. *Plaut*: Capillis me de curru detraxit. *Cic*: Tota mente, atquæ artibus contremiscam. *Hor*: Animo & corpore torpet. *Cic*: Senatus æstimasset quaternis sestertiis tritici modium. *Idem*. Excogitare non poterat, quemadmodum plurimo venderet.

2. Isti Genitivi *Tanti, Quanti, Tantidem, Quanticunque, Pluris, Minoris* tunc solim ponuntur in Ablativo, quando additur Substantivum. *Liv*: Cùm pretio minore redimendi captivos copia fieret. Non tamen dicitur: *Pluri pretio*, sed *Majore pretio*, aut *carius*.

3. *Valeo* cùm ad pretium refertur, Accusativo, *v. Ablativo* jungitur. *Plin*: Aureus nummus percussus est, ut scrupulum valeret. *Idem*. Auri scrupulum valebat sestertiis vicens.

CAPUT VII.

DE CONSTRUCTIONE VERBI INFINITI.

1. Verba Infinita ante se Accusativum loco Nominativi, post se eosdem Casus postulant, quos Finita. *Cic: Vellem à principio te audisse amicissimè monentem.*

2. Si propter duos Accusativos fiat ambiguus sensus, locutio efferenda est Passivè v.g. *Audivi Milonem occidisse Clodium.* Dicendum: *Audivi à Milone occisum esse Clodium* Item *Vidi canem superasse lupum.* *Video lancem dextram prægravare sinistram.*

3. In Præteritis, & Futuris Infinitivi Infinitivus *Esse* v. *Fuisse* persæpe omittitur. *Cic: Bellum fædissimum futurum puto.*

4. Verba *Puto, Spero, Conjicio, Suspicio, Affermo, Video* &c. loco Infinitivi ponuntur cum *Fore, ut, v. Futurum ut, & Conjunctivo.* Idque licet Verba Supinis non carent. *Cic: Nunquam putavi fore, ut ad te supplex venirem.*

5. Quando in patrio idiómate ponitur Præteritum plusquam perfectum modi Conjunctivi cum Particula *Quod*, tunc abjecta Particula *Quod* Verbum ponitur in Futuro præterito misto. *Cic: Dixit, aliam sententiam se dicturum fuisse, nisi propinquitate impediretur.*

6. Quodsi Verbum Supino careat, aut Passivè efferatur, utendum est circuitione: *Futurum fuisse ut, & Conjunctivo.* v.g. *Futurum fuisse arbitror, ut edisceres orationem, si voluisses.*

7. Quando in patrio idiomate ponitur Præteritum imperfectum conjunctivi modi cum Particula *Quod*, non vertitur locutio infinitè, sed abjecta Particula *Quod*, interponitur Verbum *Credo* v. *Opinor*. *Cic*: Male, credo, mererer de meis civibus.

8. Verba *Cæpi*, *Soleo*, *Debeo*, *Incipio*, *Desino*, *Possum*, ponuntur cum Infinitivis Verborum Personalium Personaliter, cum Infinitivis Verborum Impersonalium Impersonaliter. *Cic*: Solet eum pœnitere.

9. Verba *Volo*, *Malo*, *Nolo*, nunquam fiunt Impersonalia, sed ponuntur plerumque cum Conjunctivo Verborum Impersonalium, omissa particula *Ut*: *Cic*: Malo me fortunæ pœniteat, quàm victoriæ pudeat.

10. *Cæpi*, & *Desino* cum Infinitivis Passivis, & Activè, & Passivè usurpantur. *Cic*: Veteres orationes legi sunt désitæ.

11. *Soleo*, *Debeo*, *Possum*, *Queo*, *Nequeo*, cum Infinitivis Passivis nunquam ponuntur Passivè vg. *Hoc fieri potest & debet*.

12. *Suadeo*, *Admoneo*, *Censeo*, *Puto*, *Curo*, &c. ponuntur cum Participiali in *Dus*. *Cic*: Quam honorificentissimum Senatus consultum faciendum cures.

C A P U T VIII.

DE CONSTRUCTIONE GERUNDIORUM.

1. Substantiva *Amor*, *Causa*, *Copia*, *Cupiditas*, *Cura*, *Facultas*, *Finis*, *Mos*, *Ratio*, *Tempus*, *Studium*, & alia plurima ponuntur cum Gerundio in *Di*. *Cic*: Efferor studio Patres vestros videndi.

2. Eadem

2. Eadem Substantiva apud Pòetas & Historicos ponuntur etiam cum Infinitivo. *Cic:* Sed jam tempus est ad id, quod instituimus, accedere.

3. Gerundia in *Dum*, ponuntur cum Præpositionibus *Ad, Ob, Inter*. *Cic:* Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.

4. Gerundia in *Do* ponuntur modò sine Præpositione, modò cum Præpositionibus *A, Ab, In, De*. Nonnunquam cum Præpositionibus *Pro, Cum, E, Ex*, *Cic:* Plorando defessus sum. *Idem.* Quis est in scribendo tam impiger, quàm ego.

5. Gerundia, quæ regunt Accusativum, eleganter cum eodem concordant in Genere, Numero & Casu: ita tamen, ut Accusativus ponatur in casu Gerundii *Cic:* Princeps vestræ libertatis defendendæ semper fui. *Idem.* Animum promptum perspexi ad defendendam Rempublicam.

6. Verba *Do, Loco, Condúco, Redimo, Mando, Curo, Habeo, Attribuo, Præbeo, Relinquo, Suscipio, Propono, Assumo, &c.* Si locutio sit Gerundiva, Accusativum sine Præpositione postulant. *Cic:* Attribuit Italiam diripiendam Catilinæ. Quodsi locutio non sit Gerundiva, Accusativum cum Præpositione *Ad* poscunt. *Cic:* Cum Syriam ad diripiendum tradidisset.

7. Participiale in *Dus* eleganter ponitur loco Verbi *Debeo v, Oportet v. Neceſse est.* hæc tamen servanda sunt: *Primo.* Nominativus migrat in Dativum. *Secundò* Accusativus

sativus Verbi, si adest, migrat in Nominativum. *Tertio* Participiale concordat cum Nominativo in Genere, Numero, & Casu: si verò Accusativus non adest, ponitur Participiale in *Dum*. *Quarto*. Additur Verbum *Sum*. vg. *Pœnæ æternæ timendæ sunt*. *Cic*: Tuo tibi iudicio est utendum.

8. Quæ efferuntur per Participiale in *Dus*, possunt eleganter efferri per Verbum *Oportet*: Scilicet loco Participialis ponitur Coniunctivus sine ulla particula, & Verbum *Oportet* plerumque postponitur. *Cic*: Ex rerum cognitione efflorescat, redundet, oportet, oratio. *Oportet* interdum jungitur Infinitivo. *Cic*: Te abundare oportet præceptis Philosophiæ. Vel soli Nominativo. *Ter*: Hæc facta ab illo oportebant.

CAPUT IX.

DE SUPINIS.

1. **S**upina in *Um* ante se nullum, post se Casus suorum Verborum admittunt, & ponuntur cum Verbis significantibus motum ut: *Eo, Abeo, Curro, Venio, Mitto*. &c. *Cæs*: Legatos mittunt ad Cæsarem rogatum auxilium.

2. Loco Supini in *Um*, potest poni Gerundium in *Dum* cum Præpositione *Ad* *Liv*: Mittunt ad oppugnanda castra.

3. Poëtis loco utriusque uti licet Infinitivo. *Virg*: Non nos aut Libycos ferro populare Penates venimus.

4. Supina in *U* Passivæ sunt significationis,

nis, nullum admittunt Casum, & ponuntur cum Adjectivis: *Absurdum, Acérbum, Arduum, Credibile, Crudéle, Difficile, Dignum, Facile, Fædum, Grave, Jucundum, Mirum, Neceſſarium, Optimum, Utile, Fas, Nefas, &c.* Cic: Quod optimum factu videbitur, facies. *Idem* O rem non modò visu fœdam, sed etiam auditu.

5. Cum aliis adjectivis non ponuntur Supina, sed Infinita, ut: *Æquum, Laudabile, Pium, Sanctum, Honestum, Præclarum, &c.* Cic: Pro Patria mori præclarum est.

6. Etiam pro Supino in *U* Pòetæ utuntur Infinitivo. *Virg:* Erat tum indignus amari.

C A P U T X.

DE CONSTRUCTIONE PARTICIPIORUM.

1. **P**articipium cùm desinit tempus significare, in Nomen transit.

2. Verba Deponentia, quæ regunt Accusativum, habent Participium in *Dus* Passivum, ut: *Sequendus, Amplexendus.*

3. Item Passivè usurpantur: *Utendus Abutendus, Fruendus, Perfruendus, Vescendus.*

4. Sunt quoque Verba quædam Neutra, quorum Participia Passiva tum Futuri, tum Præteriti temporis usurpantur, ut: *Arandus, Fodiendus, Rigandus, Obcundus, Obitus, Vigilandus, Properatus, Festinatus, Percursus, Aratus, Rigatus, Putatus, Properandus, Festinandus, Decurrendus, Dolendus, Pransus, Cænatus, Potus, Juratus.* Cic: Morte obita. *Quint:* Vigilandæ noctis.

5. Par-

5. Participia *Osus, Exosus, Perosus, Pertæsus* Activæ sunt significationis, & admittunt Accusativum. *Curt: Patrios mores exosus es.*

6. Participia Præsentis temporis, cum fiunt Nomina, Genitivum admittunt. *Cic: Boni cives, amantes Patriæ. Sal: Corpus patiens inediae, vigiliæ, alioris.*

7. Genitivum quoque poscunt nonnulla Præteriti temporis, ut: *Consultus juris, Doctissimus artis, Profusus sui, Expertus servitutis, Insuetus laboris, Indoctus ludi, &c.*

8. Nonnulla Participia Præteriti temporis Dativum admittunt, ut: *Notus, Cognitus, Perspectus, Exploratus, Compertus, Optatus, Dilectus, Spectatus, Probatu, Acceptus, Despectus, Auditus, Visus, &c.* *Cic: Sperare videor Scipionis amicitiam & Lælii notam posteritati fore.*

9. Participium Futuri in *Rus*, ponitur loco Verbi *Debeo* v. *Necesse est* v. *Debeo scribere Literas. Sum Scripturus literas.*

C A P U T XI.

DE CONSTRUCTIONE NOMINIS.

§. I.

DE GENITIVO POST NOMEN SUBSTANTIVUM.

1. Substantiva *Reus, Certamen, Cura, Mentio, Nuntius, Fama, Expectatio, Opinio, Testis, Vestigium, &c.* junguntur sæpius Genitivo, rarius Ablativo cum Præpositione

ne *De. Cic: Reus sacrilegii. Idem. Reus de vi.*

2. Substantiva, quæ *laudem v. vituperationem* significant, ponuntur in Genitivo *v. Ablativo. Cic: Nequē monere te audeo præstanti prudentiâ virum, nequē confirmare maximi animi hominem. Item Adjectivum concordat cum præcipuo Substantivo, & Substantivum significans laudem v. vituperationem ponitur in Ablativo: vg. loco Præstanti prudentia vir, dicitur: Vir præstans prudentia.*

3. Adjectiva & Pronomina cùm Substantivè ponuntur, junguntur Genitivo. Hujusmodi sunt: *Multum, Plus, Plurimum, Parum, Minus, Minimum, Summum, Extremum, Ultimum, Postremum, Tantum, Quantum, Quid, Quod, Aliquid, Ecquid, Nequid, Siquid, Hoc, Id, Idem, &c. Cic: Tantum cibi & potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur. Idem. Hoc ad te literarum dedi. Idem. Quoniam id temporis est, surgendum censeo. Idem. Res est eodem loci, quo reliquisti.*

4. Huc spectant ista: *Abdita rerum, Angusta viarum, Occulta saltuum, Ardua montium, Amœna camporum, &c.* quæ Pœtis & Historicis sunt communia.

§. II.

DE GENITIVO POST NOMEN ADJECTIVUM.

1. **A**djectiva, quæ *Scientiam, Communionem, Copiam, & his contraria* significant,

cant, junguntur Genitivo, ut: *Certus, Incertus consilii, Compos mentis, Dives opum, Expers eruditionis, Gnarus, Ignarus rerum, Impos animi, Inanis verborum, Inops amicorum, Integer mentis, Memor, Immemor beneficii, Particeps rationis, Peritus Imperitus belli, Plenus argenti, Purus, sceleris, Securus libertatis.*

2. Item quædam Adjectiva desinentia in *Ax, Jus, Idus, & Osus* junguntur Genitivo, ut, *Capax domus convivarum, Edax tempus rerum, Ferax terra Cereris, Mendax hujus rei, Tenax recti, Consciis mihi nullius culpæ, Insciis, Nesciis sortis, Nuntiis sortis: Avidus virtutis, Cupidus audiendi: Curiosus medicinæ, Studiosus literarum &c.*

§. III.

DE PARTITIVIS ET NUMERALIBUS.

1. **P**artitiva, Numeralia, & cætera Adjectiva, quæ *partitionem* significant, junguntur Genitivo plurali. *Cicero. Elephantô belluarum nulla prudentior. Curt: Nolo singulos vestrum excitare. Plin: Lanarum nigrae nullum colorem bibunt.*

2. *Uter* de uno è duobus quærit, *Neuter* de duobus negat. Ne ergo dixeris: *Quis est præstantior eloquentiâ, Cicero an Hortensius?* Sed: *Uter est præstantior.* Neque: *Uter est Princeps Latinæ Tragediæ Plautus an Terentius?* Respondebis: *Nullus. Sed Neuter.*

§. IV.

§. IV.

DE SUPERLATIVIS.

1. Superlativa junguntur Genitivo plurali.

Plin: Demóstheneſ summus Oratorum Græciæ. *Cic:* Theophrastus eruditissimus Philosophorum.

2. Superlativa, Partitiva, & Numeralia junguntur etiam Genitivo singulari, si is Collectivi sit Nominis. *Salust:* Cato Romani generis disertissimus. *Curt:* Quis ullius etiam gentis barbaræ id ferat.

3. Superlativa, Partitiva, & Numeralia Genitivum mutare possunt in Ablativum cum Præpositione *E. v. Ex. v. De.* *Cic:* Audacissimus ego ex omnibus? *Idem* Orator unus è multis. *Idem.* Permitto, ut de tribus Antoniis eligas, quem velis.

4. Superlativa interdum mutant Genitivum in Accusativum cum Præpositione *Inter v. Ante.* *Cic:* Honestissimus inter suos numerabatur. *Liv:* Longè ante alios acceptissimus militum animis.

5. Superlativa præter proprium Casum admittunt etiam Casum sui positivi. *Cic:* Fuit Sext: Ælius juris civilis omnium peritissimus.

§. V.

DE GENITIVO v. DATIVO POST ADJECTIVUM.

Adjectiva, quæ *Similitudinem aut Dissimilitudinem* significant, junguntur Genitivo v. Dativo, ut: *Similis, Absimilis, Dissimilis*

milis. Item Communis, Proprius. Ter: Domini similis. Cic: Patri similis filius. Idem. Non proprium senectutis est vitium, sed commune valetudinis.

§. VI.

DE DATIVO POST NOMEN ADJECTIVUM.

1. **A**djectiva, quæ *Favorem, Gratiam, Voluptatem, Commodum, Fidelitatem* & his contraria significant, junguntur Dativo. *Cic: Erat meum consilium cū fidele Pompejo, tum salutare utrique. Idem. O gratas tuas mihi jucundasque literas.*

Favoris: Addictus, Æquus, Amicus, Benēvolus, Blandus, Deditus, Prosper, Propitius, Secundus. Contraria: Asper, Adversus, Fatalis, Inimicus, Iniquus, Infestus. Gratiæ: Acceptus, Carus, Gratus, Gratosus. Contraria: Ingratus Invisus, Voluptatis: Jucundus, Lætus, Contraria: Acerbus, Amarus, Molestus, Tristis. Commodi: Accommodus, Commodus, Fructuosus, Opportunus, Salūber, Salutaris. Contraria: Calamitosus, Crudelis, Damnosus, Dirus, Exitialis, Feralis, Funestus, Gravis. Incommodus, Noxius, Perniciosus, Péstifer. Fidelitatis: Fidelis, Fidus. Contraria: Infidelis, Infidus.

2. Item Verbalia desinentia in *Bilis*, & Composita ex Præpositione *Con*, junguntur Dativo. *Cic: Pax mihi imprimis fuit optabilis. Idem. Sulpicii mors consentanea vitæ fuit.*

Hujus-

Hujusmodi sunt: Amabilis, Formidabilis, Inexpugnabilis, Optabilis, Cognatus, Cón-color, Concors, Confinis, Congruus, Con-sanguineus, Consentaneus, Conterminus, Con-tiguus, Conveniens. *Alia:* Discors, Obnoxius, Obvius, Par, Impar, Suppar, Pérvius, Sup-plex, Vicinus.

§. VII.

DE DATIVO *v.* ACCUSATIVO POST
ADJECTIVUM.

Adjectiva: *Accommodatus, Appositus, A-
ptus, Idoneus, Habilis, Inhabilis, Na-
tus, Pronus, Utilis, Inutilis, & alia Apti-
tudinem* significantia junguntur Dativo *v.*
Accusativo cum Præpositione *Ad*. *Cic:* Ille
natus abdomini suo, non laudi. *Idem.* Pom-
pejus vir ad omnia summa natus.

§. VIII.

DE ACCUSATIVO *v.* ABLATIVO POST
ADJECTIVUM.

Adjectiva, quæ *generalem Dimensionem*
significant, ut *Altus, Crassus, Latus,
Longus, Profundus* junguntur Accusativo *v.*
Ablativo, qui significet certam mensuram,
ut: *Digitus, Palmus, Pes, Cubitus seu Ulna,
Passus, Stadium, Milliare.* *Colum:* Ager
longus pedes mille ducentos. *Liv:* Fossam
sex cubitis altam, duodecim latam cum du-
xisset.

Interdum adhibetur Genitivus. *Colum:* Cors
alta novem pedum.

§. IX.

§. IX.

DE ABLATIVO POST ADJECTIVUM.

1. *Captus, Contentus, Dignus, Dives, Fretus, Inanis, Indignus, Locuples, Onustus, Plenus, Potens, Præditus, Refer-tus, Viduus* junguntur Ablativo: *Cic: Huic tra-dita urbs est nuda præsidio, referta copiis. Idem. Obviam mitte epistolas te dignas.*

2. Numeralia Ordinis, ut: *Primus, Se-cundus, Tertius &c.* Item *Absonus, Alius, Aversus, Degener, Diversus, Exul, Fugiti-vus, Incautus, Innoxius, Integer, Profu-gus, Purus, Securus, Sospes, Tutus* jungun-tur Ablativo cum Præpositione *A. v. Ab.* *Hirt: Imperio & potentia secundus à Rege. Cic: A te totus diversus est.*

3. *Alienus, Cassus, Extorris, Immunis, Inops, Liber, Nudus, Orbis, Vacuus* jun-guntur Ablativo sine *v.* cum Præpositione *A. v. Ab.* *Cic: Non alienum majestate sua. Idem. Navigationis labor alienus ab ætate nostra.*

Alienus jungitur etiam Genitivo. *Cic: Quis alienum putat ejus esse dignitatis, v. Dativo. Cic: Id dicit, quod illi causæ ma-ximè est alienum.*

§. X.

DE NOMINE OPUS ET USUS.

1. *Opus & Usus* Nomina indeclinabilia jun-guntur Ablativo *Cic: Gratia opus est nobis & tua authoritate. Virg: Nunc viri-bus usus.*

2. In-

2. Interdum etiam Genitivo. *Quint*: Lectionis opus est. *Liv*: Si quis usus mei est.

3. *Opus* loco Infinitivi v. Coniunctivi eleganter jungitur Ablativo Participii præteriti, ut: Opus est Dicto, Facto, Consulto, Incæpto, Locato, Quæsito, Transcursu &c.

4. *Opus* Sæpe cum Substantivis more Adjectivi concordat, neque tamen declinatur in Casus. *Cic*: Dux nobis & author opus est. *Idem*. Omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus.

5. Si vernaculum *Trzeba* regat Accusativum, utendum est Nomine *Opus*, v. *Usus*: si verò vernaculum *Trzeba* regat Infinitivum v. Coniunctivum, benè ponitur *Opus* v. *Oportet*.

§. XI.

DE COMPARATIVIS.

1. **C**omparativa junguntur Ablativo. *Cic*: Luce sunt clariora nobis tua consilia. *Hor*: Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

2. Comparativa, & cætera Adjectiva, quæ *partitionem* significant, junguntur Genitivo. *Liv*: Juniores Patrum evincebant. *Hor*: O major juvenum! Apud Scriptores sæpius junguntur Ablativo cum Præpositione *E*. v. *Ex*. *Cic*: Epistola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta est. *Plin*: Minorem ex duobus liberis amisit.

3. Ablativus Comparativi, intercedente particula *Quam*, potest mutari in Casum Verbo congruentem. *Liv*: Melior est tuta pax,
quàm

quam sperata victoria. *Ter*: Ego hominem callidorem neminem vidi, quàm Phormionem.

4. Præter suum Casum admittunt Comparativa Casum sui positivi. *Cic*: Mihi nemo est amicior Attico.

5. Comparativa pro Adverbiis: *Multum Paulum* &c. admittunt: *Multo, Paulo, Paululo, Tanto, Quanto, Aliquanto, Nihilo, Nimmio, Hoc, Eo, Quo*. *Cic*: Quanto Superiores sumus, tanto nos submissius geramus.

6. Admittunt etiam hos Ablativos: *Opinione, Spe, Æquo, Justo, Solito, Dicto*. *Cic*: Opinione ego omnium majorem cœpi dolorem. *Liv*: Sol rubere visus solito magis.

§. XII.

DE ABLATIVO LAUDIS, VITUPERATIONIS, PARTIS.

1. **P**leraque Adjectiva admittunt Ablativum significantem *Laudem* v. *Vituperationem* v. *Partem* *Cic*: Nequaquam sunt tam genere nobiles, quàm vitis insignes. *Idem* Sunt quidam lingua hæsitantes, voce absoni, vultu motuquè corporis vasti & agrestes. *Salust*: Antonius pedibus æger.

2. Ablativum *partis* in Accusativum mutant interdum Pœtæ. *Virg*: Os, humeros què Deo similis.

C A P U T XII.

DE CONSTRUCTIONE PRONOMINIS.

1. **V**erba, Participia, Gerundia, & Adjectiva, quæ regunt Genitivum, junguntur

tur Genitivis: *Nostri. Vestri. Cic: Habetis Ducem memorem vestri, oblitum sui.*

2. Nomina Numeralia, Partitiva, Comparativa, Superlativa, & Genitivus *Omnium*, ponuntur cum Genitivis: *Nostrum, Vestrum. Curt: Nolo singulos vestrum excitare Cic: Omnibus vobis, aut majori vestrum parti.*

3. Substantiva: *Charitas, Amor, Memoria, Oblivio, Studium, Desiderium, Fastidium, Cura, Miseratio, Fiducia, & similia. Item hæc: Pars, aliquid, Nihil, Quidquam, Dimidium*, quando vernaculo effertur: *Kochanie, pragnienie, obrzydzenie ciebie, miłość ku tobie, pamięć, staranie, zapomnienie o tobie: uzalenie nad tobą, ufność w tobie, część was, połowa siebie: junguntur Genitivis: Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri. Cic: Amore tui, fratrem tuum odisse desinam. Idem. Aviam tuam scito desiderio tui mortuam esse. Idem. Grata mihi vehementer est memoria nostri tua. Ter: Tetigine tui quidquam. Cic: Cui proposita est conversatio sui, necesse est huic partes quoque sui cariores esse. Quint: Minimam partem mei habent.*

4. Dicendum tamen est cum Cicerone: *Causa mea, tua, sua, nostra, vestra*, quam cum Papiniano & Ulpiniano: *Causa mei, tui, sui, nostri, vestri.*

5. Reciproco *Sui, Sibi, Se, & Suus* utimur, cum tertia persona transit in se ipsam, *Cic: Ipse sibi displicet. Idem. Eorum est hæc querela, qui sibi cari sunt, seseque diligunt.*

6. Accedente altero Verbo primæ v. secundæ

cundæ personæ, Reciprocum refertur ad tertiam personam. *Cic:* Qui etiam à me petierit, ut secum & apud se essem quotidie. *Idem.* Hunc sibi ex animo scrupulum evellatis, postulat.

7. Quodsi duæ tertiæ personæ interponantur, Reciprocum plerumque ad priorem referri solet. *Cic:* Dionysius instituit, ut filiæ barbam sibi & capillum adurerent.

8. Interdum Reciprocum *Se* & *Suus* usurpatur pro Pronomine *Is*. *Cic:* Camillus mihi scripsit, te cum eolocutum, pro *Secum*. *Idem.* Ego illum de suo Regno, ille me de nostra Republica percontatus est.

9. Et vicissum *Ille*, *Ipsè*, *Is*, pro *Sui*, & *Suus*. *Cæs:* Quod penes eum est pecuniæ, tradit. *Cic:* Ea ferre molestissimè homines solent, quæ ipsorum culpâ contracta sunt.

A P P E N D I X I.

De Numero Distributivo.

1. **D**istributivi Numeri, quibus ferme utimur, cum idem pariter in plura dividimus, hi sunt: *Singuli*, *Bini*, *Terni* &c.

2. Res *v.* mensura, in quam cadit distributio, sæpe Accusativo gaudet cum Præpositione *In*. *Cic:* Censores binos in singulas civitates describebat. *Liv:* Qui bina millia æris in annos singulos penderent.

3. Distributivi Numeri eleganter loco primitivorum Substantivis junguntur, quæ numero singulari carent, ut: *Binae literæ*, *Bina eastræ*, *Terna arma*. Potius quàm; *Duæ Literæ*,

Literæ, Duo castra, Tria arma. Cic: Inter bina castra collocatus est.

4. In his ipsis tamen *Uni, unæ, una* dicemus potius quam *Singuli*, nisi distributivè sumantur, ut: *Unæ nuptiæ, scalæ, literæ. Cic:* Ab unis hostium copiis bellum geri. *Salust:* Ubi unæ & alteræ scalæ comminutæ sunt.

A P P E N D I X II.

De Numero *Mille*.

1. *Mille* modò Adjectivum est, modò Substantivum. *Mille* adjectivum pluralis tantum est Numeri, nec declinatur in Casus. *Cic:* Edixit, ut ab urbe abesset mille passus. *Virg:* Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

2. *Mille* Substantivum singularis numeri non declinatur, at numero plurali *Millia, Millium, Millibus*, & sæpe Genitivo jungitur. *Cic:* Mille nummum ferret expensum. *Idem.* Septuaginta millia passuum.

3. Si quando *Millia* cum alio casu reperitur, erunt Substantiva Continuata *Cic:* Tritici modios quinque millia. *Idem.* Philippi nummi quatuor decem millia.

C A P U T XIII.

DE CONSTRUCTIONE PARTIUM INDECLINABILIIUM.

§. I.

DE CONSTRUCTIONE PRÆPOSITIONUM.

1. **I**n, ad Interrogationem *Quò*, Accusativum. postulat. *Cic:* Venio in curiam frequens

Item pro *Erga*, ut: Brutus fuit pius in Patriam, crudelis in liberos, Item pro *Contra*. *Quint*: In eam invehi solent. Item pro *Per* seu *Pro*, ut: *Commodavi tibi librum in diem, in horam*. *Cic*: Crescit in dies singulos hostium numerus.

2. Ad Interrogationem *Ubi*, jungitur Ablativo *Cic*: In hac solitudine careo omnium colloquio. Item pro *Inter*. *Cic*: Hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse.

3. *Sub* cum ad tempus refertur, sæpius Accusativo, rariùs Ablativo jungitur. *Cæs*: Pompejus sub noctem naves solvit *Liv*: Sub equestris finem certaminis contracta ~~est~~ peditem pugna.

4. Cum Verbis motùs, jungitur Accusativo. *Cic*: Nisi ille se sub scalas coniecisset.

5. Cum verbis quietis, jungitur Ablativo *Virg*: Requiesce sub umbra. *Cic*: Sub nomine pacis bellum latet.

6. *Super* ad Interrogationem *Quò* & *Ubi*, sæpius Accusativo, rariùs jungitur Ablativo, vg. *Tegula cecidit super caput: Columba sedet super tectum*. *Cic*: Demetrius super tumultum noluit quid statui, nisi columellam. *Virg*: Hac mecum poteris requiescere nocte fronde super viridi.

7. Accusativo jungitur, cum ponitur pro *Inter*, *Ultra*, *Præter* Pro *Inter*. *Sveton*: In sermone nato super cænam. Pro *Ultra*. *Idem*. Veteranis super bina sestertia dedit. Pro *Præter*. *Sveton*: Cum comperisset super cætera flagitia Silio nupsisse.

8. Abla-

8. Ablativo jungitur, cum pro *De* ponitur
Cic: Hac super re scribam ad te Rhegiô.

9. *Subter* sive motûs, sive quietis verbis
adjungatur, ferme jungitur Accusativo. *Cic:*
Plato iram in pectore, cupiditatem subter
præcordia locavit.

10. Interdum, præsertim apud Pœtas,
jungitur Ablativo. *Virg:* Subter densa te-
studine.

11. Præpositiones nonnunquam aliis præ-
positionibus præponuntur. *Cic:* Nuntii no-
bis venerunt ex ante diem Nonas Junias,
usque ad pridie Kalendas Septembris

12. *Usque* tamen fere alteram præpositio-
nem desiderat. *Cic:* Maximis in laudibus
usque ad summam senectutem summa cum
gloria vixit. *Idem.* Usque à Thalete enu-
merâsti sententias Philosophorum.

13. Quodsi præponatur nominibus Oppi-
dorum, utroque modo construitur. *Cic:* Sa-
cerdotes usque Ennam profecti sunt. *Idem.*
Dona usque ad Numantiam misit.

§. II.

DE CONSTRUCTIONE ADVERBII.

En, Ecce Nominativo v. Accusativo jun-
guntur. *Cic:* En crimen, en causa. *Plaut:*
En tectum, en tegulas, en obductas. *Cic:*
Ecce nova turba atque rixa. *Idem.* Ecce mi-
serum hominem, si dolor summum malum est.

De Genitivo post Adverbium.

1. *Affatim, Satis, Abundè, Nimis, Instar,*
Partim, Ergo pro Causa, junguntur
Geniti-

Genitivo. *Cic:* Plato mihi unus, Iustar est omnium. *Idem* Nimis insidiarum. *Salust:* Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. *Cic:* Eorum partim in pompa, partim in acie illustres fuerunt. *Liv:* Victoriæ navalis ergò in unum diem supplicatio decreta. *Ergo*, suo Genitivo postponitur.

2. Adverbia Superlativa junguntur Genitivo. *Cic:* Maximè omnium nobilium Græcis literis studuit. *Idem.* Sæpissime audio, illum omnium fere Oratorum Latinè loqui elegantissimè.

3. Genitivus hic in Ablativum cum Præpositione *E. v. Ex. v.* De migrare potest. *Cic:* Piso maximè ex omnibus, qui ante fuerunt, Græcis doctrinis eruditus.

4. Adverbia: *Ubi, Ubinam, Ubicunque, Ubique, Quo, Quovis, Quoquò, Usquam, Nusquam*, junguntur his tantum Genitivis: *Terrarum, Gentium*. *Cic:* Quid egeras, ubi terrarum esses, ne suspicabar quidem. *Ter:* Fratrem nusquam invenio gentium.

5. Adverbium *Longè* jungitur tantum Genitivo *Gentium*. *Cic:* Tu longè gentium abes.

6. Adverbia *Eò, Huc* posita cum Verbis *Progressum* significantibus, ut: *Venio, Adduco, Procedo, Redigo &c.* junguntur Genitivo. *Curt:* Huc malorum ventum est. *Liv:* Eò consuetudinis res adducta erat.

7. *Pridie & Postridie* junguntur Genitivo v. Accusativo. *Cic:* Pridie ejus diei veni. *Idem.* Pridie Nonas Junii cum essem Brundisii. *Idem.* Postridie ludos Apollinares. *Idem.* Duas accepi postridie Iduum.

De Dativo post Adverbium.

1. **A**dverbia provenientia ab Adjectivis regentibus Dativum regunt etiam Dativum. *Cic:* Congruenter, convenienterque naturæ vivere. *Salust:* Superbiæ nobilitatis obviam itum est. *Plin:* Picturæ, quibus equidem nullas æquæ demīror.

De Accusativo post Adverbium.

1. **P**ropius, Proxime, Proximū junguntur Accusativo. *Cic:* Cur castra longius adversariōrum castris, & propius urbem moventur. *Idem.* Brutus operam dat, ut cum suis copiis, quā proximē Italiam sit. *Sal:* In dextro latere, quod proximū hostes erant, aciem collocat.

2. **A**bhinc Verbis præteriti temporis junctum, jungitur Accusativo v. Ablativo. *Cic:* Horum Pater abhinc duos & viginti annos est mortuus. *Idem.* Abhinc annis quindecim.

De Vocativo post Adverbium.

O, & Heus Adverbia vocandi junguntur Vocativo. *Virg:* O Melibæe. *Plaut:* Heus Chlamydate.

De Ablativo post Adverbium.

Adverbia Comparativa junguntur Ablativo. *Cic:* Lachrymā nihil citius arescit. *Idem.* Nemo est, qui tibi sapientius spondere possit, te ipsa. *Terent:* Dies triginta, aut plus eō, in navi.

De

De Adverbio Ut.

1 **Ut** pro *Postquam* v. *Quomodo* jungitur Indicativo. *Cic.* Ut ab urbe discessi, nullum prætermisi diem, quin aliquid ad te literarum darem. *Idem.* Cn: noster (orem miseram & incredibilem) ut totus jacet.

2. Post has voces *Adeo*, *Ita*, *Sic*, *Tantus*, *Talis*, *Is*, *Tot*, *Tam*, *Eo*, nunquam ponitur *Quod*, sed *Ut* cum Coniunctivo. *Cic:* Adeone hospes huiusce urbis es, ut hæc nescias. *Idem.* Non sum ita hebes, ut ista dicam.

De Adverbiis Antequam, Priusquam, Posteaquam, Postquam, Ubi pro Postquam.

Antequam, Priusquam, Posteaquam, Postquam, Ubi pro *Postquam* junguntur tum Indicativo, tum Coniunctivo. *Cic:* Posteaquam in Firmiano sum. *Idem.* Posteaquam Tyrum venissent. *Cic:* Antequam pro Murena dicere instituo, pro me ipso pauca dicam. *Idem.* Antequam aliquo loco consero, literas a me non habebis. *Cæs:* Id ubi vident, mutant consilium *Cic:* Ubi quis semel pejeraverit, ei credi postea non oportet.

De Adverbiis Per, Perquam &c.

1. **Per**, *Perquam*, *Sane*, *Oppido*, *Imprimis*, *Cumprimis*, *Apprime*, *Admodum*, *Vehementer* &c. junguntur positivis. *Cic:* Hæc quidem est perfacilis, & perexpedita defensio. *Idem.* Quod mihi quidem perquam puerile videri solet. *Idem.* Philodamus erat imprimis inter suos copiosus.

2. *Per*

2. *Per* & *Perquam* interdum junguntur Superlativo. *Colum*: Perpaucissimis agricolis. *Curt*: Perquam maximo exercitu coacto.

3. *Multo* & *Longe* pro *Multo*, etiam junguntur Superlativis. *Cic*: Cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii atque eloquentiæ longè molestissima. *Idem*. Longè post natos homines improbissimus.

4. *Quoniam*, causam certam ferè significat, & Indicativo jungitur: *Cic*: Quoniam tu ita vis, nimium me gratum esse concedam.

§. III.

DE CONSTRUCTIONE INTERJECTIONIS.

1. **O** tribus Casibus jungitur, Nominativo, Accusativo, & Vocativo. *Terent*: O vir fortis atque amicus! *Cic*: O me perditum! O me afflictum! *Terent*: Dave, ita ne contemnor abs te?

2. *Heu* & *Pro* etiam junguntur Nominativo, Accusativo, & Vocativo. *Virg*: Heu pietas! heu prisca fides! *Liv*: Tantum, pro dolor! degeneravimus à parentibus nostris. *Cic*. Heu me miserum! *Idem*. Pro Deum hominumque fidem!

3. *Hei* & *Væ* junguntur Dativo. *Ter*: Hei misero mihi. *Idem* Væ misero mihi.

§. IV.

DE CONSTRUCTIONE CONJUNCTIONIS.

Etsi, *Tamet si*, *Quaquam*, *Etiam si*, *Quamvis*.

1. **Etsi**, *Tamet si*, *Quaquam* cum primum

mum locum sententiæ aut periodi occupant, Indicativo junguntur, raro Coniunctivo, cæteris locis, tam Coniunctivo, quam Indicativo junguntur. *Cic:* Etsi vereor, Iudices. *Idem* Genus hoc scribendi etsi sit elegans. *Idem.* Tametsi nihil fuit mihi optatius, *Sal:* Tam tsi par gloria sequatur. *Cic:* Quanquam gratiarum actionem non desiderabam. *Sal:* Vi regere patriam quanquam possis, tamen importunum est.

2. *Etiam si, Quamvis* Indicativo v. Coniunctivo junguntur. *Cic:* Omnia brevia & mirabilia esse debent, etiam si maxima sint. *Idem.* Etiam si quid scribas, non habebis. *Idem.* In quibus etiam si non erunt insidiæ. *Idem.* Eundem esse creditote, etiam si nulum videbitis. *Idem.* Homines quamvis in rebus turbidis sint. *Colum:* Quamvis doctissimi viri auctoritatem verebar. *Quint:* Quamvis jam poteram nihil mirari.

Licet, Ut pro Quamvis.

Licet, Ut pro *Quamvis* junguntur Coniunctivo. *Cic:* Tantis vester consensus de salute mea fuit, ut licet corpus abesset meum, dignitas in Patriam revertisset. *Idem.* Ut summa haberem cætera, temporis quidem certe vix satis habui.

Ut, NE, & Ne Non.

1. *Timeo, Vereor, Metuo* junguntur Coniunctivo cum *Ut*, si aliquid volumus sed contrarium timemus: cum *Ne*, si aliquid nolumus, sed contrarium timemus. *Ter:* Vereor,

reor, ut placari possit. *Idem.* Hei! vereor, ne quid Andria apportet mali.

2. Ne non, idem est, quod Ut. *Cic:* Timeo, ne non impetrem.

3. Si tertiam addideris negationem, te omni metu liberum significabis. *Cic:* Non vereor, ne hoc officium meum P. Servilio non probem, *hoc est*, Non dubito, quin hoc officium meum P. Servilio sim probaturus.

Ut ne, Nisi, Si.

1. *Ut ne* pervenustè ponitur pro Ne. *Cic:* Imperant, ut ne jurent. *Idem.* Opera datur, ut judicia ne fiant. *Idem.* Semper animadverti, studiosè te operam dare, ut ne quid meorum tibi esset ignotum.

2. *Ni, Nisi, Si* tum Indicativo, tum Coniunctivo junguntur. *Terent:* Mirum ni domi est. *Cic:* Ni restituissent statuas, vehementer his minatur. *Idem.* Ortum quidem amicitiae videtis, nisi quid adhuc forte vultis. *Idem.* Nisi immortalitatem optare vellet, quid non est adeptus, quod homini fas esset optare. *Terent:* Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitutor, hujus minas. *Cic:* Si hortos inspexeris, dederis mihi, quod de te scribam.

Quod & Quia.

1. *Quod* cum causam ac rationem reddit, tam Indicativo quàm Coniunctivo jungitur. *Cic:* Fecisti mihi pergratum, quod Serapionis librum ad me misisti. *Idem.* Utinam illum diem videam, cum tibi gratias
agam,

agam, quòd me vivere còdegisti. *Idem.* Admiratus sum, quòd ad me manu tua scripsisses.

2. *Quia* pro *Quòd* utrique modo jungitur *Cic:* Neque quisquam est, qui dolorem ipsum, quia dolor sit, amet. *Idem.* Quarta autem est urbs, quæ quia postremó ædificata est, Neàpolis nominata est.

C A P U T XIV.

DE FIGURATA CONSTRUCTIONE.

§. I.

Oratio tres virtutes habere debet, ut *Emendata*, ut *Dilucida*, ut *Ornata* sit, quibus virtutibus totidem vitia contraria sunt. Nam *Emendatæ* Barbara, *Dilucidæ* Obscura, *Ornatæ* Inornata adversatur.

§. II.

BARBARÆ ORATIONIS VITIA.

Duo sunt vitia, quibus Oratio barbara atque rustica efficitur, *Solæcismus* & *Barbarismus*; quæ, qui purè ac emendatè loqui volet, omni contentione fugiet.

§. III.

S O L Æ C I S M U S.

Solæcismus (Constructionis atque emendatæ Orationis, de qua hætenus egimus, hostis infestissimus), est vitiosa partium Orationis Compositio. Is fit quatuor modis:
Adjectio-

Adjectione, ut: Scribo cum calamo. Detractione, ut: Eo forum. Ne hoc fecit, pro *Nec hoc quidem fecit*. Transmutatione, ut: Quoque ego. Enim hoc voluit. Autem non habuit. Immutatione, ut: Stulti grave ferunt res adversas. *Grave* pro *Graviter*, Nomen pro Adverbio.

Fiunt Solæcismi etiam per cæteras Orationis partes. Item per ea, quæ cognata sunt: id est, ejusdem generis, ut: Eo intus. Sum intro. Quando hic venisti? Scripsit-ne Cicero hanc Orationem, aut Hortensius? *Aut* pro *An*. Non feceris cuiquam injuriam, *Non* pro *Ne*.

Denique fiunt & per ea, quæ partibus Orationis accidunt. Per genera, ut: Sapientes læto fronte res adversas ferunt. Per casus, ut: Quo is? Romæ. Venio Brundusii. Per numerum, si unum ad te vocans dicas: Venite. Per modus, ut: Peto à te, ut mihi opem fers, pro *Feras*. Per genera Verborum, ut: Mox reddam, pro *Redibo*. Ponitur enim Activum pro Neutro.

§. IV.

QUID SIT FIGURA?

Cum apud viros doctos, & qui purè loquendi laude floruerunt, aliquid legerimus, quod Grammaticorum legibus repugnare videatur, non continuò existimabimus eos Solæcismum fecisse: cum ipsorum autoritate testimoniisque solent Grammatici ipsi sua præcepta confirmare. Nam sunt quædam, quæ

quæ faciem quidem Solæcismi habent, vitiosa tamen non sunt. Hoc novum loquendi genus, *Figura verborum*, aut *sermonis*, aut *orationis* appellatur.

Est enim *Figura*, nova loquendi ratio, à trito & vulgari sermone remota, quæ fere ratione aliquâ usuvè disertorum nititur.

ENALLAGE.

Enallage figura est, cum pars una orationis pro aliâ ponitur. *Virg*: Horrendum stridens, pro *Horrende*, *Terent*: Nullum dixeris, pro *Ne dixeris*, *Cic*: Philotimus nullus venit, pro *Non venit*. *Cic*: Venio in Senatum frequens, pro *Frequenter*. *Idem* Male sit Antonio. *Plaut*: Bene sit tibi. *Bene* & *Male*, sicut et *Sat*, *Satis*, *Abunde*, *Partim*, aliaque, partes nominis agunt.

Fit etiam *Enallage* per attributa partium orationis. Per casus. *Cic*: Venit mihi Platonis in mentem, pro *Plato*. *Cic*: pro *Sex*: *Rosc*: Duo isti sunt Titi Roscii, quorum alteri Capitori cognomen est, pro *Capito*. Per modos. *Terent*: *Andr*: Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris, pro *Facies*.

Per tempora *Cic*: in *Verr*: Unum ostende in tabulis, aut tuis, aut Patris tui, emptum esse, vicisti, pro *Vinces*. Per numeros. *Liv*: Romanus prælio victor, pro *Romani victores*.

ECLIPSIS.

Eclipsis figura est, cum id, quod in Oratione deest, foris omnino petendum est
Cic:

Cic: ad Att: Ego si Tiro ad me, cogito in Tusculanum; deest venerit, & proficisci. Idem in Verr: Ridere convivæ, cachinnari ipse Apronius; desideratur cæperunt, & cæpit. Idem ad Att: Quid mihi auctores? advolonè, an manebo? subaudiendum, Ut faciam.

Hæc figura latissime patet, ac fere per omnes partes orationis manat: nam desideratur interdum Nomen. *Cic: ad Att: Statua, quæ ad Opis per te posita, in excelso est: deest ædem vel templum. Idem. Nos eo die canati solvimus, deest navem, Interdum Pronomen, maxime ante verba primæ & secundæ personæ: aut cum Pronomen ad tertiam personam evocat. Cic: Pro uno filio duo patres deprecamur; deest nos. Interdum verbum. Cælius in Ant: Stupere gaudio Græcus: desideratur cæpit. Sunt, qui existiment hic esse Enallagen modorum: stupere pro *Stupebat*. Interdum Præpositio, ut, *Ante* in his, Tertio Kalendas, Quarto Idus: Sexto Nonas. Idem in his, *Nasci, Natus, Procuratus, Satus, Genitus &c.* Plin: l. 8. c. 59. Serpentes parvi, quos terrâ nasci proditur. *Cic: de Nat: Minerva secunda orta Nilo.**

In illis, *Decies sestertiûm, Vicies sestertiûm, Centies sestertiûm*, & id genus cæteris, ad implendam orationem desideratur centena millia: nam antiqui *Decies centena millia sestertium* dicebant: postea usus obtinuit, ut compendiosè dicerent. Nonnulli Scriptores, maxime Pœtæ compendiosius loquentes, *Decies, Vicies, Centies* tantum dicunt

dicunt. *Martial: Ducenties accepit, & tamen vivit.*

Z E U G M A.

Zeugma figura est, cum id, quod in oratione desideratur, à proximo assumitur, manente eodem genere, numero, casu, cæterisque attributis. *Cic: ult: Parad: Nulla possessio, nulla vis auri, pluris, quam virtus æstimanda est. Idem pro C. Rabir: Virtus, & honestas, & pudor cum Cõsulibus esse cogebat.*

Si id, quod desideratur in oratione, extrinsecus assumitur, *Eclipsis* est: sin verò è proximis atquè vicinis verbis assumatur, neque ulla sit mutatio, *Zeugma* est. Nam si velis posita exempla omnibus numeris implere, dices: *Nulla possessio pluris quam virtus æstimanda est. Nulla vis auri pluris quam virtus æstimanda est.* Ubi nec genus, nec numerus, nec casus mutatur.

Si id, quod assumitur ad orationem implendam, primum est, *Protozeugma* dicitur. *Cic: Egit pater & filius, ut tibi sponderem.* Si medium. *Mesozeugma.* *Auctor ad Heren: Formæ dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate.* Si postremum. *Hypozeugma.* *Cic: Mihi & res & conditio placet.*

S Y L L E P S I S.

Syllepsis est, cum id, quod in oratione deest, è proximo assumitur, mutato tamen aut numero, aut casu, aut aliquo è cæteris accidentibus. *Cic: ad Q. Frat: Ille timore,*

more, ego risu corruui *Liv*: Nemo miles Romanus magis assiduus in castris vestris fuit, quàm ego, fratresque mei.

Si genus mutatur, *Syllepsis* dicitur per genera. *Cic*: Plenum forum & basilicas istorum hominum videmus. Per casus, cùm variatur casus. *Terent*: Verùm si augeam, aut etiam adiutor sim ejus iracundiæ. A genitivo *iracundiæ* sumitur accusativus *iracundiam*, ut sit plena oratio, *Verùm si augeam iracundiam* &c. Per numeros. *Cic*: Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio verò sæpissime. Necesario mutandus est numerus, si velis locutionem explere, *Frons mentitur, oratio mentitur*. Per personas. *Cic*: Sustulimus manus & ego & Balbus. Per modos. *Lucej*: ad *Cic*: Ego valeo, sicut soleo, paulò etiam deterius, quàm soleo; subauditur *valere*. Per tempora, ut si dicas: Elegantiùs nunc loqueris, quam superioribus annis, assumendum *loquebaris* ad implendam orationem.

Zeugma in similibus clausulis locum habet, hoc est, in quibus attributa sive accidentia partium orationis integra manent: *Syllepsis* verò in dissimilibus, hoc est, ubi dissimilitudo mutatioquè attributorum seu accidentium necessariò fit, ut oratio suis numeris plena sit; *ille timore corruit, ego risu corruui*.

PROLEPSIS.

Prolepsis est, cùm dictio aliqua totum significans præcessit, quæ rursus in partibus

tibus intelligitur, neque explicatur. *Liv:* Ita duo deinceps Reges, alius aliâ viâ, ille bellô, hic pace civitatem auxerunt. *Sallust:* Exercitus hostium duo, unus ab urbe, alter à Gallia obstant.

Dictio totum significans est, *Reges*, partes, *Romulus*, *Numa*: ubi rursus *Romulus Rex*, *Numa Rex*, dicendum erit, si orationem velis integram facere. Dictio, quæ præcedit, fere aut est pluralis numeri, aut pluralem vim habet. *Cæs:* Eodem die uterque eorum exercitum educunt. Pompejus clam & noctu, Cæsar palam atque interdiu. Verbum fere convenit cum dictione præcedente, ut proposita exempla docent.

Livius tamen ita locutus est; Quando duo ordinarii Consules, alter morbo, alter ferro periisset.

Hæc *Sallust: Catil:* Ea tempestate cæpere se quisque magis extollere *Plaut: Stich:* Alius alium percunctemur. *Gell:* Adspexerunt omnes, qui aderant, alius alium. *Plin:* Ex diverso conveniunt altera alterius ignara. Hæc inquam, & alia id genus *Implicitam Prolepsin* quidam vocant, in qua scilicet aliquid deest, totum nimirum, aut partes.

ARCHAISMOS.

Archaismos Constructio est, quâ prisca vetustas potissimum usa est. *Terentius Eunuch:* Nescio quid profectò absente nobis turbatum est domi. *Idem ibid:* Ejicienda est hercule hæc animi mollities, nimis me indulgeo. *Plaut: Milit:* Jura: te non nocitu-

nociturum esse hominem de hac re neminem.

HELLENISMUS.

Hellenismus est Constructio, quæ Græci sermonis leges, non Latini, observat. *Lucej: ad Cic:* Si solitudine delectaris, cum scribas & agas aliquid eorum, quorum consuevisti, gaudeo. *Quorum* pro quæ dixit, quia Relativum apud Græcos etiam in casu cum antecedente consentit. *Virg:* Varium & mutabile semper fœmina. *Idem.* Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres. *Idem* Dulce satis humor, depulsis artubus hædis. Græci enim neutrum nomen singularis numeri cum masculinis & fœmininis utriusque numeri jungunt. *Idem* Hæc factus, latos humeros, subjectaque colla, veste super fulvique insternor pelle leonis.

§. V.

DE BARBARISMO.

Barbarismus est dictio, aut omnino barbara, aut Latina quidem, sed vitiosa scripto vel pronuntiatione. Barbara omnino & peregrina, ut: Perla pro *Unione*, Aviso pro *Admoneo*: & alia generis ejusdem.

Latina dictio vitiosa fit pluribus modis. Per genera, ut: Trophæus pro *Trophæum*. Per numeros: ut Scopa pro *Scopæ*. Per declinationem, ut Vasibus pro *Vasis*. Per Conjugationem ut: Præstavi pro *Præstiti*. Consumabo pro *Consumam*; Veneravi pro *Veneratus sum*. Divisione, cum dividimus

conjuncta, ut: *Siliæ* trium pro *Sylvæ* duarum syllabarum. Complexione, cum divisa conjungimus, ut: *Phæton* pro *Phæton*. Adjectione, ut: *Folium* pro *Folium*, *Patrum* pro *Patrum*. *Præcor* pro *Precor*, *Honus* pro *Onus*, *Circumdabo*, penultimâ productâ. Detractione, ut: *Santus* pro *Sanctus*, *Tempta* pro *Contempta*, *Preest* pro *Præest*, *Odie* pro *Hodie*, *Fæcundata* penultimâ correptâ. Immutatione, ut: *Set* pro *Sed*, *Munus* pro *Mundus*, Trajectione ut: *Interpetror* pro *Interpretor*, *Thrao* pro *Traho*.

A D M O N I T I O.

Cum leges apud Virgilium, aut alios Reliquias pro *Reliquias*: *Alitum* pro *Alitum*; *Extinxem* pro *Extinxissem*: *Pèculi* pro *Peculii*: *Dissoluo* pro *Dissolvo*; *Steterunt*, penultimâ correptâ: cum hæc inquam, & similia leges, ne putes Principes Pòëtarum Barbarismum fecisse: multa enim Pòëtis permittuntur, quæ cæteris Scriptoribus denegantur.

Neque mireris, si apud M. Tullium, Oratorum Principem. *Liberûm*, *Numerûm*, *Sestertiûm*, pro *Liberorum*, *Numerorum*, *Sestertiorum*, *Cognôram*, *Nòrunt*, aliasque id genus verborum imminutiones offenderis: neque enim Barbarismi sunt detractione, siquidem à consuetudine, certissimâ loquendi regulâ impetratum est, ut etiam Oratoribus sic loqui liceret.

§. VI.

DE OBSCURÆ ORATIONIS VITIIS.

Verba inusitata, & à consuetudine quotidiani sermonis remota, obscuritatem & tenebras orationi adferunt, ut: si quis dicat *Averruncare* pro *Avertere*.

Eandem obscurat vitium, quod est à Græcis *Acyron*, à Latinis improprium dicitur, ut: *Sperare* pro *Timere*.

Item ambiguitas, quæ *Amphibolia* Græcè appellatur, idque vel uno verbo, ut: *Taurus*, animalné sit, an mons, an signum in cælo, an nomen hominis, nisi distinctum, non intelligetur: vel in sermone, ut: *audivi Chremetem percussisse Demeam*.

Obscuratur præterea oratio, cum sermoni deest aliquid, quominus plenus sit, *Miosis*, hoc est, *Diminutio* dicitur, ut: *Ille domum recta, desideratur Contendit*, quamquam multa excusat *Eclipsis*. Vel contra, cum inani verborum turbâ, atque copiosâ loquacitate obruitur Oratio, *Perissologiam* vocant.

Impeditur denique sermo quominus dilucidus sit, si longa *Parenthesis* interjiciatur, aut si verba confusa permistaque longius trajiciantur. *Horat*: Namque pilâ lippis inimicum & ludere crudis. Rectus enim ordo est: *Namque pilâ ludere, inimicum est lippis & crudis*, quod vitium, *Hyperbaton obscurum*, hoc est, *Confusa ac perturbata verborum transgressio* vocatur. Si hæc vitia vitabimus, dilucida erit Oratio.

Cum

Cum Orationis structura decoris gratiâ variatur, neglecto simplici sermonis ordine, non vitium est, sed virtus, quæ Hyperbaton appellatur, id est, *Transgressio Verborum*. *Cic: pro Cluent:* Animadverti, iudices, omnem accusatoris Orationem in duas divisam esse partes. *In duas partes divisam esse*, simplex erat ordo, sed durus & incompertus.

Hyperbati sive Transgressionis species aliquot elegantiae causâ usurpantur: quales sunt Anastrophe, Tmesis, Parenthesis.

Anastrophe est duorum verborum ordo præposterus, ut: *Mecum, Tecum, Secum, Nobiscum, Quibus de rebus*. Anastrophe illa *Urbem, quam statuo, vestra est: pro Quam urbem statuo*, admodum dura est.

Tmesis est, cum verbum compositum dividitur, aliquâ dictione interpositâ. *Cic: ad Attic:* Per mihi gratum erit, si id curâris ad me perferendum. Ejusdem generis sunt illa; *Rem verò publicam penitus amissimus*.

Parenthesis est brevis sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. *Cic: in M. Anton:* O præclarum custodem ovium (ut ajunt) lupum! *Liv* Tantum (pro dolor!) degeneravimus à parentibus nostris. Illud verò cavendum diligenter, ne longior Parenthesis, neve crebro adhibeatur.

§. VII.

DE INORNATÆ ORATIONIS VITIIS.

Tapinosis est, quâ rei magnitudo vel digni-

gnitas minuitur, ut: si quis parricidam hominem nequam vocet.

Tautologia est ejusdem sermonis iteratio, sine causa, ut: Ibant, quâ poterant: quâ non poterant, non ibant.

Vitanda est nimia ejusdem literæ assiduitas, ut: Quidquid quisquam cuiquam quod convenit neget.

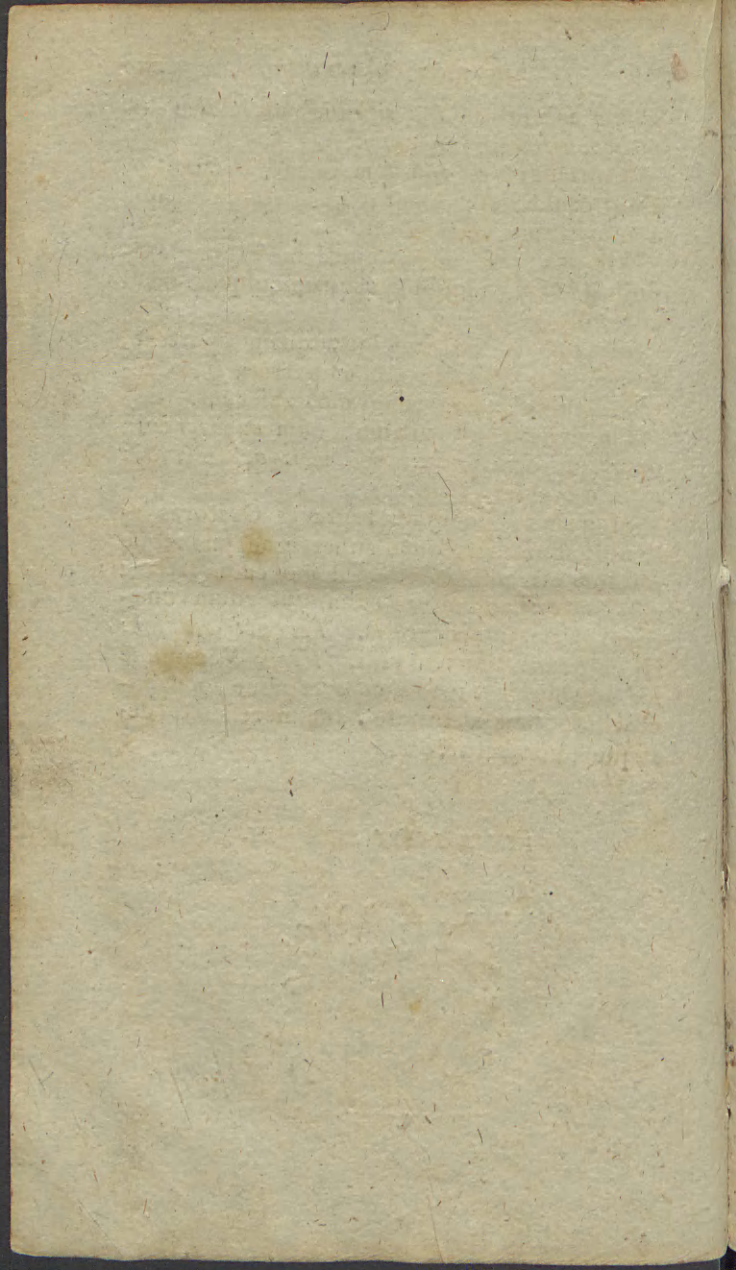
Macrologia est longior, quàm oporteat, sermo. *Liv:* Legati, non impetrata pace, retro domum, unde venerant, abierunt.

Pleonasmus est vitium, cum supervacuis oneratur oratio, ut: *Ego meis oculis vidi:* satis est enim, *Vidi.*

Si quando puer apud graves Oratores aliquid offenderit, quod supervacaneum atque otiosum esse videatur, ne id sine causa factum esse putet: adduntur enim interdum quædam affirmationis gratiâ. *Terent: Adelp:* Hisce oculis egomet vidi. *Virg:* Vocemque his auribus hausit; aut consuetudine, aut auctoritate, aut vetustate, aut necessitate denique excusantur.

FINIS LIBRI SECUNDI.

EMMANUELIS ALVARI
E SOCIETATE JESU
INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM
LIBER TERTIUS
DE SYLLABARUM DIMENSIONE

DE LITERIS AC SYLLABIS
CAPUT I. LITERÆ.

Versus e pedibus constat, Pedes e Syllabis; at Syllabæ, de quibus nunc agendum est, constant e literis

2. Literæ dividuntur in Vocales, & Consonantes: consonantes partim sunt *Mutæ*, partim *Semivocales*.

3. *Mutæ* sunt octo: B. C. D. G. K. P. Q. T. *Semivocales* itidem octo: F. L. M. N. R. S. X. Z.

4. Ex Semivocalibus quatuor sunt *Liquidæ* L. M. N. R. sed M. & N. raro & in Græcis duntaxat dictionibus liquescunt, ut. *Tecmessas*, *cygnus* &c. vid: inf: fol: 124.

5. x. & s. sunt Duplices, hoc est, valent duas Consonantes; x. cs. vel gs. z. sd. Veteres z. per duplex ss. reddebant; ut *Massa*, *patrisso*, pro *maza*, *patrizo*,

6. F. præposita Liquidis, L. & R. vim habet *Mutæ*, & syllabam communem facit 4. Georg: *Stridet reFluentibus undis*. Æn. II. *Et mollia colla reFlectunt*. Hor: *Portasq; reFregit*. Ideo hanc pleriq; *Mutis* adscribunt.

7. S quamvis immunis, ac sui juris sit (neq; enim inter *Liquidas* aut *Duplices* numeratur) interdum tamen liquescit, ut suo loco dicemus.

8. H. sit ne litera, an aspirationis nota, dubium

con-

controversumq; est, in carmine vix ejus habetur ratio.

9. I. inter duas Vocales posita Consonans est, atq; duplex J. valet, ut, *Major, pejor*, Unde Veteres eam per duplex *ji* scribebant: *Maijor peijor &c.*

10. J. & II. Cum Vocalibus præponuntur, easq; comprimunt, fiunt Consonantes, ut *Janua, Iecur, Conjicio, Focus, Judex, Vates, Velox, Vita, Vox, Vultus.*

11. *Jota* Græcorum nunquam Consonans est; quare in *Jason, Jambus: Jaspis, & cæteris*, quæ plane sunt Græca, prima Vocalis est, ac syllabam per se facit *Jason, Jambus &c.*

12. *Iod* apud Hebræos semper Consonans est, cum Vocalibus præponitur; ut *Jesus, Joannes, Jacobus, &c.* Itaq; qui hæc atq; alia id gen9 nomina per J. consonantem efferunt, optime quidem pronunciant; qui verò per Vocale, Græcos imitantur.

13. U. post Q. semper liquescit ut: *aqua, concoquo*; at post G & S. modo liquescit, ut, *Lingua, Langueo, suavis*; modo integra est, suamq; vim retinet: ut *Exiguus, suus.*

14. Literæ vero *liquescent*, cum vim roburque Vocalis aut Consonantis amittunt,

SYLLABÆ.

Syllabæ, quas *temporibus* metimur, aut sunt *breves*, aut *longæ*, aut communes.

2. *Tempus*, quo Syllabam metimur, est spatium, intervallumq; quo eandem pronuntiamus.

3. Syllaba *brevis* est, quæ ex uno tempore seu spatio constat: *Longa*, quæ ex duobus: ut, *ve-*

Nimus

Nimus, Præteritum; *ve NIMUS*, Præsens; in primo brevis, in secundo longa est *NI*.

4. Syllaba *Communis*, quæ in versu tum brevis, tum longa esse potest; ut *vol Ucris*, vel *volucr*.

Nulla Vocalis apud Latinos perpetuò brevis, aut longa est, apud Græcos *Epsilon*, & *Omicron* perpetuò breves, ut *Timothe*, *Herodot*; contra *Eta* & *Omega* perpetuò longæ sunt; ut *er Emus*, *id Olum*.

PRÆCEPTA GENERALIA DE SYLLABARUM BRE-
VITATE AC LONGITUDINE.

CAPUT II.

Præc: I. de Vocali ante Vocale in Latinis dictionibus.

Vocalem breviant alia subeunte Latini,

1. *FIO*, (nisi *R* sequitur) produc: 2. & Nomina Quintæ, Quæ geminos Casus *R* longo assumit in *Ei*.
3. *Verum* Ecorripiunt *Fid Eique Sp Eique REIque*.
4. *Vatibus* est communis *IUS* Genitivus. 5. *al* *lus* Tende; 6. breve alterius 7. *Pomp Ei* & talia produc.
8. *Eheu* produces semper 9. variabitur *Ohe*.

Vocalis ante Vocale in Latinis dictionibus brevis est: ut, *pUer*, *fUit*, *rUit*. (laborem
Æn 12. *disce pUer virtutem ex me verumq*;
Æn. 2. *lucus in urbe fUit med Ia lætissimus umbra*. (per annos.

Æn. 2. *urbs antiqua rUit multos dominata*

EXCEPTIONES.

1. *Fio* (nisi sequatur *R*) habet *I*. longum *Juv*:
fient ista palam, cupient & in acta referri
Sed si sequatur *R*. *I*. breve est. *Æn*. 4. *nunc qua*
ratione quod instat, confieri possit, paucis,
adverte, docebo.

2. Genitivi & Dativi quintæ Declinationis in *EI*. *E* longum habent: *Hor*.

Ven-

Ventum erat ad limen, quarta jam parte di Ei

3. Verum in *Rei, Spei, Fidei*, E ante I. breve est, quamvis in *Rei*, E producat interdum Lucret: minime imitando

4. Genitivus in *IUS* in soluta oratione habet i, longum, in c̄armino commune. (aram.

Ecl: namq; erit ille mihi semper deus, illius

Ibid: quam nostro ill Ius labatur pectore vultus. (lei.

Æn. I. un Ius ob noxam & furias Ajacis Oi-

Ibid: navibus infandum amissis un Ius ob iram

5. Genitivus tamen, *Alius* tam in soluta oratione, quam in c̄armino I. producit.

6. Contra Genitivus *Alterius* perpetuò I corripit

7. *Cai, Pompei, Vultei* & si qui plures sunt Vocativi in *Ai*, v. *Ei*, penultimam habent longam.

Mart: l. 6. quod peto da Cai, non peto consilium. de Pont: 4. Accipe Pompei deductum carmen ab illo.

NOTA I. Præter *Ohe* communem quoq; apud Pœtas vocalem habent *Cyana, Diana, Geryon, Orion, Pandion, Prineg, Sophia, Jonig Judaicg, Eos* (zorza ranna) It. Io Nomen & interjectio, item composita ex Pronominib; *me, te, se*: It. ex Præpositionib; *de, se*, ut, *me ipsum, te ipsum, se ipsum, deero, deesse, seorsum*.

2. Contra *c Ohæreo, pr Ohíbeo*, & similia brevium naturam retinent, præcipue ex *PRO* composita.

3. *Di g, Dia, Dium*, semper producit I.

PRÆC: II. DE VOCALI ANTE VOCalem IN GRÆCIS
DICTIONIBUS.

I. Græca Latinorum leges servare recusant:

Quæ-

Quædam etenim brevibus veluti Symphonia gaudent;

2. At quædam longis, nam longa chor Ea, Thal Ia,
Dar lus, Cyther Ea, Aer, eleg Ia, Plat Ea,
Atque alia 3, at chor Eam breuiat plat Eamque Pôéta,
4. Solvit & in geminas, veluti Cythereia longum.

Vocalis, ante Vocalem, in quibusdam Græcis
dictionibus brevis est; ut Symphon Ia, Philo-
soph Ia &c. Hor: in arte Pôët.

Ut gratas inter mensas symphon Ia discors

2. In quibusdam verò longa: ut in chor Ea
&c. in carmine enumeratis.

Met: 2. terra feras cepit, volucres agitabilis
Aer. (chor Eas

Ib:l. 8. sæpe sub hac Dryades festas duxere

3. Pôëtæ tamen in Chorea & Platea sæpe e
corripiunt

Æn. 3. pars pedib' pulsant Chor Eas, & car-
mina dicunt (obstet.

Hor: puræ sunt plat Eæ, nihil ut meditantibus

4. Idem nonnunquam dyphthongum Græcam ei,
(quæ Latinè in E.v. J longum contrahitur) dis-
solvunt ita, ut E. sit long: J. verò breve, vg.
Cythere-i-a, Elege-ia, &c. Græci enim hæc
scribunt sic: Cytherei, a Ele gei a, &c. Latini
vero Elegia &c.

Met: 4. exigit indicii memorem Cythereia pæ-
nam. (los.

An: 3. flebilis indignos elege' i-a solve capil-

NOTA, Idea, Andreas, Symphonia, Philoso-
phia, Etymologia, & sexcenta alia, etsi a Viris
doctis penultimâ acutâ efferuntur, Vocalem ta-
men ante Vocalem perpetuò brevem habent.

2. Ideo diligenter videndum est, quomodo Ver-
ba, quæ a Græcis ad nos transeunt, apud ipsos
scribantur. Nam quæ apud eos per dyphthongum

ei,

ei, scribuntur, ea nos modo per Ilongum, ut *Nicomedia, Alexandria, Basilius, Bravium, Samaria, Antiochia, Latria, Politia, Iphigenia, Litanæ &c.* modo per Elongum, ut *Chorea, Medea, Spondeus, &c.* scribimus.

PRÆCEPTUM III. DE DYPHTONGIS.

1. *Dyphthong* longa est in Græcis, atq; Latinis.

2. PRÆ rape præpositam Vocali, dicq; PRÆUSTUS.

Dyphthong longa est tam in Græcis, quam in Latinis dictionib; ut *ÆnEas, Melib O Eg, pr O Emium, L Ag* (cit.

Eccl: 1. o Melib O Ee, Deus nobis hæc otia fæ-Æn. 1. miratur molem Æn Eas, magnalia quondam.

EXCEPTIO.

1. Præpositio *Præ* cum in compositis Vocalem præcedit, brevis est; ut, *Præuro, præustus &c Æn. 1. stipitibus duris agitur, sudibusq; præustis.*

NOTA, sunt, qui censent, dyphthongum sequente vocali communem esse, nec autoritas Veterum deest.

Trist: 1. cl: 3. longior antiquis visa MEotis hiems. (Arion.

Theb: 5. præmia; cum vacuo domino pr Æiret

PRÆCEPTUM IV. DE POSITIONE FIRMA.

Vocalis longa est, 1. si Consona bina sequatur.

2. Aut duplex, 3. aut J. Vocalibus interjectum.

Vocalis ante 2as consonantes, 2. v. unam duplicem, 3. v. ante J. sequente alia Vocali ejusdem dictionis, longa est *Positione firma*; ut, *tErra pr Oximg, g Aza, m Ajor*

Æn. 3. tErra procul v Astis colitur Mavortia campis. (ris.

Hor: fida voluptatis causa sint pr Oxima ve-

Æn. 1.

Æn. 1. *arma virum, tabulæq; & Trojæ gaza*
per undas (namus

Eccl: 4. *Sicelides Musæ, paulo m Ajora ca-*
 Prim9 positionis firmæ mod9 valet etiam in di-
 versis dictionibus: si nempe altera Consonans
 fuerit in fine præcedentis, altera initio dictionis
 subsequæntis vg. Æn. 1. & 2.

Obstupuit simul ipse, simul Percussus Acha-
tes. (cia capto.

Quidve ferat, Memor ET, Quæ s IT-Fidu-
 2. At si utraq; consonans, aut duplex fuerit
 in principio sequentis dictionis, nihil id bre-
 vem præcedentis dictionis Vocalem iuvat.

Met: 2. *in solio Phæbus claris lucente s Ma-*
ragdis, (Zacynthos.

Æn. 3. *in medio apparet fluctu nemorosA*

EXCEPTIONES A POSITIONE FIRMA.

EXCEPTIO I. DE POSITIONE DEBILI.

1. *Contrahit orator, variant in carmine Vates.*
Si Mutam Liquidamque simul brevis una præbit.
2. *At mutam & Liquidam quoties ab origine longa*
Præcedit, producta manet; ceu, in Atris, ar Atrum.
3. *Utraq; Vocale si Consona juncta sequentem*
Non ferit, antequam brevis est, velut Obruo, nunquam.
1. *Vocalis ex natura brevis, posita ante Mutam*
& Liquidam ejusdem dictionis, in carmine com-
munis est: in soluta oratione perpetuò corripit-
tur. vg. volUcris, tenebræ Met: 13. & primo
similes volUcri; mox vera volucris.

Tria igitur aut quatuor sunt, quæ Positionem
 debilem faciunt. I. Vocalis ex natura brevis,
 quam sequatur Muta & liquida. II. Ut prius
 ponatur muta quam liquida. III. Ut tam muta
 quam Liquida ad sequentem Vocalem spectent.

NOTA, Vocalis ex natura longa nunquam lique-
 scit;

scit; ut *m Atris*, *ar Atrum*, *simul Acrum*. Cognoscitur autem quantitas Vocalium ex auctoritate Veterum Pòëtarum, & usu.

2. Si Muta & Liquida ad sequentem V calem non spectent; Positio finna manet. vg. *Ab-luo*, *Ob-ruo*, *s Ub-levo*, *Ob-nitor* &c.

3. M. N. ut supra c. i. n. 4. diximus, in Græcistantum, idq; raro liquescunt. Sil: *ecce inter primos Terapnæo a sanguine clausi*.

4. Ex Latinis vocibus unica est, *signum*, cujus primam Lucanus corripuit, haud imitandus.

EXCEPIO II. DE I. SIMPLICI.

Quadrijugus rapitur, Bijugus conjungitur illi.
In quibus I duplex non est, sed Consona simplex.

I. inter duas Vocales positum in Compositis *Bijug9* & *Quadrijugus* simplex Consonans est, non duplex, quare meritò in iis præcedens Vocalis brevis est. (bis.

Æn. 10. interea bijugis infert se Lucagus al-
Centum Quadrijugos agitabo ad flumina cur-
rus.

NOTA, hoc Præceptum multi extendunt ad omnia Composita, qualia sunt, *multijug9*, *multijugis*, *semijacens*, *jurejurando*, & quæ id gen9 alia inveniuntur: veterum tamen Pòëtarum auctoritas desideratur.

2. In Compositis ex *Jacio*, modò simplex I. modò duplex Pòëtæ faciunt. (ducunt.

Æn. 1. rejiciunt parmas & equos ad mænia
Theb. 4. tela manu, rejicitq; canes in vulnus
hiantes.

2. *Antejacio*, & Alia Composita ex *Jacio*, quæ *A* in *I* non mutant, nusquam apud Latinos legi: proinde Vocalem ante *I*, brevem in his esse, gratis dicitur.

PRÆCE-

PRÆCEPTUM V. DE PRÆTERITIS DISSYLLABIS.

1. Præterita assumunt primam dissyllaba longam.
2. Sto, Do, Scindo, Fero rapiunt Bibo, Findo priores
3. Abscidit, Abscidit modulantur utrumq; Pœtæ.

Præterita dissyllaba habent priorem longam, ut *v Eni, v Idi, v Ici.* (pus.

Æn. 2. v Enit summa dies, & ineluctabile tem-

1. *Steti, dedi, tuli, bibi, fidi a findo, corripiunt primam.* (ra terras.

Mart: 1. *aut scidit, & medias fecit sibi lite-*

Compositum, *absidit*, in Carmine mediam habet Communem. (vetustas.

Luc: 3. *abscidit impulsu ventorum adjuta*

Id. 1. 2. *abscidit nostræ multum sors invida laudi.*

Nota, In soluta oratione corripienda videtur media sicut in simplici *Scidi.*

PRÆC: VI. DE PRÆTERITIS GEMINANTIBUS PRIMAM.

1. Præteritum geminans primam, breviabit utramq;
- Ut, *Pario, PEP Eri: vetet hoc nisi Consona bina.*
2. *Cædo, cecidit habet longam; sic Pædo secundam.*

Cum prima Syllaba Præteriti geminatur, utrobique brevis est, nisi obstant duæ consonantes: ut *cecini, tetigi, peperit, Georg: 4.*

Tytire te patulæ cEcIni sub tegmine fagi.

2. *Cecidi a Cædo, Pepedi a Pædo, 2dam longam habent. Juv.*

Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecIdit.

NOTA, Quod Priscianus affert: ex Ennio:

- - - - - virosq; valentes
Contudit crudelis hiems &c.

Priscis relinquendum est: ut enim *Tutudi* Simplex utramq; habet brevem, ita & Composita *Contudi, Retudi* &c. secundam breviant.

Q

PRÆC-

PRÆCEPTUM VII. DE SUPINIS DISSYLLABIS.

1. *Consta* Supina volunt primam dissyllaba longam.
2. *At Reor*, & *Cieo*, *Sero*, & *Ire Sinoque Linoque Do*, *Queo*, & *Orta Ruo* breviabunt rite priores.
3. *A Cieo* (nam *Quar* æ est,) longum deducito citum.
4. STATUM communem primam servare vide ur.

Supina dissyllaba habent priorem longam: ut *visum*, *motum*, *visu*, *motu* &c.

2. a *Reor Ratum*, a *Sero Satum*, a *Do Datum*, a *Cieo* 2dæ *Citum*, *Lino Litum*, ab *Eo Itum*, a *Ruo Rutum*, a *Queo Quitum*, a *Sino Situm* primam corripunt.

Æn. 2. *nos abiisse rAti* & *vento potiisse Mycænas*. (de cassis.

Argon: vulnus & *extrema sonuit csta cuspi-*

3. *Citum* a *Cieo* 4tæ priorem producit, unde *Concitus*, *Excitus* &c. penultimâ longâ.

Luc: undarunt toto concsta pericula mundo.

4. *Supinum Statum*, priorem videtur habere communem.

NOTA, *Ruo* nunc *ruitum*, olim *rutum* habuit, prima brevi: Id mansit in compositis. *Ov. Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant.*

Quod in *Supino Statum* primam communem videri diximus, ratio est: quia etsi in derivato *statûrus*, & in *Compositis Constaturus*, *Obstaturus*, prima producat, unde: (bore.

Lucan: tunc res immenso placuit stAtura la-
Met: constAtura fuit Megalensis purpura centum. (Pelasgi.

Theb: I. quæ sic orsa loqui spesne obstAtura
In plurimis tamen aliis derivatis corripitur: ut in *Adjectivo Statq, a, um*, & in *Substantivo Statq, us*, item in *statuo, statio, statua, stabilis*

bilis, stabulum &c. it: in compositis quæ *A* in *I* mutant, ut *Præstitum, Constitum.*

Fast: 4. hic st Atus in cælo multos permansit in annos.

(*petis &c.*

Fast: 1. Musa quid â fastis non st Ata sacra

PRÆCEPTUM VIII. DE SUPINIS POLYSYLLABIS.

1. *Utum* producant polysyllaba cuncta supina.

2. *De Ivi* Præterito semper producit *ITUM.*

3. *Sed* brevabit *Itum* *Cognosco, Agnosco* Supinô.

4. Cætera corrumpies in *Itum* quæcunque Supina.

Supina in *Utum*, polysyllaba, penultimam habent longam, ut, *solutum, argutum &c.*

Æn. 9. flumina rara micant: somno vinoq; soluti.

(dictum.

Excipiuntur composita ex *Ruo*, sed de his jam

2. Item producantur in *Itum*, a Præteritis in

Ivi, per *V.* Consonantem: ut, *cupivi, cupitum,*

condivi conditum a *Conodio* 4tæ.

Exuleram, requiesq; mihi non fama petita est

3. Ab *Agnovi* tamen & *Cognovi* supina agnitum, cognitum, habent *I* breve.

Idq; recens præstans non longo cognitus usu.

4. Cætera supina in *Itum*: omnia habent penultimam brevem; ut: *monItum, credItum, præstitum &c.*

(*re Divos.*

Æn. 6. discite justitiam monIti, & non temne-

PRÆCEPTUM IX. DE DERIVATIS.

Derivata Patris naturam Verba sequuntur.

1. *mObilis & fomes, lAterna & rEgula sEdes.*

Quamquam orta e brevibus gaudent producere primam.

2. Corripiunt etiam *Arista, vAdam, sOpus, atq; lUcerna,*

Nata licet longis: usus te plura docebit.

Derivata sequuntur naturam eorum, a quibus

derivantur, ut, *lEgebam, lEge, lEgito &c.* pri-

ma brevi, quia oriuntur a Præsenti *Lego*, cujus

prima brevis est. * *At lEgeram, lEgissem, lE-*

gero, *lEgisse* &c. Primâ longâ: quia nascuntur a Præterito *lEgi*, cujus prima est longa.

EXCEPTIONES.

1. Sunt multa, quæ suæ originis naturam non sequuntur, ut, *fOmes*, *lAterna*, *rEgula*, *mObilis* quæ primam habent longam, etsi *fOveo*, *mOveo* *lAteo*, *rEgo*, a quibus illa deriventur, primam non producant. Item *ltera* à *lino* *tegula* à *tego*, *macero*, à *mAcer*, *lex lEgis* à *lEgo*, *rEx* *rEgis*, & *regina* à *rego*, *secig* à *sEcq*, *vox vOcalis* & *vOciferor* à *vOco*, *humor* & *hUmang* ab *hUmus*, *nOng* à *novem*, *stIpendium* à *stIpe*
2. Contra *Ucerna*, *Arista* *sOpor*, *Odium*, *vAdum*, primam corripunt, etsi *Luceo*, *Areo*, *Sopio*, *Vado*, eandem producant. * It. *aUrulis* à *curru*, *vlitium* à *vito*, *frAgor* & *frAgilis* à *frango*, *Odium* ab *odi*, *bUbulc9* à *bub9* &c.

PRÆC: X. DE COMPOSITIONE.

Hoc Præceptum de posteriore parte Compositionis, duo sequentia de prior agent.

Legem simplicium recient Compōsiti suorum.

Vocalem licet aut Diphtongum syllaba mutet.

1. Corripit ex *Juro* cum *dejEro* *peJero* primam.
2. De *NUBO* breviant *NU*, *pronuba* & *innuba* longum
3. Sic nihilum de *Hilum*, de *Sopio*, *semisOpitus*.
4. *Connubium* contra sibi *NU* variabile servat.
5. Ex *lvi* breviatur *Itum*, sed ab *Ambio* longum
6. *AmbItum* facies, 6. *Ambitus* mobile produc,
7. *Abbrevia* fixum, 7. *breve* tantum *Inconditus* extat.

Composita brevitatem ac longitudinem simplicium sequuntur: sic in *perlEgo*, *reLEgo* &c. ante *G*. breve est, quia in simplici quoq; *lEgo*, corripitur. * ET hæc quantitas simplicium servatur in compositis, quamvis Vocalis aut Dyphthongus mutetur, sic *ConcIdo*, *excIdo* &c. a c *Ado* contra *obEdio*, *obEdis* &c. (quasi *obaudio* (ab

AUDIO,

*AU*dio, conc*Ido* &c. à *cA*edo; *allido*, *collido* &c. à *lA*edo, *exquiro* &c. à *quA*ero, eandem producant.

EXCEPTIONES.

Hæc a simplicibus longis orta corripuntur, 1. *de- jEro*, *pejEro*, à *jUro*, 2. *pronUba* in*nUba* à *nUbo* 3. *nihIum* ab *hIum*, & *semisopitg* a *sOpio*, 4. *con- nubium*, a *nUbo* *U* habet commune. 5. *Supinum ambitum* longum habet *bi*, licet simplex *Itum* ab *Eo*, *I* corripiat 6. hinc *ambitg* Participium habet mediam longam: *ambitg* vero Nomen, eandem corripit. 7. *inconditg* Adjectivum, etsi sæpe videatur duci a *Condio*, nusquam tamen penultimâ longâ reperitur. (terræ

Met: 1. *jussit & ambitæ circumdare littora* *Lucan*: 1. 1. - - *lethalisq; ambitus urbi*. *Eccl*: 2. *assiduo veniebat: ubi hæc incondita solus*.

Ubi *incondita* ad querelas, cantu & carmina *Corydonis* refertur.

NOTA, præter *Connubium*, etiam hæc 2dam syllabam communem habere censerentur: *corrIgia*, *suffrAgium*, *affatum*, *præpUtium*, *naufrAgium* & *verEcundg* cum derivatis. Quanquam in hoc ultimo rarissimè *Re* corripitur.

Prima vero communis censetur in *fEralis* & *GrAdivus*.

PRÆC: XI. DE QUANTITATE PRÆPOSITIONUM COMPOSITA.

1. Longa *A*, *De*, *E*, *Se*, *Di*, 2. præter *Dirimo* atq; *disertg* Atq; *A* præpositum Græcis; ut *Amusus*, *Amussis*.
3. Sit *RE* breve 4. at *Refert* a *RES* producto semper.
5. Corripe *pro* Græcum, producto rite Latinum:
6. Contrahe quæ *Fundus*, *Fugio*, *Neptisque* *Neposque*.
Et Festus, *Fari*, *Fateor*, *Fanumque* creârunt.

His

*His Proficisci addes, Properoque Procella, Proteruq;
Aiqu Propago* GENUS 7. *propago protrahere Vitis.*

8. *Propino variant, Pracuro Propago, Profundo,*

9. *Corripe Ab, & reliquas, obflet nisi Consona bina,
Quæ sunt Ad v. In, Ob, Per, Sub, Super, Anteq; Circum
A, De, E, Se, Di, longæ sunt; ut, Amitto, De-
duco, Erumpo, Separo, Diripio.*

Æn. 1. Amissos longo socios sermone requirant.

*Æn. 3. Deducunt socii naves, & littora com-
plent.* (flammis.

Æn. 1. heu fuge nate Dea, teq; his, ait, Eripe

2. *Di tamen in dirimo & disertq; item A
Græca Præpositio in omnibus Compositis Græ-
cis, ut Adamq, Adytum, Atheq, Atomq &c.
corripiuntur.* (te securi

Fas: 2. immolat hunc Briareq facta ex adamant-

Æn. 6. talibq ex adyto dictis Cumæa Sybilla.

Mart: 1. 7. non tu Pomponi, cæna diserta tua est.

Æn. 3. cede Deo: dixitq; & prælia voce diremit.

3. *R E, in Compositis brevis est; ut, refero,
recedo &c.*

4. *Sed Refert, id est, interest, RE producit.
Georg: 2. neq; enim numero comprehendere re-
fert.*

5. *Pro, Præpositio brevis est apud Græcos;
ut, Propontis, Prothesis, Programma: longa
apud Latinos: ut, Provehor, Propago &c.*

*De Pont: 4. misit in has siquos longa Propontis
aquas* (recedunt.

Æn. 3. Provehimur portu; terræq; urbesq;

6. *Sed Pro corripiunt; profundq & cætera
ex fundo, profugio & cætera ex fugio; Item pro-
nepos, proneptis, profectq, profari cum deri-
vatis. Item profiteor cum derivatis, ut, profes-
sor &c. Item profang cum derivatis, profici-
scor*

scor cum derivatis, *propereo* cum derivatis, *procella* cum derivat: & *propago*, *ginis*, cum significat *Genq*, *liberos*, *posteror*. Luc. quem prior affatur Pompeji ignava *Pro*pagō.

7. Cū verò *Propago* significat vitem depresam & arcuatam *Pro*, longum est.

Georg: 2. - - - *presor pro*paginis arcq.

8. *Propino* *Pro*curo, & *Propago*, *as*, *avi*, *atum*, primam habent communem. At *Profundo* rarissime eandem producit.

Mart. l. 12. nihil est, quod *pro*pinabis in istis.

Id. li 6. nemo *pro*pinabit Calliodore tibi.

Fast: 3. *risit* & his inquit, facito; mea tela *pro*cure.

Æn. 9. quod superest læti bene gestis corpora reb9 *Pro*cure viri.

9. Præpositiones *Ab* & *c*. (ut in carmine) corripuntur, nisi obstet positio firma v.g. *A*beo, *A*deo, *A*ntefero, *Circū*magō, *I*nuro, *A*beo, *Su*beo, *Su*peraddo. (cohortes.

Juv: Sat: 7. *circū*aget madidas a tempestate

NOTA I. Præpositiones *A* & *E*, in *A*perio, & *Equidem* breves sunt. Item *Am*, in *An*helo, & *Anhelus m*, verso in *n*. Item *Con*, in *Comedo*: eadem tamen in *Cogō* (quasi *conago*) longa est.

2. *Ob*, in *Omitto* & *Operio*, omisso *b*, brevis remanet. TRANS amissis *Ns*, nihilominus producit; ut *Trado*, *Trano*. DE sequente vocali corripitur, ut *Dehisco*, deinde & *c*. Interdum cum illa in unam syllabam coalescit, vide *Syneresim* infra c. II.

3. In *Propello*, *Procumbo*, *Propulso*, *Propago*, *as*, *avi*, sol9 Lucreti9 corripuit *Pro*: tuti9 producas. *Proserpina*, *pro* commune, at *Prohibeo*.

beo, semper breve habet *Profectura* a *Proficiscor* breve; a *Proficio* longum habet pro, Ov. non *profecturis littora bobg arat*.

PRÆC: XII. DE COMPOSITIONE EXTRA PRÆPOSITIONES.

1. *A* semper brevia compōsti parte priore.
2. *E* quoq; cum *I* pariter crebro brevare memento.
3. *nEquidquam* produc, *nEquando*, *vēnEsca*, *nequam*, *NEquaquam*, *nEquis*, *socioſq;* 4. *VidElicet* addes.
5. *Idem* masculinum produc, & *ſiquis*, *ibidem*.
ſcilicet, & *blgæ*, *tibcen*, *ubique* *quadrlgæ*,
Blmus, *tantldem*, *quldam*, 6. & compōſta diei.
7. *Compoſiti* *O* breviant *Græci*, *SamOthracia* testis.
8. *Sed MinOtaurus*, pariterque *geOmetra* longum eſt.
9. *O* latium variat, producere namque *AliOquin*,
Et quandOque at *QuandOquidem* brevare ſolumus.
10. *U* rope 11. *ſed* gemina variet reſolubile voce.

Si prior pars compositionis, quæ præpositio non sit, *A*, Vocali terminetur, corripitur; ut *Dec AchorOg*, *hex Ameter*, *oct AphorOg*; *pæd Agogus*, *par Anympus*. (leu.

Mart: l. 12. *Crinitæ*, *Line* *pedagoge* *turbæ* *Pha-*
Excipiuntur deducta ab Ablativo; ut, *Eateng*,
Quateng, *Nullateng*, *Quaquaversum*.

2. Si autem *E*, v. *I*. aut *Y* vocalib9 finiatur, fere brevis est: ut, *nEſas*, *archEtypOg*, *liquEfacio*, *tremEfacio*, *nEqueo*, *nEq;* *nEſandOg*, *trEdecim*, *trEcenti* &c. *omniPotens*, *cauſIdicOg*, *tubIcen*, *Palinurg*, *PolYdorg* &c. præcipue composita ex *bi*, *di*, *tri*, ut *bIſfidOg*, *bIceps*, *bIlemma*, *DiIdimg*, *trIſulcOg* &c.

Juv: Sat: 3. *credebant* hoc grande *nEſas*, & morte *piandum*.

Georg. 4. *eademq;* calor *liquEfacta* remittit,
Æn. 16. *tun pater omniPotens*, rerum cui *ſumma poteſtas* (na, qui ſit

Mart: *carpere cauſIdicOg* fertur mea carmi-

Luc:

Luci. 3. Hoc siquidem solo civilis crimine belli.

3. Ab E brevi excipiuntur: Nequis, nequa, nequod v. nequid &c. in carm: item Trevir, semodig, se-libra (quod & corripuit Martialis) Mecum, Tecum, Secum. (adstat.

Æn. 12. nequa meis dictis esto mora? Jupiter Ov. ep. 4. Barbara narratur venisse venEfica tecum.

4. Videlicet quoque producit; quia ex vi dE-re licet, factum est.

5. Ab, I, brevi, excipiuntur: IbIdem, ubIq; Idem Pronomen masculinum (nam neutrum breve est) bIgæ, quadrigæ, sIquis, siqua, siquod, vel siquid, scilicet, Ilicet, tibIcen, melliphylon, TrInacria, bIng, trIng, & trImg, quadring, sIcubi.

6. BIduum, trIduum, & cætera composita ex dies; ut merIdies, quotIdie postrIdie.

Mart: 1. 2. Difficilis, facilis, jucundg, acerbges Idem: (quercg

Geor: 3. sIcubi magna Jovis antiquo robore Hor: art: tibIcen, traxitq; vagg per pulpita vestem.

Mart: 1. 2. si totg tibi trIduo, legatur, Phalenc.

Id. 1. 3. inter tepentes post meridiem buxos. Scazon.

(me, clamitans. Ter: and: act: 1. venit Chremes postrIdie ad Senar: Jamb: in quo, postris pondens est.

7. O, in Græcis dictionibg priorem compositi partem claudens, corripitur, ut, CymOthoe, CarpOphorg Argonauta;

Mart: 1. 1. sæcula Carpophorum, Cæsar, si pri-sca tulissent (Phal.

Id. 1. 3. non nautas puto vos, sed ArgOnautas.

8. Quæ

8. Quæ tamen per *omega* scribuntur apud Græcos, longa sunt; ut, *GeOmetra*, *Minotaur9* *lagOp9* nec plura, quibus Latini utantur, facile invenias.

Æn 6. *MinOtaur9* *inest*, *veneris Monumenta nefandæ* (Flaccus.

Mart: 1. 2. *Si me9 aurita gaudet lagOpede*

9. *O*, in Latinis dictionib9 compositis PARTIM producitur, ut, *aliOquin*, *quandOq;* *quandOcunq;* *intrOduco*, *retrOduco* *retrOgradior*, *intrOgradior*, *nolo*, i. *nOn volo*, aliisq; præcipue quæ *O*, longum ad compositionem adferunt. *O* PARTIM corripitur; ut in *quandOquidem*, *hOdie*, *bardOcucull9*, *duOdeng*. (mer9

Hor: art: *indignor quandOq;* *bong dormitat Ho-Pr*. 1. 1. *quandOcunq;* igitur *vitam mea fata reposcunt*. (herba

Ecl: 3. *dicite quandOquidem in molli conseedim9*
10. *U*, in prima parte compositionis positum corripitur, *Centuplum*, *Cornupeta*, *Grajugena*, *Duplum*, *quadruplum*, *Fraudulent9*, *Lutulent9*, *Diuturn9*.

Hor: 1. 2. ep. 2. *hac rabiosa fugit canis*, *hac lutUlenta fugit sus*.

Fast: 6. *fecerat obsidio jam diUturna famem*.

II. Quæ tamen in duas quoq; voces resolvi possunt, quin significationem amittant, ambigua sunt ut: *Genusflecto*, *manufactus*, *manduco*, *u9uvenit* & similia, In *diutius* secundam produxit Lucretius.

NOTA I cum *E* in compositis breviari diximus, id de Latinis vocibus debet intelligi: Græca enim ex *Epfilon*, vel *Ita*, vel dyphthongo cognoscuntur, ut, *Archetyp9*, *Nereus*, *Eunander*. de,

2. *Tepefacio* & *liquefacio* fere semper corripuntur, quamvis Catullus & Ovidius produxerunt necessitate metrica adstricti.

3. In *expegefacio*, *patEfacio*, *patEfio*, *arEfacio*, Lucretius solus E producit, apud cæteros Pœtas hæc ne brevia quidem adhuc legi.

4. Quæ in priore compositionis parte syncopen patiuntur, E, producunt, ut, *AfsvEfacio*, *AfsvEfio*, *ConsuEsko* &c. pro *afsvEfacere* *facio* &c. Quæ verò descendunt a verbis 2dæ conjugat: variantur a Pœtis; ut, *CalEfacio*, *putrEfio*, *pavEfio*, *frigEfio*, *valEdico*, quod interdum & soluta compositione producitur.

5. *Ubicunq;* sæpius habet I breve: Ovidius tamen produxit. *Servor ubicunq; est* &c.

6. Si I fixum non sit, sed pro genere & casu mutetur, perpetuò longum est; ut *quidam*, *quavis*, *quilibet*, *tantidem*. Hæc præceptio etiam pro Græcis est.

7. *Siquidem*, semper *fi*, corripit; at cum disjungitur in *fi*, & *quidem*, *fi*, longa est. Sic & in aliis quæ & componi & disjungi possunt; ut, *aurifodina*, vel *auri fodina* &c.

8. *Ubivis*, *ubilibet* ajunt etiam longum, *bi*, habere, quod in *Ubi*, anceps sit ultima. Hor: corripit. *Non ubivis coramve quibuslibet*.

9. Martialis, in *lucrificit*, *cri* produxit, aut metri necessitate, aut per separationem, *lucrifecit*.

10. *ArchItect9*, *matrIcida*, *parrIcida*, *quoIdian9*, melius primam compositi partem corripunt. Priora tria etiam disjuncta & producta invenies metricâ necessitate.

11. Ex particulis encliticis ac syllabicis & Prono-

Prænominiibus præcipue composita, *nihiq; mihiq; tibiq; sibiq; ubiq; utrobq; cuiq; quantuncq; qualicuncq; quantivis, tantidem, itidem, nostine &c.* primam compositi partem producunt.

12. *Quatriduum* interdum corripitur: in, *quotidianus* *ti*, corripuit Catullus.

13. In *Theophita*, Martialis Omicron produxit metrica necessitate, ne quatuor breves essent. Contra Juvenal, in *Geometris* omega corripuit, aut *e* & *o* in unam syllabam contraxit.

Grammatico, Rhetor, Geometres, Pictor, Alyptes.

DE NOMINUM INCREMENTO SINGULARI.
CAPUT III.

ADMONITIO: *Tria, quæ sequuntur, Capita, Incrementis vocum explicandis dabimus, cum ordo postulet, ut post primas syllabas progrediamur ad medias. Quia tamen Tyronib9 Incrementorum notitia initio non parum est difficilis, poterit prudens Magister ante hæc de Incrementis Præcepta, ultimarum syllabarum leges, tanquam faciliores tradere.*

Regulæ Generales Incrementorum.

Si Genitivus singularis numeri par fuerit Nominativo syllabarum numero, nullum erit Incrementum: ut *Musa, Musæ; Domin9 Domini.*

2. Si longior fuerit, tum signum est incrementum esse idq; *uuum* seu *simplex*, v. ab ea syllaba Genitivi, quæ fuerit ultima In Nominativo, usq; ad ultimam ejusdem Genitivi, quæ jam numeranda non est, ut quæ ad terminationes pertinet, vg. *sermOnis, sermoni, sermOnem, sermOnib9, iter, itIneris, itInerib9 &c.*

3. Sylla-

3. Syllaba porro, quæ in Genitivo aliove casu accrescit, in omnibus deinceps sequentibus utriusq; numeri casibus Genitivi alteriusve casus, in quo cœpit accrescere, quantitatem servat.

4. Excipitur Dativus, *bobq*, in quo O longum est, etsi in Genitivo singulari, *bOvis*, breve fuerit.

Regulæ Speciales Incrementorum.

INCREMENTA SINGULARIA NOMINUM 1MÆ & 2DÆ DECLINATIONIS.

1. Casibz obliquis vix crescit Prima 2. Secunda

Corripit incrementa: 3. tamen producit Iberi.

A, Incrementum singulare 1mæ declination: nullum est, nisi apud Pœtas, a quibus si quando usurpetur, producit ut, *aulAi*.

ÆN. 3. *aulAi in medio libabant pocula Bacchi.*

2. Incrementa 2dæ declinationis, cuiuscunq; terminationis sint, corripuntur; ut, *miser*, *mi-sEri*, *vir*, *vIri*; *satur*, *satUri*. (sco

ÆN. 1. *non ignara malim iſEris succurrere di-b:* *arma*, *vIrumq;* *cano*, *Trojæ qui primq ab oris.*

Pers: Sat: 1. - - - *inter pocula quærunt Romulidæ satUri*, *quid dia pœmata narrent.*

3. *Iber*, *IbEri*, & ex eo compositum *Celtiber*, *Celtiberi* penultimam habet longam.

Luc: 4. *interea domitis Cæsar remeabat IbE-ris.*

Mart: 1. 1. *vir Celtiberis non tacende gentibz*

Jamb: Senar:

INCREMENTA IN A TERTIÆ DECLINATIONIS.

Nominis A crescens, quod flectit tertia longam est.

1. Mascula corripies al & ar finita 2. simulq;

PAR cum Compositis 3. *Hepar cum Neſtare Bacchar*

Cum VADE mas & ANAS, 4. *queis junge Larem; Ju-barque.*

5. A quoq;

5. *A* quoq; & *As* Græcum breve postulat incrementum,
 6. *S.* quoq; finitum si *Consona* præit: 7. & *Anthrax*.
Arctophylax, *Fax*, atq; *Corax*, *Smylax*q; *Styrax*q;
 Et *Climax* & *Aba* 8. variat *Myliax*q; *Syphax*q;

A, Incrementum singulare 3tiæ declinationis longum est; ut, *Pax* *P**Acis*, *pietas* *piet* *Atis*, *calcar* *calc* *Aris*, *Titan*, *Tit* *Anis* &c.

Æn. 7. *pars mihi pAcis erit dextram tetigisse tyranni* (armos.

Æn. 6. *seu spumantis equi foderet calcArib9*

EXCEPTIONES.

1. Corripi masculina in *AL*, & *AR*, ut *Sal An*
nibal, *Cæsar*, *Amilcar* &c. Item *Par*, & *Com*
par. *Dispar* &c. It. *Hepar*, *Nectar*, *Bacchar*,
Vas vadis. *Mas maris*. 4. It. *Anas anatis*
Lar, *Jubar*, 5. It. Græca *Nentra*, in *A* vel in
As adis ut *Poëma*, *Pallas adis* &c. 6. Item *S.*
 finita, præcedente consonante, ut *Trabs*, *Arabs*,
Lælaps &c. Item *Anthrax* &c. ut in carmine
 8. *Mustax* seu *Mystax* apud Græcos *A* cre-
 scens corripit, apud Latinos producit. Cnapius
 ex Gretsero. *Syphax* ab Ovid: 4. *Fast*: produ-
 citur, a Claudiano corripitur: malim producere.

NOTA, *Phylax*, *Dropax* & cætera Latinis in-
 usitata omisimus, In *Arctophylace* Manil: 1.
 produxit *La*, sed necessitate coactus. *Nictyco*
rax Compositum breuiat, *A*, ut simplex *Corax*.

INCREMENTA 3TIÆ FINITA IN E.

1. *E*, crescens numero breuiabit Tertia primo.
2. Verum protrahitur Genitivus in *Enis*. 3. Iberq;
Ver, *locuples*, *merces*, *requiesq;* *quiesq;*
Lex, *vervex*, *halex*, *seps*, *plebs*, *rex*, *insuper adde*.
4. *RE*, *peregrinum*; 5. *ER*, *ES*, Græcum. 6. *æthere* &
à're demptis.

E, Incrementum singulare 3tiæ declin: breve
 est, ut; *Gre* *x*, *nex*, *degener*, *pulvis*, *fung*, *Ceres*.

2. Excipe

2. Excipe Genitivum in *enis*, ut *Ren, renis, firen, firenis* (&c. in c.

3. It: *Iberes*, nomen plurale proprium populi

4. Item peregrina in *El*. ut *Michael Daniel*.

5. Item Græca in *Er*, aut, *Es, Inter, crater, soter, tapes, lebes, Ganges*. (cis in *Er*.

6. *Aer* tamen & *Æther*, excipiuntur a Græ-
Geor: *verE novo gelid9 canis cum montib9 hu-*
mor. (coronant.

Æn. I. cratEras magnos statuunt, & vina

Æn. 6. Rhamneta aggreditur, qui forte ta-
petib9 altis (a *Ere* nasci

Juv: sat: 10. *vervEcum in patria, crassoq; sub*

NOTA. *Lelex, gis*, nomen Gentile; item *aqui-*
lex, fortilex & similia crescunt *E* brevi, quia
e *Lego*; non a *Lex* componuntur.

INCREMENTA TERTIÆ IN I. VEL Y.

Corripit pariter crescens, I Tertia primo

In numero I. at Græcum Patrium producit in *INIS*.

2. *Gryps, vibex, Nesis, lis, dis, Samnisq; Quirisq;*

3. *Rest9 in ix aut yx, Patrium producit in icis*.

4. *Abbreviato larix, histrix cum fornice varix*.

Coxendix, phœnixq; Cilix, natrixq; culixq;

Atq; Calix, & Fryx, nix, pixq; salixq; silixq;

Vix, & onyx, cum composito 5. fit Bebrycis anceps.

6. *Sed brevibus junges, in gis cum Patrius exit*.

7. *Coccyx, coccygis, Mastix, mastigis amabit*.

I. v. Y Incrementum singulare 3tiæ declin:
breve est ut, *Stips, stIpis; pollex pollicis*: sic
chlamys, chalybs, ordo, pugil, carmen, cespes,
sanguis. (opes?

Fast: I. *dic, inquam, parva cur stIpe quæris*

EXCEPTIONES.

1. Genitivus in *Inis*, v. *Ynis*, a Græcis no-
minibus, penultimam producit, ut, *Delphin,*
inis: Salamis, inis &c.

2. It:

2. It: *Gryps, gryphis, Nefis, Nefidis, lis litis, dis, ditis, glis, gliris, glis, glitis, Samnis, samnitis, Quiris, Quiritis*, cujus tamen plurale usitatus, *Quirites*.

Eccl: 8. *Orpheg in sylvis, inter delphinas Arion.* (petentem

Æn. 8. *Laomedontiadem Priamum Salamina Pers: si puteal multa cautq; vibice jugellas.*

Æn. 6. *noctes atq; dies patet atri janua ditis.*

3. Nomina ix, v. yx syllaba finita penultimam Genitivi habent longam, ut, *Felicitis, bombycis, sandicis, cervicis, nutricis* &c. (cīa.

Æn. i. *vivite felices, quibq; est fortuna pera-*

4. Excipiuntur: *vix vicis: onyx onychis* cum composito *Sardonix, natrix* Serpentis genus &c. in carm: quæ communem regulam sequuntur. (begi.

Luc: *Armenios, Cilicasq; feros, Parthosq; succerā* 6. vg. *Styx, Phryx, oryx, otrix* &c.

NOTA, in *David Davidis*, vi. corripiendum esset: vulgi consuetudo producit.

INCREMENTUM IN O. 3TIAE DECLINAT.

I. O *crescens numero producimur usq; priore.*

II. O *parvum, in Græcis brevia, producto magnum.*

1. *Ægon O crescens, Orion variabit utrumq;*

2. *Corripitur Genitivus oris, quem Neutra dedere.*

3. *Os oris, Mediūq; Gradus neutralia producit:*

Ut: Melig; 4. brevibq; dabitur: memor, immemor, arbor, Et Lepg, & Composita ex Pg, Bos, Compos, & Impos

5. *Adde his Cappadocem, Allobrogem cum præcoce Scobs, Obs.*

Et reliquis finale quibq; S. Consona præit.

6. *Sed producit Cecrops, Hydrops, Cyclopsq; Myopsq; Queis Ægilopem, Scopem annumerare memento*

I. O. Incrementum singulare 3tiae declin: in Latinis vocibus longum est; ut, in *sol, sermo, vox* &c. Met: 2.

Met: 2. regia solis erat sublimibus alta columnis.

II. Græca si habeant Omicron, corripuntur, ut *Philemon, Palæmon, Agamemnon, Jason, Amazon, Sindon, Pepo Macedo.* (armis.

Æn: 1. pulsant & picdis bellantur Amazones

Quæ verò per Omega scribuntur, longa sunt; ut *Sindon, agon, Solon, Lacon, spado, mango &c.*

Stat: Theb: 6. Tandem inspiratq; Mida de plebe *LacOnum.*

1. *Agon & Orion*, accrescens O. commune habent, *Orion* vero etiam primum O ante *ri*, & ipsum ubiq; variat.

2. Genitivus in *Oris*, a nominibus Græcis, & Latinis neutris, penultimam habet brevem, ut *Nestor, marmor, ebur, corpus &c.*

3. Præter, *Os, oris*: & Comparativa neutra; ut, *hoc Melius melioris &c.*

4. Breve quoq; O crescens habent: *memor, immemor, arbor, arbos, lepus & Composita ex Græco pus, podis*, ut, *tripus, tripodis &c.*

5. It: *Cappadox, Allobrox, præcox* & omnia S. finita, quæ habent Consonantem ante S. ut, *ops, opis, scrobs scrobis, ÆthiOpis, DolOpis, SterOpis, MerOpisq; scObisq; Excipe Cecrops &c.* ut in *carm.* (oris.

Mart: *Cappadocum sævis Antistius occidit*
Æn: 2. *his Dolopum mango, his sævus tendebat Achilles* (vincat.

Met: 13. qui licet eloquio fidum quoq; Nestora

Met: 1. tela reponuntur manibus fabricata *Cyclopum.*

NOTA. Britones, Lingones, Pictones, Saxones, Semones, Teutones, seu Teutoni, Vangiones,
R Va.

Vascones & similia gentilia, a Brito, Saxo &c. O incrementum corripunt, perinde ac si Græca essent, & o micron haberent, præter *Burgundiones* & *Vedones*, quibus addunt quidam *Axones*; ita enim legere malunt illud Lucani. *Et Biturix, longisq; leves Axones in armis, quam Axones.*

INCREMENTUM 3TIÆ IN U.

1. *U* breviam incrementa feret: 2. sed casus in *Udis* *Uris*, & *Utis* ab *US* Resto producitur, & *Fur*, *Lux*, *Frux*, 3. sed breviam *Intercusq; Pecusq; Ligusq;*

U. Incrementum 3tiæ declin: breve est; ut, *Murmur*, *furfur*, *turtur*, *trux*, *dux*, *redux*, *tradux*. Luc. 1. 5. sic alterna *U*ces bellorum vulnera passos.

2. Interrogandi casus in *Udis*, *Uris*, & *Utis* a nominib9 in *Us*, penultimam habent longam; ut: *Pal9*, *paludis*, *Tell9*, *telluris*, *Virt9*, *virtutis*. It. *Fur* *furis*, *Lux*, *lucis*, *Pollux*, *pollucis*, & *Frugis*, a nominativo *Frux* inusitato; Ecl: 3. *quid domini facient audent si talia fures?* Tib: *Uce sacra requiescat hum9 requiescat arator*

Corripitur verò, *Interc9* *intercutis*; *Pecus*, *pecudis*, *Ligus* vel *Ligur* *Liguris*.

DE NOMINUM INCREMENTO PLURALI.

CAPUT IV. Quid sit Incrementum Plurale.

Penultima Genitivi v. Dativi pluralis numeri dicitur incrementum plurale: cum uterq; casus longior est Nominativo pluralis numeri, ut, *Musæ* *Musarum*, *ambo*, *ambOrum*, *ambQbus*; *qui quOrum*, *quIbus*, *res*, *rErum*, *rEbus*.

A. E. I. O. U.

1. *Pluralis casus*, si crescit, protrahat *A. E.* Atq; *O.* 2. corripies *I. U.* 3. verum excipe *bubU9*.

A, E, O, Incrementum multitudinis longa sunt; ut,

ut, quArum, hArum, ambObus; rErum, rE-
bus: hOrum, quOrum.

Ovid. 4. de Pont. cum tamen a turba rErum
requieveris harum. (menti.

Æn. 2. at Capys & quOrum melior sententia

J. & U. Incrementa multitudinis corripun-
tur; ut, quIbus, trIbus, montIbus: LacUbus,
verUbus, (Amyntas.

Ecl. 5. montibus in nostris solus tibi certet

Fast. 4. præmia de lacubus proxima musta tuis

3. Verum bubus a bos producitur.

DE VERBORUM INCREMENTO.

CAPUT V. Quid sint Incrementa Verborum.

Secunda persona singularis, modi Indicativi,
S norma est, ad quam Verborum Incrementa
diriguntur; huic si in cæteris Personis (primâ
singularis numeri semper exceptâ) Verbum
æquale sit, nullum erit incrementum; ut amat,
amant: Si longius sit una syllabâ, unum habebit
Incrementum; ut amAmus, amAtis, idq; in pe-
nultima syllaba, nam ultima ad terminationem
non ad incrementorum leges spectat. Si dua-
bus syllabis norma superetur, duo erunt incre-
menta; ut amAbImus, amAbItis. Si tribus, tria
ut amAvErImus, amAvErItis. Si deniq; qua-
tuor, totidem erunt incrementa; ut, audIEbA-
mIni, fulcIEbAmIni, ab illa enim syllaba nume-
rari incrementa incipiunt, quæ in norma, 2da
scilicet persona, fuit ultima.

2. In Verbis Deponentibus & Communibus
figenda est vox activa, ad quam Verborum In-
crementa dirigantur.

Ultima syllaba, ut dixim9, nunquam est incre-
mentum, prima verò est, si norma ipsa sit mono-
R2 syllaba,

syllaba, ut *das, fles, dAmg dAtis, dAre, flebam, flebas, flebis, fleere &c.*

PRÆC: I. DE INCREMENTIS A. ET E.

1. A. crescens producit, 2. Incrementum excipe primum
3. E quoq; producit Verba incrementi; 4. Verum E ante R, rapiunt Ternæ duo Tempora primum.
- Et Volo vis: ubicunq; per E, L. simplice crescit.
5. In Retis vel rere datur penultima longior.
6. Sit brevis E, quando ram, rim, ro, adjunguntur.
7. Et beris, atq; bere, E semper brevitate primum.
- Temporis in Verbis, quæ Prima Secundæ sunt.
8. Corripit interdum. stetErunt, dedErunt.

A, in omni Verborum Incremento producit, ut *stAbam, stAre, properAmus, docebAmus, legebamus, audiebAgius, audiebAmini.*
Met: 10. serig aut citius metam properAmus ad unam (ta maneres.

Æn. 2. Trojaq; nunc stAres, Priamiq; arx al-

2. Excipitur primum duntaxat in dA Incrementum Verbi Do, quod breve est, etiam in Compositis imæ conjugationis; ut *dAmus, dAtis, dAbamus, circumdAmus, circumdAbamus, &c.*

Æn. 2. his lacrimis vitæ dAmus, & miserescim9 ultro (terræ.

Met: 1. jussit & ambitæ circumdAre littora Redundamus verò, redundabò, redundare &c. longa sunt; non enim fiunt a Do, das, dedi, sed undo as, avi. Sic etiam, abundare, exundare, Inundare.

3. E quoq; in omnibus verborum incrementis producit: ut, *flebam, rEbar, docErem, legErunt.* (futurum

Æn. 6. sic equidem ducEbam animò, rEbarq;

4. Verum E, ante R, breve est imo incremento præsentis & imperfecti gtiæ conjugationis, ut, *cognoscErem, legErem, legEremus, legE-*

ris,

ris. v. legEre præsens Indicativi (nam legEris, in Futuro longum est) breve item est E, in vE-
lim, vElis, & cætera a volo vis, ubicunq; non
obstat duplex I. (pugna.

Æn. 5. Seu dextra lævaq; vElis occurrere

5. Finita tamen in Reris v. Rere producunt
E. ante R, in penultima: ut loquEris, loquEre
&c. Trist: ut, neq; respiceres, nec solarE re-
jacentem, Et dure exequias prosequEre
meas.

6. E. ante Ram, rim, semper corripitur, ut,
amavEram, amavErim, amavEro, fecEram,
fecErim, fecEro, Eram, fuEram, fuEro. De
cæteris personis idem esto judicium, ut, ama-
vEris, amavErit, amavErimus &c. (bras.

Met: 5. fecErat exiguas jam sol altissimus um-

7. Beris & bere semper corripitur, ut, cele-
brabEris, v. celebrabEre, mordebEris v.
mordebEre. Id. tamen intelligendum de solis
Futuris 1mæ & 2dæ conjugationis, nam 3tiæ
conjugat: Verba Bo, finita beris & bere in Fu-
turo producunt, ut, scriberis v. scribere &c.
Trist: 2. tu cave defendas, quamvis mordebE-
re dictis.

8. Pœtæ in Præterito Indicativi E. ante runt
interdum corripunt suo jure.

Æn. 3. obstupui, stetEruntq; comæ, & vox
faucibus hæsit. (comæ.

Tibu: 2. nec cytharæ, intensæ profuErunt v.

PRÆC: II. DE INCREM: J. O. ET U.

1. Corripit I. crescens Verbum. 2. quod habetur ab iei
Et quovis, 4tæ Incremento. 1. protrahe primum,
Excepto Potlor, breviant quod sæpe Pœtæ.
3. Præteriti sed, imus breviato. 4. deme velimus.
5. RI Conjunctivi possunt variare Pœtæ.

6. O. incrementum produc. 7. U. corripe 8. verum!
O breve dat Volo, vis, 9. longum U. Infinita Futura

I. in quovis Verborum incremento corripitur
ut, *linquImus, inquImus, amabImus.*

Æn. 3. *linquImus, Ortygræ portus pelagoq;
volamus.*

Hor: *communi sensu plane caret, inquImus, eheu!*

2. In Præteritis desinentib9 in *ivi*, ut *petIvi*
audIvi, item in primo quovis incremento 4tæ
conjugationis, ut *audImus, audIrem, audIve-*
rimus, Irem, ac Ivissem; venImus, reperI-
mus &c. I longum est. (tIvi.

Æn. 2. *cessi, & sublato montem genitore pe-*

Æn. 6. *tune cede malis sed contra audentior*
Ito. (subImus,

Æn. 3. *jungimus hospitio dextras, & tecta*

Excepto *Potior* cujus primum *I* crescens Pœe-
tæsæpe corripunt. Æn. 1. *Polydorum obtrun-*
cat & auro ut potitur. Ovd. Noste potiremur
Achill.

3. Prima tamen pluralis Præteritorum etiam
4tæ conjugationis finita in *Im9* corripit *I* penul-
timum: hinc in præsentī dicitur: *venim9, adve-*
nim9, reperim9 &c. penultima i. longa: at in
præterito, *venimus, advenimus, reperimus &c*
penultima i. brevī.

Æn. 1. *non nos aut Lybicos ferro populare*
Penates, venImus, aut raptas ad littora ver-
tere prædas.

4. Longum *I*. habent *nolIto, nolIte, nolIm9.*
nolItis, vellImus, vellItis, sImus, sItis & Com-
posita ut; possImus, prosImus, adsImus, pos-
sItis &c. (ne nati.

Met: 1. *& documenta damus, quâ sImus origi-*

5. Tempora Coniunctivi modi syllabis *rimq*, *ritis*, finita, habent in carmine penultimam communem. De Pon: 4. el: 5. & *maris Ionii transie- Ritis aquas.*

1b. *Consulis, ut limen contige Ritis, erit.*

1b. *hæc ubi dixeritis, servet sua dona, ro- gate.*

6. O in Verborum incrementis semper produ- citur, ut *facitOte, amatOte legitOte.*

Met: 9. *cumq; loqui poterit, matrem facitOte salutet.*

7. U verò corripitur: ut, *sUmus, possUmus, nolUmus.* Hor: ep: 1. *Nos numerus, sumus & fruges consumere nati:*

8. O, tamen in incrementis Verbi *Volo, vis*, corripitur, ut, *vOlam, vOles, vOlet, vOlemus &c.* (resolvat.

Æn. 3. ipsa canat vocemq; vOlens atq; ora

9. U, ante *Rum*: in Futuris Infinitivi semper est longum: sic & Participiis in *Rus*; ut, *amatU- rum, petitUrum, amatUrus &c.* (agmen.

Æn. 1. & sese medium, iniecit moritUrus in

NOTA, In *Rimus*, & *Ritis*, Coniunctivi *Ri* in carmine secure produces v. corripies, nixus au- thoritate Poëtarum in utramq; partem: sed ex- tra carmen, idem *Ri* semper corripies, id enim nunc eruditorum omnium usus postulat, quid- quid obstrepant litigantes Grammatici.

DE ULTIMIS SYLLAB.

CAPUT VI.

Syllabæ, quæ ultimum locum tenent, partim *Positione* ut, *prudEns, VelOx*, partim *dy- phtongo*: ut, *Musæ*, partim cognoscuntur priva- tis præceptionibus, de quibus nunc.

A IN

A. IN FINE.

1. A. finita dato longis. 2. Ita, Postea demas, Eja, Quia, & casus omnes 3. sed protrahe sextum.
4. Proditis Græcos casus adijunge Vocandi.

A. finita longa sunt; ut *amA*, *ultrA*, *anteA*, *trigintA* *quadragintA*. (tes.

Æn. 10. *Ænea*, *vigilA*, & *velis* immitte ruden-

Æn. 1. *Æolus hæc contrA*: *tuus* & *Regina* quid optes. (bit.

Æn. 10. *trigintA* *capItum* *fætus enixa* jace-

2. Corripe *itA*, *posteA*, *ejA*, *quiA* item casus omnes in *A* ut *anchorA*, vel *A* & c.

Æn. 1. *non itA* *me experti*, *Bitias* & *Pandarg* *ingens*. (undis.

Ib. *tendunt velA* *Noti*, *fugimus* *spumantibus*

3. Sed produc omnes Ablativos in *A*, ut *prorA*

4. & Vocativos Græcos: ut *o Ænea!* *o Atla!* *o Calcha!* *o Palla!* (tore puppes

Æn. 3. *anchora* de *prorA* *jacitur*, *stant lit-*

Ib. *quid miserum*, *ÆneA*, *laceras?* *jam parce* *sepulto*. (parenti.

Æn. 11. *non hæc*, *o Palla!* *dederas* *promissa*

NOTA, Contra, frustra, Puta, Triginta, Quadraginta, Quinquaginta, Sexaginta, Nonaginta, Alleluja rarissime correpta invenies, nec tutô imiteris.

II. Veteres Latini Græca in *As* & *Es* per *A*, efferebant. Vide l. 1. 2. 7. Ideo Horat; l. 2. sat. 3. & alia *A*, Vocativo Græco corripunt, id tamen rarum.

E. IN FINE.

1. Corripe *E*. 2. sed *Primæ*, *Quintæq;* vocabula produc. Atq; *Fame*, *Cete*, *Tempe*, *Fernæq;* *Fereque*. *Imperi;q;* *Modum*, quem dant tibi *Verba* 2dæ.

3. *At cave*, commune est 4. monosyllaba protrahe, præter *Encly.*

Enclyticas, ac syllabicas 5. Bene, cum Male; *demp is.*
Cætera produces Adverbia cuncta secundæ.

E. litera finita corripuntur, *natE, fugE, po-*
neE, pænE nempeE. (pe flammis

Æn. 2. *heu fugE, natE, deâ, teq; his, ait, eri-*
Mart. legE nimis durâ convivam scribere ver-
sus. cogit Stella: licet scriberE, nempe malos.

2. Producent **E** omnia 1mæ & 5tæ declina-
tionis: ut, *Anchisiades, o Anchisiade, CalliopE*
diE, & quæ inde oriuntur: ut quarE, hodiE, qui-
bus adde: *ohE &c.* in carmine. Item Verba Im-
perativi, numeri singularis 2dæ conjug: vg. *vi-*
dE habE. (verni.

Æn. 6. *Tres AnchisiadE facilis descensus A-*
Æn. 7. *vos o Calliope, precor aspirate, canenti*
Mart: non venias, quarE, tam longo tempore
Romam (litem moverit.

Juv: 5. *nulla ferE causa est, in qua non sæmina*
Hor: vade, vidE, cave ne titubes, mandataq;
frangas. (de mihi.

Mart: quæ tua sunt, tibi habE: quæ mea, red-
3. *Cave,* commune est; quanquam sæpius cor-
ripitur. (dictis.

Trist: tu cave, defendas, quamvis mordebere
Met: ante caveE, dum resq; sinit tua corrige
vota.

4. Sunt etiam longa monosyllaba: ut *me, te*
se, exceptis Conjunctionib9 enclyticis, *que, ve,*
ne, &c. Syllabici9 *pte, ce, te.* ut *suapte, hicce*
tute.

5. Longa præterea sunt Adverbia a nominib9
2dæ declin: orta: ut *placidE, valdE,* (quasi
valide), minimE, summE &c. præter *benE &*
malE.

Mart:

Mart: l. 9. *excipe sollicitos placidE, mea dona libellos.* (omnia bellE.

Id. l. 2. *nil benE cum facias; facis attamen*

NOTA I. Facile, suave, dulce, sublime & alia a nominibus 3tiæ decl: profecta Averb a E, corripunt. (ygni.

Ecl: 9. *cantantes sublime ferent ad sydera*

Eccl: 4. *ipse sed in pratis aries jam suave rubenti Murice.*

2. Græca in *Es*, de quibus supra (pag: 144. n. 6.) per te tiam declin: Latinorum, E, corripunt; per primam Græcorum producant.

Val: Flac: l. 6. *insignis manicis, insignis acinacE dextro* (nanti.

Mart: 19. *AlcidE, Latio nunc agnoscere To-*

3. *Vide*, cum per se ponitur, rarò corripit E. cum additur *sis*, sæpissime. (forte.

Pers: sat: 1. *auriculq vide sis, ne majorum tibi*

4. *RespondE* & si quæ alia ejusmodi, E, brevi invenies olim, per 3tiam *Respondeo* &c. declinata conjicies. In *Vale* corripit E, Ovidius.

I. IN FINE.

1. I. Latinum longis. 2. nisi cum Quasi, Græcaq; curtis Annumera 3. Variato Mihq; Tibiq; Sibiq;

4. Corripies, Ibi, Usi melius, dissyllabon & Cui.

1. Latina *I*, Vocali terminata longa sunt; ut *Classi, fierI.* (habenas.

Æn. 6. *sic fatur lacrimans, classIq; immittit*

Mart: l. 8. *quam vellem fierI me, libellq.*

2. Corripe, Nisi, Quasi, & Græca quæ in *I*. v. *Y*. exeunt: ut *Palladi Daphni, Moly.*

De Pont: 4. *quid nisI Pierides solatIa frigIda restant* (ma nepotes

Ecl: 9. *insere DaphnI pyros, carpent tua po-*
Met:

Met: 4. *Moly* vocant superi; nigra radice tenetur

3. *Mihi, Tibi, Sibi* ultimam habent communem.

4. *Ibi, Ubi, Cui* (cum dissyllabum est) frequentius corripuntur, *Necubi, Sicubi, Sicuti*, semper correpta inveniuntur.

Æn. 1. post *mihI* non simili pœna commissa luetis. (de laborem

Ec: 10. extremum hunc *Arethusa mihI* conce-

Mart: 1. 1. sed norunt cui serviant leones.

Id. Me legit omnis ibi senior, juvenisq; puerq;

NOTA, Quasi a Lucretio, Nisi a Rufo produci-

tur, tu cum optimis Pœtis corripe.

2. Græca imæ decl: ut, *Pylades, Orestes* &c. cum ad 3tiam latinam transeunt, i producunt.

Mart: teque facis *Pyladi Calleodore* parem.

O IN FINE.

1. O datur ambiguis. 2. Græca & Monosyllaba produ-

Et pro causam Ergo & Ternum, Sextumq; Secundæ.

Atq; Adeo, atq; ideo, atq; Adverbia Nomine nata

3. Sed Cito corripies Modoq; & Scio, & Nescio Imo:

Et Duo, 4. sit varium Sero & Vero. 5. Illico curtum est

O finita ambigua sunt: ut *Nolo, ambo, quando, &c.*

Mart: 1. 5. *nolo* mihi ponas rhombum, nullumq; bilibrem, sole *O* boletos, *ostrea nolo* tace.

2. Excipe Græca quæ habent omega: ut *An-drogeo, Atho, Cilio, &c.* Item monosyllaba, ut, *o, do, sto, &c.* Item Ergo pro Causa & Dativos ac Ablativos 2dæ decl: item *Adeo, Ideo, & Adverbia* a Nominib; orta; ut *Solitò, Meritò Multò.* (crum.

Æn. 2. *Olux Dardaniæ! spes Ofidissima Teu-*

Ibid: *Invadunt urbem somno vinoque sepul-*
tam.

Mart:

Mart: Tum subito corvus, qui modo cygnus
eras &c.

Reliqua clara sunt in carmine.

U, B, D, T, C, L, M, N, IN FINE.

1. U semper produc. 2. B. D. T. corripe semper,
3. Clongum est, 4. varium Hic Pronomen, 5. corripe Donec.
- Et Nec 6. Fac pariter maluit brevare Pôetæ.
7. L. rape 8. sed produc. sal: nil: sol: multaq; Hebrææ.
9. M. vorat Eclipsis. Prisci brevare solebant.
10. N. longum est Græcis pariter, pariterq; Latinis.
11. N. brevia quod si breve dat, cui Græcæ Secundæ
Jungimus & quartum, si sit brevis ultima Resti.
12. Forsitan, In, Forsan, Tamen, An, Viden', adijce curis.

r. U finita longa sunt: ut manu, cornu.

Æn. 2. tela manu miseri jaciebant irrita Teu-
cri. (addit.

2. B, D, T, in fine corripuntur; ut ab, quid, ad
Æn. 8. tum pater Æneas puppi sic fatur ab
alta. (ferentes

Æn. 8. quiqui DiDest, timeo Danaos, & dona

Æn. 8. audiit & Triviæ longe lacus, audiit
anni. (bium.

C in fine longum est ut sic, hoc, hic. Adver-
Æn. 3. siC oculos siC ille manus, siC ora fe-
rebat. (solebant.

Æn. 2. classibus hic locus, hiC acie certare

4. Pronomen Hic est anceps 5. 6 clara sunt.

Æn. 6. hic vir, hiC est, tibi quem promitti sæ-
pius audis. (& istum.

Æn. 6. est hiC est animus lucis contemptor,

Tris: 1. doneC eris felix, multos numerabis
amicos. (bem,

Ib: parve, neC invideo sine me liber ibis in Ur-
Fast: 1. Jane, fac æternos pacem, pacisq; mi-
nistros. (vigil

7. L. finita brevia sunt, ut Asdruba L, semel.

Sal: l. x.

Sil: 1. 1. *vertit terga citus damnatis Asdrubal ausis.* (odorem.

Hor: quo seme *L* est imbuta recens, servabit

8. *Sal, Nil, Sol* item Hebræa pleraq; ut, *Nabal, Daniel, Saul,* longa sunt.

Mart: *nil aliud video, quo te credamus amicum.* (bebat.

Mat: 2. *alterius spatium medio soL altus ha-*

9. *M.* finita priscis temporibus corripiebantur: nunc a sequente vocali absorbentur, exceptis compositis. (octo.

En: an: 10. *Insignita fere tum millia militum*

Juv: quo te circum *M* agas, quæ prima, aut ultima ponas (clæon.

10. *N.* finita longa sunt, uti *fin, Titan, Siren A-*

Æn. 1. *Sin absumpta salq, & te pater optime Teucrûm.* (condit,

Luc: 1. 1. *unde venit Titan, & nox ubi sidera*

II. Excipiuntur Nomina desinentia in *En*, quæ habent Genitivum in *Inis* incremento brevi: ut *Limen, Lumen, Numen* &c. Item Græca in *On*, 2dæ decl: quæ *Latini* desinunt in *Um*, ut *Ilion, Scholion* &c. Item omnes Accusativi Græci in *N*. qui a Nominativis ultimam brevem habentibus proveniant; ut: *Majan, Aeginan, Ityn Scorpion.* (urbes.

Fast: 2. *nomen Arionium Siculas impleverat*

Herod: *Ilion, & Tenedos, Simonisq; & Xanthq & Ida* (ab undis.

Th: 7. *namq; ferunt raptam patris Aeginan*

12. *ÆN.* 2. *forsitan & Priami fuerint quæ fata requiras* (rit ensem.

Theb: 3. *ipsa dedi, viden' ut jugulo consumpse-*

NOTA,

NOTA, Nil, monosyllabum longum esto, ut diximus, at nihil breve; esto id Ovid: in eodem carmine & producat & breviet.

De Pont: l. 3. *Morte nihil opus est, nihil Icarotide tela* (ripias.

2. *Baal, Nabal, Michol, Abigail* melius cor-

3. Composita ex ne enclitica, cum Apocopen amittunt, E, variari posse, insignes Authores docent præter monosyllaba *Men', tun', scin', &c.*

4. *Tethyn* produxit Martialis 10. & Silius 5. *Palæmon &c.* quæ apud Græcos Genitivum in onos, per omicron habent, corripiunt N.

R, AS, ES, IN FINE.

1. R breve, 2. sed longum *Fur, Par, cum pignore, Lar, Nar*

Cur. Far cum Græcis, quibus est Genitivus in Eris, Addito Iber: 3. sed *Cor* melius breve, 4. *Celtiber anceps*

5. AS produc, 6. quartum Græcorum *Tertia casum*, Corripit, & Rectum, si in ADIS breve Patrius exit.

7. ES quoq; produces. 8. breviat sed *Tertia Rectum*. Cum Patrii brevis est crescens penultima 9. *Pes hinc*

Excipitur, Paries, Aries, Abiesq; Ceresq;

10. *Corripe & es de sum & Pedes, & Pluralia Græca* Quæis neutrale velut *Panaces, Cacoethes* adhaeret.

R. finita breviasunt, ut, *Amilcar semper &c.* Sil: 2. *at Senior Siculis exultat Amilcar in armis.* (manebunt.

Æn. I. *semper honos, nomenq; tuum laudesq;*

2. Excipiuntur, *Fur, par, cum compositis, ut, Compar, Dispar &c. Lar, Nar, Cur, Far* & Græca quorum Genitivus in Eris, ut: *Aer, Æther, Crater, Later, item Iber Iberi.*

Mart: *callidus effracta nummos fur auferet arca:* (longa.

Hor: *ludere par impar equitare in arundine*

Lu: *si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset Cantaber*

Æn. 3.

*Æn. 3. largior hic campos æther & lumine
vestis.*

3. *vg. de Pont: i. confiteor misero molle cor
esse mihi.* (tiberoras.

4. *Mar: ducit ad auríferas quod me Salo cel-*

5. *As, syllaba finita longa sunt, ut, Aneas, Pal-
las Pallantis, Fas, Nefas, Musas, &c.*

*Æn. 10. AneAs ignar9 abest, ignarus & ab-
sit.* (urge.

Ib: tela manusq; sinunt, hic Pallas instat &

6. *Corripe Græcos Accusativos plurales ti e
decl; ut Delphinas, Troas, Heroas, &c. Item
Rectos singulares in As, quorum Genitivus in
adis, A, brevi: ut Pallas, Palladis, Arcas,
Dorcas &c.*

*Eccl: 4. permistos heroAs, & ipse videbitur
illis.* (pore canos

Met: 6. PallAs anum simulat, falsoq; in tem-

7. *Es, syllabâ terminatâ producuntur, ut, Anchi-
ses, Locuples, Quoties, Octies, Decies, Tri-
cies.*

*Æn. 6. AnchisEs alacris palmas utraq; te-
tendit.*

*Mart: orbus es & locuplEs & Bruto Consule nat9
Ibid: uno nasceris octies in anno.*

8. *Corripe Nomina 3tiæ decl: quæ crescunt
penultimâ brevi, ut, Dives eques, hospes, miles.*

*Æn. 2. insula divEs opum, Priami dum regna
manebant* (hostem.

Æn. 6. obvig armato, ceu cum pedEs iret in

9. *Excipitur tamen hinc Pes cum compositis;
ut Compes, Cornipes, Sonipes &c. in carmine.*

*Met: non pEs ire potest, intra quoq; viscera
saxum est*

Æn. 4.

Æn. 4. *stat sonipes, & frena ferox spumantia mandit* (altis.

Eccl: 7. *Populus in fluviis, abies in montibus*
io. *Es, a Verbo Sum & ex eo composita, ut*
Potes, ades &c. Item *Præpositio Penes, & Casus*
plurales Græcorum in Es, ut Arcades. Troes,
Dæmones; Amazones, Rhetores &c. Item
Neutra eorundem in Es, ut Hippomanes, Panaces,
Cacoethes &c. (re Grajos

Æn. 2. *quisquis Es, amissos jam hinc obliviscer*
Mart: *tu potes & Patriæ miles & esse decus,*
Hor: *art: quem penes arbitrium est, & vis & forma loquendi.*

Eccl: 7. *ambo florentes ætatib9, Arcades ambo.* (senescit.

Juv: *sat: i. scribendi Cacoethes, & ægro corde*

NOTA I. *Pes, & ex eo Composita Probus brevia esse docet, sequitur Ausonius, Veteres tamen Poëtæ producunt.*

2. Charybdes, Hæres, Metamorphoses, & similia producunt Es, quia id e duab9 syllabis in unam contractis nascitur.

Is, v. Ys, Os, Us, IN FINE.

1. Corripies Is, & Ys, 2. Plurales excipe casus.

Elis, Sis, Vis Verbum ac Nomen. Nolisq; Velisq; Audisq; & similes quæis Genitiu9 in Inis,

Entis9, aut Itis longum. Gratisque Forisque & Impræmis 3, Tethys meli9 brevis, 4. ambiguum Bis.

5. Vult Os produci. 6. Compos brevatur & Impos.

Os9; Offis Græcorum & Neutra & cuncta 2da In Latîo, ut Delos, Græcus Genitiuus & omnis.

7. Us breve præatur: 8. Produci monosyllaba, quæve Casib9 accrescant longis, & Nomina Quarta.

Excepto Recto & Quinto, quibus exit in UNTIS, Patrius, & Conflata ex Pus, Contractaq; Græca.

In Recto & Patrio, & venerandum nomen Jesus.

Is, & Ye

Is, & Ys finita corripuntur, ut *Apis, Inquis, Ais, Thetis, Typhis, Itys, Annis, Pulvis, Ensis, Lapis* &c.

Met: 13. non *apIs* inde tulit collectos *sedula* flores. (omnia visu

Achil 1. jam dudum tacito lustrat *ThetIs* o-

2. Excipiuntur omnes Cas9 plurales, ut *viris, armis, queis, omnes v. omneis, urbes v. urbeis* &c. It. *glis, sis* e sum cum compositis, ut *Adsis* &c. Vis Nomen Verbum & Particula syllabica, ut *quivis, ubivis* &c. * Item *Nolis, Velis*.

Item 2dæ personæ singulares Indicativi 4tæ Conjug: Activæ vocis, ut *Adis, Sentis, Nescis*. * It. Is finita, quorum Genitiv9 in *Inis, Itis, v. Entis* penultimâ longâ, *Silamis, Lis, Simois, Samnis*. * It. *Gratis, Foris, Aforis, Deforis, Imprimis, Cumprimis* quia ex Ablativis videntur facta

(mortem.

Æn. 1. præsentemq; *Viris* intentant omnia

Mart. jam satis est, non *vis* Afer avere? vale

Æn. non ea *vis* animo, nec tanta superbia

victis. (mæ

Mart: nescis, heu nescis, dominæ fastigia Ro-

Ov. hac ibat *Simois*, hic est *Sigeja* tellus.

Hor: Grammatici certant, & adhuc sub judi-

ce *Is* est. mnib9 undis

3. Geor: 1. teq; sibi generum *TethYs* amat o-

5. Os, finita longa sunt, ut *Os oris, dominos, cæ-*

lamos, pleros, heros, Minos & cætera per o-

mega.

Met: 2. *Os* hominî sublime dedit, cælumq; tueri

Iussit & erectos ad sidera tollere vultus.

6. Corripe *Os* ossis Compositum *Exos*. * It.

Compos, Impos, Item Græca neutra ut, *Argos,*

Melos, Epos &c. Item illa Græca quæ ad 2dâ decl: Latinam spectant ut *Delos, Androgeos, Isthmos &c.* Item omnes Genitivos Græcos in Os, ut *Arcados, Pallados, Syntaxeos, Pœseos &c.*

Luc ex Os & exsanguis tumidos perfluctuat
artus Sidon.

Luc. & TyrOs instabilis pretiosaq; murice
Æn. 6. & chaOs, & Phlegeton, loca nocte silentia late. (ranni.

Met: *Arcados hic sedes, & inhospita tecta tyr-*
7. Us finita brevia sunt, ut *Littus, Intus &c*
Æn. 3. *heu fuge crudeles terras, fuge littUs*
avarum. (patescunt

Æn. 1. *apparet domUs intUs, & atria longa*
8. Excipe monosyllaba, ut *Plus, Rus, Thus, It.* quæ crescunt in Obliquis penultimâ longa, ut *Salg, Tellg, Palg &c.* It Nomina 4tæ decl: de quibus vide infra. It. Græca, quorum Genitivus in *Untis* ut *Opus, opuntis, Amathus &c.* It. composita ex Græco *Pus, podos* ut *Tripus Melampus &c.* It. quæ Us Nominativi Genitivi contractum habent ex Græco Os, ut *hic Ponthus ex Ponthos &c. hujus Mantus, Clius, Sapphus &c. Manto & cæteris Fæminis.* Deniq; SS. Nomen JESUS. (actum est.

Luc: l. 1. *plUs illa vobis acie, quam creditis*
Mart: *Mox etiam fruges tellUs inarata ferebat.* (deceat.

Mart: l. 8. *hos aditUs urbem Martis habere*
Met. 10. *Est Amathus, est celsa mihi Paphos atq; Cythera.* (dos.

Ibid. *PanthUs, Otrades Arcis Phæbique Sacer*
Ibid: *fatidicæ Manthus, & Thusci filius amnis*

NOTA,

NOTA, *Velis* a Persio sat: 5. *Nescis* ab Ovid: *Po/sis* a Juvenale corripitur 2. *Tethys* a solo Virgilio 1. Geor: producitur. De prima porro syllaba hujus Nominis notandum est, eam in *The-tis* esse brevem, in *Tethys* (idem nomen bifariam scribitur) longam.

3. Quartæ declin: nomina in utroq; Recto singulari & Dativo ac Ablativo plurali *Us* corripunt, in reliquis producunt. (ripit *Us*.

4. *Palus*, *Paludis* semel apud Horatium cor-

5. *Polypus*, licet factum ex *Pus podos*, habet tamen *Pus* breve, quia dialecto Æolica per *os* scribitur, sic vero cætera quoq; composita ex *Pus* scribi possunt.

DE SYLLABA COMMUNI.

C A P U T VII.

Communis syllaba, seu quæ modo brevis, modo longa apud Pœtas reperitur, variis modis fit.

2. Cum Vocalis naturâ brevis est ante mutam & liquidam, ut supra diximus.

3. Cum Vocalis naturâ longa, aut dyphthongus, ob sequentem Vocale aut dyphthongum. more Græcorum corripitur, aut neglecta Synalœpha producitur. vg.

BREVES NEGLECTA SYNALÆPHA.

Æn. 3. *insulæ Ionio in magno, quas dira Cælene.*

Æn. 5. *viſtor apud rapidum Simœnta sub IliO alio.*

Prov: 1. 2. *tu quoq; O Eurochion vino Centaure perissi.*

LONGÆ NEGLECTA SYNALÆPHA.

Georg: ante tibi *Eoæ Atlantides abscondantur.*

Æn. 4. *lamentiſ, gemituq; & fœmineO ululatu.*

Ecl: 3. *& lucus pecorl, & lac subducitur agnis.*

BREVES & LONGÆ IN EODEM VERSU.

Geor: 1. *GlaucO, & Panopææ & IneO, Melicertæ.*

Ibid: *Ter sunt conatI imponere PelioN Oſſam,*

3. Cum monosyllaba Græco more producuntur ut
 Æn. 3. *liminaque laurusque dei, totusque moveri.*
 Juv. 6. *et animam & mentem, cum qua dii nocte loquuntur.*

4. Cum syllaba brevis post *im*um, aut *2dum*,
 aut *3tium*, v. *4tum* pedem producitur.

POST PRIMUM.

Æn. 4. *pectoriBUS inhians spirantia consulit exta.*

Æn. 11. *oratis? equidem & vivis concedere vellem.*

Mart: 1. 6. *neq; siNUS omnis, me manq omnis habet.*

POST SECUNDUM.

Æn. 2. *nostrorum obruiUr, oriturq; miserrima cades*

Æn. 5. *emicat EuryalUs, & munere victor amici.*

Æn. 10. *nam tibi Timbre caput Evandrig abstulit ensis*

POST TERTIUM.

Æn. 5. *ostentans artem paritEr arcumq; sonantem.*

Æn. 12. *congregior sacra pater & concipe fœdus.*

Achil: 2. *neq; det indignos Thetidi captiva nepotes.*

His tamen in veterum carminibus metiendis,
 non in suis componendis utantur Tirones.

5. Ultima syllaba versus, semper communis est.
 DE LICENTIA POETICA ET NECESSITATE ME-

TRICA.

C A P U T VIII.

Lex necessitasq; metrica aliquando Pœtas
 cogit breves producere, velut cum sunt 3. bre-
 ves in carmine Heroico, quod in *Italia, Arabia*
Priamides aliisq; usuyenit. Æn. 3. *Ibitis Ita-*
liam &c. Ib. Priamiden Heleum &c.

Aut contra longas corripere; ut *Ei* longum
 in *Stoicidæ* apud Juvenal: sat: 1.

2. Quandoq; vero iidem Pœtæ etiam nullâ
 coacti necessitate syllabis pro suo jure abutun-
 tur: ut cum *tulerunt, dederunt* & nonnulla alia
 ejusdem generis penultima brevi efferunt.

Ecl: 4. *matri longa decem tulerunt fastidia*
menses. fruendi &c.

Hor: ep: 1. *Dii tibi divitias dederunt, artemq;*

DE PEDIBUS CAPUT IX.

Quoniam de syllabis tum brevibus, tum longis tum communibus dictum est, superest, ut de Pedibus, qui ex ipsis syllabis, & de versu, qui e pedibus constat, dicamus

2. Pes est pars versus certo syllabarum numero atq; ordine definita.

Pedes Duarum Syllabarum.

Spondeus	<i>longa longa</i>	--	vg. <i>virtus</i>
Pyrriechius	<i>brevis brevis</i>	<i>v v</i>	<i>amat</i>
Choreus	<i>lb</i>	- <i>v</i>	<i>dura</i>
Jambus	<i>bl</i>	<i>v</i> -	<i>pati</i>

Pedes Trium Syllabarum

Molossus	<i>lll</i>	---	<i>testari</i>
Trybrachys	<i>bbb</i>	<i>v v v</i>	<i>rigida</i>
Dactilus	<i>lbb</i>	- <i>v v</i>	<i>pergere</i>
Anapæstus	<i>bb l</i>	<i>v v</i> -	<i>medio</i>
Bachius	<i>bl l</i>	<i>v</i> - -	<i>tueri</i>
Antibachius	<i>llb</i>	- - <i>v</i>	<i>divina</i>
Creticus sive			
Amphimacer	<i>l b l</i>	- <i>v</i> -	<i>excoli</i>
Amphybrachys	<i>bl b</i>	<i>v</i> - <i>v</i>	<i>labore</i>

Pedes Quadrifyllabi.

Dispondeus	<i>llll</i>	----	<i>aversari</i>
Proceleusmaticus	<i>bbbb</i>	<i>v v v v</i>	<i>latibula</i>
Dichoreus	<i>l b l b</i>	- <i>v</i> - <i>v</i>	<i>cantilena</i>
Dijambus	<i>bl bl</i>	<i>v</i> - <i>v</i> -	<i>in arduis</i>
Chorijambus	<i>lbb l</i>	- <i>v v</i> -	<i>Sola suis</i>
Antipestus	<i>bl l b</i>	<i>v</i> - - <i>v</i>	<i>bonis dives</i>
Jonicus major	<i>ll bb</i>	- - <i>v v</i>	<i>non indiga</i>
Jonicus minor	<i>bb ll</i>	<i>v v</i> - -	<i>alieni</i>
Pæon: I.	<i>lbbb</i>	- <i>v v v</i>	<i>non cupida</i>
Pæon: II.	<i>blbb</i>	<i>v</i> - <i>v v</i>	<i>nitescere</i>
Pæon: III.	<i>bb l b</i>	<i>v v</i> - <i>v</i>	<i>aliunde</i>
Pæon: IV.	<i>bbbl</i>	<i>v v v</i> -	<i>bene suo</i>
Epitritus I.	<i>bl ll l</i>	<i>v</i> - - -	<i>amatores</i>
Epitritus II.	<i>l b ll</i>	- <i>v</i> - -	<i>præmiari</i>
Epitritus III.	<i>ll b l</i>	- - <i>v</i> -	<i>æque potes</i>
Epitritus IV.	<i>ll l b</i>	- - - <i>v</i>	<i>ac proclivis.</i>

Sche-

Schema Carminis Hexametri.

-vv | - vv | - vv | - vv | - vv | --
vel -- | --- | -- | -- | - vv | - v

Urbs antiqua ruit multos dominata per
 annos.

Schema Carminis Pentametr̃

- vv | - vv | - | - vv | - vv | o.
vel -- | -- | - | - vv | - vv | o.

Doctior est Domino bibliotheca suo.

Quintus pes Hexametri interdum Spondeus
 est, unde versus tunc Spondaicus appellatur,
 quo *vel* rei alicuius gravitas & amplitudo,
vel mæror animi, *vel* aliud declaratur: &
 tunc quartus pes debet esse Dactylus.

Cara Deūm soboles magnum Jovis incremen-
 tum. *Virg.*

Schema Carminis Saphici.

- v | - - | - vv | - v | - o

Horum ternis quibusque subjicitur quar-
 tum Adonium constans Dactylo & Jambo vg

Inte | *ger vi-* | *tæ scele* | *risque* | *purus*
Non e | *get Mau* | *ri jacu* | *lis nec* | *arcu*
Nec ve | *nena* | *tis gravi* | *da sa* | *gittis*
Fusce pha | *retra*

Schema Odes Horatianæ

Carmen I. & II. o - | v - | - | - vv | - v o

Carmen III. o - | v - | - - | v - | o

Carmen IV. - vv | - vv | - v | - o |

vg. *Æquam* | *memen* | *to* | *rebus in* | *arduis*
Serva | *re men* | *tem, nec ming* | *in bonis*
Ab in | *solen* | *ti tem* | *pera tam*
Lætiti | *a, mori* | *ture* | *Deli*

DE CÆ-

DE CÆSURA.

Cæsura est Syllaba ultima dictionis, quæ post pedem relinquitur.

Singulari ornamento carmini *Cæsura* est: nam si pedes, maximè versus heroici, singulis vocibus constant, ineptum fit carmen defectu cæsurarum vg. Aurea scribis carmina Juli maxime vatum.

Contra, si verba concidantur ita, ut mutuo complexu pedes alii ex aliis pendeant, pulcherrimus efficitur versus. vg.

Semper honos, nomenquè tuum, laudesquè manebunt. *Virg:*

Non ignara mali miseris succurrere disco
Virg:

DE FIGURIS.

Synæresis est Syllaba una è duabus facta, quod fit, cum duæ Vocales in unam contrahuntur, ut: Cui pro Cui: Item *Alvéaria*, *Eândem*, *Alvéo*.

Afsvetæ ripis volucres & fluminis *alvéo*
Virg:

Diæresis est, cum Syllaba una in duas dividitur, ut: Sy-lu-æ pro *Sylvæ*. Per-solu-endus pro *Persolvendus*.

Condita cum verè pectoris *evolvam*. *Catul.*

Echtlipsis est, cum litera M. simul cum præcedente Vocali eliditur.

Italiam Italiam primus conclamat Achates.
Virg:

Synalæphe est, cum Vocalis aut Dyphthongus

gus præcedentis dictionis à Vocali sequentis eliditur.

Conticuere omnes, intentiqué ora tenebant.
Virg:

Nota. O, Ah, Hei, Heu ante Vocalem non eliduntur.

Eclipsis est, cum Syllaba brevis produci-
tur, additione Consonantis, ut: Relligiosus
pro Religiosus. Repperit pro Reperit.

Rettulit acceptos regale numisma Philip-
pos. *Hor:*

Systole est, cum syllaba naturâ longa cor-
ripitur.

Illæ autem paribus, quas *fulgere* cernis in
armis. *Virg:*

Prothesis est, cum principio dictionis li-
tera aut Syllaba additur, ut: Gnatus pro
Natus. Tetulifsem pro Tulifsem.

Achæresis est, cum principio dictionis li-
tera aut Syllaba detrahitur, ut: Ruo pro
Eruo. Temno pro Contemno. Fero pro
Refero.

Syncope est, cum è medio dictionis litera
aut Syllaba tollitur, ut: Gubernaclûm, Sæ-
clûm pro Gubernaculum, Sæculum.

Epenthosis est, cum in medio dictionis
litera aut Syllaba interjicitur, ut: Mavors
pro Mars. Nativa pro Nauta. *Apocope* est
cum fini dictionis aliquid detrahitur, ut: Pe-
culi, Tuguri pro Peculii.

Paragoge est, cum fini dictionis aliquid
additur, ut: Deludier, Admittier pro Deludē
Admitti.

Meta-

Metathesis est literarum ordo immutatus, ut: *Thymbre*, *Pigre* pro *Thymber*, *Piger*.

Antithesis est literarum commutatio, ut: *Olli* pro *Ille*.

Thmesis est, cum in Compositis quibusdam ordo Syllabarum mutatur, ut: *Pereat*, qui tibi cumque nocet, pro *Quicunque tibi nocet*.

KALENDÆ, NONÆ, IDUS.

Ad intelligendas Latinorum Scriptorum *Kalendas*, *Nonas* & *Idus*, hos versiculos, quibus explicatur, quot dies habet quisque mensis, edisce.

Triginta Aprilis, Junius, Septemque Novemque, Uno plus alii, viginti. Februus octo.

Bisextili anno superadditur unus ad octo.

Et tunc bis, SEXTO MARTIS dic rite KALENDAS.

2. Item hos, qui, quot cuique Mensi Nonæ, Kalendæ & Idus sint, docent.

Ima dies mensis cujusque vocanda, Kalendæ.

Sex majus Nonas, October, Julius & Mars.

Quatuor ast reliqui, dabit Idus quilibet octo.

Post quas quot, lucas totidem numerato Kalendas.

Hisque diem primum Mensis superadde sequentis.

3. Primo cujusvis mensis die, *Kalendis*

dicimus. Mox in Mensibus sex Nonarum,

Martio, Majo, Julio, Octobri, 2do die Men-

sis dicimus, 6to *Nonas*, id est 6to die an-

te *Nonas*: est enim concisa locutio. Dein-

de 5to, 4to, 3tio, *Pridie Nonas, Nonis*. In

reliquis quatuor Nonarum Mensibus 2do

die

die Mensis dicimus, 4to Nonas, mox 3tio Nonas, pridie Nonas, Nonis.

4. Post Nonas in Mensibus 6. Nonarum die 8vo, in reliquis die 6to dices *Octavo Idus*, i. e. 8vo die ante *Idus*, mox 7mo, 6to 5to, 4to, 3tio, pridie *Idus*, *Idibus*. *Idus* porro Mensibus 6. Nonarum in 15tum, in reliquis in 13tium diem semper incidunt.

5. Post *Idus*, quia Menses ahi sunt longiores, in illis, qui sex Nonarum sunt, die sextodecimo dices: *Decimo 7mo Kalendas* sequentem Mensem nominando; totidem enim dies sunt ad *Kalendas* sequentis mensis ipsis *Kalendis* inter hos computatis. Deinde 16to 15to, 14to, & ultra retro numerando, usque ad pridie *Kalendas*, qui semper est ultimus dies mensis. In *Januario* verò *Augusto* & *Decembri*, die 14ta dices: 19no *Kalendas*, sequentem Mensem pronuntiando. Mox 18vo, 17mo, 16to, & ultra retrocedendo. In *Aprili*, *Junio*, *Septembri*, *Novembri*, die 14ta dices 18vo *Kalendas* sequentem Mensem appellando. Deinde verò 17mo, 16to & ultra retro.

NOTA 1. Mense *Februario* sive communis sit, sive *intercalaris annus*, semper die 15ta dices 16to *Kalendas Martii*. Mox 15to, 14to, 13tio &c. Sed in anno communi semel tantum, scilicet die 24ta dices, 6to *Kalendas Martii*. Si vero *Intercalaris annus* sit, qui 4to quoque anno recurrit, bis dicimus: 6to *Kalendas Martii*. scilicet 24to & 25to die *Februarii*, duobus diebus in unum computatis.

tatis. Exquo *Intercalaris* ille annus *Bissexti* seu *Bissextilis* nomen obtinuit.

2. Non dicimus autem, 2do *Nonas Idus*, 2do *Kalendas*, sed *pridie*, id est, *priorē die ante*. *Pridie* enim idem est, quod *priorē die* Gell. 10. 24.

3. Mensis nomen non omnino in Genitivo adhibetur, nam eo Casu, quo *Kalendarum* aut *Nonarum* aut *Iduum* nomen effertur, proprium quoque Mensis nomen efferrī potest v.g. *Kalendis Januarii*, vel *Kalendis Januariis*. 4to *Nonas Januarii*, vel *Januarias*. 8vo *Idus Februarii*, vel *Februarias* *Pridie Kalendas Maji*, vel *Majas*, sic ubique in priorē loquendi modo proprium Mensis *substantive*, in posteriore *adjective* sumitur

4. Numero Kalendarum. *Nonarum* & *Iduum* sæpe additur Præpositio *Ad*, eaque vel sola, vel cum Substantivo, *diem* v.g. ad V. *Kalendas Junias*, ad VI. *Nonas Maji*, ad VII. *Idus Novembris*, vel ad diem V. *Kalendas Junias*, ad diem VI. *Nonas majas* &c. vel pro *AD* Substantivo *Diem* præponitur *Ante*. v.g. *Ante diem V. Kalendas Junii*, *ante diem VI. Nonas Majas* &c. Hæc porro omnia nihil aliud significant, quam si simpliciter diceretur. V. *Kalendas Junii*, VI. *Nonas Maji* &c. Cic: Att: I. 1. ep. *Pater nobis decessit ad VIII. Kalendas Decembr:* Plin: I. 3. c. 5. *Angeronæ sacrificatur, ad diem XII. Kalendas Jan:* Cic: l. 16. ep. 5 *Ante diem VIII. Idus Novembris* has literas dedimus. Gell: I. 15. c. 8. *Ante diem III. Nonas*

Nonas Januar: M. Cicero natus est; non igitur hæc semper significant *Circiter*, neque enim credibile est, ignorasse aut Ciceronem quo die sibi Pater decessit, aut Plinium, quo die sacrificaretur Angeronæ &c.

5. Dicitur etiam *Ex, Ad*, vel *Ex ante* diem X. Kalendas Junias, ex ad IV. Nonas Majas &c. id est; die, qui est ante diem X. Kalendas Junias &c. Liv: l. 45. ex ad V. Idus Octobr: &c.

6. Porro *Kalendæ* a Græco Verbo *Kalo* i. e. *Voco* dictæ sunt, quia prima cujusque Mensis die, ii, quibus Sacra curæ erant, populum ad fastos, nefastosque dies cognoscendos convocabant. Ideo *Kalendas* multi per K. Græco more malunt scribere. Nonæ verò Dictæ, quod ab *Ipsis Nonis* ad *Ipsas Idus* novem sint dies. Idus denique dictæ antiquo Verbo *Iduo*, i. e. *divido*, quod Mensem in duas fere æquales partes dividant.

FINIS LIBRI TERTII.

O R A-

ORATIO

Divi Thomæ ante Studium.

Creator ineffabilis, qui de thesauris Sapientiae Tuæ, tres Angelorum Hierarchias annotasti, & eas supra Cælum Empyreum miro ordine collocasti, atque elegantissimè partes universi distribuisti. Tu, inquam, qui verus Fons luminis & sapientiæ diceris, atque supereminens Principium, infundere digneris super intellectus mei tenebras Tuæ radium claritatis, duplices, (in quibus natus sum) à me removens tenebras, peccatum scilicet & ignorantiam. Qui linguas infantium facis esse disertas, linguam meam erudias, atque in labiis meis gratiam Tuæ benedictionis infundas. Da mihi intelligendi acumen, retinendi capacitatem, interpretandi subtilitatem, addiscendi facilitatem, loquendi gratiam copiosam, ingressum instruas, progressum dirigas, egressum compleas. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

A D

MAJOREM DEI GLORIAM.

**KSIĘGOZBIÓR
MARCINA ZAMOYSKIEGO**

2415 -KZ

Guernin

Guernin Tenon

Guernin

Tenon

W. Guernin

Guernin

Tenon

W. Guernin

W. Guernin

2415-KZ

Wm

Wm

